ion aramă

gloria de toate zilele

roman

gloria
de toate
zilele

Ion Aramă

gloria de toate zilele

roman

Editura Militară, 1974

Coperta : N. NOBILESCU

Tatălui meu, Dumitru Aramă,
fost timonier pe „Împăratul Traian“.

Partea întîi

Cargoul „Cleopatra“

I

Eram de cart în dimineața aceea de ianuarie, care avea să fie prologul multor întîmplări ciudate. Am aflat mai apoi că starea vremii are o anume înrîurire asupra oamenilor, că-i face să se poarte chiar împotriva firii lor. De cu noapte, cînd intram de cart, vremea se zbîrlise și l-am auzit pe ofițerul al treilea înjurînd fără motiv, ceea ce nu-i stătea în obicei. Dar pe atunci nu știam prea multe lucruri despre lume și lăsam întîmplările să curgă în jurul meu fără să-mi bat capul cu ele.

Eram, așadar, de cart la timonă, pe ruta Istanbul — Constanța, paisprezece ianuarie 1939, cu vînt puternic din prova. Vasul nostru se lupta din greu cu valurile; pereții lui gemeau prelung la fiecare rafală mai puternică, iar după gîfîitul mașinilor ai fi zis că bătrîna navă e gata să-și dea duhul.

— Ne tîrîm ca melcul, rînji Dogaru, ofițerul al treilea, cu ochii la cadranul lochului. Viteză, nu glumă.

— Șase noduri, spusei. Cu vele să fi fost, și tot mergeam mai repede.

Ofițerul al treilea dădu un bobîrnac cadranului, apoi rîcîi cu unghia o pată inexistentă de pe rama de alamă lustruită.

— Las' că-i bine, o-ntoarse el pus pe ceartă. Așa răscoaptă cum e, barabafta asta a adus avere. Ești nou aici, puştiule. Pot să-ţi spun că-n toată Mediterana n-ai să găseşti un vapor folosit mai cu cap. Umblăm din port în port şi niciodată nu plecăm mai departe cu mîna goală. Mult, puţin, totdeauna transportăm ceva.

— Mi-am dat seama, spusei. Am avut vreme pentru asta. De şase luni colindăm Mediterana şi ne tot amînăm întoarcerea acasă.

— Acasă ! mormăi el. Eu n-am pe nimeni să m-aştepte. Un marinar însurat e ca o pacoste. Stă în cabină şi bea, cu ochii la poza nevestei.

Abia atunci am simţit în ceafă răsuflarea grea a căpitanului Cherceanu. Ofiţerul al treilea simţise şi el şi-şi înghiţi vorba.

— Ei, şi ce ? făcu căpitanul cu aroganţă. Cine are nevastă e mai statornic şi nu-şi face de cap prin porturi. Pune ban peste ban, cu gîndul la ea. Şi e mai supus. Mie-mi plac oamenii supuşi. Fără supunere, pe mare, e greu...

— Aveţi dreptate, spuse împăciuitor Dogaru.

Îmi dădui seama că cedează anume ca să nu-l supere pe căpitan. Cherceanu era cel dintîi care bea în cabină cu ochii la poza nevestei. Şi avea toate motivele, dacă mă gîndesc la doamna Cleo. Cu glasul ei moale şi melodios, cu ochii negri şi faţa albă ca laptele şi talia subţire şi mersul ca de regină. O iubeam în secret şi fără speranţă. Habar n-aveam cum pusese căpitanul mîna pe ea. Cu aproape douăzeci de ani mai tînără, şi frumoasă... Merita să bei în cabină cu ochii la poza ei. Mai ales cînd arăţi cum arăta el : masiv şi greoi ca un urs, buhăit la faţă şi năduşind mereu. Gurile rele spuneau că mai mult banii lui îi convinseseră pe părinţii Cleopatrei să accepte căsătoria. Căpitanul Cherceanu era un veritabil om de afaceri ; în mintea lui locul cel mai important îl ocupau cifrele ; era unul dintre indivizii care trăiesc ca să adune bani iar banii îi folosesc ca să producă alţi bani şi cam asta era toată părerea lui despre sensul vieţii. Îşi alesese un cargou drept sursă de cîştig numai fiindcă îl găsea rentabil ; ar fi putut tot aşa de bine să-şi investească banii într-un hotel sau într-o exploatare petroliferă. Pentru el navigaţia însemna bani şi nimeni nu ştia dacă-i place sau nu să hoinărească pe mare. Umbla pe punte înjurînd cu glasul lui răgușit și tot i se părea că stăm degeaba. „Cleopatra“ era vopsită și reparată din mers, totdeauna avea un aspect plăcut pe dinafară, deși tabla era răscoaptă pe dinăuntru de te mirai cum mai plutește.

— Ei, drăcie ! răcni căpitanul cînd văzu lochul. S-ar zice că stăm pe loc. Puștiule, dă o fugă și spune-le să mărească viteza !

— Da, dom' comandant !

Îl lăsai pe el la timonă — îi plăcea uneori, în larg, să pună mîna pe roata lustruită și să manevreze el însuși nava. Ieșii pe punte. Vîntul bătea al naibii. Gata să mă dea jos. Pusei mîna pe balustradă. Era acoperită cu gheață și aluneca. Și pe punte era gheață. Mă grăbii pe scări în jos, spre tambuchiul sălii mașinilor. Clanța era înghețată și ea. Burnițase peste noapte și pe toată nava se așternuse un strat de polei scîrbos. Cînd deschisei ușa, mă învălui un fuior de abur, apoi căldura aceea umedă de baie neaerisită. Coborîi la iuțeală scărița de oțel. Nu-mi auzeam pașii. Descoperii apoi că-n hărmălaia asta metalică există un anume ritm și mă apropiai de urechea șefului-mecanic :

— Viteză, nea Ilie ! A zis să măriți viteza !

Șeful mecanic, un bătrînel cumsecade, cu barbă căruntă care-i dădea un aer savant, se întoarse spre mine și zbieră :

— Viteză, ha ! Cu ce ? Du-te la căldare, că nu e presiune !

Mă repezii pe coridorul îngust care dădea la căldări. Îl văzui pe fochist în dreptul focarului, cu fața schimonosită de fierbințeală. Tocmai aruncase cu lopata niște cărbuni în văpaia dinăuntru. I-am privit obrazul negru de ulei, praf de cărbune și transpirație — un amestec care-ar fi pus în încurcătură și o spălătorie chimică. Focul urla, vaporii fîșîiau ; dinspre căldare venea o dogoare nesuferită care mă făcea să casc gura ca peștii pe uscat.

— Ce vrei ? citii întrebarea pe buzele fochistului.

— Presiune !

Ca să fiu mai sigur că m-a înțeles, îmi umflai fălcile și arătai spre cazanul care duduia. Fochistul trînti lopata pe grămada de cărbuni și ridică mîinile :

— O să sărim în aer ! zbieră el. Presiune și iar presiune, dar țevăria e prăjită toată ! Treaba voastră !

Se apucă cu și mai multă energie să îndoape cărbuni în gura nesătulă a focarului. Înțelegînd că misiunea mea se terminase astfel, mă întorsei în sala mașinilor. Tocmai la timp ca să-l aud pe nea Ilie strigînd în portavoce :

— Comanda ! Trebuie să oprim, că se gripează cuzinetul de împingere !

Un șir de răcnete veni de sus în chip de răspuns, apoi indicatorul telegrafului sări de la „toată viteza“ la „stop“. Nea Ilie închise valvula principală, șuieratul vaporilor se domoli treptat, odată cu el se domoliră și cursele strălucitoarelor articulații de oțel. O tăcere stranie se așternu în compartimentul pe care-l găsisem plin de vuiet...

— Vechitură, ce să-i faci ? zîmbi nea Ilie spre mine. Cîrpești aici, se rupe dincolo...

Căpitanul veni și el la fața locului, deși pentru asta trebuise să-și treacă pîntecele prin tambuchiul îngust și să coboare gîfîind scărița verticală. Ajuns jos, se propti solid pe grătarele de oțel și se holbă în tăcere la noi, frecîndu-și genunchiul lovit în timpul coborîrii. După cîteva clipe, cînd se deprinse cu lumina săracă din compartiment, începu să-i batjocorească pe mecanici :

— Frumos vă șade, să țineți în loc cogeamite vaporul ! Mecanici sînteți voi ? O s-ajungeți gunoieri, dacă mai merge mult așa. Noroc că ați găsit aici pîine dulce. Mergem, stăm, ce vă pasă ? Leafa-i leafă... Hai mai repede, oameni buni, că se strică marfa-n magazii. Falimentul mă pîndește... Se poate repara ? În cît timp e gata ? Dați-i zor !

Mecanicii ascultau glasul răgușit și nu ridicau ochii spre omul care se-nvîrtea în jurul lor și-i boscorodea ca o soacră ; lucrau tăcuți în dogoarea ciolanelor de oțel înțepenite, își ștergeau cu cotul sudoarea neagră de pe față și zoreau cît puteau. Tăcerea lor îl înfurie pe căpitan, care le invidia mișcările precise, îndemînatice și se simțea inutil în preajma lor. Se întoarse brusc și porni spre scară, tamponîndu-și fruntea.

— Într-o zi o să proptesc hărăbaia pe un colț de stîncă, mai strigă el în timp ce urca. Atunci o să vă văd încotro o luați!

Mă luai după el. Știa că-l urmez, dar nu mă învrednici nici măcar cu o privire. Intră în comandă pufnind furios și abia atunci păru că mă vede:

— Întoarce-o cu prova-n vînt, Mihai! Ne-nvîrtim ca o epavă, ce mama dracului!

Mă uitai la ofițerul al treilea, nedumerit. Ofițerul al treilea părea însă că n-a auzit nimic; fuma plictisit și pe fața lui prelungă nu se citea nici un sentiment.

— N-auzi, mă, ce vorbesc eu? strigă Cherceanu.

— Cîtă vreme stăm pe loc, n-am cum să-ntorc, îi spusei.

— Te cerți cu mine, ai? mîrîi căpitanul și se apropie de portavoce: Mașina! Mai durează mult, nea Ilie? Cu avaria asta pierd o avere! Dați-i zor, măi! Vă premiez pe toți dacă o faceți mai repede!

— Nu pentru bani... veni vocea de jos, întreruptă de sunete metalice. Să ajungem mai iute... Oamenii... Jumătate de an pe drumuri...

— Bine, bine, mormăi căpitanul. Dați-i zor și ai grijă de presiune!

Se repezi la ușa din stînga, care ducea la cabina lui, și dispăru acolo.

— S-a dus să tragă un coniac, zise monoton ofițerul al treilea. Și-a făcut provizii la Pireu. Îi dă mîna, ce să-i faci? Nu ca mine, să cîntăresc în palmă fiecare firfirică...

Îl ascultam și nu-mi plăcea cum vorbește. Tot cu gîndul la bani. Mie, unul, nu-mi păsa de asta. Cînd ai nouăsprezece ani și-n inimă îți stăruie dorul de aventură, de călătorii spre țărmuri depărtate, banii sînt cel din urmă lucru la care te gîndești. Ești om al mării, navigator, și asta-i cea mai bună răsplată...

— Banii, tinere, reluă ofițerul al treilea. Pentru bani își lasă omul nevasta și copiii, se ambarcă pe un butoi ruginit ca ăsta și pleacă să înfrunte mările... Tu cum ai ajuns pe vas?

— Eu, domnule Dogaru?

Mă uitai mirat la el : ce-l interesa viața mea ? Ofițerul al treilea, cu toate că era printre cei mai vechi oameni de pe „Cleopatra“, n-avea prieteni printre oamenii din echipaj și nu lua niciodată parte la taifasul care se-ncingea în serile liniștite și fierbinți la prova, pe cînd vasul înainta domol pe marea ca oglinda, iar zăpușeala din încăperi îi gonea afară pe toți cei care nu erau de cart. În astfel de seri îl întîlneam plimbîndu-se singur prin întuneric, morocănos și tăcut ; am încercat de două-trei ori să caut sămînță de vorbă, dar de fiecare dată am primit un răspuns scurt și răstit care m-a făcut să mă depărtez în grabă. Se izola astfel în tăcerea lui ca într-o vizuină nevăzută, iar cei de pe vas, care-i știau demult firea, nu-și băteau capul cu asta și-l luau drept ceea ce părea să fie : un singuratic. Tocmai de aceea mă uimea acum, cînd credeam că-l cunosc mai bine, cu încercarea aceasta de apropiere, și nu știam ce să-i răspund.

— Cum ai ajuns pe vas ? repetă el. Te cunosc de-un an de zile și n-am avut vreme să vorbim. E mai bine să taci. Uneori, destăinuirile se pot întoarce împotriva ta.

— Numai un ticălos ar putea... începui eu revoltat.

— Știu, știu. Dar sufletul omului n-are ferestruică, să poți vedea ce-i înăuntru. Eu unul m-am fript de prea multe ori ca să mai am încredere... Dacă vrei, vorbește ; mi-e tot una, la urma urmei. Ia de-aici o țigară.

Clătinai din cap ; nu voiam să fumez. Mă uitai departe, în prova, spre orizontul care se contura limpede și pustiu ca la-nceputurile lumii ; eram atît de singuri ! Oftai și începui să povestesc :

— Eu, domnule Dogaru, am rămas orfan de mic. Pe maică-mea nici n-am cunoscut-o. Trăiam împreună cu tata într-o căsuță din Tăbăcărie, chiar pe malul mării. De-acolo priveam vapoarele care veneau și plecau și mi se părea că oamenii de pe ele sînt un fel de zei. Tata mă lua cîteodată în port. Era docher și l-am privit de zeci de ori cum trecea în fugă schela, cărînd în spate sacii grei. Odată, un marinar italian m-a chemat sus, pe nava lui. Nu înțelegeam ce spune. M-a dus la el în cabină, mi-a arătat o fotografie, un băiețel care semăna cu mine, mi-a dat ciocolată și m-a lăsat să mă joc în comandă, să stau la timona cît mine de înaltă și să-mi închipui că înfrunt uraganul. Mai mult decît oricare lucru de pe vas, timona înseamnă pentru mine marea și viața de marinar. Îmi plăcea atunci și-mi place și acum, s-o simt în palme, să stăpînesc cu dînsa nava...

Mă întrerupsei, căci portavocea de la mașini fluiera a chemare. Mă aplecai asupra tubului de alamă :

— Aici comanda !

— Spune-i domnului căpitan că sîntem gata de drum !

Cherceanu parcă simțise vestea, înainte de a o auzi. Apăru repede din cabină, trecu pe lîngă mine lăsînd în urmă un miros de coniac fin și se aplecă spre portavoce :

— Nea Ilie, e-n regulă. Nu uit promisiunea. Viteză maximă, și cînd ajungem în port ești invitatul meu !

De jos se auzi un răspuns nelămurit. Comandantul mută cu mîna lui maneta telegrafului la „toată viteza“, ieși pe pasarelă să privească apele și cerul, se-ntoarse repede, înghețat de vîntul rece de miazănoapte, înjură vara aia care nu vine mai repede și dispăru iar în cabină, să-și sfîrșească petrecerea lui solitară. Răsucii timona, urmărind rotația lentă a compasului. Mașinile odată pornite, vaporul începu să asculte de cîrmă și își întoarse domol prova către nord, reluîndu-și drumul. Dogaru se hotărî să coboare de pe scaunul înalt din stînga mea, de unde urmărise nepăsător toată agitația comandantului, și se duse la masa de navigație să înscrie în jurnalul de bord ora plecării. Îl auzii apoi cum trîntește registrul gros. Se învîrti puțin prin cabină, își aruncă ochii pe compas, apoi își reluă locul și-și aprinse o țigară, îndreptîndu-și fața prelungă spre mine :

— Dă-i drumu' ! Și-așa mai ai o oră bună pînă-ți vine schimbul...

— Într-o zi, tata nu s-a mai întors de la lucru, povestii mai departe. Căzuse de pe schelă, între vapor și cheu. L-au pescuit abia după trei zile, cu capul sfărîmat. Eram în clasa a treia. S-a mutat la noi o mătușă, soră de-a tatei, spălătoreasă cu ziua, o femeie harnică și bună ; îmi făcea caiete din coli mari de hîrtie, pe care le cosea și le rotunjea cu foarfeca, îmi peticea cu grijă hainele și mă ținea din scurt. Am terminat patru clase ca premiant al doilea ; premiantul întîi era băiatul cîrciumarului, care-n ultima zi de școală a venit îmbrăcat în uniformă nouă de licean și m-a întrebat ce meserie-mi place, că el se face intelectual iar pe mine o să mă cheme să-i repar cîte ceva pe acasă. L-am pocnit. A fost prima mea abatere, în ultima zi de școală... Mătușa m-a dat ucenic la un ceaprazar, să-nvăț meserie ușoară și curată. Ceaprazarul, domnul Ioviță, avea prăvălie pe Mangaliei. Vad bun. Veneau mereu la el marinari să-și facă șepci sau să-și coasă trese aurii pe mînecă. Îi urmăream cu ochii și mă-ndrăgosteam de fiecare-n parte ; erau cu toții oameni veseli și nepăsători, care povesteau cu plăcere întîmplări și snoave de pe mare. Le sorbeam cuvintele și căutam să le fac pe plac, cu gîndul că într-o bună zi unul dintre ei avea să mă întrebe : „Ei piciule, ți-ar plăcea să te faci marinar ? Aș avea un loc de elev pe vasul meu..." Firește că asta n-avea să se întîmple niciodată și-mi dădeam seama că nădejdea mea n-are nici un temei, totuși continuam să mă gîndesc. Visam și noaptea, domnule. Nu știu dacă mă credeți...

— Cunosc, spuse Dogaru. O boală a vîrstei. Visăm cu toții, la paisprezece ani. Dar viața știe să ne-arunce visele în cap, prefăcute-n cioburi. Sau poate n-o fi cu toată lumea așa. Poate destinul... Dar te-am întrerupt. Povestește mai departe. Și fii atent că e vînt din tribord. Ține două puncte mai la dreapta, că nimerim la Tuzla.

Simții că roșesc. Aruncai o privire compasului și văzui că ofițerul al treilea avea dreptate. Îmi plăcea să țin drumul cu precizie, să nu mă abat cu nici un grad de la cifra trecută cu cretă albă pe tăblița din dreapta.

— Mulțumesc, spusei. Aveți dreptate. Ne derivează spre vest.

— Dacă ții mai la dreapta o să fie bine. Știu drumul pe dinafară ; îl fac de douăzeci de ani.

— Douăzeci de ani... O viață de om, domnule.

Dogaru ridică din umeri :

— O viață. Și ? Ce-am obținut ? Pe mare, băiete, ai vreme să te gîndești și să-ți pui întrebări. La unele însă, e mai greu să răspunzi. Ce căutam pe mare ? Izbîndirea unui vis. Ce s-a ales din el ? Ce vezi : scaunul ăsta, harta, un chef în port după întoarcere...

— Îmi place să colind marea, îi spusei. Și pentru mine, asta-i singura cale. Bătui cu palma în roata de stejar lustruit. Mi-a fost greu să ajung aici. Știți cît de greu? Nici n-am îndrăznit să-i spun mătușii despre visul meu. Mi se părea ceva imposibil. Coseam șepci cu cocardă aurită, mă uitam cu jind la oamenii care veneau să le ia și le-ncercau, zîmbitori, în fața oglinzii... Într-o zi, ni s-a comandat o șapcă mică de marinar, cu panglică albastră pe care să scrie „Colorado". Mi-am amintit că pe harta noastră de la școală Colorado ăsta e un fluviu tocmai prin America. Ferice de cine poartă o panglică cu asemenea nume răsunător! Cînd șapca a fost gata, nu m-am putut stăpîni. Am pîndit un moment prielnic, cînd patronul ieșise din prăvălie, și am pus-o pe cap. M-am uitat în oglindă și m-am și văzut pe punte, avînd drept rezemătoare nu mașina de cusut, ci un vinci cu aburi, cum văzusem pe vapoare... Tocmai atunci a intrat un client în uniformă de marinar. Fără să-mi dau seama de ce fac, l-am salutat stînd smirnă, și el a rîs:

— Ce-i, piciule? Vrei s-ajungi amiral? Sau îți place haina și zorzoanele astea?

— Nu numai haina, domnule. Marea, cu tot ce-i al ei.

— Ei, bravo! Toți puștii la vîrsta ta vor să...

— Eu mai mult decît toți, i-am spus repede. Domnule, vă rog frumos, luați-mă cu dumneavoastră pe vapor.

Fața lui, plină de zîmbet, a devenit deodată serioasă. S-a apropiat de mine, m-a mîngîiat pe obraz. Avea o mînă aspră.

— Hei, micuțule, așa eram și eu acum vreo douăzeci de ani. Și s-a găsit un om de omenie care m-a luat cu el. Ar trebui să plătesc datoria de atunci, dar ce să-ți fac? Ești prea mic, nu te-ar primi pe nici un vapor din lume. Peste cîțiva ani, dacă nu-ți trece boala asta, vino la mine. Mă găsești în port, la căpitănie. Și te ajut, să știi!

A dat mîna cu mine bărbătește, mîna aceea aspră, de om întreg, poți cunoaște oamenii chiar și numai după felul cum îți strîng mîna, nu-i așa, domnule Dogaru? Pe urmă a venit patronul, au vorbit ce aveau de vorbit și marinarul a plecat.

— Ce-ai rămas așa, țîcă? m-a întrebat zîmbitor patronul. Îți place de căpitanul portului, așa-i? E un om cumsecade. Acuma du-te la „Colorado" cu șăpcuța asta. Ambalează-o frumos și du-te. Afli de la portar cui trebuie s-o dai. Şi dacă-ntreabă de preţ, spune că o să trec eu pe acolo.

Am împachetat şăpcuţa, avînd grijă să nu se şifoneze panglica pe care scria „Colorado“ şi am plecat. Restaurantul îl ştiţi foarte bine; de-acolo mai e o palmă de loc pînă-n port. În loc să intru pe uşa cu clanţe aurite, am mers mai departe, spre mare; nu mai trecusem de mult pe dig şi mă-ndemna gîndul să mă mai uit la vapoare. Croiam în minte planuri pe care le ştiam dinainte nebuneşti şi zadarnice: să mă ascund într-un buncăr pe un vas gata de plecare, sau să mă rog de-un căpitan omenos să mă angajeze, sau să... Poveşti de astea, domnule Dogaru, cred că aţi mai auzit. N-am făcut altceva decît să stau pe dig vreun ceas, cu ochii pierduţi în forfota portului: macarale, porunci strigate în toate limbile, o frîntură de cîntec, pavilioanele fluturînd...

M-a gonit grănicerul de pe dig:

— Ce te tot învîrteşti pe-aici, băiete?

— Nimic... Mă uit şi eu...

— Du-te şi-ţi vezi de treabă!

— Dar ce-ai cu mine, nene?

— Hai, şterge-o că te dau pe mîna poliţaiului!

Am plecat cu inima îndoită, aruncînd o ultimă privire spre port. Am plecat trist şi purtînd în mine o îndîrjire nouă. Încotro? Spre atelierul întunecos, cu zornăitul maşinii de cusut, cu măsuţa încărcată de petice? Nu eram cu nimic mai prejos decît tinerii aceia plini de ei, care se destăinuiau cu oarecare emfază: „Aş vrea o şapcă modernă, cu cozorocul îngust şi borul ridicat în faţă, cum i-aţi făcut prietenului meu...“ „Ne-a prins o vijelie la ieşirea din Bosfor şi mi-a zburat-o peste bord...“ „Am uitat-o la o cafenea din Beirut...“ Iar eu, iarăşi în prăvălioara domnului Ioviţă, să cos tresele aurii pe care n-am să le port niciodată... Dar drumul meu trecea de data asta pe la „Colorado“. Habar n-aveam pe-atunci, domnule, cum arată pe dinăuntru. Trecusem de-atîtea ori prin faţa restaurantului, dar nu izbutisem să văd decît vitrinele care coborau pînă la trotuar, acoperite cu perdele mari de pluş, şi uşa mare cu mînere aurite; mînerele acelea mă făceau totdeauna să mă gîndesc la un palat. Şi-apoi mai era şi portarul. Îl zăream, cînd treceam pe-acolo, și mă uitam la uniforma lui. Grozavă uniformă! M-am gîndit, pe cînd duceam șăpcuța, că măcar ca să-i pot privi uniforma mai de aproape, și tot merita să bat drumul...

Cînd am văzut că portarul lipsește, parcă pierdusem ceva de preț! În locul lui, la ușă, se fîțîia un băiat cam de seama mea, în haine albastre de marinar. M-a văzut prin geamul acela sclipitor și s-a strîmbat la mine. I-am arătat pachetul pe care-l duceam. Numai așa mi-a dat drumul înăuntru, privindu-mă bănuitor:

— Ce dorești, tinere?

— Am adus o comandă. Şapca cu panglică, am bîlbîit.

— Dă-o-ncoa, mi-a spus el repede. E pentru mine!

I-am dat-o, i-am spus ce mă învățase patronul, pe urmă în loc să plec am rămas cu ochii la el, să-l văd cum și-o încearcă.

— Ce te uiți mă, la mine? m-a întrebat băiatul.

— Îți stă frumos, i-am spus. Ești marinar?

— Da de unde? Sînt picolo, a răspuns băiatul rîzînd. Stau aici și deschid ușa la clienți, le cumpăr țigări și le chem trăsuri la poruncă. Aici vin marinari din toate țările. Am colecție de monede străine și de cutii de țigări. Asta e. Sînt *picolo,* nu ucenic, ca tine...

— Și ce, ucenic e rău? am încercat să mă apăr.

— Nu te vezi cum arăți? a rîs el iarăși.

M-am uitat cu umilință în oglinda mare din hol. Eram îmbrăcat sărăcuț, pantalonii îmi rămăseseră scurți; băiatul ăla, deși pirpiriu, părea mai înalt în uniforma lui. Priveam în jurul meu, la luxul care domnea chiar și acolo, în hol. Mă gîndeam că aici vin mereu marinari și că mi-ar fi mult mai ușor să-mi îndeplinesc visul, sau măcar să stau în preajma lor și să port uniformă și șăpcuță cu panglică albastră...

— Mi-ar place să fiu și eu ca tine, i-am spus băiatului.

M-a privit cam de sus:

— Te cred și eu! A stat puțin pe gînduri, apoi m-a apucat de mînă: Știi ce? Dacă într-adevăr îți place aici, hai să vorbim cu doamna Cleo. Schimbul meu, că eram doi, a intrat în spital. E bolnav de plămîni, nu-i priește fumul de țigară. Doamna Cleo spunea să caut pe cineva... Nu-i o muncă prea grea, să știi.

— Nu mă sperii de muncă, i-am răspuns.

N-am stat prea mult pe gînduri. Meseria de ceaprazar era frumoasă, ușoară și curată, întocmai cum spunea mătușa mea, dar nu mă atrăgea deloc. Şi-apoi, m-am gîndit că aici o să mă descurc tot așa de bine ca înfumuratul ăsta cu haine albastre, care deschide ușa clienților... Am pornit deci după el, să vorbim cu doamna Cleo. Călcam pentru prima oară pe covoare persane și-mi simțeam mersul nesigur prin plușul gros și moale. În local era răcoare și aproape întuneric, față de lumina de afară. Doamna Cleo stătea pe un scaun și-l asculta pe pianist. Dac-o cunoașteți, știți cît e de frumoasă. Şi gîndiți-vă la mine, cel de acum cinci ani : un băiețandru trăit la mahala, care nu văzuse frumusețea și luxul decît de la depărtare. Mă fîstîcisem de tot. Băiatul ăla se mișca acolo ca la el acasă. Mă trăgea după el și m-a dus pînă-n fața doamnei Cleo. Pianistul s-a uitat la noi și a-ncetat să mai cînte. Picolo și-a scos șăpcuța cea nouă de pe cap și a făcut o plecăciune. M-am înclinat și eu cum m-am priceput, dar mă simțeam mic și umil în hainele mele sărace și-mi bătea tare inima văzînd pe pereți umbrele nelămurite ale tablourilor și ghirlănzilor de hîrtie lucioasă și candelabrul din mijloc care părea că luminează și fără să fie aprins.

— Sărut mîna, doamnă Cleo !

— Ce-i cu voi ? ne-a întrebat patroana, privind în gol, undeva deasupra capetelor noastre.

— Băiatul ăsta ar vrea să se angajeze la noi, doamnă Cleo !

— Da, doamnă, am îngînat și aproape că nu-mi auzeam nici eu glasul. Vreau să lucrez la dumneavoastră...

Ea și-a îndreptat ochii spre mine, niște ochi pe care nu-i uiți ușor, domnule Dogaru. Ochi negri codați, deasupra cărora sprîncenele frumos desenate se arcuiau ca prin pozele de la cinematograf. A plecat puțin capul pe umăr și-a întrebat cu un glas care semăna a cîntec :

— Așa ? Cum te cheamă, băiatule ?

— Mihai Gorun mă cheamă.

— Frumos nume, a zîmbit ea și la acest zîmbet, întreaga încăpere se luminase parcă. Nu ești pușlama, Mihai Gorun ? Nu furi ? Nu fumezi pe ascuns ?

I-am răspuns că nu am nici unul dintre aceste păcate, și nu-mi auzeam glasul, fiindcă urechile îmi vîjîiau de-o amețeală plăcută ; mă treceau fiorii cînd o priveam și n-aveam tăria să mă uit în altă parte și stăteam încremenit în fața ei. Aveam paisprezece ani și pînă atunci nu mai văzusem de aproape o femeie atît de frumoasă.

— Ce te uiți ? m-a întrebat cu mirare prefăcută. Îți place de mine, Mihai Gorun ?

— Sînteți foarte frumoasă, i-am răspuns simțind că mor de rușine.

L-am auzit pe pianist rîzînd încet. Doamna Cleo a zîmbit și ea. Nici la cinema nu mai văzusem un zîmbet ca acela.

— Ai să mă asculți și ai să faci tot ce spun ?

— Da, doamnă Cleo.

— Bine, rămîi la noi. Costică, ocupă-te de el.

Cînd m-am dus la ceaprazar să-mi iau lucrurile — niște pantaloni și-o cămașă pe care le-am învelit într-un ziar — mi-a părut rău o clipă pentru meșterul meu. Începeam o viață nouă, pe cînd el rămînea mai departe, în atelierul acela, singur cu necazurile lui...

— Păcat ! Ieșea un meseriaș bun din tine, mi-a spus el la plecare. Ai grijă, să nu mă faci de rîs !

— Nu, domnu' Ioviță ! i-am spus cu glasul înecat în lacrimi.

Am slujit patru ani la „Colorado". Mă trezeam în fiecare dimineață și plecam la slujba mea cu speranța că în ziua aceea se va petrece ceva care o să mă apropie de țel. Aflasem repede că soțul doamnei Cleo e proprietar de vapor și-mi făceam mereu planul să-i vorbesc. Cînd m-am angajat eu, vasul era în cursă. Mi-l închipuiam pe căpitan, judecîndu-l după soția lui, un tip înalt și zvelt, cu fața bronzată, cu glas hotărît. Îmi ticluisem în minte zeci de fraze cu care aveam să-l înduplec. Îl așteptam să se întoarcă, purtînd în mine speranța atît de subțire : poate-o să vrea... poate-o să mă ia cu el pe vas... După cîteva luni, cînd am dat ochi cu căpitanul Cherceanu, mi-am dat seama că visele mele erau zadarnice. Îl știți și dumneavoastră ce fel de om e ; nu că-l vorbesc de rău, dar era departe de ce speram eu.

În prima clipă cînd m-a văzut, nu i-a plăcut de mutra mea. M-a întrebat cum mă cheamă și mi-a poruncit să-i aduc un păhărel de coniac. Am dat fuga să-i împlinesc porunca. M-am întors și cînd să-i pun păhărelul dinainte, mi-a dat peste mînă :

— Prin stînga se servește, mucosule ! De unde dracu te-ai mai pripășit și tu pe-aici ?

...Privii pe furiș, cu oarecare teamă, spre ușa comandantului, dar ofițerul al treilea mă liniști cu un gest disprețuitor din mînă :

— Fii pe pace ! Pînă la prînz nu-l mai scoate nimeni de acolo. Hai, spune mai departe.

Era prima oară cînd vedeam o sclipire de interes în ochii lui.

— Totuși, nu pot spune că am dus-o rău la „Colorado". Căutam să fiu pe plac stăpînei și tuturor clienților care veneau la bar ; nu mă certam cu chelnerii, iar cînd căpitanul venea acasă, mă străduiam să-i fac pe voie. Mi-am dat seama că așa-i felul lui, morocănos și mereu nemulțumit de ceva, și l-am iertat în sinea mea. Îmi plăcea în schimb de domnul Zmeu, secundul nostru. Visam s-ajung ca el și în taină mă străduiam să-i imit vorbirea aleasă și purtarea elegantă, de om care a colindat jumătate din lume. Pe atunci nu știam cum se poartă cu echipajul... Dar asta-i altă chestie. În sfîrșit, anul trecut, pe la începutul iernii, doamna Cleo m-a chemat sus, în biroul ei care mirosea frumos a parfum de lăcrămioare. Intram rar în acel birou, și numai cînd erau probleme însemnate. Doamna ședea pe un fotoliu, picior peste picior, și mi se părea tot așa de frumoasă ca-n prima zi cînd o văzusem. Cred că mă îndrăgostisem de ea fără să-mi dau seama, dar ea era deprinsă să fie admirată și n-o tulburau cu nimic privirile celor din jur. M-am ferit s-o privesc fiindcă nu mă simțeam la-ndemînă așa, în fața ei. M-a examinat din cap pînă-n picioare, ceea ce mi-a sporit încurcătura. Uniforma de picolo îmi rămăsese cam scurtă, cam strîmtă, iar statura mea nu mai era potrivită cu aceea a unui băiețaș care cheamă trăsuri sau cumpără clienților țigări. Rămăsesem pironit în ușă. Am înghițit în sec, tulburat de privirea aceea. În cele din urmă am îngînat :

— M-ați chemat, doamnă Cleo.

— Ascultă, Mihai, te-ai făcut băiat mare...

— Da, doamnă.

— E timpul să-ți schimbi meseria, dragul meu. Mie mi-a plăcut cum muncești și te-am răsplătit totdeauna pentru asta.

— Vă mulțumesc, doamnă, și n-am să uit niciodată...

— Lasă mulțumirile, că nu pentru ele te-am chemat. Hotărăște ce o să faci de-acum înainte : vrei să fii ajutor de chelner ? Preferi să treci la bucătărie ? Sau, dacă-ți place, învață șoferia ca să conduci camioneta barului...

— Doamnă, ați fost totdeauna bună cu mine. Și acum la fel, văd că-mi purtați de grijă, iar slujbele pe care mi le oferiți sînt foarte bune. Atîta că... nu-s ceea ce doresc eu.

A strîns puțin buzele și fața ei a căpătat o expresie severă, nemulțumită :

— Da ? Și ce anume ai dori ?

Am stat puțin la îndoială. Să-i încredințez visul meu, să-i spun ținta către care voiam să pornesc ? Mi-am luat inima-n dinți, deși simțeam că glasul îmi pierise.

— Numai dumneavoastră mă puteți ajuta, i-am spus repede. Vorbiți cu domnul căpitan, să mă ia pe vapor.

— Pe vapor ? s-a mirat ea. Nu-ți mai place la mine ?

— Îmi place foarte mult.

Doamna Cleo a ridicat sprînceana :

— Atunci ?

— Nu-i vorba de asta, doamnă. Vaporu-i tot al dumneavoastră. Vă poartă și numele. Înțelegeți-mă, vreau să ajung marinar. E cea mai mare dorință a mea. Este... este visul vieții mele, doamnă. Vă rog din suflet, dacă vreți să faceți într-adevăr ceva pentru mine...

— Să vedem, mi-a răspuns ea după o clipă de gîndire și mi-a făcut semn că pot pleca.

După trei săptămîni am venit aici, domnule Dogaru, și nu-mi pare rău. E drept că n-o ducem chiar ca-n basme, e drept că am îndurat tot felul de greutăți. Dincolo de toate astea e altceva. Îmi place viața de marinar.

Una e să speli vasele într-un restaurant și alta e să fii navigator de cursă lungă, chiar la bordul unui coșciug plutitor ca ăsta. Vezi lumea, îți lărgești orizontul...

— Pe dracu, orizont, bombăni Dogaru. Umblu de douăzeci de ani pe mare, și-n acești ani m-am săturat să văd tot apă și iar apă. Cît stai prin porturi, față de timpul petrecut în larg ? Şi dacă stai, nu te apuci să studiezi istoria orașelor. Te-nfunzi în prima cîrciumă și-ți speli amarul în pahar. Cum face și meșterul de colo, stăpînul și căpitanul nostru...

Spunînd ultimele cuvinte, privi cu silă spre cabina comandantului și reintră în muțenia lui încruntată, de parcă i-ar fi părut rău că vorbise prea mult.

Petrecurăm restul cartului în tăcere. Îmi vedeam de timonă și mă gîndeam. În ceasurile acelea tăcute aveam vreme să rechem trecutul din care povestisem doar o parte. Slujind la „Colorado“ aflasem că doamna Cleo nutrea pentru Zmeu, secundul vasului, o deosebită simpatie. Secundul era frumos și tînăr, de-o seamă cu ea, și deci cu douăzeci de ani mai tînăr decît Cherceanu. Eram singurul care cunoștea taina acestei legături. Pe mine mă trimitea stăpîna să vestesc secundului că „domnul Cherceanu a plecat la Galați cu treburi și în seara asta doamna vă poftește la o partidă de cărți“. Tot eu trebuia să deschid ușa din dos a casei impunătoare, să mă conving că nu-i nimeni cunoscut prin preajmă și să-l conduc pe domnul Zmeu acolo unde era așteptat cu nerăbdare...

M-am întrebat, după ce-i împărtășisem visul meu, de ce se încruntase doamna Cleo. Pe urmă am găsit singur răspunsul : eram pentru ea o slugă ideală. Tăcut, supus, știind să păstrez o taină. Firește că nu i-ar fi plăcut să mă piardă. Dar dacă mă refuza, mă gîndeam în serile de frămîntări care urmară, dacă nu-mi împlinea rugămintea, nu m-ar fi preschimbat într-un dușman al ei ? Măcar de teamă, și tot ar trebui să...

Au urmat trei săptămîni de așteptare încordată. Trei săptămîni în care ea s-a ferit să-mi vorbească, ocolind parcă anume prilejul să-mi dea vreun răspuns. Și într-o seară m-am pomenit cu căpitanul Cherceanu, rînjindu-mi deasupra sticlei cu coniac :

— Ei, băiete, bate palma. De azi înainte ești al meu. Te angajez marinar pe punte, iar dacă vrei și dacă poți, pe parcurs o să înveți timonieria...

Abia izbutisem să-mi ascund valul de bucurie care mă cuprinsese atunci. Aș fi vrut să-l îmbrățișez pe acest om gras și cicălitor, să-i făgăduiesc supunere, să-i jur că voi face totul ca să-i răsplătesc bunătatea. Cherceanu m-a dus pe vapor și m-a dat în grija timonierului Toader, să mă învețe cea mai frumoasă dintre muncile mării. Mîngîiai timona și mă uitai în largul albastru. Valurile goneau spre stînga în șiruri paralele, ca niște soldați la atac. Auzii ușa comenzii deschizîndu-se.

— Hai, puștiule, mai lasă-mă și pe mine, îmi spuse Stamatescu, schimbul următor.

Tresării și mă uitai la ceas :

— E prea devreme, dom' Stamatescu. Mai am un sfert de oră.

— N-are importanță. Ne dă voie dom' Dogaru să ne schimbăm. Pur și simplu nu mai am răbdare. Ne apropiem de casă, fiule, sau nu-ți pasă ?

— Mai e vorbă, dom' Stamatescu ? Mai ales că de data asta mă așteaptă și pe mine o fată...

— Ei, ai intrat în rîndul oamenilor, rîse el. Ia spune, ce drum ai ? Cum e vîntul ? Mai avem mult pînă-n port ?

Timonierul Stamatescu era un bărbat înalt și blond, de treizeci de ani, cu fața slabă și mărul lui Adam proeminent. „Cere de băut“ glumea el cînd prietenii făceau aluzie la asta. În realitate, nu-i plăcea băutura ; fiecăruia îi dă mîna să glumească despre defectele pe care nu le are. După nea Toader, el îmi era prieten mai apropiat pe vas. Îi dădui deci în primire cartul, adăugînd de la mine „secretul“ cu vîntul lateral, pe care el îl primi zîmbind, fiindcă-l cunoștea de mult.

— Vă doresc cart bun, dom' Stamatescu.

— Și ție vise plăcute, puștiule !

Ieșii. În jurul comenzii, „Cleopatra“ avea o pasarelă îngustă unde erau montate proiectorul cel mare, un compas magnetic și o alidadă. De pe pasarelă, o scară îngustă cu trepte de oțel tocite ducea pe puntea principală, pe care stăteau îngrămădite lăzi cu portocale și alte mărfuri asemănătoare, pe care căpitanul nu accepta să le transporte pe punte decît pe riscul proprietarului. În zilele de furtună cîte astfel de lăzi nu aruncasem peste bord! Și cîte nu luaseră drumul cambuzei, de unde le cumpăram apoi cu kilogramul, în contul lefii! Căpitanul și stăpînul vasului știa să scoată bani din orice. De la piciorul scării și pînă la prova, sub teugă, unde se afla cazarma puntiștilor, trebuia să străbat un adevărat labirint printre mărfurile îngrămădite astfel, alunecînd mereu pe gheața care poleia puntea. Cu obrajii arși de biciul crivățului, intrai grăbit în cazarmă.

Totdeauna intram cu o senzație neplăcută în încăperea aceasta joasă și adîncă ca o peșteră, cu paturile marinarilor înguste, suprapuse, aliniate de-a lungul pereților și lăsînd în mijloc un spațiu liber, cu pardoseala tocită de pașii care-o călcaseră prin ani. Cîteva becuri slabe abia luminau această îngrămădeală stranie de oameni, haine azvîrlite la nimereală pe paturi, saci și geamantane care nu-și mai aflau locul la sfîrșitul călătoriei îndelungate, cînd la fiecare escală oamenii adunaseră tot felul de lucruri de prin bazaruri și talciocuri.

— Ușa, puștiule, că intră țînțarii! strigă cineva întors cu spatele.

— S-a mai muiat afară, Mihai? mă întrebă altul care-și îmbrăca scurta îmblănită. Că azi-noapte am tras niște cuie...

— Tot frig, spusei. Și suflă al naibii dinspre est.

— Abia ne-ajută să ajungem mai repede, își dădu altul cu părerea. Bine că nu-i nordul. Ne-ar fi ținut pe loc.

— Și e senin, adăugai. Rîndul trecut, pe ceața aia...

Îmi dezbrăcai scurta, o agățai cum putui peste hainele celorlalți în cuierul de lîngă ușă și înaintai spre fundul încăperii.

În semiîntuneric abia distingeam figurile celor care jucau cărți ghemuiți în cușetele înguste ca niște cutii, stînd pe vine sau luînd drept scaun geamantanul. Zării undeva, în stînga, silueta masivă a lui Mihalcea, nostromul, care juca zaruri cu un marinar sașiu, poreclit

„Mască“ fiindcă avea o față strîmbă și urîtă. În capătul dinspre prova al cazărmii, trîntit pe pat și rezemat în cot, timonierul Toader citea, îndreptînd incomod cartea spre lumina tristă a becului din plafon. Mă strecurai printre oameni și lucruri ca să mă apropii de el...

Toader nu semăna la fire cu ceilalți oameni din echipaj. Nu-i plăcea jocul de cărți sau de table, distracția favorită a marinarilor în cartul liber, iar la escale nu alerga împreună cu ceilalți să-și spele cu o dușcă stratul de sare adunat în suflet după atîtea săptămîni de navigație. Se depărta neobservat de grupurile celor care colindau magazinele, tocmindu-se la sînge pentru fleacurile multicolore pe care voiau să le cumpere, ca apoi să-și sfîrșească plimbarea în vreo tavernă cu fum mult și băuturi tari. El pleca pe nesimțite de lîngă acești cheflii, uneori singur, alteori împreună cu colegul său Stamatescu ; străbăteau orașul, intrau prin muzee și biserici, urmăreau viața străzii sau stăteau de vorbă, prin parcuri, cu bătrîni ieșiți la plimbare, încercînd să afle cît mai multe despre orașul, despre țara, despre oamenii cărora le erau oaspeți. Din prima călătorie înțelesei repede că acesta e lucrul cel mai bun, dacă vrei să știi că n-ai călătorit degeaba ; m-am alăturat deci celor doi timonieri, iar cînd Stamatescu lipsea, mă țineam scai pe urma lui Toader, învățînd de la el să văd lumea, să privesc lucrurile noi care mi se înfățișau. E drept că la început Toader mă privise cu neîncredere. Slujisem la „Colorado“, cu alte cuvinte la familia Cherceanu ; poate patronul mă ambarcase cu un scop ascuns, poate mă pusese să spionez, să trag cu urechea... Cred că Toader se gîndise la toate astea în primele zile, dar n-aveam de ce să mă ascund de el și m-am apropiat firesc, ca de un prieten mai în vîrstă, ca de un om care are să-mi dea nu numai din meseria lui, ci și din experiența de viață. Cu timpul, căpătase încredere în mine și prietenia noastră s-a închegat treptat dar temeinic, fără piedici și fără ascunzișuri. Îmi zîmbi pe deasupra cărții deschise :

— Gata, Mihai ? Ai isprăvit cu cartul ?

— Gata. Ultimul din drumul ăsta. Ce citești, nea Toadere ?

— O carte de știință. Am găsit-o la un anticar din Pireu. Cum a mers ?

— Așa și-așa. M-a cam necăjit vîntul. Cum scăpam un grad-două la dreapta, începea să deriveze de parc-am fi nimerit într-un vîrtej.

— Avem încărcătură mai grea la pupa, iar prova e ușoară, îmi explică. Cînd ai vînt lateral, prova fuge și trebuie să tragi mai mult spre vînt...

— Am aflat-o și eu, după ce m-am chinuit nițel.

— Experiența, surîse Toader punînd cartea deoparte. Nu se pot învăța toate deodată. În fiecare zi ți-e dat să afli lucruri despre care n-ai auzit niciodată. Asta, dacă vrei cu adevărat să le afli.

— Văd că dumneata vrei mereu să afli. Întîi am crezut că-i un roman. Spui că e carte de știință. Ceva interesant, nu-i așa ?

— Prostii, măi băiatule. Un franțuz vorbește despre mila patronilor față de muncitori. Zice că averile se adună nu din sudoarea muncii, ci din circulația capitalului. Ai priceput ?

Mă simțeam rușinat.

— Nu prea, mărturisii. Eu am carte puțină, știi bine. Dar mă gîndesc că asta depinde de patron. Dacă-i rău la suflet, zgîrcit și lacom, atunci nu plătește oamenilor cît li se cuvine, deci profită de pe urma lor. Dar dacă-i bun și omenos, atunci și lucrătorii o duc bine...

Un surîs destinse puțin trăsăturile aspre ale prietenului meu. Nu era prima dață cînd mă apropiam de el cu întrebări naive, prostești aproape, încercînd să aflu mai adînc rosturile lumii. Știam că de la el pot afla răspunsul la aceste întrebări ; mai încercasem și cu alții, dar ei mi-o retezau scurt : „despre asta nu se vorbește, puștiule“ sau „ți-am spus o dată că nu m-amestec în politică“ sau și mai rău, „mi se pare că te mănîncă pielea, băiețaș, mai bine ține-ți gura“. Nea Toader mă ascultase altfel și mă privise cu alți ochi cînd îl întrebam, iar asta-mi dădea curaj.

— Vezi, Mihai, lumea e clădită strîmb. Spui că patronul bun plătește lucrătorilor cît li se cuvine. Dacă ar fi așa, el patronul, n-ar cîștiga nimic. Ar trebui să muncească cot la cot cu ei. Din păcate, nu-i așa. Patronul își oprește o parte din valoarea muncii lucrătorilor, ăsta-i profitul lui, furat din sudoarea celor care muncesc pentru el. Adică exploatarea...

— Toader ! se auzi deodată glasul aspru al nostromului. Iar faci agitație pe vas ?

— Da de unde, domnule nostrom, discutam cu băiatul ăsta despre atelierul în care a lucrat...

— Și pentru asta îi vîri în cap idei periculoase ?

— E deștept, citește cărți, rînji Mască simțindu-se apărat de umerii lați ai nostromului.

— Și încă ce mai cărți ! pufni nostromul.

Îmi aruncai privirea spre el. În lumina slabă abia îi distingeam obrajii stacojii și lucioși care se prelungeau în cute pînă spre bărbie. Mihalcea avea ochi cenușii, spălăciți, lipsiți de expresie, în schimb sprîncenele blonde și zbîrlite îi dădeau o înfățișare cruntă pe care nu i-o dezmințeau nici ceafa groasă ca de luptător, nici glasul aspru cu care împărțea pe punte ocări și blesteme nemaiauzite.

— Măi omule, astîmpără-te că o să dai de dracu, spuse el cam peste umăr. Știi bine cum te-ai întors de la Siguranță, cînd te-au arestat acum doi ani...

— N-aveau nici o dovadă împotriva mea, răspunse timonierul cu răceală.

Nostromul se sili să rîdă binevoitor, dar nu izbuti decît să scoată un hohot scurt ca un lătrat.

— Dovadă, spui ? Păi dacă aveau și dovezi, nu mai vedeai tu soarele ! Și e păcat, zău, de meseria pe care-o știi. Timonier ca tine n-a avut hărăbaia asta de cînd a plesnit-o primul val pe burtă. Însă dacă mergi tot așa... n-o sfîrșești bine. Au mai fost și alții care visau să răstoarne lumea. Acuma zac prin pușcării. Ascultă-mi sfatul, omule. Păzește-ți capul pînă nu e prea tîrziu.

Timonierul puse cartea deoparte și se ridică în capul oaselor :

— Îți mulțumesc că-mi porți de grijă, domnule nostrom. Dar vorbim și noi ca să mai treacă vremea. Nu facem rău nimănui. E păcat să suspectezi oamenii pentru simple vorbe...

— Ei, îți dădeam și eu un sfat, ridică din umeri nostromul. Treaba ta dacă-l primești ori nu. În evanghelie spune să-ți ajuți aproapele.

O fluierătură îl întrerupse. Mihalcea întoarse privirea către tambuchi, de unde bucătarul, învăluit într-un nor de aburi, făcea semne grăbite.

— Masa la marinari ! strigă nostromul și oamenii lăsară baltă jocul.

— Era și timpul, spuse un mecanic. Mi-era o foame, fraților...

— Puneți mîna, băieți, să dăm masa jos !

Cargoul „Cleopatra“ fusese construit pentru marinari de modă veche, care la auzul cuvîntului „confort“ ar fi pufnit în rîs ca la o gogomănie. Cazarma echipajului, îngustă și înțesată cu paturi și chesoane, slujea și drept sală de mese. Pentru asta, la ora prînzului era coborîtă din plafon masa lungă, cu picioare pliante din țeavă. Ne repezirăm s-o desfacem din belciugele care-o țineau atîrnată sus ca pe o scîndură oarecare, iar cînd o montarăm în spațiul liber din mijloc, cazarma deveni deodată foarte strîmtă. Dintr-un cheson, cineva scoase un teanc de castroane smălțuite : doi inși alergară în ajutorul bucătarului, să aducă marmida cu ciorbă, iar alții coborîră, tot din tavan, bănci lungi, înghesuindu-se să capete un loc mai bun. Bucătarul așeză marmida pe un taburet, în capul mesei, și începu să umple castroanele care treceau din mînă-n mînă...

— Poftiți, domnilor ! Specialitatea casei !

Primul care strîmbă din nas la vederea ciorbei fu Grigore, un tîmplar voinic, cu fața palidă trădînd o suferință ascunsă. Nostromul îi aruncă o privire rapidă și se apropie de el agale, cu pasul legănat, deși nava nu se clătina prea tare :

— Ce e mă ? Nu-ți place ?

— E cam limpede, nostromo, spuse Grigore.

— N-am știut că te pricepi, spuse înțepător nostromul. Credeam că știi numai să tai cu ferăstrăul. Nu cumva vrei să dai și lecții ?

Se făcea că nu-i pasă de zeama aburindă care se distribuia oamenilor ; de fapt îi era foame și asta îl întărîta. Știam cu toții că în cabina lui îl aștepta un prînz bogat și o sticlă de vin la gheață. Bucătarul, simțindu-i graba în privire, zorea cît putea. Cînd avurăm toți porțiile în față, se îndreptă de șale și-și frecă mulțumit mîinile plinuțe, dar marinarii nu păreau la fel de mulțumiți. Gustau din ciorbă și mormăiau, privind pe furiș în dreapta și în stînga :

— Ce mai apă chioară !

— E bună de spălat puntea.

— Iar ne-au rotunjit rațiile !

— Se tem să nu ne-ngrășăm.

Grigore vîntură cu lingura zeama străvezie și înșfăcă deodată castronul aburind, păși peste bancă și se duse întins la bucătar :

— Asta-i mîncare ? O porcărie de n-ar înghiți-o nici cîinii din Pireu !

Marinarii puseseră lingurile deoparte și urmăreau cu mare interes ce-o să se întîmple. Nostromul, fără să dea semne de neliniște, privea tăcut la bucătar. Acesta părea foarte descumpănit. Stătea nemișcat, cu brațele atîrnîndu-i de-a lungul trupului, și privirea îi alerga speriată de colo-colo. Nostromul îl îndemnă voios, ca la o întrecere sportivă :

— Ce stai ? Dă-i una peste bot !

Bucătarul îi dădu, și dădu cam tare. Castronul se rostogoli cu zgomot de tinichea, iar ciorba se împrăștie pe jos, și atunci, risipită pe dușumeaua murdară, se vedea mai bine cît e de limpede ; un cub de morcov, stingher în mijlocul micii băltoace, părea să întărească părerea că în ziua aceea de ianuarie, echipajul primise în castroane apă chioară. Tîmplarul se repezi la bucătar, dar Mihalcea i se propti în față :

— Ajunge pentru astăzi, Grigore ! Treci la locul tău și altă dată să fii mai politicos, dacă-ți place slujba pe vapor !

— Politicos, cu tîlharul ăsta ?

— Grigore, eu nu vorbesc în vînt !

Omul își înghiți furia cum putu și se întoarse la locul lui cu fălcile încleștate. Se potolise de nevoie. Amenințarea putea fi pusă lesne în aplicare. Nu era greu pentru comandant să-l debarce ca fiind bețiv, nepriceput, sau născocind altă vină, dovedită cu martori mincinoși. Și-atunci s-ar fi trezit pe cheiurile Constanței rugîndu-se de unul și de altul pentru o slujbă.

— Frumos te-a mai altoit! strigă Mască din celălalt colț al mesei. Credeai că aici e cafenea, să faci mizerii chelnerului?

— Taci din gură, codoșule, ripostă Grigore. N-a ajuns o lichea ca tine să-mi dea lecții.

— Mai zi odată, că te trezești mîine c-o lopată-n cap, se oțărî Mască știindu-se apărat.

— Gata, gata, mormăi Mihalcea. Mîncați mai repede că acuși vine felul doi. Stați două ceasuri la masă, ca boierii? Cui nu-i place, să meargă la restaurant!

Înmuiarăm cu îndoială lingurile în zeama caldă și limpede. Sorbeam și înghițeam, puțin intimidați de întîmplare. Nu era prima oară cînd rația ne era dijmuită; murmuraserăm și altădată, dar nimeni nu-și exprimase fățiș revolta și rareori un om era lovit așa, în fața tuturor. Dacă unul din noi era mai limbut, nostromul găsea alt mijloc să-l pedepsească: îi scăpa din greșeală o piesă grea peste mîini, îl punea la o corvoadă foarte neplăcută, ca de pildă curățirea bordajului exterior, cînd omul atîrna legat de subțiori cu o parîmă și rîcîia cu peria de sîrmă metalul răscopt al vaporului, sau chiar îl lovea el însuși. cu pumnul greu ca un baros, avînd grijă să-și ceară scuze după aceea: „De ce mă supărați, oameni buni? Nu știți că sînt iute la mînie?“ Acum însă, nu lovise el, ci îndemnase pe altul să lovească, ocrotindu-l. Faptul acesta era cu atît mai grav: înțelegeam să ne lovească mai-marele nostru, pe drept sau pe nedrept, dar cum să-ndrăznească unul dintre noi, un amărît ca și noi?

Mîncam în silă, cercetînd cu privirea chipurile posomorîte ale oamenilor. Dar toți stăteau aplecați asupra mîncării și sorbeau în tăcere ciorba limpede și fără gust.

— Nea Toadere, șoptii, de ce nu-i spune cineva comandantului despre furturile de la bucătărie?

— Comandantul? spune timonierul înălțînd din umeri. Păi el e primul care ne fură. Bucătarul n-ar ciupi un gram fără știrea lui. Altfel, dacă nu ne-ar dijmui pe toate căile, de unde și-ar scoate el milioanele?

— Mă filozofule, mă! strigă nostromul. Închide-ți gura aia spurcată, că ți-o închid eu cu pumnul!

— Ce să fie? întrebă Toader ațintind asupra lui Mihalcea o privire ca de gheață. N-am înțeles bine.

Nostromul se domoli:

— Bagă de seamă, că mă scoți din sărite, Toadere. Vezi-ți de treaba ta și cîștigă-ți pîinea prin muncă, altfel ajungi să te hrănească statul gratis!

Mai auzisem această expresie: numai la închisoare te hrănește statul gratis... Mă înfiorai. O vorbă ca asta nu se rostea prea des pe nava noastră. Și cred că nici pe alte nave. Încercai să-l potolesc pe nea Toader:

— Lasă-l, nene, că e furios acuma. Liniștește-te.

— Sînt liniștit, spuse Toader. Sînt prea liniștit, ăsta-i defectul meu.

Se auzea numai clinchetul lingurilor în castroanele de tablă. Bună sau rea, ciorba trebuia să potolească foamea unor oameni care munciseră din greu toată ziua.

Bucătarul reveni, aducînd felul doi. Întîrziase puțin, dar întîrzierea își avea tîlcul ei: văzurăm în castroane, peste obișnuitul pilaf, felioare de salam prăjit. Nostromul urmări distribuirea rațiilor, apoi se întoarse să plece și el la masă.

— Încearcă s-o dreagă, murmură Toader privind pe sub sprîncene.

— Salam, fraților! Ca să ne închidă gura!

— Nu ne cumpără ei cu două felioare de salam, zise tîmplarul privind îndîrjit spre bucătar.

— Astîmpărați-vă, măi! mugi nostromul de la jumătatea scării care ducea pe punte. Toader, numai tu îi ațîți pe zurbagiii ăștia!

Timonierul se ridică pe jumătate și-și îndreptă spre nostrom privirea încărcată de mînie:

— Nu eu îi ațîț, ci setea de dreptate!

— Dreptate? rînji nostromul. Uite, aici e dreptatea! și clătinînd în aer pumnul lui mare cît o măciucă, ieși din cazarma echipajului.

— Ce au cu dumneata, nea Toadere? întrebai dînd deoparte castronul golit și lustruit.

— N-au nimic cu mine anume, răspunse cu liniște timonierul. Îi supără cînd cineva își cere dreptul. Le sare inima cînd se vorbește despre dreptate...

— Pămînt! Constanța la orizont! răcni un marinar de sus, aplecîndu-se pe gura tambuchiului.

— Bogdaproste, Doamne! murmură Mască făcîndu-și cruce. Am ajuns să ne vedem și-acasă!

Sărirăm peste bănci, care mai de care, și ne îmbulzirăm pe scară. De sus venea un șuvoi de aer proaspăt și rece. Cînd ajunsei pe punte, zării la orizont zidurile albe ale orașului și mă gîndii la Aurelia.

II

— Ți-a fost greu să pleci de-acasă?

Aurelia făcu o mișcare cu capul și-și aruncă spre spate părul lung, mătăsos, care-i încadra fața cu trăsături delicate, ca de păpușă.

— I-am mințit că mă duc la un ceai-dansant, șopti ea.

— Ai făcut asta... pentru mine?

— Și pentru mine, Mihai. Voiam neapărat să te văd.

Întinsei brațul și o cuprinsei de umeri, iar ea se strînse mai mult lîngă mine, pe banca lungă de lemn din ultimul rînd al balconului. Nici nu știam ce film rulează; intrasem la cinema pentru că aici găseam un refugiu sigur, unde să stăm de vorbă în voie și să ne îmbrățișăm feriți de priviri indiscrete. Ne ocroteau zecile de perechi din jur, tot îmbrățișate, care aleseseră același refugiu.

— Cîteodată mi se pare așa de ciudat... mărturisi ea. Nu prea e de bun gust să stai la balcon, singură, cu un băiat. Dacă m-ar vedea vreo cunoștință...

— De ce? Ți-e rușine cu mine?

— Ești un prostuț, Mihai, rîse ea în întuneric. Adu-ți aminte cum ne-am cunoscut. Mă crezi o fată care poate fi ușor acostată pe stradă? Mi-ai spus cîteva vorbe frumoase, atît. Dar mai auzisem și înainte vorbe frumoase. Îți închipui că vorbele acelea m-au încîntat?

Mă simții stingherit, lovit în mîndria mea; mi se păruse atunci, la început, că rostisem cele mai frumoase fraze pe care le-a spus vreodată cineva la urechea unei fete; iar ea-poftim: „Îți închipui că vorbele acelea m-au încîntat?“

— Nu te-nțeleg, Aurelia.

— Te-ai supărat? Ai răbdare, ascultă pînă la capăt. Cînd te-ai apropiat de mine atunci, pe stradă, eram hotărîtă. Pot spune că *eu te-am ales pe tine,* Mihai. Te văzusem de departe și mi-ai plăcut. Mersul tău, ochii tăi, buzele tale. Citeam pe obrazul tău misterul călătoriilor depărtate ; dac-aș fi fost băiat, marinar mă făceam. Arătai ca un lup de mare, în seara aceea ca și acum. Ghiceam în tine o anumită energie și mie-mi plac oamenii energici. Ești puternic și asta-i calitatea pe care-o prețuiesc în primul rînd la oameni. De asta te-am ales.

Pe ecran se desfășura o poveste de dragoste ; un tînăr cu părul lins, ținîndu-și pălăria albă-n mînă, făcea o declarație lungă și poetică unei fete blonde ; fata se dădea încet în leagăn și el îngenunchease alături, vorbindu-i fără-ncetare. Ce cuvinte frumoase ! Ah, de-aș fi avut și eu puterea de a-i spune Aureliei tot ce simțeam !

— Și eu te-am ales pe tine, îi șoptii repede. Ești frumoasă și bună, ai glasul dulce ca o mîngîiere. Cînd te văd, de departe, mă apucă un fel de amețeală. Iar despărțirea de tine mi se pare un chin. Cred că asta înseamnă dragoste și e prima oară cînd o simt. Te iubesc !

— Mai încet, protestă ea punîndu-mi degetul pe buze.

Sărutai degetul acela și mă împotrivii :

— De ce mai încet? Aș vrea s-o strig în fața lumii, dragostea nu trebuie tăinuită, e ceva prea frumos, îmi simt sufletul plin, abia așteptam clipa asta...

— Și eu te așteptam, murmură ea.

— A mea a fost altfel de așteptare. Am stat luni de zile departe, și-n toată vremea asta m-am gîndit la tine. Știi ce-nseamnă să vezi numai cer și apă, zile și săptămîni întregi? Știi ce-nseamnă să ai pe cineva la care să te gîndești, să speri că te așteaptă, să vezi în minte clipa întîlnirii și să aduni atîtea lucruri pe care ai să i le spui ? Știi tu ce-nseamnă dorul ?

— Și mie mi-a fost dor...

Vorbele ei îmi turnară un nou val de căldură în suflet ; mă cuprindea un sentiment fără nume, un amestec de duioșie și veselie, mă bucuram că sînt alături de ea și încercam să i-o spun.

— Te iubesc, repetai. Acolo, în larg, ți-am spus-o de-atîtea ori în gînd și mi se părea că stau de vorbă cu tine și tu mă-ndemnai să mai spun o dată ; și-n jurul meu clocotea marea, erau valuri albastre cu creste albe, și mă gîndeam că-n ultima zi înaintea plecării purtai o rochie albastră cu guler alb și cînd mă uitam la valuri te vedeam pe tine, ca atunci, în ziua aceea, îți amintești ? Ne-am întîlnit pe dig, vîntul vuia și am vorbit despre idealuri și dragoste... Cînd am plecat din nou, te duceam și pe tine, în gînd, în inimă, și te-am purtat cu mine peste tot...

Ea se întoarse către mine, aproape atingîndu-mi obrazul. În lumina slabă care venea de la ecran ne privirăm o clipă. Îi văzui fața foarte aproape de mine. Închisei ochii, simții dogoarea buzelor ei. Mi se iuțiră bătăile inimii ; lumea din jur păru că se lărgește deodată ; pereții se depărtau pierzîndu-se în nesfîrșit, sunetele din jur deveneau un vuiet lin și totuși plin de vibrații ; o fierbințeală fără nume mă străbătea, avînd alături această făptură minunată...

Aurelia gemu ușor și abia atunci îi dădui drumul din îmbrățișare.

— M-ai mușcat, răule, zise ea dulce.

— Iertare ! Te mai sărut o dată și-ți trece.

Îi ghiceam sub puloverul subțire sînii rotunzi, împliniți, și foloseam tot felul de șiretlicuri ca să-i pot atinge, ca din greșeală, cu podul palmei. Atunci ea intervenea blînd dar categoric, îndepărtîndu-mi mîna, și începeam iarăși manevrele îndreptate statornic spre aceeași țintă, și tot acest mic război al mîinilor era pentru mine cel mai însemnat lucru din lume. Îi mîngîiam cu palma umărul și mă miram de rotunzimea lui caldă ; ea se mulțumea să-mi strîngă cealaltă mînă, cu degetele petrecute printre degetele mele, iar la nevoie, cînd gesturile mele deveneau mai îndrăznețe sau hotăra ea că sînt așa, mi se împotrivea și pentru o clipă mă prefăceam biruit.

— Ieri m-a văzut mama cu tine pe stradă.

Vestea aceasta mă făcu să tresar.

— De ce nu mi-ai spus ? o certai.

— Nici eu n-am observat-o. Cred că s-a uitat la noi dintr-un magazin. Tu erai cu geamantanul, te-a cunoscut că vii din port. Cînd am plecat de-acasă nu i-am spus unde mă duc. Aflasem că vine vasul vostru și m-am plimbat pe faleză. Dac-ar fi știut mama pe cine aștept...

— Dac-aș fi știut și eu că mă aștepți... Și dac-ai ști ce am simțit cînd te-am văzut...

Plecasem de pe navă singur ; nu speram să mă aștepte cineva ; nimeni nu mă așteptase vreodată la întoarcerea din larg ; în jurul meu marinarii își îmbrățișau nevestele, își întrebau din mers copiii cum merge școala și primeau răspunsuri grăbite, învălmășite, întrerupte la jumătate de noutățile mărunte ale familiei. Mergeam singur, stingher, cumpănindu-mi în mînă valiza mică cu care plecam în voiaj — și deodată ea, pe faleză, cu părul fluturînd în vînt ca o flamură de bun-găsit, cu fața luminată de zîmbet — Ce bine-mi pare ! spuneau ochii ei — și ne-am îmbrățișat acolo, în stradă, sub privirile curioase ale camarazilor mei care mă văzuseră plecînd singur de pe cheu... Ne-am luat de braț, vorbind amîndoi odată despre timpul scurs de la despărțire, mergeam pe stradă și nu vedeam pe nimeni.

— Ți-a zis ceva ? întrebai îngrijorat.

— Mi-a făcut un scandal... spuse ea lungind cuvîntul din urmă. M-a întrebat dacă ești marinar și pe urmă a zis că...

Se întrerupse. Dar ghiceam ce are să spună ; uneori e așa de ușor să deduci urmarea unei fraze gîtuite la jumătate ! O îndemnai, călcîndu-mi pe inimă :

— De ce taci ? Spune, spune mai departe. A zis că n-are rost, nu-i așa ? Că marinarii sînt un fel de pierde-vară. Și să nu te mai vadă cu mine, că o domnișoară de familie bună trebuie să cunoască altfel de tineri...

— Taci, te rog, Mihai ! zise ea plecînd fruntea. Tu nu înțelegi...

— Ce e de înțeles ? Nu-ți dă voie cu mine și-atîta.

Mă îndepărtai puțin de ea și-mi ațintii ochii spre ecran. De la visarea de adineauri la realitatea de acum era un salt prea brusc ca să nu-l resimt în întreaga ființă. „Oare n-are fiecare om același drept de viață, la dragoste ? De ce apar totdeauna piedici, împotriva cărora trebuie să duci o luptă grea ? Cu ce sînt eu mai puțin demn de dragostea ei decît unul din filfizonii care bat toată ziua bulevardul, care-și petrec vremea jucînd biliard în cafenele, pentru simplul motiv că sînt *băieți de familie ?* Oare pentru lume are un preț mai mare individul care-și pierde nopțile la cărți ? Eu nopțile mi le pierd stînd de cart la timonă ; prin asta înseamnă că nu merit dragostea Aureliei ?“

— Ascultă, îi spusei, ce crimă fac dacă te iubesc ? Ce prăpastie se află între noi ? Că ești bogată ? Singură spuneai că fericirea nu stă în avere. Atunci... de ce se împotrivesc părinții tăi ? Ce au cu prietenia noastră ?

— Numai mama, veni răspunsul ei grăbit. Tăticu e un om înțelegător și are alte vederi. Dac-ai ști tu... Ți-am spus că e avocat : a avut procese în care a apărat oameni nevoiași, lucrători de la calea ferată, marinari, care n-aveau cu ce-i plăti. Mama însă...

Făcui o mișcare de nerăbdare.

— Nu pricep cum îți poate dirija cineva sentimentele.

— Nu te supăra. Cu tine aș merge și la capătul lumii...

— Crezi într-adevăr ce spui, sau e numai o frază frumoasă ?

Mă întorsei spre ea, căutîndu-i în ochi adevărul. O privii lung. Ea zîmbea, dar avea lacrimi pe obraz. Zîmbii și eu, cu gîndul la visul nostru cu aripi atît de fragile, și totul : neînțelegerea oamenilor, prejudecățile, lumea vrăjmașă care încerca să ne despartă, dispărură pentru cîteva clipe, parcă pierdute undeva pe alt tărîm, de întunericul căruia ne apăram cu căldura inimilor...

Cînd am ieșit de la cinematograf, se înserase bine. Zăpada puțină, bătătorită și neagră de urmele miilor de pași, scîrțîia sub tălpi. Aurelia se înfioră și-și strînse mai bine blana în jurul gîtului. O privii : obrajii i se înroșiseră de frig.

— Ne mai plimbăm un pic ? o întrebai într-o doară.

— Nu prea e timp de plimbare, rîse ea. Mi-a înghețar nasul. Te rog, Mihai, să mergem mai repede acasă. Cred că sînt minus zece grade.

— Douăsprezece, îi spusei cu competență. E senin și se lasă ger.

O condusei cu părere de rău, pînă-n colțul străzii. Printr-o înțelegere veche, n-aveam voie să merg mai departe. Părinții. Vecinii. Toți, împotriva noastră. Pînditori, răutăcioși, invidioși pe începutul acela de fericire. Zăbovirăm cîteva clipe sub pomul uriaș, gol de frunze, care filtra printre ramurile negre lumina palidă a felinarului. Rămăsesem cu ideea că ne apără de priviri indiscrete ; ne apăra doar vara, cu frunzișul, dar acum, din obișnuință, tot sub el ne opream ca să ne luăm rămas bun.

— O să fie mai greu de-acum încolo, murmură ea.

— De ce ?

— Mama. Pînă ieri nu știa nimic. Acum o să mă suspecteze...

— Crima ta va fi greu de ascuns, spusei străduindu-mă să fiu ironic.

— Lasă gluma, Mihai. Tu nu-nțelegi. Mama are niște planuri cu mine. Se interesează în dreapta și-n stînga, compară, cîntărește. Vrea să fac o partidă strălucită — expresia ei.

— Nu ca mine, spusei cu amărăciune. Eu prezint o partidă proastă, bineînțeles. N-am nici o șansă.

— Vorbim altă dată, zise ea brusc. La revedere !

— Mîine, spusei eu repede, încercînd s-o mai rețin o clipă. Mîine seară, la șapte.

— Nu pot, Mihai. Avem... avem niște musafiri.

— Gîndește-te, e ultima zi înainte de plecare. Măcar o oră. Să mai stăm de vorbă. Te rog, Aurelia...

Ea scutură din cap cu energie :

— Nu se poate, înțelege-mă. Călătorie bună !

Mă sărută pe obraz — avea buzele reci ca sticla — și se depărtă de mine aproape alergînd. Rămăsei pironit locului. Nici prin gînd nu-mi trecea s-o urmez. Pentru mine, strada ei, trotuarul ei, poarta casei ei reprezentau un fel de teritoriu tabù. Mă uitam după ea — o siluetă subțire, ascunsă tot mai mult de întuneric, apoi în preajma unui nou felinar, redescoperită, o speranță ce revenea, și iarăși pierdută în umbră, ca într-un joc al soartei.

Oftai și pornii spre port. Echipajul nostru își dăduse întîlnire la „Colorado“...

Era aproape miezul nopții cînd ajunsei în fața restaurantului. Încă de departe, din stradă, auzii frînturi de cîntece, arpegiile saxofonului, strigăte vesele. În salonul cel mare erau mai mult bărbați ; familiștii cumsecade stăteau acasă, la gura sobei, lăsînd pentru sîmbătă seară plăcerea de a-și etala bijuteriile, lanțurile de aur ale ceasornicelor, hainele „de duminică“. Dar pentru marinar toate zilele de escală sînt duminici ! Știam că după zilele acestea vesele ne așteaptă iarăși monotonia largului, plictiseala cumplită a carturilor de noapte, zgîlțîitul sîcîitor al furtunii, dorul de casă... Pe uscat, toate drumurile marinarilor treceau pe la „Colorado“. Aici se opreau cînd se-ntorceau din cursă, să petreacă o oră în jurul unei sticle aburite, închinînd paharul pentru întoarcerea fericită și pentru călătoriile viitoare. Aici făceau ultima escală înainte de a porni iarăși spre larg, ca să-și ureze călătorie bună și să-și împărtășească aventurile zilelor de permisie. Și tot aici, în virtutea obișnuinței, veneau și-n celelalte zile, fiindcă localul era bun și intim și avea o patroană frumoasă pe care puteai nădăjdui s-o auzi spunîndu-ți „petrecere bună“ cu glasul ei semănînd a cîntec. În salonul cel mare întîlneai oricînd cîțiva cunoscuți care te chemau la masa lor, și cîteodată dădeai peste două-trei fete tinere și cochete care beau cafea privind dulce prin fumul de țigară și care nu se supărau cînd primeau prin chelner un buchețel de flori și-o invitație, ba dimpotrivă, răspundeau bucuroase chemării. Unii aveau norocul să-și petreacă restul serii jucîndu-se cu degetele prin zulufii de pe ceafa fetei, dansînd cu ea tangouri languroase și sorbind din paharul pe care ea însăși îl umplea, în semn de simpatie, tot mai des, pentru ca marinarul să se simtă ca acasă. Iar afacerile doamnei Cleo mergeau de minune...

Intrai. De la ușă vechiul meu coleg Costică, devenit acum portar, mă salută cu un amestec de veselie și respect. Îmi ajută să-mi scot scurta. Gestul mă intimidă și-mi făcu plăcere. Îmi făgăduii în gînd să-i aduc un dar băiatului din viitoarea călătorie. Îmi trecui degetele prin păr, cu ochii în oglinda mare de pe hol — cum cunoșteam aici totul ! — și deschisei ușa salonului cel mare.

— Chef mare astă seară, îmi spuse Costică din urmă.

Restaurantul era și-n seara asta plin. În colțul din fund erau cîțiva marinari germani de pe un vas aflat în vizită prin părțile noastre. Tunși scurt, tineri cu toții, cam băuți după cît se părea, cîntau în cor un cîntec plin de ritm, și la refren izbeau toți odată cu paharele în masă. De-a lungul peretelui din dreapta, sub tabloul uriaș care reprezenta un bric luptîndu-se cu furtuna, se așezase echipajul unui vas scandinav — tineri cu fețe subțiri și palide de seminariști, care stăteau cuviincios la masă și numai atunci cînd ridicau paharul strigau cu toții o urare neînțeleasă. Erau mult mai pașnici decît grupul de greci care trona chiar în mijlocul salonului, în jurul a trei mese puse cap la cap. Cînd tăcea orchestra, cîntecul lor, o melodie simplă și tînguioasă, izbucnea deodată melodios și limpede, un cor parcă într-adins pregătit pentru o seară de ianuarie, cînd vîntul mătură străzile pustii iar înăuntru, unde-i cald și bine și lumină, oamenii își pot uita de griji.

Și, paralel cu masa grecilor, la o masă așezată tot așa, în lung, marinarii de pe „Cleopatra". Mă oprii în ușă o clipă, să-i văd mai bine. Masa era plină cu sticle și pahare ; la mijloc, într-o vază enormă pe care n-o mai văzusem, un buchet mare de flori — atenția doamnei Cleo, fără-ndoială, pentru echipajul vasului ce-i purta numele.

În fruntea mesei ședea domnul Zmeu, secundul, elegant ca de obicei și destul de beat ca să devină prieten cu toată lumea. În dreapta și-n stînga lui se înghesuiau marinarii, bucuroși de această prietenie care dura de la primul și pînă la ultimul pahar ; ei păreau să-i uite înjurăturile și bruftuluielile și-și lungeau gîturile spre el, știindu-l mare meșter la povestit anecdote pipărate, al căror final cu rimă stîrnea totdeauna hohote de rîs. Tocmai termina, spre desfătarea oamenilor, o nouă poveste, și apariția mea ar fi trecut neobservată, dacă secundul nu și-ar fi aruncat întîmplător privirile spre ușă :

— Aha ! Uite-l pe Prîslea al nostru ! Dă-te aproape, bobocule, și-nvață să bei marinărește !

— Ciocnește cu noi un pahar cu lapte ! mugi basul nostromului spre hazul tuturor.

— Să-i ștergem întîi năsucul ! adăugă Mască prăpădindu-se de rîs. A fost cu Moș-Ajunul și e-nghețat, săracul !

Mă strecurai abil printre glumele și ghionții prietenești ai marinarilor și-mi făcui loc lîngă Toader. Acesta mă bătu pe umăr, împinse spre mine un pahar plin și mă îndemnă mîngîindu-și mustața căruntă :

— Ia de colea și te încălzește, băiete, c-ai înghețat de tot. Și ia spune, pe unde umbli ?

— Am... am condus-o pe Aurelia.

— Barem te-ai ales cu ceva ? întrebă de vizavi Mască, atent ca totdeauna la ce vorbeau alții... Hai, dă-i drumu', că-mi plac grozav poveștile cu femei. Spune, ți-a mers ?

— Ce să-mi meargă ?

— Cu fata, de ! Ori face pe mironosița ?

Îmi mușcai limba, ca să nu-i dau un răspuns usturător. Nu-l puteam suferi pe Mască din prima clipă cînd îl văzusem pe vapor. Nu-l puteam suferi mai ales acum, cînd pronunța asemenea cuvinte. „Cum murdărește omul ăsta totul !“ îmi spusei privind cu dezgust către Mască, a cărui față se lungise spre mine în așteptarea poveștii. Toader înțelesese totul și zîmbi în sinea lui. Sorbi din pahar și-și netezi iarăși mustața :

— Taci măi, că nu e ce crezi tu. Aurelia asta e... cum să zic ? Iubita lui de inimă.

— Dracu s-o ia de inimă ! se înfurie Mască deodată, înșfăcînd paharul. Oi fi crezînd că o iubești, prostule ! Poate vrei să te și însori, ca să-ți ardă sufletu-n tine pe urmă !

Bău o înghițitură de vin și începu să cînte fals :

...Atunci cuprins de neagra gelozie
Am luat cuțitul și l-am împlîntat...“

— Ah ! răcni, izbind paharul de masă. Tu băiete, trăiești cu capu-n nori. Marinarul nu trebuie să se însoare, ci să facă dragoste cu cine-i pică. Fiindcă nevasta, sfîntă să fie și tot îl înșeală, cînd o lasă singură juma' de an !

Sorbi ultimele picături din pahar, clătină capul și-și ațînti în tavan privirea tulbure.

— Toate femeile sînt niște tîrfe ! bolborosi el.

Toader îl privi cu dispreț :

— Nu-l asculta, Mihai. Așa vorbește de cîte ori se îmbată. A fost însurat de trei ori. Trei neveste l-au părăsit. Le bătea de le snopea, de gelozie. Nu crede în cinstea femeilor și e nefericit.

— Urîtă viață, cînd ai asemenea meteahnă !

În celălalt capăt al mesei, secundul tocmai termina de spus o nouă poveste, al cărei final, ghicit dinainte, fu acoperit de hohotele marinarilor. Zmeu așteaptă să se mai potolească gălăgia și se ridică cu paharul în mînă :

— Băieți, vă jur că mi s-a uscat limba de-atîta vorbărie. E cazul să ne umezim puțin. Să bem fraților ! Să bem pentru cel care ne dă pîine și care ne e tată pe întinsul mării, să bem pentru căpitanul nostru !

Auzind despre ce e vorba, muzicanții se întrerupseră din tangoul pe care tocmai îl cîntau și acompaniară vocile marinarilor. Ei intonară de trei ori „Mulți ani trăiască“ stînd în picioare și legănînd paharele. Atrasă probabil de zgomotul oarecum neobișnuit, prea organizat față de ce se petrecea de obicei în salon la „Colorado“, patroana coborî din biroul ei. O zărirăm pe trepte ; oamenii își dădeau coate și și-o arătau unul altuia ; vorbele înghețară la jumătate, mîinile cu paharele uitară să mai facă drumul spre gurile însetate, ochii tuturor rămaseră pironiți spre scară. Doamna Cleo purta o rochie de tafta strălucitoare, de un gri argintiu, cu decolteul prelungit pînă acolo unde începea să se întrevadă relieful întunecat al sînilor. Un trandafir vișiniu, prins în partea stîngă a pieptului, în dreptul inimii, contrasta violent cu albeața pielii și strălucirea metalică a rochiei. Doamna Cleo cobora maiestuos, ca o regină care vine în mijlocul supușilor. Aproape involuntar, marinarii de la celelalte mese se ridicară și ei aducînd omagiu frumuseții care-și părăsea pentru o clipă sanctuarul și cobora între ei ca să le îndulcească vinul și să le toarne lumină pe chipuri. Clipa de liniște fu întreruptă de basul răsunător al nostromului :

— Să bem pentru doamna Cleo, nașa vaporului nostru !

— Să ne trăiască, strigară marinarii.

Ridicarăm paharele, pe care chelnerii îndemînatici și tăcuți le umpluseră la iuțeală. Secundul porni spre scara din capătul salonului și doamna Cleo făcu doi pași spre el, zîmbind cu același aer de măreție și distincție. Apoi orchestra tună iarăși, însoțind glasurile : „Mulți ani trăiască“ și Zmeu, cu un gest de cavaler medieval, sărută vîrful degetelor fine, prelungi, cu unghii trandafirii, în timp ce sala răsuna de glasurile care intonau în mai multe limbi urarea cunoscută. Ochii negri ai doamnei Cleo scăpărau în lumina candelabrelor; fruntea ei albă strălucea în reflexe marmoreene, iar părul întunecos îi sublinia și mai mult albeața și puritatea trăsăturilor. O priveam ca și ceilalți, și mă simțeam iarăși subjugat de ochii aceia negri, așa cum fusesem în urmă cu ani, cînd o văzusem pentru prima oară. Pe urmă, trezindu-mă ca dintr-un vis, îmi spusei că doamna Cleo apăruse anume în clipa cea mai potrivită, ca să sporească și mai mult pofta de petrecere a marinarilor și să le dezlege larg băierele pungilor.

— Muzica! Muzica! strigară mai multe glasuri.

Orchestra începu să cînte „Kela i ghiste", cîntecul devenit familiar pentru orice om care-a acostat măcar o dată prin porturile Mării Egee. Doamna Cleo mulțumi cu aceeași distincție și se retrase, urcînd încet scările și știind că-n clipele acelea zeci de priviri sînt ațintite spre șoldurile ei tari care se legănau ușor, în sclipirile argintii ale rochiei. Și știind că peste cîteva ceasuri doar, după ce zarva restaurantului se va potoli, unui singur om din acea adunătură îi va fi dat să vadă mult admiratele șolduri fără ascunzișul stingheritor al rochiei. Acest om primise mesajul tainic al trandafirului, care-l vestea că este așteptat, fiindcă soțul are alte drumuri...

— Să bem, băieți, strigă Zmeu cu glasul înecat de bucurie. Să bem și să ne veselim, cît avem vreme!

Pe ringul de dans apărură Mască și electricianul Dermengiu, cu fulare legate la cap în chip de turbane. Orchestra începu o melodie orientală: sunetele prelungi ale clarinetului erau punctate de răbufnirea adîncă a tobei. Urmînd un scenariu numai de ei știut, cei doi dansatori, cînd galeși, cînd iuți ca focul, cînd mlădiindu-se din șolduri și din mijloc, evoluau sub privirile admirative ale tuturor. Curînd, în jurul lor se adună un cerc de entuziaști care ritmau dansul cu bătăi din palme; grecii de la masa lungă dinspre perete se apropiară și ei, chiar și marinarii scandinavi lăsaseră paharele și se ridicau să vadă mai bine ce se întîmplă. Din grupul celor de pe „Cleopatra" rămăseserăm la masă doi: Toader pentru că văzuse spectacolul de prea multe ori, și eu pentru că mă frămîntau lucruri mult mai însemnate decît dansul acela aprig și lasciv totodată, mutrele încîntate din jur, veselia șleampătă adusă de vin. Stăteam cu ochii țintă la pahar fără să aud zarva din jur sau fără s-o iau în seamă, încruntat și neîmpăcat în mine însumi.

— Măi Mihai, măi, zise cu căldură Toader, întorcîndu-se cu scaun cu tot spre mine, te văd amărît. Ce te frămîntă pe tine, măi ?

— Caut dreptatea, nene Toadere. O caut, fiindcă mi se întîmplă lucruri care nu-mi plac.

— Ia spune, băiatule, deschide-ți inima, poate te ajut c-o vorbă bună.

— Mă gîndesc la viața mea. N-am nici un rost pe lumea asta. N-am părinți, n-am rude ; mătușa care m-a crescut și-a luat locul la cimitir. Sînt singur. M-am legat și eu de-un suflet omenesc, de fata asta, Aurelia. Mi-e dragă, cu toate că o cunosc de-o jumătate de an și în vremea asta m-am întîlnit cu ea doar de trei-patru ori. Maică-sa n-o lasă cu mine ; ne-a văzut mai ieri împreună și a certat-o. Ce caută o fată de familie să se plimbe cu un golan de marinar ?

— Dar fata ce spune ? mă întrerupse nea Toader. Ai avut vreme să-ți dai seama dacă are ceva pentru tine sau...

— Dacă n-ar ține la mine n-ar veni la întîlniri ; mi-ar spune să-mi văd de treabă și nu m-aș mai amărî atîta. Pe cînd așa, suferim amîndoi.

Nea Toader își apropie scaunul de al meu. Ne auzeam tot mai greu în zgomotul petrecerii.

— Te-am înțeles, Mihai. Dar chinul ăsta este dat fiecăruia dintre noi, la o anumită vîrstă. Dac-ai fi cu doi-trei ani mai mare, ți-aș spune să te-nsori cu ea, chiar fără voia părinților. Ar înțelege pînă la urmă și ar accepta. Dar tu... tu ești încă un copil, Mihai. Cum să te-nsori la vîrsta asta ? Poate că nici n-o iubești cu adevărat...

Tresării, parcă izbit de vorbele acestea :

— Cum să n-o iubesc ! Dumneata știi că...

— Lasă, lasă, surîse timonierul, am trecut și eu prin asta. E plăcut să ai o fată la care să te gîndești cînd pleci departe... Iar dacă și fata se gîndește la tine, dacă e frumoasă și te potrivești cu ea, gata dragostea, așa-i ? Viața însă e ceva mai complicată. Mai așteaptă și tu, mai privește-n dreapta și-n stînga, pune la încercare sentimentele tale și ale ei... Altfel, dacă faci un pas pripit, ajungi să te căiești toată viața...

— De ce m-aș căi ? Ne iubim, iar ea spune că m-ar urma oriunde...

— O spune acum, cînd totul se petrece în vorbe. Dar au fost atîtea fete trăite-n puf, care s-au căsătorit din dragoste cu băieți săraci și au dat bir cu fugiții cînd au înțeles că trebuie să mănînce pîine neagră și să-și spele singure farfuriile...

Tăcui, făcîndu-mi de lucru cu paharul plin din fața mea. Într-un tîrziu mă întorsei spre Toader cu un zîmbet chinuit :

— Nu cred că Aurelia e un astfel de om. E adevărat că se îmbracă frumos, cu lucruri alese. Dar asta nu-i un păcat...

— Dar dacă ești silit să-i refuzi un lucru care-i place ei ? Ajunge să te disprețuiască, să-ți spună că nu ești în stare să-i împlinești o dorință...

Oftai. Știam că prietenul meu are dreptate, o dreptate pe care sufletul meu refuza însă s-o accepte. Stăruiam în întrebările chinuitoare și-n speranța aceea nealimentată cu nimic : totul se va aranja pînă la urmă...

— Gîndește-te bine, Mihai, urmă Toader. Oare copila asta gingașă și dulce știe să gătească la lampa de petrol ? Să cîrpească o cămașă ruptă sau să spele preșuri ? Viața nu-i făcută numai din mîngîieri și vorbe de dragoste...

— Asta așa e, spusei. Dar ce să fac ? Mi-e așa de greu să renunț...

Muzica încetă deodată. În strigătele entuziaste ale spectatorilor, cei care dansaseră se repeziră la masă, cu ochii strălucitori și buze uscate, să-și potolească setea. Mască goli un pahar la nimereală, învăluindu-l pe Toader într-o privire vrăjmașă. Trînti paharul pe masă și se duse să șoptească ceva la urechea secundului. Acesta fulgeră cu privirea spre Toader. Înțelesei că despre noi era vorba. Zmeu se ridică de la masă, ținînd în mînă paharul pe jumătate plin. O șuviță de păr blond îi cădea pe frunte ; nasul drept și subțire, cu nări fine trădînd ambiția și lipsa de cumpătare, străjuia deasupra buzelor bine conturate, strînse acum într-un zîmbet ironic. Ocoli masa lungă și se opri în fața noastră :

— Nu se prea distrează domnii în seara asta.

— Fiecare se distrează în felul lui, răspunse calm Toader.

— Las-că știu eu cum te distrezi. Mă Toadere, mă, ce tot puneți voi la cale aicea ? Ia spune, Mihai, ce-ți povestește ? Te învață despre revoluție, nu-i așa ?

— Glumiți, domnule Zmeu, răspunse timonierul. Credeți că așa se învață despre revoluție ? La un pahar, cu muzica alături ?

Secundul zîmbi acru, își muie buzele în pahar și dădu din cap :

— Glumesc, mă, că sînt bine dispus. D-aia vezi, astăzi ți-o spun cu frumosul ; mîine s-ar putea să schimb foaia, dar astăzi încă te rog : lasă băiatul să petreacă, să guste viața, pînă are vreme. Curînd plecăm iarăși și iar te aud că nu-ți place mîncarea de la bord. Crezi că nu știu cine a stîrnit povestea cu ciorba ?

— Știți ca și mine, domnule Zmeu. Bucătarul a stîrnit-o, și cu cei care l-au îndemnat.

O undă de roșeață trecu peste obrajii bine rași ai secundului. El păru gata să izbucnească, dar făcu o sforțare și se stăpîni. Răsuflă adînc, se uită la Toader cam dintr-o parte, apoi spuse calm :

— Toadere, nu vreau să ne certăm. Vorbim mîine la vapor despre asta și despre altele. Dar pînă atunci, lasă oamenii să petreacă. Distrează-te și tu, doar pentru asta am venit aici...

Se depărtă demn și ironic, ținînd cu aceeași eleganță paharul în mîna care se vedea numai pe jumătate din manșeta imaculată a cămășii. Îl urmării cu privirea. Secundul își luă iarăși locul în capul mesei, fără să ne mai arunce o privire. Marinarii din jurul lui ridicară paharele. Toader se făcu că nu-i ia în seamă și-și aprinse țigara. Mîhnirea de pe fața lui mă îndemnă să-l împac cum mă pricepeam :

— Nene Toadere, se leagă cam des de dumneata. Dacă stau să mă gîndesc bine, mi se pare că...

— Ia taci, Mihai. Uite colo, mi se pare că o să iasă o încurcătură.

Ne îndreptarăm amîndoi privirile spre estrada orchestrei, unde un marinar german începuse să facă scandal. Șeful orchestrei se străduia să dea explicații, dar neamțul striga și-l scutura de mînecă, arătînd furios spre masa noastră și făcînd gesturi elocvente : adică de ce românilor le cîntă orchestra după plac, ba îi lasă și să danseze turcește (imită cu destulă stîngăcie mișcările dansului oriental) iar lor nu vrea să le îndeplinească dorința ? Văzînd că șeful orchestrei nu se execută, de la masa nemților se mai ridică un marinar și se apropie, legănîndu-se exagerat.

— Ce-or fi vrînd frumușeii ăștia ? strigă cineva din echipajul nostru cînd neamțul trecu prin dreptul lui.

— Mă, șmecherilor, unde vă treziți aicea ? întrebă altul ridicîndu-se. Sacramentu-crucifix !

Deși înjurătura fusese pronunțată incorect, neamțul o înțelese și se îndreptă furios spre cel care-o rostise. Marinarul îi aruncă în față vinul din pahar. Neamțul scoase un răcnet și înșfăcă un scaun, ai noștri săriră ridicînd amenințător sticle și sifoane, dar tocmai cînd mai lipsea o secundă ca scandalul să ia proporții, între cele două tabere se ivi un individ care pînă atunci stătuse pașnic la o masă din colț. Din buzunarul de la piept al hainei lui cenușii scoase un pistol, trase repede un foc în aer și toată lumea încremeni.

— Tomnilor, trebuie împăcați ! spuse individul ațintind spre marinari privirile lui înghețate. Altfel, supărăm tomnul Cherceanu și toamna Cleo.

Se îndreptă către marinarii germani, le spuse cîteva vorbe, cu asprime, poruncitor, și ei lăsară capetele în jos, potoliți și rușinați. În schimb, cei de pe „Cleopatra" nu păreau să se domolească. Ba, Mască se repezi la omul în gri și-l apucă de guler :

— Ce bă, mi-e frică de pușcociul tău ?

Individul nu păru prea speriat ; el puse pistolul la loc în buzunar, apoi cu un fel de bobîrnac îndepărtă degetele lui Mască de pe reverul hainei :

— Trebuie împăcați, repetă.

— Ce vorbești, Franț ! ripostă Mască vîrîndu-se în sufletul lui. Ai venit aici să ne dai lecții ?

— Mască, înapoi ! urlă secundul. Care nu se potolește în clipa asta, nu mai vede puntea vasului. V-ați îmbătat, ticăloșilor, ce-i cu voi ?

Marinarii se opriră intimidați de strigătele secundului și pricepură că la mijloc e ceva care depășește înțelegerea lor. Oameni trecuți prin ciur și prin dîrmon, erau bucuroși oricînd să ia parte la o scărmăneală pe cinste, indiferent cine le era vrăjmașul și indiferent pe ce meridian se aflau. Dar intervenția aspră a secundului îi descumpănise ; aruncînd priviri furioase către nemții care bătuseră în retragere, se așezară la locurile lor. Individul care potolise zarva îl salută pe secund cu un semn ușor din cap și porni în urma marinarilor germani, către masa lui din fundul localului. Eram tocmai cu fața la el și mă întrebam mașinal cine poate fi insul acesta în haine cenușii, a cărui intervenție avusese rolul unei căni cu apă rece turnată peste o oală în clocot ; în clipa aceea, necunoscutul își scoase batista albă, frumos împăturită, și-și șterse cu ea degetele. Îmi amintii într-o clipă că mai văzusem gestul acela pedant și disprețuitor. Ridicai ochii spre chipul inexpresiv al omului.

„Domnul Stolz ! Ce caută domnul Stolz aici ?“

Nu-l mai văzusem de patru ani. Ultima oară, într-o dimineață, după o petrecere desfășurată în apartamentul de la etaj, le adusesem de jos băutură. Domnul Stolz a găsit de cuviință să mă ochească cu șampanie ; desfăcuse sîrma care reținea dopul și îndreptase sticla spre mine. O pocnitură, o lovitură ușoară în frunte și un șuvoi de spumă furnicîndu-mi obrajii — senzația aceasta o aveam încă vie și acum. Parcă auzeam hohotul de rîs al neamțului, parcă-i simțeam și acum răsuflarea grea, de om care-a chefuit o noapte-ntreagă... Imaginea aceasta îmi aduse în minte alta : prima întîlnire cu domnul Stolz. Venise la „Colorado“ cu doi sau trei ani în urmă, într-o dimineață, alegînd dinadins momentul cînd salonul era pustiu. L-am salutat la ușă cu plecăciunea obișnuită, deși chipul noului venit îmi inspira un sentiment neplăcut. Purta un costum cenușiu, asemănător cu acesta, un costum care nu se potrivea deloc cu chipul său lipsit de culoare. Mai apoi, am înțeles că se îmbrăca astfel ca să iasă cît mai puțin în evidență : dintr-o sută de oameni cu înfățișări diferite, domnul Stolz ar fi fost ultimul om a cărui figură o puteai reține. Făcea și aceasta parte din arsenalul cu care domnul Stolz își făcea meseria pe meleagurile noastre... Dar un băiat de șaisprezece ani, cînd este și picolo la un bar din preajma portului, nu stă să gîndească la asemenea lucruri. Drept răspuns la plecăciunea mea, domnul Stolz mi-a dat un bobîrnac cu degetele înmănușate. Îmi dăduseră lacrimile — nu de durere, cît de ciudă că eram tratat ca un copilaș și că uniforma mea albastră, cu panglica purtînd inscripția cu litere de aur „Colorado", pentru care m-ar fi invidiat mulți băieți de vîrsta mea, nu însemna nimic pentru acest ins cu sprîncene alburii și ochi de culoarea apei.

— Cheamă tomnu Cherceanu, mi-a spus neamțul în treacăt, fără a-și da osteneala să mă privească.

Rarele vizite pe care le primeau soții Cherceanu erau dinainte anunțate și începusem să-i cunosc pe obișnuiții oaspeți ai casei. Am făcut o plecăciune, privindu-l nedumerit :

— Imediat, domnule. Cine să-i spun că-l caută ?

— Tomnu Stolz. Miști încet, a adăugat el nemulțumit.

Am urcat în fugă scările și am intrat în biroul doamnei Cleo, unde răsuna glasul răgușit, cu un lătrat de buldog, al căpitanului.

— Săru' mîna...

— Ieși! a urlat Cherceanu. Ce dai buzna peste oameni?

Mă cam pierdusem cu firea, dar n-aveam ce face. Spusei, făcîndu-mă mic lîngă ușă :

— Domnule, vă caută cineva.

— Ieși afară, măgarule !

— Stai puțin, Mitule, a intervenit doamna Cleo, potrivindu-și o șuviță de păr deasupra urechii. Înțeleg să fii bădăran cu mine, dar ce-ai cu băiatul ? Ia spune Mihai, cine ne caută ?

— Tomnu Stolz, *madame,* s-a auzit glasul aspru, neplăcut, în ușa rămasă deschisă. Deranjez ?

— Dimpotrivă, domnule Stolz. Aveam o mică discuție. Poftiți.

A intrat ca la el acasă, și-a scos pălăria și a înaintat netulburat să sărute mîna stăpînei. Eu am zbughit-o pe ușă, bucuros că scăpasem ieftin...

În scurtă vreme, domnul Stolz devenise obișnuitul casei. Apărea de obicei dimineața, cînd în salon nu era nimeni, trecea fără să-mi răspundă la salut și urca, plin de sine, scările spre apartamentul stăpînilor, unde era totdeauna bine venit, judecînd după atenția cu care îl înconjurau. Pentru domnul Stolz se găsea totdeauna băutură rară, adusă prin contrabandă de prin insulele Atlanticului de vest, un tutun egiptean de prima calitate, șampanie sau icre negre. Odată, cînd „Cleopatra“ se întorsese dintr-o călătorie lungă din porturile Europei — cu vreo doi ani înainte de ambarcarea mea — am avut o ciocnire directă cu neamțul, care mă ignora totdeauna și mă privea ca pe o unealtă însuflețită. De data aceasta am avut prilejul să-l privesc drept în față. Întîmplarea s-a petrecut în sufragerie, unde Cherceanu și secundul său aveau o consfătuire cu domnul Stolz. Am intrat fără să mai bat la ușă, trimis de doamna Cleo cu tava cu cafele ; pașii mei nu făceau nici un zgomot pe covorul gros. Cei trei erau cu spatele spre ușă ; la lumina unei lămpi puternice, examinau o peliculă fotografică. Am înaintat pînă în spatele lui Stolz, așteptînd momentul potrivit ca să-i întrerup din vorbă. Simțindu-mă în spate, neamțul s-a întors brusc :

— Tu ? Cine trimis aici ? Spionezi ?

Fără să-mi pierd cumpătul am pus tava pe masă :

— Doamna Cleo m-a trimis. V-am adus cafea...

— Eu am rugat-o, a confirmat timid căpitanul Cherceanu.

Stolz s-a silit să zîmbească și m-a apucat de umăr :

— Doamna Cleo foarte gentil. Iar tu băiat drăguț. Văzut cinema ?

Nu prea înțelegeam ce vrea să spună, dar m-am grăbit să încuviințez.

— Da, am văzut. Chiar săptămîna trecută, un film cu bandiți...

— Și noi aici, cinema, mi-a explicat el desfășurînd filmul la lumină. Vrei văzut ?

— Nu te interesează, a intervenit domnul Zmeu repede. E mai bine să-l vezi pe ecran, nu-i așa ?

Mă privea atît de insistent, încît am înțeles că trebuie să repet ceea ce-mi spusese, pe cînd Stolz îmi tot vîra filmul în ochi :

— Nu mă interesează, domnule. E mai bine să-l văd pe ecran. Așa, nu înțeleg mai nimic. E prea mic.

— Prea mic, a repetat mulțumit domnul Stolz. Du-te spui mulțumesc doamna Cleo. Cafea foarte bun, foarte bun !

Ținîndu-mă tot așa, de umăr, m-a îndreptat spre ușă. L-am văzut apoi ștergîndu-și degetele cu batista albă, frumos împăturită și m-am întrebat, în vreme ce închideam ușa, dacă haina mea de picolo i se păruse cumva murdară.

Domnul Stolz își încetase brusc vizitele fără ca cineva să pară neliniștit de acest lucru. Nimeni nu vorbea, nu amintea măcar de omul în haine cenușii, cu privirea rece și lipsită de expresie... Îl revedeam abia acum, după doi ani, și nu părea deloc schimbat. Oare de unde apăruse ? Ce învîrtea pe aici ? Și de ce trecuse pe lîngă Zmeu, prietenul cu care chefuise nopți întregi, fără să dea semne că l-ar cunoaște ? Dar mai presus de toate, mă uimea puterea secretă a neamțului, care cu două vorbe potolise marinarii pe jumătate beți și puși pe gîlceavă...

— De unde-o fi răsărit nenea ăsta ? întrebă tărăgănat unul dintre mecanici.

Zmeu părea neplăcut impresionat de incidentul petrecut cu cîteva clipe înainte. El își bău în tăcere paharul și nu mai povesti anecdote, iar cînd unul sau altul din marinari încercară să ridice glasul, într-o mică explozie de veselie silită, el îl făcu să amuțească privindu-l chiorîș. Orchestra tăcuse, muzicanții se retrăseseră undeva, la bucătărie, să mănînce și să bea un pahar, dar mai ales să aștepte liniștirea spiritelor. Grecii chemară chelnerul să facă plata, iar norvegienii, pierzîndu-și buna dispoziție, vorbeau între ei cu glas scăzut. Numai marinarii nemți, în fundul salonului, încercau să pară veseli, cîntînd în gura mare și furișînd priviri către omul în haine cenușii care-i ferise de-o bătaie crîncenă...

— Gata, facem socoteala și plecăm, mîrîi Zmeu privind de-a lungul mesei. Mi-ați stricat tot cheful cu gîlceava voastră !

Mască se ridică, îl luă pe Dermegiu de umeri, și turnîndu-și ultimul pahar îi îndemnă pe toți să cînte melodia cu care cei de pe „Cleopatra“ își încheiau petrecerile :

„Numai femeia, marea și vinul
Au creat marinarii eroi,
Numai femeia, marea și vinul
Sînt izvoare de viață în noi !“

Dar cîntecul, intonat de o voce singuratică, răsună straniu în salonul pustiit acum. Mască rîse stingher și porni cel dintîi spre ușă.

III

Uneori, sfatul unui om are urmări neașteptate. Te pomenești că faci tocmai pe dos de cum te-a învățat el, și asta dintr-o vorbă măruntă. În cămăruța mea, singur, în miez de noapte, după petrecerea de la „Colorado“, am frămîntat în minte tot ce vorbisem cu nea Toader. Și dintre toate lucrurile spuse atunci, îmi revenea mereu în minte o frază a prietenului meu : „Dac-ai fi cu cîțiva ani mai mare, te-aș sfătui să te însori cu ea. Dar ești prea tînăr. Trebuie să mai vezi lumea, să cunoști și alte fete...“ Puțin îmi pasă mie de lume ! Sau de alte fete ! Eu pe Aurelia o visam, și viața fără ea mi se părea pustie, întocmai ca o casă goală cu toate lucrurile la locul lor, din care tocmai stăpînul, care să dea viață și rost acestor lucruri, lipsea.

N-am de ce să mai întîrzii, mă gîndeam. Aurelia n-o să mă aștepte la infinit. Trebuie să iau acum o hotărîre, altfel s-ar putea s-o pierd. Dacă la întoarcerea din voiaj aud că s-a împrietenit cu altcineva ? S-o văd la brațul unui tînăr sclivisit, prin oraș ? Mi-o și imaginam alături de el, dăruindu-i lui zîmbetul cald și vorbele de dragoste și mai ales povestindu-i în treacăt, ca pe un fapt oarecare : „Știi, am cunoscut un marinar...“ Și mi-l închipuiam pe necunoscut ridicînd din umeri cu dispreţ : „Un marinar ! Hm ! Şi ce găseai interesant de vorbit cu un marinar ?“ Acest gînd mă umilea pînă la durere. În imaginaţia mea înfierbîntată, lucrurile păreau şi mai grave decît erau într-adevăr.

Îmi amintii tot ce fusese frumos între noi, începînd cu seara aceea de duminică, pe faleză — priveam amîndoi marea ce se zbuciuma la picioarele noastre, în stînga străluceau luminile Cazinoului şi cînta muzica, perechi treceau vorbind în şoaptă, mă oprisem la cîţiva paşi de ea, contempla marea sau privea în gol, în abisul acela negru fremătător în care se oglindeau în răstimpuri luminile ţarmului. Cînd am vrut să-i vorbesc s-a întors, cu o ultimă privire spre imensitatea întunecată, şi a plecat spre oraş. M-am luat după ea fără să ştiu prea bine ce fac ; o vedeam în răstimpuri aruncîndu-mi priviri furişe, asta mă încuraja în urmărirea aceea umilă şi fără speranţă, apoi zîmbetul care-a însoţit vorbele ei de domnişoară serioasă : „Te rog, domnule, nu te mai ţine după mine !“ Şi pasul ei domolit într-un tîrziu, pe strada Mircea, şi faptul că-mi îngăduise, tacit, să merg alături de ea şi să-i şoptesc înecat de emoţie : „Domnişoară, n-am pe nimeni în oraşul ăsta. Şi n-am stat de vorbă cu nici o fată mai de aproape. Aş vrea să vă cunosc mai bine, să ne împrietenim...“ Oare toate acestea fuseseră zadarnice, şi cuvintele noastre, şi pînă şi săruturile furate pe înserat, la umbra ocrotitoare a copacului din colţul străzii ?

Noaptea, singur, pe-ntuneric, vezi altfel lucrurile. Cele mai îndrăzneţe planuri ţi se par lesne de înfăptuit ; discuţiile se desfăşoară firesc, simplu, fără ezitări, cel cu care stai de vorbă dă răspunsurile pe care le doreşti, iar tu găseşti îndată cuvintele cele mai potrivite ca să-l convingi... Dar e destul o clipă de luciditate deplină, un fior rece te-nfăşoară, îţi dai seama că acestea sînt doar vise, nu, nu aşa vor decurge lucrurile, realitatea va fi mai aspră, lupta mai grea... Ce puteam să fac ? Cum să-mi apăr dragostea simplă, firavă, ameninţată mereu ?

O să mă duc mîine seară *acolo*, mă gîndeam. O să-i vorbesc deschis : „Aurelia, m-am gîndit profund, am întors lucrurile pe toate feţele. Cred că sînt în măsură să-ţi asigur o viaţă frumoasă, aşa cum ţi-ai visat. Vrei să te căsătorești cu mine ?“ Nu, nu e bine. Prea brusc, prea de-a dreptul. S-o iau mai pe departe, să-i vorbesc despre perspectivele mele, voi da examene, voi ajunge ofițer stagiar... „Dac-am fi împreună, drumul mi s-ar părea mai ușor, Aurelia...“ Bine, dar părinții ei ? Mai ales mama : o doamnă simandicoasă, privindu-mă de sus și făcîndu-i un semn energic Aureliei... Pe ea ar trebui s-o conving mai întîi. Să mă duc mîine seară cu niște flori, să sun la ușa aceea masivă, cu gemuleț îngust prin care nu poți vedea măcar fața întreagă a omului dinăuntru : „Ce dorești, tinere ?“ „Am venit să stăm de vorbă, doamnă. În legătură cu Aurelia“. „A, dumneata ești marinarul acela ? Ce legătură poate fi între dumneata și Aurelia ?“ „Doamnă, e în joc viitorul nostru, al meu și al ei. Ne iubim și...“ Toate astea spuse prin gemulețul acela îngust, în fața unei femei căreia nici nu-i poți vedea bine chipul în semiîntunericul dinăuntru...

Adormii abia spre dimineață, cînd luna făcea să sclipească florile de gheață ivite pe geam. Adormii cu gîndul la bătălia care mă aștepta mîine și al cărei punct de plecare nici nu izbutisem să-l hotărăsc...

Mă trezii tîrziu, după un somn agitat, presărat cu vise tulburi, vise în care se întrețeseau imagini ciudate, domnul Stolz cu pistolul în mînă rîzînd brutal : „N-o să te însori cu Aurelia“, și chipul încă necunoscut al tatălui ei spunîndu-mi prietenește : „Dragă tinere, fericirea fetei mele e în mîinile dumitale“, și mama Aureliei, purtînd rochia lungă, de tafta cenușie, a doamnei Cleo, coborînd pe-o scară interminabilă și repetînd că nu-i plac marinarii...

Dimineața trecu greu, spartă în cioburi mărunte. Făceam treburile dinaintea călătoriei mai mult din obișnuință, ca un automat, cu gîndul la ce va fi diseară, cînd voi suna la ușa aceea de stejar, ducînd în mînă un buchet de flori. Umblai prin cîteva prăvălii, să-mi cumpăr mărunțișurile trebuitoare într-o călătorie mai lungă. Și de fiecare dată cînd vreuna dintre doamnele aflate acolo mă privea, mă întrebam cu o ușoară spaimă : nu cumva e mama Aureliei ? Terminai curînd cu tîrguielile. Mai erau ceasuri de așteptare, ceasuri de singurătate și neliniști. Intrai într-un cinematograf, rula un film de dragoste, în care era vorba de un tînăr sărac îndrăgostit de o prințesă, și în povestea aceea pitorească, de necrezut, găsii cîte ceva din propria mea poveste adevărată. Asta îmi întări hotărîrea și-mi spulberă șovăiala care mă încercase toată ziua. A doua zi plecam în larg ; trebuia să-i vorbesc neapărat Aureliei, chiar în seara aceea !

Curînd după căderea nopții, o pornii spre strada Maramureș. Era o seară geroasă, renunțai la ideea cu florile, trebuia să fiu realist : dacă n-o găsesc acasă, sau dacă mama ei îmi face o primire ostilă, ce rost ar fi avut florile ?

În drum spre casa ei, curajul — mult-puțin cît îl aveam — mă părăsea treptat. Începui să mă întreb dacă gestul meu avea vreun sens, îmi cîntăream în gînd șansele de reușită și era cît pe-aci să mă întorc din drum. Poate aș fi făcut-o, dacă nu intervenea un lucru cu totul neașteptat : mergînd pe strada Mircea în sus, zării pe celălalt trotuar o siluetă cunoscută. Grăbii pasul ca să mă încredințez. Nu, nu mă înșelasem, era domnul Zmeu, secundul nostru, care se grăbea undeva ducînd în mînă un buchet de flori. Nu doream să mă întîlnesc cu el, de aceea mersei ceva mai încet, ca să constat cu mirare că aveam același drum ! Inima îmi bătea mai puternic, o presimțire ciudată începe să mă chinuie : ce căuta domnul Zmeu, ale cărui drumuri le știam prea bine, spre strada Maramureș ? Bănuiala mea prindea contururi tot mai certe, pe măsură ce ne apropiam — și eu și el — de țintă. Iar cînd se opri în fața porții Aureliei, abia mă stăpînii să nu mă duc la el să-l întreb ce caută acolo. Așadar, el era musafirul pe care-l aștepta familia Aureliei! Dar care era rostul acestei vizite ? Oare domnul Zmeu avea de gînd să ceară mîna fetei ? Bine, dar el și doamna Cleo... Nu, asta-i altceva, îmi explicai în gînd. Doamna Cleo e una, iar „partida", „partidă"... Îl văzui sunînd la ușă și apoi intrînd. Și înțelesei că nu mai aveam ce căuta pe strada Maramureș...

Abia acum deslușeam tîlcul unor vorbe, unor ezitări ale Aureliei, abia acum înțelegeam cu adevărat de ce nea Toader, în loc să mă încurajeze, încercase să mă domolească. Era adevărat, prietenia mea cu Aurelia n-avea nici o șansă ; mama ei urmărea o țintă anume, iar eu eram doar o piedică... Mă întorsei spre oraș, cînd îmi veni ideea să trec pe la nea Toader. Simțeam nevoia unei vorbe sincere, care să mă întărească în fața loviturii ce-o primisem. La vîrsta asta, orice întîmplare ia proporții nebănuite ; în primele clipe după ce-mi dădusem seama de adevăr, avusesem senzația unei prăbușiri, viața mi se părea lipsită de sens fără Aurelia, abia acum, cînd îmi dădeam seama că am pierdut-o, simțeam că doresc mai mult să fiu în preajma ei. Numai omul acela cumpătat și cărunt, cu vorbă domoală, mă putea mîngîia într-un fel...

Nea Toader locuia pe o stradă din spatele spitalului, într-o casă modestă dar bine îngrijită, cu cîțiva metri de curte în față, pe care mîna harnică a soției lui o preschimbase într-o grădină. Acum, curtea era plină cu zăpadă, și în lumina palidă din stradă se vedeau ici și colo, ca niște mușuroaie negre, tulpinile florilor ucise de iarnă. Mai fusesem la el acasă o dată sau de două ori ; de fiecare dată fusesem bine venit. Trăsei zăvorașul care încuia poarta și intrai. La geamul camerei din față era întuneric ; cealaltă cameră era luminată însă, ca și mica verandă acoperită. Bătui. Dar în loc ca nea Toader să iasă în ușă, primitor, văzui cum perdeaua de la fereastră se dă într-o parte. Mă întorsei spre lumină, ca să pot fi recunoscut mai ușor. Abia după asta, auzii pașii pe dușumele și umbra timonierului apropiindu-se. Înainte de a descuia, se uită la mine prin geamul ușii, vrînd probabil să se convingă că eram singur, apoi răsuci cheia și deschise larg ușa.

— Bună seara, spusei. Mi se pare că am picat prost.

— Nu, protestă el. Nu, deloc. Stăteam de vorbă cu niște prieteni. Intră, Mihai !

Se dădu deoparte, să-mi facă loc. Mă scuturai bine de zăpadă și intrai. Îl auzii cum încuie și apoi cum încearcă clanța. În cuierul din săliță văzui două paltoane care, lucru sigur, nu erau ale lui. Mă oprii acolo, în săliță :

— Te mai întreb o dată, nea Toadere : nu cumva am nimerit într-un moment nepotrivit ?

— Fii fără grijă, mă liniști el. Ți-am spus : sînt cu niște prieteni și atîta tot.

Îmi ajută să-mi scot scurta și mi-o atîrnă cu mîna lui în cuier. Apoi deschise ușa la cameră și mă împinse înăuntru. Văzui doi bărbați în vîrstă care ședeau pe scaune în jurul mesei. Soția lui nea Toader era pe pat și tricota.

— Bună seara, spusei.

— Bună seara, răspunseră cei doi din jurul mesei.

— Un prieten de-al meu de pe vapor, mă prezentă nea Toader. Băiat cumsecade. Îl cheamă Mihai.

Bărbații se ridicară să dea mîna cu mine, și faptul acesta mă măguli. Apoi nea Toader mă pofti pe scaun și se așeză și el. Eram patru în jurul mesei aceleia mari, de modă veche, acoperită cu un mileu mare de dantelă lucrat de mînă. Mă simții și mai stingher și dezamăgit că nu-l găseam singur, ca să-i pot destăinui pe-ndelete cumpăna în care mă aflam. Pe masă se afla o tavă cu o sticlă de vin. În fața fiecărui musafir, un pahar aproape plin. Nea Toader îmi turnă și mie unul, dar fiindcă nimeni nu bea, nu îndrăznii să gust.

— Așadar, rămînem înțeleși, spuse unul dintre oaspeți, voinic, cu o mustață stufoasă, căruntă. Facem cum am vorbit.

— Fiți fără grijă, spuse nea Toader. Băiatul e de-ai noștri, v-am spus. Îl cunosc bine.

— Dacă sîntem mai mulți, sîntem mai tari, spuse celălalt oaspete.

— O să fie greu, spuse Toader. Cu marinarii ; la ei mă gîndesc. Mereu pe drum, niciodată nu poți avea toate navele în port...

— Începem cu cei care sînt, spuse bărbatul cu mustață.

Mă mișcai fără voia mea pe scaun. Nea Toader luă asta drept un gest de nerăbdare ; se îndreptă spre mine :

— Să-ți spun despre ce e vorba, Mihai. Nu mă feresc de tine, te cunosc destul ca să am încredere. Vrem să cerem un spor de salariu. Știi ca și mine că marinarii de pe navele armatorilor particulari sînt prost plătiți...

— Parcă cei de la S.M.R. o duc mai bine ? rîse amar bărbatul cu mustață.

— Oricum, la noi e și mai greu. Dar dacă unul sau doi oameni cer așa ceva, stăpînul navei îi poate concedia într-un ceas. Se găsesc, la nevoie, motive pentru asta. Tocmai de aceea trebuie să lucrăm organizat. Să ne unim glasurile. Să ne arătăm forța. Nu ne pot concedia pe toți odată...

— Să facem grevă ? murmurai. Mi se pare că e... periculos.

— Da, e periculos, confirmă cel cu mustață. Dar n-avem de ales.

Toader mută puțin paharul din fața lui, căutîndu-și cuvintele. Ceilalți doi tăceau, așteptînd.

— Poate nu va fi nevoie de grevă, spuse el. Dacă ne unim mai mulți, dacă echipaje întregi își arată în același moment nemulțumirea...

Bărbatul celălalt, care vorbise puțin, își drese glasul :

— Eu mă gîndesc să mai așteptăm o lună sau două. Se aude că vine o majorare de salarii.

Nea Toader clătină din cap nemulțumit și netezi fața de masă cu latul palmei.

— Auzim asta de ani de zile, spuse. Se pricep să amăgească oamenii cu promisiuni. Dar știți bine cum stau lucrurile. Viața s-a scumpit, prețurile cresc, lemne nu se prea găsesc și speculanții profită. Trebuie să punem picioru-n prag.

— Trebuie, întări cel cu mustață. Am vorbit cu lucrătorii din port. Docherii sînt și ei nemulțumiți. Ne vor sprijini. E vorba de descărcarea vaselor, mai ales la mărfuri generale... Aici trebuie oameni mulți. Și dacă oamenii refuză să mai descarce...

— Ar fi minunat, frate Simu, întări nea Toader. Să-i luăm pe patroni din două părți. Trimitem o delegație dublă și...

— De cînd visez eu o acțiune închegată, care să-i unească pe marinari și pe docheri, spuse Simu. Anul trecut, ați văzut ce-a ieșit : docherii n-au mai vrut să descarce, iar patronii au adus șomeri. Se găsesc destui oameni care sînt în stare de orice pentru o bucată de pîine. Erau la capătul răbdării. Gata să muncească pe nimica. Și docherii s-au întors la lucru, fără nici un rezultat...

— De data asta o să avem un rezultat, îl încurajă nea Toader. Băieții de pe nava mea sînt aproape hotărîți ;

am vorbit cu mulți dintre ei. E drept că unora le e frică, dar dacă ne văd hotărîți, vor veni și ei.

— Și cei de pe remorchere, adăugă oaspetele mai tăcut.

— Doar n-au să ne concedieze pe toți, spuse Simu cu tărie. Sau să ne închidă. De unde iau oameni ? Cine mai duce vapoarele pe mare, dacă se-ntîmplă ceva ?

Simții o tulburare ciudată cuprinzîndu-mă. Mi se părea că pătrunsesem brusc într-o lume nouă, nebănuită înainte. Oamenii aceștia nu se gîndeau numai la ei, ci și la alții, la cei mulți, la viața tuturor...

Toader umplu paharele și-și îndemnă oaspeții :

— Luați, că s-a-ncălzit vinul. Să bem pentru succesul nostru !

Băurăm cu toții în tăcere. Cînd nea Toader vru să mai toarne vin, Simu făcu un gest hotărît :

— Mulțumim, ajunge. Se face tîrziu și nu vreau să ne ia cineva la ochi. Mai ales acum trebuie să fim prudenți. Hai, Zaharia !

Cel pe care-l numise Zaharia se ridică ascultător. În drum spre ușă, Simu adăugă :

— Va trebui să vorbim cu toți. Fiecare în sectorul lui. Dar bineînțeles, să ne ferim de oamenii patronilor. Să nu prindă de veste înainte.

Nea Toader ieși să-i conducă. Eu rămăsei în picioare, lîngă masă. Păstram ca pe un tezaur căldura strîngerii de mînă a celor doi. Soția lui nea Toader rămăsese rezemată de ușă, privind spre poartă. Deodată se întoarse spre mine și-mi spuse cu tristețe :

— Domnule Mihai, mi-e teamă. Prea se vîră în bucluc Toader al meu.

— Nu-i vorba de nici un bucluc, o liniștii. Ne cerem dreptul, atîta tot. Și vor fi atîția oameni alături de noi. N-aveți grijă, o să fie bine.

— Mi-e teamă, repetă ea. Boierii n-au milă. Iar Toader a mai fost închis.

Nea Toader reveni frecîndu-și mîinile :

— Pișcă al naibii afară. Ei, ai înțeles, Mihai ? Acuma știi de ce stăpînii noștri stau cu ochii pe mine. Totdeauna m-au suspectat. Fiindcă vreau dreptate.

— Asta nu-i o crimă, șoptii. Aș vrea să lupt și eu, nea Toadere. Lumea e nedreaptă. Chiar astă seară am avut o dovadă...

— Dar ce s-a întîmplat ? tresări el.

Îi povestii despre Aurelia, despre vorbele ei pe care le înțelegeam altfel acum, și despre vizita pe care Zmeu o făcuse acasă la părinții ei. El ascultă povestea mea și rămase tăcut o vreme. O auzeam pe soția lui trebăluind în marchiza care servea drept bucătărie. Mă gîndii că anume ne lăsase singuri, ca să putem vorbi în liniște.

— Oare nici în dragoste nu există dreptate, nea Toadere ? îmi începui spovedania.

În dimineața plecării, în timp ce comandantul umbla pe la căpitănie după acte, secundul făcu scandalul obișnuit, avîndu-l alături pe Mihalcea mai furios ca oricînd. Se legau, cînd unul, cînd altul, de cele mai mici amănunte, găseau defecte închipuite, căutau cu lumînarea o pată de rugină sau un nod prost făcut.

— Vor leafă, dar de muncit, să muncească alții pentru ei, mormăia nostromul trăgînd de tenda care acoperea barca de salvare. Poftim, zice că asta-i legătură ! Păi cea dintîi rafală de vînt o zboară ca pe-o batistă !

— O să aplicăm și noi amenzile, îi ținea secundul isonul. Care cum greșește, îl ating la buzunar. Atunci au să se vaite de leafă mai pe drept !

După această inspecție agitată, pe care marinarii o urmăreau posomorîți și neliniștiți, nostromul se duse să bea o cafea în careu iar secundul își făcu de lucru prin comandă unde eu, ca mai tînăr, terminam curățenia începută din zorii zilei. Îl salutai, lăsînd o clipă cîrpa cu care lustruiam alămurile, apoi îmi văzui de treabă. Mă aplecasem peste habitacul compasului și-l frecam de zor, fără să iau în seamă prezența apăsătoare din spatele meu. Îl auzii cum își aprinde țigara ; îi pusei la îndemînă o scrumieră mare de bronz, meșterită de mecanicii noștri, și mă întorsei la lucrul meu, dar Zmeu mă opri cu un gest scurt :

— Unde-s amicii tăi, Mihai ?

— Stamatescu se odihnește pentru la noapte, iar nea Toader s-a dus la pupa. Vrea să vadă ceva la mecanismul cîrmei.

— Va să zică sîntem singuri. Putem vorbi în liniște.

— Despre ce să vorbim, domnule Zmeu ?

— Așa, despre viață, spuse el ferindu-și privirea. Noi ne cunoaștem demult, Mihai. Ar trebui să fii mai sincer față de mine.

— Totdeauna am fost sincer, domnule.

— Ai fost, e adevărat. Dar nu mai ești. Asta, de cînd ți-ai găsit prieteni noi. Și să știi că nu faci bine.

— Nu înțeleg.

— Ba înțelegi, și încă destul de bine. Toader ăsta e un om periculos. Înțeleg să stai pe lîngă el cînd e vorba de meserie ; ai ce învăța, asta-i lucru sigur. Dar mai departe... Cred că ți-ai dat seama. Face agitație, e în legătură cu sindicatul, ba mi-a suflat cineva la ureche un lucru și mai grav : Toader al tău e comunist, sau cel puțin simpatizează cu comuniștii. Iar tu, băiete, dacă te iei după el, pierzi mult. Nu uita cum ai ajuns aici, cine te-a ajutat, de partea cui trebuie să fii.

— Eu îmi văd de munca mea, îi răspunsei. Nu știam că lumea e împărțită în tabere și că trebuie să faci parte dintr-una din ele.

— Ba știai, spuse el rece. Ai avut vreme să afli, de la acest Toader care ne dă bătaie de cap. Ascultă băiete, să vorbim pe șleau : ce ți-au spus despre povestea cu lefurile ?

— Nu mi-au spus nimic !

— Gîndește-te bine. Noi tot aflăm pînă la urmă. În port s-au găsit manifeste în legătură cu asta. Docherii cer mărirea lefurilor. Sindicatul din port, la fel. Iar Toader e în comitet.

— Eu nu fac politică, domnule Zmeu, v-am spus. Îmi văd de munca mea și-atîta.

— Cam puțin, spuse el. Așa îți înțelegi datoria față de oamenii care ți-au dat o pîine, ani de zile ? Te previn, Mihai : dacă aflu că ne ascunzi ceva, cu toată prietenia, o să fiu fără milă !

— Mă simt nevinovat, domnule Zmeu.

— Bineee... spuse el lungind cuvintele. Eu aştept. Îndată ce simţi ceva, te rog să-mi dai de veste. Astea-s lucruri cu care nu glumim. Nici eu, nici domnul Cherceanu. Să nu zici că nu ţi-am spus !

Stinse cu un gest nerăbdător ţigara în scrumiera aceea bine lustruită şi ieşi din comandă trîntind uşa. Îmi văzui mai departe de treabă, cu gîndul la acest avertisment. Trebuia să-l previn, la rîndul meu, pe nea Toader. Nu ştiam prea limpede unde era primejdia, dar simţeam o ameninţare tulbure plutind undeva, dincolo de cabina aceasta incomodă, cu pereţii afumaţi, cu piesele de alamă subţiate de uzură ; în încăpere mai pluteau cuvintele aspre ale secundului cînd Toader deschise uşa.

— S-a cam încurcat treaba, spuse el intrînd. Băieţii cu care am vorbit au fost daţi afară.

— Cînd ? întrebai simţind că-mi piere glasul.

— Azi dimineaţă. Marinari de corvoadă pentru remorcherele din port se găsesc cîţi vrei. În locul lui Simu a venit un filfizon despre care se spune că are legături cu poliţia.

— Pe mine m-a luat secundul din scurt, să-i spun ce e cu greva.

— O s-o afle şi singur, după ce ne întoarcem, zîmbi Toader. Sute de oameni sînt alături de noi ; dacă i-ar da afară pe toţi, s-ar pomeni cu navele înţepenite sub macarale.

— Nea Toadere, mi-e cam teamă.

— Aşa e la-nceput. Să ştii că grevele nu se fac din senin. Oamenilor le-a ajuns cuţitul la os. Iar dacă încep cu concedierile îi întărîtă mai tare. Nu e prima dată cînd se-ntîmplă asta. Mă mir că nu s-au învăţat minte domnii patroni...

IV

La manevra de plecare, secundul şi comandantul se aflau alături de mine, în cabina pătrată, de modă veche. După ce făcurăm semnalele de rămas-bun, nava îşi luă drumul spre sud, de-a lungul coastei.

— De data asta ne-ntoarcem mai repede, spuse Cherceanu. Mă gîndesc la Cleo, săraca. Parcă-i văduvă. În doi ani n-am stat mai mult de trei săptămîni acasă.

Zmeu îl cercetă cu privirea. Eu mă făceam că n-aud, ocupat cu timona. Era o mare agitată, care ne luase în primire încă de la ieșirea din port, și nava își ținea drumul cu greu.

— Păi da, spuse secundul. Are și dumneaei dreptate. Femeie tînără, atîta vreme singură... Cred că suferă de melancolie.

— Crezi ? spuse tăios căpitanul.

— Ziceam și eu așa, se apără Zmeu. Cînd a fost ziua vasului, m-am uitat la ea. Nu arăta prea bine, deși căuta să pară veselă.

— Măcar la escale ar trebui să fie veselă, mormăi Cherceanu.

Mi se făcu inima cît un purice. Oare stăpînul vasului știa ceva ? De ce se juca așa, cu vorbe în doi peri ? Ce urmărea ? Dacă știa ceva despre legătura dintre doamna Cleo și secund, n-o să-i fie greu să afle partea mea de amestec în povestea asta. Și-atunci, aveam de ce mă teme ! Noroc că discuția lor alunecă spre alt subiect, și asta mă mai liniști.

— Ducem cheresteaua asta în Egipt, spuse Cherceanu. De-acolo luăm fructe. Facem o escală la Beirut, și după aceea sfoară pînă acasă. Vreau să ajungem de-ntîi iulie. Și să bag vasul în șantier. Ca să fie gata în toamnă, pentru grîne.

— În șantier ? se miră Zmeu. Nu v-am auzit vorbind despre asta.

— Mă uit că nu mai merge. Se strică ba una, ba alta. Și n-am nici un chef să-ncasez asigurarea de naufragiu. Vasul ăsta trebuia dat demult la reformă. M-am păcălit al dracului cînd am vîrît banii în el...

Cînd ieșii din cart, Stamatescu mă înlocui iar eu mă dusei întins la nea Toader, să-i duc vestea. Îl găsii în cazarmă, ca de obicei, cu o carte-n mînă.

— Nea Toadere, o veste bună. La-ntîi iulie ne-ntoarcem acasă. Pe urmă intră vasul în șantier.

— Știi sigur ?

— L-am auzit pe căpitan spunînd secundului.

— E bine, spuse Toader. Se potrivește cu ce vrem noi să facem. Docherii pregătesc o manifestație. E mai ușor să ne alăturăm și noi cu cerințele noastre. Trebuie să vorbesc cu oamenii. Hai și tu.

— Asta-i prima mea misiune, nu-i așa ? mă bucurai urmîndu-l.

Îi găsirăm pe punte, trebăluind sau încălzindu-se la soarele sărac, încă lipsit de putere. Dinspre larg venea o briză rece ca gheața, dar față de frigul iernii ni se părea o adevărată binefacere. Marinarii tocmai se înfierbîntaseră la vorbă cînd venirăm eu și Toader. Prietenul meu se așeză pe cabestanul ancorei și-și aprinse o țigară, urmărind discuția.

— Eu nu mai pot să rabd, dom-le, strigă fochistul ștergîndu-și cu dosul palmei fruntea neagră. Toată ziua amenzi și iar amenzi. Într-o zi am să bag o rangă de fier sub...

— Nu, nu așa, îl întrerupse Toader. Dumneata ești prea repezit.

— Ce repezit, nene, mîrîi Grigore. Ne chinuim ca niște cîini și ei îngroașă chimirul. Al dracului să fiu, dacă nu merită să dai foc vasului...

— Ei, și ? Rămîn cu prima de asigurare, iar dumneata ajungi muritor de foame.

Nemulțumirea marinarilor de pe „Cleopatra“ devenea tot mai fățișă. De cîte ori se adunau doi-trei oameni pe punte, începeau să vorbească despre necazurile lor, despre lefurile cu care nu mai puteau face față, despre purtarea urîtă a ofițerilor.

— Oameni buni, nu așa se rezolvă lucrurile, zise Toader. Trebuie să avem răbdare pînă la întoarcere. Acolo, în port, să ne ducem la el și să-i spunem deschis : Domnule Cherceanu, nu mai putem în condițiile astea. Ori ne mărești ambarcarea, ori lăsăm căldarea să se răcească și oprim vaporul în mijlocul mării.

— Asta seamănă a grevă, spuse Dermengiu privind cu teamă în jur. Să nu ne audă cineva.

— Măcar de ne-ar auzi, făcu întărîtat fochistul. Să intre nițel frica-n ei și să ne mai îndulcească viața asta, că trăim ca-n iad. Pe vapoarele englezești. mecanicii beau numai apă minerală.

Cîțiva rîseră amar la aceste vorbe, privindu-i ghetele scîlciate, scorojite de nădușeală și de dogoarea cazanelor. Pe „Cleopatra“ fochiștii n-aveau nici măcar haine de protecție, ce să mai vorbim de apă minerală sau suplimente de hrană ?

— Eu mă duc chiar acum la ei, strigă tîmplarul M-au mai pocnit odată, dar de data asta nu mă las. Pentru dreptatea mea, sînt în stare să mă iau de piept și cu Dumnezeu !

— Potolește-te, nea Grigore, zise Toader domol. De unul singur n-ai să răzbești, ascultă la mine. Trebuie să ne mișcăm cu toții. Cînd ne-or vedea hotărîți și uniți... În unire e puterea noastră.

— Atunci de ce stăm ? strigă fochistul. Ce așteptăm ?

— Eu băieți, nu mă amestec, zise Dermengiu ridicîndu-se de pe stopa ancorei. Mă duc să mă odihnesc nițel, că azi-noapte am lucrat la închiderea magaziilor. Ar trebui să vă potoliți, că ne pomenim cu vreun bucluc.

— Bucluc ? rînji fochistul. Ce bucluc poate fi mai mare decît să-ți mănînci zilele pe sicriul ăsta ruginit ?

— Acu vreun an mă bătea gîndul să mă debarc, murmură un marinar.

Toader îi asculta pe fiecare în parte. Vedeam bine că oamenii sînt nemulțumiți, că fiecare e pe punctul să izbucnească. Dac-ar putea să adune energia tuturor într-un singur mănunchi, mă gîndeam, ce lucruri mari ar putea înfăptui !

— Aduceți-vă aminte ce-a pățit Grigore, reluă nea Toader privindu-i țintă. S-a războit singur cu ei, și i-au închis gura. Mîine altul dintre noi, cînd n-o mai putea să rabde, își ridică glasul. și dumnealor îl îngenunchează. Ascultați la mine, oameni buni : trebuie să vorbim toți aceeași limbă. Numai așa vom izbuti... N-am dreptate ?

— Eu, unul, nu mă bag, spuse Dermengiu iarăși. Vreți să ne acuze de revoltă ? Legea e-n mîna lor și știu s-o îndrepte tot împotriva noastră.

— De mine nu-mi pasă, spuse un telegrafist, dar am patru copii de hrănit. Dacă mă lasă pe drumuri, cum a pățit bietul Simu ? Ce mă fac atunci ?

— Nu ne pot da afară pe toți, zise nea Toader înflăcărat. Tocmai pentru asta zic să ne unim, ca să ne arătăm puterea.

— Uniți-vă, dacă vi s-a urît cu binele, spuse Dermengiu. Eu unul mă duc să mă culc. N-am auzit și n-am văzut nimic. Treaba voastră.

Se depărtă, urmărit de privirile celorlalți.

— Să nu umble cu vorba, de colo-colo, frumușelul ăsta. spuse fochistul.

Ca pe orice vas comercial de cursă lungă, cartul se desfășura în trei echipe. Eu făceam cart la timonă avîndu-l pe Dogaru ofițer de cart ; Stamatescu lucra totdeauna cu căpitanul Cherceanu, iar nea Toader cu secundul. De obicei, în schimbul lui mă duceam și eu în comandă ca să mai „fur meseria“, cum spunea în glumă prietenul meu. Făcui același lucru în seara aceea ; folosind acest pretext, doream de fapt să mă mai sfătuiesc cu el, să vorbim despre gîndurile oamenilor, să numărăm pe cei care-ar fi fost de partea noastră dacă se pornea acțiunea.

Cînd intrai în comandă, nea Toader era la locul știut, cu mîinile pe timonă, iar secundul se plimba prin comandă ca un leu în cușcă. Văzusem la o grădină zoologică din Malta o fiară închisă ; fără să se uite în jur, umbla de-a lungul și de-a latul închisorii ei cu un aer preocupat, iar pămîntul din preajma pereților de fier era bătătorit de pașii moi dar insistenți. Așa umbla acum domnul Zmeu, dînd tîrcoale cabinei, fără să se uite la mine sau la timonier. Schimbai cîteva cuvinte cu nea Toader, niște lucruri obișnuite, legate de drum, de viteză, de curenții zonei prin care treceam ; secundul nu ne aruncă măcar o privire. Într-un tîrziu se opri din plimbarea aceea absurdă, se uită la compas, apoi se duse la harta așternută pe masă și socoti ceva. Stăteam cam cu spatele la el și priveam pe geam, încercînd să văd vreun punct de reper în pustiul albastru ce se întindea în jurul navei. Îl auzii cum trîntește compasul pe masă și zgomotul acesta, atît de firesc de obicei. mă făcu să tresar.

— Ce-i cu greva aia, Toadere ?

Toader se întoarse spre el, fără să lase timona, și-l privi întrebător.

— Nu-nțeleg, domnule Zmeu.

— Crezi că sînt orb și surd ? Află că sînt la curent cu tot ce-ați pus la cale. Și știu cine-i capul răscoalei.

— Vă luați după vorbe prostești, zise Toader ridicînd din umeri. Nu-i vorba de nici o răscoală.

— Lasă că știu eu. Mi-ai întărîtat oamenii, de nu se mai înțelege nimeni cu ei. Pe scurt, uite ce e : o să treacă Mihai la timonă, iar tu du-te și vorbește cu echipajul. N-avem nevoie de tulburări. Spune-le să-și vadă de treabă, contramandează tot.

— N-am ce să contramandez. Și nu din vina mea sînt supărați. Cauza adevărată o știți și dumneavoastră destul de bine.

— Toadere, îți spun cu frumosul. Du-te și liniștește-i. Vaporul ăsta e un cazan în clocot. Nu pot umbla pe mare cu echipaj gata să se revolte. Hai, nu mai sta ! Fă ce-ți spun, altfel e de rău.

— Nu pot îndeplini un ordin care nu intră în obligațiile de serviciu, spuse Toader la fel de liniștit. Am fost angajat ca timonier, nu ca duhovnic. Liniștiți-i dumneavoastră. Stați de vorbă cu ei, vedeți ce nemulțumiri au și eliminați cauzele.

— Te somez pentru ultima oară, Toadere. Du-te și potolește echipajul.

— Pentru ultima oară, vă spun că nu mă duc.

Mă furișai afară din comandă. Cel puțin, știam că nu va avea cine să-l înlocuiască pe Toader. Al treilea timonier, Stamatescu, dormea. Domnul Zmeu n-ar fi îndrăznit să trimită după el, într-o treabă în care el însuși, aprigul secund al navei „Cleopatra“, își recunoștea neputința.

Seara la opt, cînd intrai de cart, ofițerul al treilea mă privi ciudat :

— Ce naiba se întîmplă pe vasul ăsta ?

— Ce să se-ntîmple ?

— N-ai simțit nimic, bobocule ? Sîntem în prima zi de călătorie. De obicei oamenii umblă de colo colo, nu-și găsesc locul, pînă se deprind iarăși cu largul. De data asta, parcă au amorțit cu toții. Plutește ceva în aer, ascultă la mine.

Mă prefăcui nepăsător, cu toate simțurile la pîndă. Oare mă punea la încercare ? Voia să mă tragă de limbă ? Sau simțise el însuși încordarea care domnea în rîndul echipajului ?

— Or fi obosiți, domnule Dogaru. Au petrecut aseară...

— Ei, și ? Parcă n-au mai petrecut și altă dată ?

Îl lăsai fără răspuns. Nici n-aveam ce să-i răspund. Știam că are dreptate, dar nu puteam să-i dezvălui secretul.

— Iar prietenul ăsta al dumitale, reluă ofițerul al treilea, o caută cu lumînarea.

— Nu-nțeleg, domnule Dogaru.

— Nu-nțelegi, nu-nțelegi ! spuse el nemulțumit. Ai impresia că pe un vas ca ăsta, cu o mînă de oameni, se poate ascunde ceva ? Orice secret iese la iveală în cîteva ceasuri. Și Toader al tău o s-o pățească dacă nu se astîmpără.

Neliniștea puse stăpînire pe mine. Într-o vreme, lăsai nava să meargă aproape la întîmplare, preocupat să dezleg tîlcul vorbelor lui Dogaru. Ce știa omul acesta ? Era oare cinstit ? Ce rost avea avertismentul care-l privea pe nea Toader ? Oricum, va trebui să-l previn. Pînă nu faci foc nu iese fum. Poate ofițerul al treilea a aflat ceva la masă. Poate a surprins o discuție, sau a prins din zbor o aluzie.

— Unde naiba duci vasul ăsta ? spuse el într-un tîrziu. Te-ai abătut cinci grade de la drum.

— Iertați-mă. Lucește cadranul și nu se prea vede.

Mă uitai repede la compas. Într-adevăr, greșisem. Adusei nava pe drumul corect. Așteptam cu sufletul la gură să aflu ce mai spune Dogaru, dar el reintrase în muțenia pe care i-o știam bine. Aș fi vrut să-l întreb, să-i cer amănunte, dar mă temeam că asta i-ar stîrni mai tare bănuielile. Iar el tăcea cu încăpățînare... Deodată, afară pocni ceva. Tresărirăm amîndoi. În clipa următoare, ușa se deschise cu o izbitură.

— Dormiți, ce faceți ? strigă Zmeu dînd buzna în comandă. N-ați auzit alarma ? Om la apă ! Cîrma babord ! Stop mașina !

— Am înțeles ! Cîrma babord !

Răsucii cu violență timona spre stînga. Nava, încă în viteză, răspunse repede la manevră și se întoarse ascultătoare. Pupa ei se abătu spre dreapta, pentru a-l feri pe cel căzut de lovitura elicei. Ieșirăm cu toții pe punte. „Cleopatra“ se oprise de-a binelea și rămăsese în derivă, legănîndu-se ușor pe valurile prelungi, vineții, izvorîte parcă din umbrele serii.

— Mihai, aprinde proiectorul cel mare. Lansați barca numărul unu !

Se auziră fluierăturile nostromului. Marinarii se repeziră să desfacă legăturile bărcii din babord. Mă apropiai de proiector. Încă nu înțelegeam prea bine : un om la apă, noaptea, pe timp de iarnă...

— Mai repede, mormolocilor ! răcni nostromul. Umblați cu parîma aia, parc-ar avea țepi !

— E legată prost, nostromo ! răspunse unul din puntiști.

— Pune mîna pe topor și tai-o ! Cu voi se-neacă omul de-o sută de ori !

— Gata proiectorul ? răcni secundul în urechea mea. Hai o dată, n-auzi ?

Simțeam cum mi se lipesc degetele pe mînerul înghețat al proiectorului. Smucii de cîteva ori cu nădejde pînă cînd articulațiile înțepenite se puseră în mișcare. De jos se auzi plescăitul bărcii care atinsese apa, apoi zgomotul ramelor puse în poziția de marș.

— Înainte, comandă nostromul și zece rame se înfipseră cu zgomot în apă.

Nimeni din cei de pe punte nu știa limpede ce se întîmplase. Dar cînd e alarmă de om la apă, nu stai să mai întrebi ce și cum, ci sări imediat în ajutor. Acum, după ce barca plecase iar lumina proiectorului începuse să fulgere crestele valurilor, oamenii parcă se dezmeticiră :

— Lipsea un om din barca numărul unu.

— Toader. El trebuia să fie șef de rame...

— Unde-o fi nea Toader ?

— Unde-i Toader ?

Secundul, care dirija manevra proiectorului, prinse din zbor întrebările mirate ale marinarilor.

— Toader și iar Toader ! zbieră el. Păi tocmai pe el îl căutăm, idioților. Iar dacă vă mișcați așa încet, o să-l găsim la sfîntu-așteaptă. Mută lumina mai la pupa, mă !

Încremenii. Pentru un moment lăsai din mînă maneta proiectorului și sabia de lumină se aținti undeva spre stele. Cum, tocmai Toader să cadă peste bord ? Pentru el se dăduse alarma pe navă ? Dar cum să cadă în apă un marinar vechi, care trăise mai mult pe mare decît pe uscat ? Aceeași nedumerire îi încerca pe toți cei care aflaseră vestea. De jos, se auzeau glasurile răstite parcă puse pe ceartă :

— Asta-i bună ! Cum să cazi așa, peste bord ?

— Un om ca dînsul, să piară-n valuri ca un pisoi ?

— Se vede ceva la babord ?

— Pîn-acum o fi înghețat de tot...

— Hei, voi din barcă ! E ceva ?

— Îndreptați proiectorul mai la stînga !

Toată zarva fu zadarnică. După o oră de căutare, barca se întoarse lîngă navă. Nostromul se cățără pe punte pe o parîmă, lăsîndu-i pe marinari să ridice barca la bord. Mă aplecai peste balustradă, să aud mai bine. Răsufla greu după urcușul acela. Spuse întretăiat :

— Nu-i și nu-i. Ei, ce să-i faci ? Un îndărătnic mai puțin pe vapor...

— Vezi să n-avem și un nostrom mai puțin, spuse Grigore, cu glasul tremurînd de mînie. Așa vorbești despre un om de-al nostru, pe care-l știi de ani de zile ? Oare n-ai pic de inimă ?

Nostromul îl privi furios, dar văzînd că toți marinarii erau la fel de revoltați, își înghiți furia și trecu mai departe, făcîndu-se că nu observă privirile sclipitoare de ură ale marinarilor și pumnii lor încleștați.

— Nu l-ați găsit ? întrebă secundul de pe comandă. Ei, Dumnezeu să-l ierte. Să spună cineva „Tatăl nostru". Nostromo, vino la mine în cabină, să întocmim actele de deces. Iar voi, gata ! La posturile voastre. Toată viteza înainte !

Ascultai înmărmurit cuvîntarea secundului, fără să simt lacrimile care-mi împînzeau ochii. Oare atîta avusese de spus Zmeu în fața mormîntului celui mai bun timonier de pe vas? Nu-mi venea să cred că s-a pierdut pentru totdeauna acest om spătos și energic, că nu-i voi mai vedea niciodată chipul, gesturile devenite familiare, ca nu-i voi mai asculta glasul domol și totuși hotărît...

— Ce stai? strigă secundul. N-ai auzit ce-am ordonat? O să faceți două ore-n plus la fiecare cart, să-i împlinim lipsa lui Toader. Hai, treci la timonă.

— Da, domnule.

Intrai în comandă cu mișcări automate, ca de somnambul. Ofițerul al treilea mută maneta telegrafului de la „stop“ la „toată viteza“. Se auzi trepidația rară a mașinilor, apoi bătrîna navă se puse iarăși în mișcare, continuîndu-și drumul.

— E de necrezut, domnule Dogaru, spusei încercînd să-mi stăvilesc năvala lacrimilor. Cum să pierdem un om ca nea Toader?

Ofițerul al treilea tăcea și simții în clipa aceea că-l urăsc. „Nimic nu-l impresionează pe butucul ăsta. Poate se gîndește ce să cumpere la Alexandria. Iar colo în valuri, un om a rămas pradă peștilor...“ În clipele acelea nu puteam sta așa, singur cu gîndurile mele. Aș fi vrut să vorbesc, să-mi liniștesc năvala întrebărilor...

Avertismentul lui Dogaru venise cu cîteva minute înainte de pierderea lui nea Toader. Era vreo legătură între aceste două fapte? Ce știa de fapt ofițerul al treilea? De unde venea coincidența aceasta uluitoare? Era cineva răspunzător de moartea timonierului? Nu mai puteam răbda. Îmi ștersei lacrimile și mă îndreptai spre el:

— Domnule Dogaru, sînt atîtea lucruri neclare... Oare nu putea fi salvat? Cît timp a trecut de la căderea lui și pînă s-a auzit împușcătura?

— Asta-i, zise repede ofițerul al treilea. Întrebarea este dacă împușcătura s-a auzit înainte, sau după căderea lui în apă...

Simții că mi se taie răsuflarea.

— Vreți să spuneți că...

— Nu vreau să spun nimic. Dar cum să cadă un om în mare tocmai de pe pasarelă? Balustrada e destul de înaltă, nu ? Și în general, știi bine că Toader și Zmeu nu se prea înțelegeau în ultima vreme.

— Dar asta se numește crimă ! strigai năucit.

Dogaru întinse spre mine mîna cu palma desfăcută :

— Nu te grăbi cu aprecierile. Știi ce-nseamnă o asemenea vorbă ? Un proces de calomnie și o condamnare cît ai zice pește. Eu n-am spus nimic, ești martor, nu ? Și te sfătuiesc să nu discuți cu nimeni asemenea chestii.

— Dar lucrurile trebuie descurcate. Să-i spunem comandantului, să facă cercetări.

— Comandantul, rîse Dogaru cu amărăciune. Ești novice, băiatule. Crezi că comandantul e străin de toată povestea ?

Căutam cu disperare o soluție, o cale, o ieșire.

— Atunci să anunțăm justiția !

— Și dovezi de unde ? O simplă presupunere nu valorează nici o para chioară. Stai liniștit și nu te-amesteca.

Simții iarăși că-mi dau lacrimile.

— Mi-a fost ca un tată, spusei. Și dacă a fost ucis, trebuie să-i răzbun moartea. Ajutați-mă ! Doi oameni au mai multă putere decît unul singur...

— Dovezi, trebuie dovezi, Mihai. Dacă ai dovezi nu mai ai nevoie de ajutorul meu. Iar dacă nu le ai, eu tot nu-ți pot fi de folos. Pentru o astfel de acuzație, adusă de un ofițer secundului navei lui, omul poate rămîne pe drumuri, dacă nu-l costă și libertatea. Și eu nu vreau să risc, înțelegi ? Principiul meu de totdeauna a fost să-mi văd de treabă și să nu mă amestec în treburi care nu mă privesc.

Plecai fruntea și nu răspunsei. În comandă se auzi o fluierătură și ofițerul trei ridică capacul de pe portavoce.

— Aici comanda.

— Ce comandă mai e aia ? urlă glasul lui Cherceanu umplînd toată cabina cu vibrații metalice. Comandă de unde se conduce nava aiurea, nu-i așa ?

— Am înțeles, domnule comandant. Corectăm îndată. Se întoarse spre mine : Fii atent cu cîrma, ce naiba ! Iau bobîrnace din cauza ta ? Și-așa bătrînul nu e-n apele lui. De două zile nu l-am văzut pe punte.

Roza vînturilor se clătina pașnic în compasul rotund ca un ceaun. Printre lacrimi, vedeam neclare liniuțele care marcau gradele. Îndreptai cursul navei și mă întorsei iarăși spre ofițerul al treilea :

— Trebuie să mă răzbun. Mi-a fost răpit omul în care credeam ca în Dumnezeu...

— Nu-i nimic de făcut. Nu avem dovezi. Şi ți-am mai spus, băiatule : am cinci copii acasă. Iar acum, fii atent la drum.

Dogaru își aprinse o țigară cu gesturi calme, nepăsătoare parcă. Simţii iarăși că-l urăsc. În fața lui nu mă simțeam niciodată sigur pe mine, fiindcă nu știam ce să cred despre el. Mă făcea de zeci de ori să-mi schimb părerile, să-l socotesc aci prieten, gata să-mi păstreze cele mai ascunse gînduri, aci dușman, sau oricum un străin, un om care nu poate lua parte la durerea mea fiindcă nu ne leagă nimic. Poate de aceea n-are prieteni, îmi fulgeră prin minte. Cum să-ți încredințezi tainele unui om ca el ?

— Ești băiat tînăr, Mihai, spuse el deodată. Mai ai multe de învățat de la viață. Eu am trecut prin atîtea, încît am tras o învățătură sigură : cel mai bine e să taci. Niciodată n-am dat un sfat sau o părere, iar oamenii m-au respectat pentru asta. Nu m-am amestecat. E mai bine să taci decît să dai un sfat care nu se potrivește cu ce și-a pus omul în gînd.

— Nu mi-am pus nimic în gînd, domnule Dogaru. Tocmai asta e, că nu știu încotro s-o iau.

— Cînd nu știi încotro s-o iei, mai bine stai pe loc. Ce vrei să faci ? Cu cine să te lupți ? Ce probe ai ca să-ţi susții acuzația ? Îți primejduiești viața fără rost. Asta-i tot. E prima oară că-mi dau o părere. Şi asta, fiindcă e vorba de tine, un băiat bun și naiv. Stai cuminte și nu te lua în piept cu ei. Ar însemna să-i întărîți și mai tare. Iar ei sînt tari, nu uita asta. Ar putea să te distrugă !

Şi, parcă părîndu-i rău că vorbise prea mult, recăzu în muțenia aceea cunoscută, despre care toți credeau că-i un fel de a doua natură a lui.

V

Cît de lung mi se păru voiajul acesta, în timpul căruia îmi pierdusem singurul prieten ! Fiecare colțișor de pe navă era legat de amintirea lui ; fiecare manevră a cîrmei îmi amintea că Toader mi-o explicase întîia oară, dezvăluindu-mi rînd pe rînd secretele artei marinărești. Jurnalul de bord, în care în fiecare dimineață timonierul înscria date despre starea timpului și despre poziția navei, mînerele lustruite ale timonei...

Viața la bord mergea înainte de parcă nu s-ar fi întîmplat nimica, doar că nostromul se potolise, nu mai striga la oameni, iar secundul și comandantul dădeau mai rar pe punte, încît ai fi zis că „Cleopatra“ plutește la voia întîmplării, ducîndu-și mai departe destinul ei, ca un bătrîn care-și trăiește cei din urmă ani.

Cîteva zile după întîmplarea aceea ciudată, după ce ieșisem din cart, Grigore mă trase deoparte, pe punte :

— Mihai, tu ești prieten cu Toader. Adică... erai.

— Da, nea Grigore. Mai mult decît prieten. Îmi era ca un frate mai mare. Multe lucruri am învățat de la el.

— Și-ai mai fi putut învăța.

— Cum s-a prăpădit, bietul om ! Bărbat tînăr, în putere, și cu un suflet de aur...

Oftai, cu gîndul la cuvintele zgîrcite pe care secundul le rostise asupra vastului mormînt al prietenului meu.

— Mă tot întreb, nea Grigore ; cum de-a murit el la numai cîteva ceasuri după ce vorbise cu noi despre mișcarea aia ? A căzut în apă, așa se spune. Căzut așa, din senin ? E ceva necurat în povestea asta !

— Și eu zic la fel, spuse Grigore. Cineva l-a trădat. Unul dintre noi. Un om care nu l-a înțeles. Un om de-al ăstora. Și cea mai bună cale ca să înăbușe lucrurile a fost căderea lui Toader peste bord.

— Asta-i crimă în toată legea, strigai. Și ucigașii trebuie pedepsiți !

Grigore roti pumnul în fața ochilor :

— De mi-ar cădea vînzătorul ăla în mînă vreodată...

— Trebuie să ne răzbunăm, nea Grigore. Nu putem lăsa lucrurile așa.

— Şi eu aş vrea să se facă dreptate, spuse Grigore. Fac ce vor pe vaporul ăsta. Cel mai bun lucru ar fi să ne stăpînim pînă ajungem în port. Acolo poate aflăm o cale să...

— O să vorbesc diseară cu băieţii !

— Nu. Fii prudent, Mihai. Ne punem viaţa în joc fără nici un rezultat. Primul care-ar deschide gura ar avea aceeaşi soartă. Ascultă-mă pe mine, băiete. Am văzut multe ticăloşii în viaţa mea. Taci din gură şi trage cu urechea. Poate dăm de vreo urmă. Poate găsim un semn. Se spune că nici o crimă nu rămîne nepedepsită...

— Să sperăm, oftai. Aş vrea să ştiu ce spun şi ceilalţi...

Celorlalţi însă, parcă le era teamă şi numai să aducă vorba despre asta. Tăceau, sau stăteau de vorbă pe şoptite, seara, pe punte, privind iscoditori în jurul lor. Nici despre acţiunea aceea nu vorbeau ; parcă revolta lor se topise, sau le dispăruse curajul după întîmplarea aceasta îngrozitoare. Făcui aşa cum mă învăţase Grigore : tăceam şi frămîntam în mine amarul. Cînd eram de cart la timonă, ofiţerul al treilea tăcea şi el. Rămîneam singuri în cabina de comandă ceasuri întregi, pe marea pustie, şi nu schimbam o vorbă. La multe lucruri m-am gîndit în voiajul acela. Pe nea Toader îl pierdusem ; o pierdusem şi pe Aurelia, în alt sens. Nici prin gînd nu-mi trecea s-o mai văd măcar la faţă ; o dispreţuiam, o socoteam trădătoare, mă străduiam să mi-o smulg din suflet.

Şi într-o dimineaţă, la sfîrşitul lui iunie, „Cleopatra“ se întoarse acasă. Privirăm prin binoclu lumea adunată să ne întîmpine ; marinarii scoteau strigăte de bucurie cînd îşi recunoşteau soţiile, copiii sau părinţii veniţi pe dig în calea celor dragi. Priveam şi eu, ştiind bine că n-am pe nimeni în mulţimea aceea ; chiar dacă Aurelia s-ar fi ivit acolo, pe ţărm, ştiam că nu pentru mine venea...

— Fiţi atenţi la manevră, strigă Zmeu către marinari. Las-că după asta tot o să staţi de vorbă cu nevestele. Prova, pregătiţi baloanele de acostare ! Nostromo, să-i dai o amendă mormolocului ăla !

— Îl iert de data asta, rînji nostromul. A venit soacră-sa să-l întîmpine. Destulă pedeapsă...

Vaporul acostă. Care mai de care se grăbea să coboare, trecînd în fugă schela șubredă. Îmbrățișări, strigăte de bucurie, ca totdeauna după o despărțire îndelungată... Rămăsesem singur pe pasarela din jurul comenzii și priveam cu jind spre digul plin de lume.

Un țipăt pătrunzător răsună deodată peste toată zarva. Toți întoarseră privirile către o femeie înaltă și slabă, cu priviri întunecoase, singura femeie care venise zadarnic pe cheu în această dimineață veselă. Marinarii se aplecară la urechea rudelor să le șoptească ce se întîmplase.

— Ucigașilor ! Voi l-ați omorît, strigă nevasta lui Toader îndreptîndu-și pumnul acuzator spre comanda „Cleopatrei". De mult i-ați pus gînd rău. Vă spunea adevărul și nu vă plăcea. Ați mai încercat odată și n-ați reusit... Omul meu drag, nici lumînare n-a avut la cap...

Glasul i se topi într-un plîns năvalnic, chinuit. De sus, de pe pasarelă, o ascultam cu inima strînsă. Lacrimile ei le simțeam parcă smulse din propriul meu suflet. „A rămas fără nici un sprijin, sărmana, gîndii. Îl aștepta cu toată nădejdea, cu toată bucuria. L-a căutat printre cei care coborau schela, l-a așteptat cu dragoste statornică, cu speranță și cu gînduri bune, iar el se odihnește undeva în valurile Mediteranei, cu un glonte de pistol în piept. Și dacă-ar fi reușit să realizeze ceva ! De unde. Boierii sînt tot boieri, căpitanul o să-și care acasă mărfurile, salutat cu respect de către vameși... Pe cînd ea ? Ea se va întoarce acasă cu sufletul pustiit, să dea cuiva de pomană lucrurile bărbatului ei..."

În jurul femeii care plîngea se adunară mai mulți. Grigore și soția lui o susțineau și încercau s-o îmbărbăteze. Și mă întrebam cu ce cuvinte ar fi putut ei să aline durerea unui suflet care pierduse cu adevărat totul...

— Ia aminte, șopti ofițerul al treilea, care se ivise fără veste lîngă mine. Sînt lucruri în viață cu care nu se glumește. Cred că-i mai bine să-și vadă fiecare de treaba lui, de pîinea lui...

— Pîinea ? Amară pîine, spusei.

— Amară, ai dreptate, dar tot mai bună e decît coliva. Mihai Gorun, îți dau un sfat: socotește asta ca o învățătură și lasă-te păgubaș. Răzbunarea se întoarce împotriva ta, iar lupta... uite unde duce. A murit ca un cîine, și nici mormînt, ca toți oamenii, n-are. Și a lăsat în urmă lacrimi și jale...

Coborî scărița care ducea pe punte, făcînd semne din mers cuiva de pe țărm. Mă uitai într-acolo: o femeie mică și slabă, înconjurată de doi băiețandri mai înalți decît ea.

Rămăsei iarăși singur, singur cu întrebările mele, cu tristețile mele. Lumea de pe țărm se rărise; marinarii își luau rămas bun unii de la alții, femeile se salutau între ele, apoi porneau alături de bărbații lor, ținîndu-i de braț, ducîndu-le o parte din bagaje, vorbind toți odată... Nevasta lui nea Toader plecase și ea. Plînsul ei mă tulburase la fel de adînc ca și întîmplarea în sine. Îmi fulgerară prin minte vorbele prietenului meu despre hotărîrea în luptă, despre jertfa de sine pe care trebuie s-o accepți, la nevoie, fără murmur, cu gîndul că această jertfă va fi de folos cauzei... Dar ce folos adusese moartea lui nea Toader? Încercase să se împotrivească și căzuse. Nu căzuse, ci fusese doborît. Sînt mai puternici, asta e. N-are rost să-ncerci a dărîma un zid cu mîinile goale. Nea Toader era un timonier de mare clasă. Putea să navigheze pînă la adînci bătrînețe, să fie întîmpinat cu dragoste, să aducă daruri femeii lui la întoarcerea din larg. A fost ucis pentru că se răzvrătise. Așadar, răzvrătirea înseamnă moarte. Și cine-i bucuros să moară? Chiar omul cel mai sărman ține la viață... Sînt tînăr, vreau să trăiesc, să mă bucur de viață. În loc de asta — un glonț, iar drept sicriu — talazul... Are vreun rost?

Trebuie să aibă. Altfel, nimeni n-ar fi gata să se jertfească pentru adevăr și dreptate, adevărul și dreptatea ar dispărea de pe lume. Pe nea Toader l-au ucis pentru că spunea adevărul, pentru că era împotriva jugului ce ne apasă. L-au ucis fiindcă era un luptător. În locul lui trebuie să se ridice altul. S-a pierdut un ostaș. Să fie înlocuit! Să fie răzbunat!

— Ce faci, băiete aici ? auzii glasul răgușit al căpitanului Cherceanu. Te uiți la alții cum îi îmbrățișează femeile ? Te uiți cu jind, ai ?

Luat prin surprindere, nu răspunsei imediat. El se apropie și mai mult de mine. Simții un miros puternic de băutură. Dumnezeule ! Își luase de dimineață porția pe-o zi întreagă ! Căpitanul își arătă dinții de aur într-o mimică ce putea fi luată drept zîmbet, și adăugă :

— Vezi, dacă nu te-nsori ? N-are cine veni să-ți ție calea, să te sărute, păstrînd încă în trup căldura din patul altuia. Cum se mai prefac, tîrfele ! Ți se uită-n ochi și-ți fac mii de jurăminte, dar îndată ce te-ai întors cu spatele, zîmbesc altuia și schimbă bilețele. Ticăloasele !

Tuși și scuipă peste bord, apoi înjură din nou. Aș fi vrut să mă depărtez de el ; mi se părea ciudat ca tocmai pe mine să mă aleagă ca auditor pentru cugetările sale despre femei. Mă înspăimîntă iarăși întrebarea : știe ceva despre legătura secundului cu doamna Cleo ? Și mai grav — știe că și eu știu ? Mă gîndeam că dacă m-ar lua din scurt acum, n-aș rezista prea mult. Dar căpitanul nu părea dispus să pornească o anchetă, dimpotrivă, după ce mai rosti cîteva fraze destul de obscure privind fidelitatea îndoielnică a femeilor, mă apucă de umăr :

— Știi ce, Mihai ? Vino pînă la mine în cabină. Acum, de bun sosit, vreau să ciocnesc cu tine un păhărel. Și să vorbim mai în voie despre o mulțime de lucruri.

— Vă mulțumesc, domnule. Dar cred că nu-i momentul...

— Nu mă refuza, spuse el cu o intonație ciudată.

Toată povestea mi se părea a fi rodul unui vis încîlcit. Avusesem vreme, în timpul călătoriei, să mă gîndesc la toate întrebările și să le aflu un tîlc oarecare. Căpitanul nu putea fi străin de uciderea lui nea Toader ; „accidentul“ se petrecuse din porunca lui, cu încuviințarea lui. Cel mai amenințat de perspectiva grevei era el însuși, ca proprietar al vasului ; deci în chip firesc el era cel dintîi interesat să-l suprime pe organizator. Cu siguranță că este amestecat în această faptă josnică ! La acest gînd, mi se părea că deslușesc pe fața roșcovană a căpitanului stigmatul acela nevăzut care-i definește pe ticăloși. Ei bine, iată-l acum poftindu-mă la un pahar —

pe mine, prietenul lui Toader, pe mine, care-ar fi trebuit să-i fiu dușman de moarte ! Cel mai firesc ar fi fost să mă dau deoparte. Să nu dau de bănuit, să nu-l pun în gardă cu vreo vorbă nesăbuită. Trebuia să ascund ceea ce știam, pînă cînd se va ivi o dovadă. Iar după asta, răzbunarea cea dreaptă n-avea să întîrzie...

Căpitanul aștepta. Îl auzii tropăind pe loc și răsuflînd zgomotos.

— Haide, mă zori el, că timpul trece. Am de vorbit ceva cu tine, Mihai.

Despre ce ? eram gata să răspund. Despre mîrșăvia faptei cu care ți-ai mînjit mîinile ? Dar nu, cred că nici nu-i trecea prin minte să vorbească despre asta. Crima fusese prea bine ascunsă ca să poată fi dovedită. În ochii echipajului era vorba de un accident, o întîmplare tragică dintre acelea care se petrec destule pe mare : un om căzut peste bord, în miez de iarnă... Nu, aluziile de mai-nainte și monologul acela ciudat mă duceau cu gîndul tot către povestea de dragoste dintre Zmeu și doamna Cleo. Iar amestecul meu, de partea lui sau de partea celor doi, îmi era deopotrivă de păgubitor. Chinuit de întrebări și de temeri, îl urmai spre comandă, pe drumul pe care-l bătusem de-atîtea ori, către un loc pe care, dimpotrivă, îl vizitasem foarte rar : cabina lui.

Tradiția marinărească a rînduit cu grijă compartimentarea unei nave. Acolo, între cer și apă, pe o carapace de oțel, trăiesc vreo cincizeci de oameni care pentru moment pierd orice legătură cu lumea din afară. Nu există nici biserică, nici poliție, nici tribunal. Comandantul este stăpîn absolut al navei ; el împarte dreptatea, pedepsește sau iartă, el hotărăște soarta oamenilor. Ca o materializare a acestei puteri, spațiul e împărțit într-un anumit fel. Apartamentul comandantului este aproape tot așa de larg ca și cazarma în care dorm douăzeci de marinari ; el are un salonaș pentru primire, cu fotolii și un mic bar, un birou drăguț și o bibliotecă ; tablouri pe pereţi, o lampă delicată la căpătîi și tot ce poate fi mai frumos într-o casă, dacă putem numi casă o încăpere în continuă legănare de pe o mare pe alta...

Apartamentul căpitanului Cherceanu părea că uitase de mult toate acestea. Lucrurile, ca și oamenii, își au viața lor ; arată mai întîi proaspete, cu timpul se învechesc, îmbătrînesc și dispar. Comandantul „Cleopatrei“ vedea acest fenomen în desfășurare, dar nu făcea nimic ca să-l stăvilească, nu se grăbea să înlocuiască lucrurile vechi, obosite, cu altele noi. Patul, modernizat cîndva și transformat într-un divan studio îngust, își pierduse elasticitatea și pe sub pledul uzat, cenușiu, cu aspect cazon, se ghiceau arcurile ca oasele unui cal costeliv. Fotoliile, castanii pe vremuri, aveau brațele uzate și stofa prinsese un luciu nesănătos pe la colțuri ; biroul era ciocnit și zgîriat, iar pe suprafața lui, netedă și lustruită odinioară, se holbau cercuri de culoare deschisă, de la sticlele cu băutură ; covorul de pe jos arăta ca o capră năpîrlită ; numai tabloul din peretele central, deasupra biroului, amintea ceva din eleganța demult trecută : o ramă aurită. cu ornamentații fine, încadra chipul brunet și drăgălaș al doamnei Cleo. Cînd intrarăm în încăperea aceasta rece și neprimitoare, căpitanul dădu cu ochii de tablou. Oftă și-și întoarse privirile în altă parte. E clar că bătrînul are vreo bănuială, îmi spusei înfrigurat.

Cherceanu aruncă în colț, cu o lovitură de picior, un cocoloș de hîrtie uitat pe jos ; dădu un bobîrnac pelerinei de ploaie care atîrna lîngă ușă, incomodînd intrarea, apoi trase un scaun lîngă birou și se așeză cu un geamăt :

— Hei... Diseară plouă sigur, că prea mă dor șalele. Hai, băiete, nu te sfii. Ia loc, unde se găsește !

Îmi trăsei un scăunel pliant din colț și mă așezai. Căpitanul scoase din sertarul biroului o sticlă pătrată și două păhărele largi ca niște candele. Turnă cu mîna lui băutura aurie și mă îndemnă, articulînd cam nesigur cuvintele :

— Ia băiete, și gustă. E o băutură de zile mari. Coniac de Hios, din care beau și sfinții din rai.

Îl ascultam și nu-l mai recunoșteam : eram deprins să-l aud răcnind autoritar, împărțind porunci și înjurături cu glasul lui răgușit ; în loc de asta, stăpînul „Cleopatrei“ vorbea încet, trist, ca un om care ia parte la o înmormîntare.

— Voi toți mă socotiți un om al dracului, știu eu... Dar dacă n-ar fi o mînă de fier, s-ar duce pe copcă toată șandramaua. Și pe tine te-am repezit de cîteva ori... Ce să-i faci ? Așa trebuie. Fiecare cu răspunderea lui... Dar de ce nu bei ? Trage-l pînă la fund, nu-ți fie teamă. E el otravă dulce, te ajută să uiți. Noroc, băiatule ! Să ai noroc, mai mult decît alții...

— Să trăiți... Fericire... spusei intimidat de vorbele lui.

Nu mîncasem mai nimic de dimineață, și oricum, nu eram deprins să beau băuturi tari. De aceea gustai din păhărel mai mult de gura lui. Coniacul era, într-adevăr, minunat ; nu mai pusesem niciodată pe limbă ceva asemănător. Mă întrebai cît de supărat trebuie să fie un om care nu se poate înveseli după cîteva înghițituri dintr-o asemenea licoare.

— Asta-i soarta omului, urmă căpitanul Cherceanu. Tu, Mihai, uită-te în jurul tău. Din fiecare întîmplare ai de cîștigat. Fiecare te învață ceva, și dacă vrei să-ți croiești un drum în viață, trebuie să ții seama de greșelile altora.

— Înțeleg... Aveți dreptate, domnule. Totdeauna ascult sfaturile bune...

Ce-o fi vrînd să spună ? Ascultam acest discurs încîlcit, înșirat pe același ton fără inflexiuni, sîcîitor ca bîzîitul unui bondar într-o după-amiază de vară, și voiam să știu unde vrea să ajungă. Acum, cînd ar trebui să se bucure că pune piciorul pe uscat, să dea fuga acasă, să-și vadă nevasta, nu-i momentul cel mai potrivit pentru discuții... În tot cazul, începusem să mă clatin în ceea ce știam despre el. Poate m-am înșelat, îmi spuneam, socotindu-l un om rău si nesuferit. Poate înfățișarea asta posacă și certăreață ascunde un suflet bun...

— ...Și să nu procedezi ca mine, să ceri de la viață mai mult decît ți se cuvine...

— Nu înțeleg, domnule căpitan...

— Așa e, ai dreptate. Vorbesc cam amestecat, băiatule.

Își aprinse o țigară, trase prelung din ea și încăperea se umplu deodată de fum. Turnă iarăși în pahar și ciocni :

— Noroc ! Știi, Mihai, îți vorbesc ca unui fiu al meu. Cred că sînt de-o seamă cu taică-tău. Uneori omul simte nevoia să-și deschidă sufletul. Iar eu sînt așa de singur pe lumea asta... În cine să am încredere ? Cînd omul cel mai apropiat mă vinde, cînd binele pe care l-am făcut mi se plătește cu rău, ce să fac ? Încotro s-o iau ?

— V-a supărat ceva, după cîte-mi dau seama.

E limpede : a descoperit legătura doamnei Cleo cu Zmeu ! De fapt, a găsit ce-a căutat. Ce-i trebuia lui, om aproape bătrîn, nevastă tînără și frumoasă ? Doamna Cleo i-ar putea fi fiică...

— Mă-nșeală nevasta, Mihai ! Asta-i oful meu cel mai mare. Pentru ce am muncit eu o viață întreagă ? Pentru ce am adunat avere ? Ca s-o fac pe ea cucoană, să fie elegantă, să se simtă bine. Uite răsplata...

— Domnule căpitan, eu unul am prea puțină experiență de viață și nu știu cum v-aș putea ajuta. Nici măcar nu înțeleg prea bine despre ce este vorba...

— O să înțelegi, n-ai teamă. Partea proastă este că știe prea multă lume. Numai eu nu știam nimica. Nici măcar nu bănuiam, fir-ar a dracului de treabă. Spuneai că nu știi cum poți să mă ajuți. Poți, numai să vrei. Pentru asta te-am chemat. Hai cu mine, să-l dau de gol pe banditul ăla de Zmeu...

— Cum, dumnealui este ?...

— Ce-o faci pe miratul ? Ia ascultă, mugi căpitanul trîntind cu putere paharul pe colțul mesei, nu cumva știai dinainte toată povestea ? Prea te uiți la mine ca un prunc nevinovat !

Simții un vîjîit neplăcut în urechi. Trebuia să mă stăpînesc, să-mi țin firea, să-mi fac glasul să nu tremure. Răsuflai adînc și răspunsei liniștit :

— Se poate să vorbiți așa, dom-căpitan ? Cum era să știu ?

— Dar l-ai văzut de atîtea ori acolo...

— L-am văzut, dar cum putea să-mi treacă prin minte ! Erați prieteni buni de cînd vă știu. Dumneavoastră, mărinimos și amabil ; doamna Cleo, politicoasă, atentă... Cine și-ar fi închipuit ?

— Omul bun e nebun, ai auzit proverbul ăsta ? mîrîi căpitanul. Am fost om cumsecade cu acest porc, și uite cum mă răsplătește el. Îți dai seama în ce stare m-a adus ? Plînge sufletu-n mine, băiete. Și nu știu încotro s-o iau...

— Nu-mi pot permite să vă dau sfaturi...

— Hm ! Sfaturi ? Nu de sfaturi am nevoie !

Scrîşni din dinţi şi-şi încleştă pumnul pe scîndura cojită a biroului. Sprîncenele lui, stufoase şi zbîrlite, se apropiară într-atîta, că deveniră o singură dungă, care-i mărginea fruntea lucioasă de sudoare.

— Mihai, mă asculţi ?

— Ordin, domnule căpitan.

— Uite ce am eu de gînd. Zmeu mă ştie rămas la vapor, pentru descărcare. El a plecat să dreagă actele cu vama şi căpitănia, pe urmă a zis că vrea să dea o raită prin oraş. Vino cu mine, să-i prindem asupra faptului...

— Eu ? Glumiţi, domnule.

— Crezi că-mi arde de glumă ? se încruntă el.

Mi se tăie răsuflarea. Cherceanu îmi cerea mai mult decît ar cere timonierului orice căpitan de pe cele patru oceane ! Era în dreptul meu să refuz. Aveam motive puternice pentru asta : în primul rînd, Zmeu va crede că eu am dezvăluit căpitanului toată povestea şi-atunci... în revolverul lui mai erau gloanţe, iar în mare, locuri berechet pentru un om care nu-i era pe plac. Pe de altă parte, doamna Cleo mă va urî de moarte. Şi chiar dacă Zmeu nu şi-ar împlini răzbunarea, ea ar găsi mijlocul să mă încondeieze în faţa căpitanului. Furia lui va veni şi va trece ; vor fi iarăşi bărbat şi nevastă, el gata să-i împlinească toate voile, ea hotărîtă să mă distrugă !

— Ne-am înţeles ? spuse căpitanul. Mergi cu mine. Asta-i ajutorul pe care ţi-l cer.

— Nu pot să merg, domnule căpitan. E o chestiune foarte delicată. Pe urmă... n-are nici un rost. Ce-ar spune doamna Cleo văzîndu-mă martor la o discuţie de familie ? Ce rol aş avea eu în toată istoria asta ?

— Ai un rol important, făcu căpitanul cu emfază. Cleo ştie că viu mai tîrziu în seara asta. Dacă mă duc mai înainte şi Zmeu nu-i acolo, toată povestea dă greş, iar dînsa o să-nţeleagă că o bănuiesc şi o să se ferească. Aşa, dacă venim împreună, n-o să-şi dea seama de nimic. Avem o treabă urgentă, vreau să te trimit undeva cu un cadou, sau aşa ceva. Nu vreau să simtă că o bănuiesc, înţelegi ? Un om gelos nu-şi aduce după el un subaltern acasă.

— Şi dacă domnul Zmeu e totuşi... acolo ?

— Vedem noi la fața locului. Firește, în cazul ăsta nu te arăți deloc. Faci cale-ntoarsă, iar eu mă răfuiesc în voie cu ticălosul... Hai, mai trage un coniac, ca să prinzi curaj...

Băui. Coniacul, în loc să-mi dea curaj, îmi ascuți parcă mintea, făcîndu-mă să văd mai clar primejdia :

— După întîmplarea asta, cred c-o să mă mut pe alt vapor. Nu mă mai pot întoarce sub ordinele domnului Zmeu. Pînă la urmă află că am fost de față, și ce mă fac ? Nici unui marinar nu i-ar plăcea să aibă drept dușman pe însuși secundul vasului.

Căpitanul Cherceanu izbucni într-un rîs spart :

— Ți-e teamă de el ? N-ai grijă băiete, doar mă cunoști. Numai să-ndrăznească să-ți atingă un fir de păr, netrebnicul...

Mai goli un păhărel, apoi puse o valiză mare pe pat, o deschise și începu să îngrămădească-n ea lucruri adunate din timpul călătoriei.

— Pentru ea, bolborosea el împachetînd. Îi fac cadouri, să fie elegantă, să fie frumoasă, să placă altora. Eu sînt bun numai să car. Rob la nevastă. Și încornorat.

Fără să par că aud măcar o frîntură din monologul căpitanului, îl ajutai să împacheteze, pe urmă alergai să-mi schimb hainele și mă întorsei. Îl găsii aplecat pe chiuvetă, cu ceafa stacojie sub șuvoiul de apă.

— Să mi se limpezească mintea, se scuză el ridicîndu-se. Pînă mă îmbrac eu, încearcă să închizi geamantanul ! L-am încărcat cu tot ce-am găsit mai frumos în porturile Mediteranei. Și cînd colo...

Mă apucai să rînduiesc cît de cît lucrurile scumpe și frumoase pe care căpitanul le aruncase de-a valma în valiza larg deschisă. Admirînd pe furiș lucrușoarele acelea, cupoane de mătase înflorată, bucăți de stofă fină ca o mîngîiere, flacoane de parfum delicate — și mă gîndii cîtă dreptate avea cine spunea că fericirea nu stă-n bogăție... Între timp, căpitanul își puse cămașa curată, alese din dulap o cravată nouă, galbenă cu dungi albastre, își trecu degetele prin părul aspru, pe care apa îl făcea și mai țepos. Îl văzui cu coada ochiului cum își examinează de aproape, în oglindă, fața buhăită de băutură, cu o expresie de dezgust. Închisei geamantanul. Căpitanul tresări la sunetul sec al încuietorilor. Bău restul de coniac rămas în pahar, se uită cu jind la sticlă, o astupă cu grijă și, văzînd că-l privesc, se răsti :

— Gata ?

— Gata, domnule căpitan.

— Atunci hai s-o luăm din loc.

Porni înainte, pînă la ușă, se opri o clipă, apoi se întoarse și stinse gospodăros lampa de birou. Ieșii, tîrînd după mine geamantanul încărcat pînă la refuz. Căpitanul încuie ușa și încercă clanța cu același gest de om gospodar care mă făcu să-l disprețuiesc o clipă : un om care pleacă să se convingă de fidelitatea soției mai are inimă să se ocupe de lucruri mărunte ? Părea că gîndul lui îl trezise de-a binelea din mahmureala de la-nceput ; trecu schela cu pas grăbit, fără să se clatine, și abia cînd ajunse pe cheu se întoarse o clipă să se convingă că-l urmez. Îl ajunsei din urmă.

— Mergem pe jos, nu ? E aproape, spuse el cu îndoială.

— Bine-nțeles, domnule căpitan.

— De mult îl urmăresc eu, mîrîi după cîteva clipe de mers în tăcere. Cred că de data asta îl am în labă. Hai să dăm mai pe lîngă căpitănie, dar sînt sigur că n-o să-i văd mutra pe-acolo.

Făcurăm cum spusese, deși mînerul geamantanului îmi frigea palma. Trecurăm prin holul căpităniei, el se salută cu un vameș care nici măcar nu aruncă o privire spre geamantan, se opri o clipă în fața unui ghișeu, pornirăm mai departe.

— Ai văzut că nu-i aici ? spuse el cu o ciudată notă de triumf în glas. Eram sigur. Eu știu ce spun !

Nu făcui nici un comentariu. Mergeam în stînga lui, străduindu-mă să nu par în nici un fel stînjenit de greutatea geamantanului. Gîndul mi-era la ce avea să urmeze. Îl știam pe căpitan rău și violent ; se înfuria dintr-o nimica toată. Plus că trăsese și la măsea... Mă gîndii că domnul Zmeu n-o să aibă o surpriză prea plăcută văzîndu-l.

Pe lîngă noi trecu la pas o birjă goală. Birjarul se uită lung la căpitan. Căpitanul furișă o privire spre mine. Mă prefăcui iarăși că nu observ...

— Ți-e greu, băiatule? Poți să-l duci, sau...? Știi, nu prea am monedă românească la mine.

— Lăsați, dom-le căpitan. E o palmă de loc.

Zgîrcitul, îl ocărîi în gînd. E în joc căsnicia lui, dar nu se-ndură să cheltuiască un pol. Altul în locul lui ar zbura, ar merge ca furtuna. Doar nu face o vizită oarecare...

Urcînd dinspre port către „Colorado“ strada se îngusta și o lua ușor spre stînga. Cherceanu se opri în cîteva rînduri să-și șteargă nădușeala, deși nu purta în mînă decît o biată servietă. Gîfîia și mormăia toată vremea ceva de neînțeles. Simții cum mi se lipește cămașa în spate. Era aproape de prînz, soarele ardea ca flacăra, arătîndu-și adevărata putere de miez de vară. Trotuarele se încinseseră și ele, iar zidurile albe, luminate din plin, străluceau dureros.

— S-o luăm prin spate, pe malul mării, spuse posac căpitanul. N-aș vrea să mă vadă din vreme, ca să se poată ascunde. O să-i iau ca din oală, puișorii...!

Rîse și rîsul lui semăna cu un horcăit. Îl privii de cîteva ori pe furiș. Îi zăream cu coada ochiului obrazul gras și stacojiu, nasul brăzdat de vinișoare, ochii mici și vicleni. Aproape că mă bucuram de încurcătura în care intrase.

— Le-arăt eu lor, porcii, să-și bată joc de demnitatea mea!

Halal demnitate! îi replicai în gînd. Cine te-a pus să iei nevastă tînără și frumoasă? Nu te vezi ce arătos ești, ca un butoi cu ghete?

— Să nu faci, Mihai, ce-am făcut eu. Să chibzuiești de zece ori înainte de a face un pas ca ăsta, că pe urmă, dacă nu-ți iei om pe potrivă, te căiești toată viața...

Tăcui, cum taci totdeauna cînd primești un sfat de care nu-ți pasă. Mutai geamantanul devenit greu ca un bolovan, în cealaltă mînă. Ne apropiam.

Casa lui Cherceanu avea la parter restaurantul, bucătăria și o parte din depozit. Locuința propriu-zisă era la etaj și acolo se putea ajunge pe două căi: fie urcînd scara din salonul cel mare, care dădea într-un vestibul larg, la rîndul său deschis spre dormitor, sufragerie și biroul doamnei Cleo, fie prin spatele clădirii, intrînd în curte și urcînd pe o scară îngustă, abruptă, care ducea la bucătărie. Cherceanu alesese această din urmă cale, fiindcă slujnica, angajată de curînd, nu prea știa rosturile casei și n-avea vreme să dea alarma. Urcarăm. Scara veche, cu trepte uzate, trozni ritmic sub pașii de rinocer înfuriat ai căpitanului. Suind treptele în urma lui, eram înfricoșat de-a binelea. Încercam să-mi închipui ce va face secundul surprins într-o situație atît de neplăcută. Va încerca să se apere ? Va căuta să domolească furia căpitanului ? Sau, într-un gest de apărare, va scoate pistolul ca să-l intimideze ? Într-o asemenea înfruntare n-ar fi fost primejduită însăși viața mea, a martorului nevinovat, dar nimerit fără vină în poziția de trădător ? Regretai din toată inima că luasem parte la această aventură, dar era prea tîrziu ca să mai dau înapoi. Cherceanu își întoarse spre mine ochii roșii și-mi șuieră cu răsuflarea iuțită de urcuș :

— Hai, mă, odată !

Servitoarea era în bucătărie : prăjea ceva și cînta. Era o fată de vreo nouăsprezece ani, zdravănă și rumenă în obraji. N-o mai văzusem pe acolo. Cînd ne zări, fata puse mîna la gură, surprinsă, iar Cherceanu, înainte ca ea să poată sufla o vorbă, îi spuse repede :

— Stai pe loc. Uite, dacă ești cuminte, băiatul ăsta o să-ți dăruiască un șal turcesc. Îți place ?

— Băiatul sau șalul ? întrebă fata timid. Să n-o anunț pe conița c-ați venit ?

— Stai liniștită, că vreau să-i fac o surpriză. Mai e cineva pe-aici, în afară de ea ? Vreau să spun, are cumva musafiri ? Hai, fetițo, vorbește. Dacă vrei să mai mănînci pîine de la mine.

Obrajii fetei deveniră deodată stacojii. Puse mîna la gură, înspăimîntată. Ochii i se roteau de colo colo, căutînd parcă o scăpare.

— Spune, mai e cineva ? repetă căpitanul cu glas înăbușit.

— Nu... nu știu, spuse fata. Nu e nimeni...

Dar căpitanul n-o mai asculta. Porni spre hol, lăsînd în urmă ușa deschisă. Pusei geamantanul lîngă dulap și mă luai după el. Holul era întunecat ; primea lumina de la celelalte încăperi, prin geamurile mate care acopereau ușile pînă la jumătate. Pașii căpitanului bufniră apăsat pe covorașul din hol. El se opri la ușa dormitorului și bătu. Fără să mai aștepte, intră și trînti ușa după el. Prin geamul subțire auzii un mic țipăt de spaimă al doamnei Cleo, apoi vocea căpitanului tunînd :

— Bun găsit, puișorilor ! Frumos vă șade la amîndoi, pe legea mea. Nu te mai acoperi, cucoană. Ce, abia acum te găsi rușinea ? Dar dumneata, dragă dom-le Zmeu, parcă plecaseși la căpitănie, nu ? Nu m-așteptam să te găsesc în dormitorul nevesti-mi !

— Mitule... încercă glasul doamnei Cleo.

— Dom-le căpitan... îndrăzni și secundul.

Auzii limpede un clinchet metalic. Dumnezeule ! gîndii înspăimîntat. Dar cînd și-a luat pistolul cu el ? Întărîtat și pe jumătate beat cum e, ar fi în stare să...

— Zmeule, ca să nu mai pierd vremea. Fă-ți rugăciunea. Cu doamna mă socotesc eu mai tîrziu.

Răsună un zgomot înfundat, apoi glasul tînguitor al lui Zmeu :

— Domnule Cherceanu, nene, iartă-mă, te rog în amintirea maicii mele. Bagă pistolu-n buzunar, că nu folosești nimica dacă tragi. Înfunzi pușcăria, și e păcat de tot ce-ai agonisit.

— Nu-mi pasă, răcni Cherceanu. Ce-am avut mai de preț mi-ai luat tu, nemernicule.

— Stai o clipă, nene. Îți sînt prieten, și să nu crezi că...

— Prieten ? Ha-ha-ha ! se auzi rîsul fioros al căpitanului. Ce mai prieten, care vine pe ascuns și-mi necinstește casa ! Nu sta-n genunchi în fața mea, că nu-s popă. Fă-ți rugăciunea, hai !

— Iartă-l, vorbi sec doamna Cleo. Mai bine trage-n mine. Eu și-așa o să mor... Abia scap mai repede de viața asta fără rost.

— Tu să taci, nerușinato ! Cu tine mă răfuiesc eu pe urmă, nu te teme ! Ai uitat din ce mahala te-am scos ? Te-am făcut cucoană, ca să-mi terfelești obrazul ?

— N-ai decît să mă insulți, țipă doamna Cleo. Știi bine că josniciile tale trec pe lîngă mine fără să mă atingă. Nu te-am iubit niciodată, domnule Cherceanu, și m-ai cumpărat cu bani de la maică-mea.

— Cum vorbești ? strigă căpitanul îngrozit. Te-am scăldat în bani, ți-am îndeplinit toate poftele, ești bogată...

Auzii rîsul ei amar :

— Bogată, dar nefericită. În casa ta mă simt ca o pasăre într-o colivie de aur !

— Și de-aia ți-a venit ideea s-o necinstești ? Dar ce să mai lungim vorba. Fă-ți cruce Zmeule, că ești creștin...

— Nene, domnule căpitan, nu trage, pentru Dumnezeu. Fie-ți milă. Dacă nu de mine, atunci de dumneata, de nevastă, de banii dumitale...

— Ți-am spus că nu-mi pasă, mormăi căpitanul, dar glasul lui nu mai părea la fel de hotărît ca prima oară.

— O să te slujesc ca un rob, urmă Zmeu. O să vezi toată viața recunoștința mea. Te voi numi binefăcătorul meu...

— Lasă chestiile astea, zise Cherceanu, măgulit dar căutînd să se țină tare. Dacă ai ajuns pîn-aici, nu mai pot avea nici o încredere. Azi mi-ai luat nevasta ; mîine poate-ți vine ideea să te faci stăpîn pe tot ce am, să mă vîri la apă. Să te iert, ca după asta să-mi dau cu pumnii-n cap ? Cu ce-mi dovedești că ai să fii cinstit față de mine, că ai să mă slujești cu credință și n-ai să mă vinzi ?

— Ai avut destule probe și pîn-acum, strigă Zmeu. Știi bine, cu Toader. Ai spus că vrei să scapi de el, te-am scăpat...

— Sst ! Vorbește mai încet, idiotule ! A... ia stai ! Bine c-ai adus vorba de asta. Uite, te-aș ierta, dar îmi dai garanție că o să-mi fii devotat pentru totdeauna ?

— Orice vrei dumneata.

— Atunci... fă o scrisoare prin care recunoști că l-ai omorît pe Toader !

Un țipăt de spaimă al doamnei Cleo răsună în încăpere.

— Am uitat că doamna are urechi sensibile, zise batjocoritor stăpînul vasului „Cleopatra". Trebuie s-o anunț că iubitul ei a mîngîiat-o cu mîinile încă umede de sînge. Ai fost sărutată, cucoană, de un asasin !

— Nu-i adevărat, țipă doamna Cleo. Ninel, spune-mi că minte, că totul e o născocire...

— Dă-mi stiloul, domnule căpitan, zise încet Zmeu.

Auzii plînsul înăbușit al doamnei Cleo și mormăitul satisfăcut al căpitanului care se plimba cu pași grei și rari prin încăpere. După o vreme, pașii se apropiară de ușă. Nu mai aveam ce aștepta. Dintr-o săritură ajunsei la bucătărie. Fata rămase cu lingura-n mînă cînd mă văzu. Nu-i spusei nici un cuvînt. O luai doar de umeri, într-un gest stîngaci de tandrețe. Bucătăreasa se feri la început, mai mult de formă, dar eu știam bine ce vreau : trebuia să îndepărtez bănuielile căpitanului.

— Mihai ! strigă căpitanul de pe sală. Unde ești, Mihai ?

Cînd deschise ușa bucătăriei, dădui drumul fetei.

— N-auzi cînd te strig ?

— N-am auzit, domnule căpitan.

— Ce-ai făcut pîn-acum ? mă întrebă el bănuitor.

— P-aici... pe la bucătărie. Marița e o fată simpatică. N-aș zice că m-am plictisit.

Ezită o clipă, apoi mă întrebă cu insistență :

— Ai stat aici tot timpul ?

— Bine-nțeles. N-aveam de ce să plec...

— Nu să pleci, idiotule, spuse căpitanul voios. Te-am strigat de zece ori.

— N-am auzit nimic, protestai eu. Vorbeam cu dînsa...

— Ha-ha-ha ! rîse gros Cherceanu, înșfăcînd geamantanul cu daruri. Dă fuga jos și adu o sticlă cu coniac !

Îndeplinii cu un sentiment de ușurare porunca. Cînd mă întorsei de jos cu sticla, îi găsii pe toți trei într-o poziție foarte pașnică : Zmeu stătea cuviincios la masă cu stiloul în mînă, căpitanul se plimba prin încăpere nerăbdător, iar doamna Cleo, într-un halat chinezesc albastru cu flori aurii, cu decolteu adînc, scotocea plictisită în geamantanul pus pe pat, de-a dreptul peste cuvertura mototolită.

— Ai adus ? mă întreabă el repezindu-se să mă ajute. Pune-o aici, pe măsuță. Alte pahare n-ai găsit ? Ei, bune și astea.

Vorbea mereu, parcă înspăimîntat de tăcere. Turnă băutura, apoi luă în fiecare mînă cîte-un păhărel și se duse spre cei doi care-l măsurau încremeniți :

— Luați de colea, și să facem pace. Luați, că-i băutură bună și pe lumea ailaltă cine știe dac-o mai găsim...

Avea uneori acest obicei : se îmbăta crunt, pînă nu mai cunoștea pe nimeni, și începea să-și jelească propria moarte pe care-o presimțea apropiată.

Rămăsei în picioare lîngă ușă și nimeni nu-mi dădea vreo atenție. Curînd mă trimise după altă sticlă. Urmărit de privirile îngrozite ale celorlalți doi, Cherceanu trăgea pahar după pahar, îngînînd un cîntec pirateresc de pe timpuri :

„Beți căci căpitanu-i mort,
Şi v-aduce dracu-n port..."

— Ajunge, te implor ! îl ruga doamna Cleo la fiecare pahar pe care căpitanul și-l umplea cu mînă meșteră.

— Ajunge ? Luați și beți, puișorilor. Ia, domnule Zmeu. Sau nu-ți face plăcere să bei cu mine ?

De voie, de nevoie, secundul ducea păhărelul la gură...

În curînd, răpus de coniacul adăugat peste ce băuse la vapor, Cherceanu începu să vorbească împleticit, apoi căzu de-a binelea cu capul pe masă. Zmeu, care stătea alături de el la masă, se trase puțin într-o parte.

— Prietenul meu... Omul în care credeam... mormăi deodată căpitanul, încercînd să ridice capul.

Doamna Cleo tresări și se întoarse spre fereastră scîrbită :

— Cînd se-mbată e ca o fiară, șopti ea. Nu se mai înțelege nimeni cu el. Of, Doamne, ce calvar mi-a fost dat să trăiesc !

— Lasă, nu te mai consuma atîta, zise Zmeu cam cu nepăsare. Bine că l-am potolit, de bine de rău...

— L-ai potolit, dar cu ce preț ? spuse ea. Ninel, ce-a fost acolo ? Cum de-ai putut să... ?

— Gata, o întrerupse el. Vorbim altă dată despre asta. Mă duc la vapor că am lăsat lucrurile încurcate. Cît despre el... vezi bine că nu pot conta. Și marfa trebuie descărcată. Haide, Mihai, mergi ?

Eram gata să-l urmez, cînd căpitanul făcu o mișcare bruscă, țeapănă, încercă să se ridice și se prăbuși sub masă, bolborosind ceva de neînțeles.

— Uită-te la el, zise doamna Cleo repede. N-o să mă părăsești cînd e în starea asta.

— Mă grăbesc, spuse Zmeu iarăși. Vaporul...

— Dacă pleci acum, pleci pentru totdeauna, țipă ea.

Domnu Zmeu încercă s-o potolească ;

— Fii înțelegătoare, Cleo. Uite, rămîne Mihai să te ajute. Trebuie să descărcăm vaporul, ți-am spus.

— Te urăsc, spuse ea printre dinți. Ești la fel ca toți. Puțin îți pasă de mine ; te-ai plictisit, o faci pe tînărul logodnic, gata, alta la rînd.

— Nu te amesteca în treburile mele, spuse el pe același ton potolit.

— Cu ce te-a amăgit ? Cu bani ? Te-a cumpărat, cum m-a cumpărat pe mine bivolul ăsta ? Îți faci intrarea în lumea bună, da ? Ginerele marelui avocat...

— Cleo, încetează, te rog !

— Mie să nu-mi poruncești, spuse ea. N-ai nici un drept asupra mea. Uită-mă, a fost o simplă aventură, atît.

— Cleo ! Cum poți vorbi așa ? N-a fost o aventură.

— Ba da. Altfel ar fi rezistat la încercarea asta. Pleacă, nu vreau să te mai văd niciodată !

Domnul Zmeu se întoarse brusc și ieși trîntind ușa.

— Mizerie, spuse ea. Ți-am oferit o scenă de prost-gust, Mihai. Dar nu mai puteam suporta. Nici pe unul, nici pe celălalt. Ia-l pe domnul căpitan și culcă-l în pat. Scoate-i haina și pantofii. Mi-e silă să mă apropii de el.

— Da, doamnă.

Mă aplecai să-l ridic pe căpitan. O auzii pe doamna Cleo cum iese din cameră. Deschisei la iuțeală portofelul căpitanului. Căutai cu înfrigurare printre zecile de hîrtiuțe de acolo. Iat-o ! O hîrtie de scrisori groasă, vernil, împăturită în patru, conținînd mărturia secundului. O citii dintr-o privire, triumfător : aveam dovada ! Nea Toadere, vei fi răzbunat !

Ascunsei hîrtia în portofelul meu și mă apucai să-l tîrăsc pe căpitan în pat. Îi scosei pantofii, apoi haina. Doamna Cleo reveni ținînd o batistă în dreptul nasului. N-aveam de unde ști dacă plîngea sau se prefăcea numai. Îmi făcu semn să plec și nu mai așteptai altă invitație.

Hoinării prin oraș pînă spre seară, căutînd să-mi adun gîndurile. Mă simțeam fără rost în mulțimea care umplea străzile. Cîte-o siluetă de fată, zărită de departe, îmi amintea de Aurelia ; atunci inima începea să-mi bată mai repede, grăbeam pasul, încercam să-i deslușesc o trăsătură, un gest, un amănunt familiar. Nu, nu era ea, și nici n-aș fi vrut să fie. Nea Toader avusese dreptate, între mine și Aurelia era o prăpastie, trebuia să uit, trebuia să disprețuiesc...

Mai ales că aveam o datorie sfîntă de îndeplinit. Mă gîndii că ar fi mai bine să mă sfătuiesc cu Simu, prietenul lui nea Toader, dar de unde să-l iau ? Poate era plecat în voiaj cu vasul, nici nu știam pe care navă era. În altcineva nu mă puteam încrede : Dogaru cu stările lui schimbătoare, cu firea lui greu de pătruns... Ce-ar spune el aflînd de înscrisul lui Zmeu ? S-ar bucura că am dovada în mînă. Dar mi-ar aminti că ei sînt puternici, apoi ar da înapoi pas cu pas, cum mai făcuse : „Nu m-amestec... Nu vreau să știu..."

N-aveam decît să mă descurc singur. Pașii mă purtară pe bulevard, spre port. În dreapta mea, clădirea impunătoare, cu linii severe, a tribunalului, îmi atrase a zecea oară privirile.

Răbdare... Trebuie să am răbdare. Abia mîine dimineață mă puteam duce acolo.

VI

Unde l-am mai văzut eu pe individul ăsta ? mă întrebai în timp ce omul de la birou își pregătea foile de hîrtie, să-mi noteze declarația.

— Hai, băiete, dă-i drumul ! mă îndemnă procurorul îndreptînd spre mine un obraz rotund, alb-gălbui, bine ras, care se prelungea otova pînă spre fruntea cu început de chelie.

— Păi... să vedeți cum a fost. Aveam pe navă un timonier...

— Nu, nu așa. Spune mai întîi cine ești, unde stai, cu ce te ocupi, unde ți-s părinții...

Dădui răspuns la toate întrebările, mirat că omul legii, deloc nerăbdător să afle crima lui Zmeu, se ocupa cu astfel de amănunte. În cele din urmă, povestii toată istoria, vorbii despre Toader, timonierul iscusit care nu era pe placul patronului, despre împușcătura auzită într-un amurg, în larg, despre concluzia mea, că ofițerul-secund Zmeu l-a omorît pe timonier cu un foc de pistol...

— Ei bine, de unde această concluzie ? mă întrebă cu blîndețe procurorul. Îți dai seama că o acuzație gravă ca asta trebuie sprijinită cu fapte, cu martori, cu documente...

Spunînd aceste cuvinte, făcu un gest larg cu mîna. „Am documente“ eram gata să strig, dar această mînă, încărcată cu inele, îmi aminti vag o mînă foarte asemănătoare, ciocnind un pahar cu secundul, la „Colorado“, cu cîțiva ani în urmă.Amintirea mă lumină ca un fulger : ce-am făcut ! Cum de nu mi-am dat seama că poate fi prietenul lui Zmeu ? Dacă pune mîna pe hîrtie, o să i-o dea lui, sau o distruge și-atunci răzbunarea mea s-a dus...

— Ai vreo dovadă ? stărui procurorul.

— Dovadă ? întrebai încercînd să-mi adun gîndurile.

Procurorul mă privi o clipă cîntărindu-mă parcă din ochi. Îi înfruntai privirea scormonitoare. Mi se părea că-mi citește gîndurile. Căutam o ieșire oarecare din capcana în care mă vîrîsem singur.

— Ia spune, băiete, mai știe cineva de povestea asta ?

— Toți marinarii...

— Nu, dragă. Toți marinarii știu că-i vorba de un accident. Mă gîndeam la bănuiala dumitale. Trebuie să pornești de la un fapt, nu ?

— Vă cer iertare. Poate-am greșit eu. Era o simplă presupunere...

— Justiția nu lucrează cu presupuneri. Ai ceva sau n-ai ? Ca să nu pierdem vremea...

Mă ridicai, încercînd să mă port cît mai firesc...

— Nu, domnule. Iertați-mă, v-am deranjat degeaba...

— Dacă afli ceva, vii și-mi spui mie, auzi ? Nu-i vorba de deranj. Sînt pus aici să apăr dreptatea, asta-i tot.

— Da, domnule. Vă mulțumesc, domnule. Bună ziua!

Ieșii din clădirea tribunalului înspăimîntat, cu capul clocotind de gînduri. Ce greșeală îngrozitoare! Dar de unde era să știu că voi da peste acest om, prieten de-al lui Zmeu? Sînt sigur că ar fi fost bucuros să pună mîna pe scrisoare, ca să i-o dăruiască sau... chiar să i-o vîndă autorului ei. Dar dacă-i spune chiar și numai despre bănuiala mea? Cu domnul Zmeu nu e de glumit. Dacă află, sînt pierdut. Trebuie să i-o iau înainte...

Pornii repede spre port. În largul bulevardului începuse să sufle un vînt aspru, neobișnuit de rece. Norii cenușii se apropiau amenințător dinspre mare, iar la încrucișările străzilor zburau ghemotoace de hîrtie luate de curent. Mergeam aproape alergînd. Rafalele vîntului îmi păreau prea blînde. Aș fi dorit să înfrunt o vijelie, să primesc în față o pală de aer înghețat, care să-mi domolească dogoarea obrajilor. Gîndul fără astîmpăr nu-mi dădea pace: procurorul era prieten bun cu Zmeu; prin el, nu făcusem decît să-l previn pe secund că aveam o bănuială. Cînd se va trezi, Cherceanu va căuta scrisoarea. Îl va învinui pe Zmeu că i-a luat-o. Iar acesta va începe s-o caute... Încotro s-o iau? Cui să cer un sfat, în această împrejurare cînd însăși viața mea era în joc? N-aveam nici un prieten. N-aveam nici un om căruia să-i încredințez teribilul secret; un prieten pe care să-l chem în ajutor spre a-mi înfăptui răzbunarea...

Nici nu știam pe unde merg. Pașii mă purtară automat pe străzile cunoscute, apoi pe cheul bătut de vînt. Cînd ajunsei pe vapor, tremuram din fiecare fibră a mușchilor. Căutai să mă încurajez: oricum, deocamdată domnul Zmeu nu știe nimic. Abia diseară, în oraș, la un pahar cu vin, procurorul i-ar putea povesti despre vizita mea... Totuși, cum să dau ochi cu el acum? Urcai schela în fugă și traversai puntea. Sus, pe pasarelă, îl zării pe Dogaru, care fuma rezemat de balustradă. Mă repezii pe scară sărind două trepte odată. El se uită mirat la mine cînd mă văzu:

— De unde vii, băiete? Și ce sufli așa?

— Domnule Dogaru ! Nenorocire. Unde-i secundul ?

— Nu-i aici, e la silozul de cereale. Dar ce s-a întîmplat ? Ai făcut o prostie, sînt sigur...

— Da, domnule Dogaru. O prostie mare. E vorba de moartea lui nea Toader...

— Nu vreau s-aud nimic, răspunse el apărîndu-se cu mîinile ca de năvala unui roi de albine. Te rog să nu-mi amintești de povestea asta...

— Dar ascultați-mă, vă rog ! E ceva deosebit de grav...

Dogaru privi cu grijă în jurul comenzii, pe puntea pustie, se convinse că nu-i nimeni prin preajmă și abia după aceea mă îndemnă :

— Hai, spune. Dar te previn cum te-am prevenit și altă dată : nu mă amestec. Oricine m-ar întreba, n-am auzit nimic. Nu vreau să apar ca martor la un asemenea proces...

— Nu despre asta-i vorba, domnule. Lucrurile s-au complicat rău de tot. Am în mînă dovada crimei. Ieri, cînd m-a chemat căpitanul să-l ajut la bagaje...

Și povestii toată întîmplarea, fără să scap nici un amănunt. Ofițerul al treilea asculta povestea nepăsător, fața lui posacă nu lăsa să se întrevadă cu nimic interesul sau măcar curiozitatea. Cînd terminai, în ochii lui licărea o luminiță de înțelegere. Clătină trist din cap.

— Băiatule, ai dreptate să te sperii. În asemenea bucluc nu intră cineva de două ori în viață. Eu ți-am spus să nu te amesteci, să te lași păgubaș, fiindcă tot tu pierzi. Vezi, dacă nu m-ai ascultat ?

— Bine, dar cine și-ar fi închipuit...

— Corb la corb nu-și scoate ochii, Mihai. Singura cale care-ți mai rămîne e să dispari cît mai repede ; eu nu pot decît să-ți dau actele și leafa pe ultima lună. Și așa e un risc foarte mare. Au să facă scandal, au să urle că ți-am dat drumul. Născocesc eu o poveste. Nu mai pierde vremea și pleacă. Du-te în alt oraș, schimbă-ți numele și înfățișarea, fiindcă Zmeu o să te caute...

— Să-și schimbe el, criminalul, numele și înfățișarea. Nu eu, care n-am nimic de ascuns...

— Află că în lumea asta strîmbă se întîmplă de multe ori ca răul să triumfe, iar binele să stea în dosul gratiilor sau să zacă într-un șanț, cu un cuțit înfipt între coaste... Hai, băiete, acum ascultă-mă. Fugi, pleacă unde vei vedea cu ochii.

— Să plec ? întrebai cu îndoială.

— Dacă ții la viață, întări el. Altă cale nu e !

Eram nevoit să-i dau dreptate : plecarea e singura cale să ies din încurcătură. Bănuind că scrisoarea e la mine, Zmeu va căuta prin orice mijloace să se apere distrugînd-o. Umbra morții atîrna între noi doi ; moartea năpraznică a timonierului cerea o ispășire. Va fi o nouă crimă, sau pedepsirea vinovatului ?

Îmi adunai repede lucrurile, luai banii de la ofițerul al treilea și pornii spre gară, evitînd să trec prin fața restaurantului „Colorado". Ajunsei la gară încă întrebîndu-mă dacă fac bine că plec fără să-mi înfăptuiesc răzbunarea ; dar deocamdată eram prea slab și prea singur, iar lupta aceasta era peste puterile mele. Mă interesai de mersul trenurilor ; pe tabla mare, galbenă, sta scris cu litere negre că abia peste trei ceasuri, adică la cinci după amiază, aveam cursă către București. Încă trei ore... Aveam vreme să mă duc la un birt, în piață, unde-i multă lume și trec neobservat. Mîncai neliniștit, privind în jurul meu, și așteptîndu-mă să-l văd pe Zmeu în ușă, negru de furie. Dar era o teamă exagerată și fără noimă ; după ultima îmbucătură mă ridicai, mai liniștit, și plecai iarăși spre gară. Începuse să picure. Grăbii pasul. Geamantanul mă izbea mereu peste genunchi. Al doilea geamantan cărat într-o zi...

În centrul orașului lumea trecea veselă, nepăsătoare pe lîngă mine și viața își urma cursul.

— Mai ești aici, Mihai Gorun ?

Întorsei capul. Ofițerul al treilea se oprise în stînga mea și mă măsura mustrător.

— De ce n-ai plecat ? Mă gîndeam că faci iar vreo prostie, și cum nostromul a venit cu niște treburi la vapor, l-am rugat să-mi țină locul și m-am repezit să te caut. Ce mai stai ? Ce-aștepți ?

— Am tren spre București peste două ore.

— Ia altul, care-o fi, pînă la prima stație. Nu întîrzia o clipă, că riști să nu mai pleci deloc. După ce un om a săvîrșit o crimă, pe a doua o face mult mai ușor. Dacă află Zmeu, în două ceasuri te găsește și-n fundul iadului. Pleacă, băiatule. Uite... ai aici niște bani. Nu-s mulți, dar au să-ți prindă bine. Altceva nu pot face pentru tine. Haide, n-o fă pe mironosița. Ia-i, ți-i dau din toată inima. O să mi-i înapoiezi tu cîndva, că doar ne mai întîlnim în viața asta, nu ? Și o să închinăm amîndoi un păhărel în amintirea întîmplărilor de-acum... Ia banii, că se uită lumea !

— Vă mulțumesc, domnule Dogaru. Sînteți al doilea om bun pe care-l întîlnesc în viața mea.

— Lasă, lasă, spuse încurcat ofițerul al treilea. Îmi pare rău că te-ai băgat singur în belea. Puteai să ieși la pensie pe „Cleopatra"... Potolește-te băiatule, și ține bine minte de la mine : prudența e mai prețioasă-n viață decît eroismul. Drum bun și să ai parte de mai mult noroc pe unde te-oi duce !

Ne strînserăm mîinile, apoi Dogaru, rușinat poate că i se umeziseră ochii, se întoarse brusc și plecă. Îl urmării cu privirea. Mergea legănat, puțin adus de spate ; ocoli un grup de fete, se lovi de un ins înalt și nebărbierit, își legănă din nou umerii spre dreapta și dispăru în mulțime. Oftai și pornii grăbit spre gara unde se auzea gîfîitul de uriaș ostenit al unei locomotive. Un tren era gata de plecare. Avusei timp să citesc inscripția de pe plăcuță : Constanța—Cernavodă—Fetești. Mă urcai în ultimul vagon tocmai cînd trenul se punea în mișcare. Ieșii la fereastră să mai arunc o privire spre orașul pe care-l părăseam. Dincolo de gardul gării se opri un taxi. Din el coborî un om și începu să alerge spre tren. Îl recunoscui : era Mască. Dar trenul luase viteză. Pe mine mă caută. Altfel ce-ar căuta Mască într-un taxi ?

Trenul se zdruncină trecînd peste macazuri. Am plecat, îmi spusei, dar în gîndul acesta nu era nici bucurie, nici satisfacție. Plecam și duceam cu mine regretul că n-am izbutit să fac ce trebuie, că răzbunarea mea se depărtează, poate cu ani întregi, iar locul luptătorului ucis în largul Mării Mediterane rămînea gol. Numai pentru o vreme, mă gîndii. Şi acest gînd avea tăria unui jurămînt.

Partea a doua

Flăcări pe Dunăre

I

Am auzit odată un cîntec în care omul e asemuit cu o frunză-n vînt. O frunză-n vînt mă simțeam și eu în ziua aceea de vară, cînd trenul hodorogit, murdar și zgomotos, mă ducea departe de orașul meu, de țărmul meu. După plecare văzusem undeva, în urmă, peste acoperișuri, sclipirea albastră străpunsă de catarge, apoi marea dispăruse fără veste între clădirile înnegrite de fum și dîmbul cu iarbă veștedă care împrejmuia linia ferată. În compartimentul de clasa a treia, în care intrasem la nimereală, mă așezai lîngă un bărbat gras. Omul își scosese haina și rămăsese numai în vestă. Avea o cămașă albă, șifonată, udă de transpirație. Se ștergea mereu pe frunte și pe ceafă cu o batistă enormă și se holba la vecinii din compartiment: o bătrînă în negru, care moțăia cu capul rezemat de tocul ferestrei, o domnișoară cu ochelari, care citea cu îndărătnicie o carte franțuzească, și doi țărani care se așezaseră de-o parte și de alta a ușii.

— Tinere, îl auzii deodată, ești drăguț să deschizi fereastra aia ? Murim de cald aici !

Mă repezii să-i fiu de folos. De la plecare nimeni nu vorbise în compartiment și glasul acela spărgea într-un fel tăcerea stînjenitoare. Apucai de un mîner de deasupra geamului.

— Nu de-acolo, țipă el, e semnalul de alarmă !

Se aplecă să întoarcă mînerul tocit, pe care era săpat adînc cuvîntul „deschis“, apoi îmi făcu semn să trag în sus de chinga jegoasă care atîrna deasupra. Geamul lunecă scîrțîind și coborî cu o pocnitură. De afară se auzi mai distinct țăcănitul ritmic al roților. Grăsunul se rezemă, satisfăcut, de spătarul incomod al banchetei.

— Cît p-aci să faci o boacănă, spuse el voios. Se vede că n-ai prea mers cu trenul, ai ?

— Sînt marinar, spusei. Am umblat toată Mediterana, dar în tren m-am urcat de două ori în viața mea.

— I-auzi ! se miră grăsunul scuturîndu-și cu discreție gulerul nădușit. Pe vapor e frumos, dar merge-ncet al naibii.

— În schimb n-are stații așa dese, răspunsei.

— Am fost și eu la Istanbul, acum vreo trei ani. Dar am avut rău de mare și asta mi-a stricat toată plăcerea. În tren n-ai rău de mare.

— Chestie de obișnuință, spusei. Eu unul, n-am nimic nici pe furtuna cea mai aprigă.

— Și pe ce vapor faci serviciul ?

— Pe „Cleopatra“.

— N-am auzit de el. Eu am fost cu „Transilvania“. Singurul vapor pe care-am pus piciorul. Afară de cele de la Dunăre. Ai mers pe Dunăre vreodată ?

— Nu, spusei. Numai pe mare.

— Și pe Dunăre e frumos. Plus că n-ai rău de mare.

Mă gîndii că nu strică să fac o-ncercare și-i spusei încetișor :

— Vreau să mă mut la Dunăre. Caut un post de timonier.

— Asta-i ușor, zîmbi grăsunul. Uite, eu stau la Cernavodă. Sînt negustor de cereale, adăugă. Angrosist. Dacă vrei, te pot trimite la un prieten de-al meu, proprietar de vas. Poate găsești ceea ce-ți place. Bănuiesc că ai acte-n regulă, nu ?

— Absolut. Fără acte nu te poți mișca în apele internaționale.

Începu să mă descoasă : de ce plecam de la mare ? Născocii la iuțeală o poveste pe jumătate adevărată, despre nevasta căpitanului care era frumoasă și căpitanului i se părea că se uită cam lung la mine, așa că n-avusesem decît să-mi dau demisia de pe vas.

— Era cel mai cuminte lucru, spuse el. Cu treburi d-astea nu se glumește. Un prieten de-al meu tot așa, gelos, a vrut să-l omoare pe iubitul nevesti-si. Intra omul în pușcărie, ce mai !

Mă abținui să comentez în vreun fel această întîmplare. Grăsunul căscă prelung, își acoperi fruntea cu batista și închise ochii. Aveam acum vreme să mă gîndesc la ale mele. Să cîntăresc în minte întîmplările prin care trecusem și să mă întreb — abia acum ! — dacă plecarea aceasta era un lucru înțelept. Fugeam, de cine fugeam ? De un om care era el însuși vinovat, un vinovat nepedepsit, iar în buzunarul meu se afla cea mai puternică dovadă a crimei lui. Și-n loc să fugă el, să se ascundă de răzbunarea legii, fugeam eu, răzbunătorul... Mă gîndii apoi la nea Toader, la soarta lui absurdă, la lacrimile femeii de pe țărm. Apoi îmi veni în minte Aurelia, așa cum o văzusem ultima oară : frumoasă, zîmbitoare — un zîmbet adresat altuia, ca o făgăduială sau ca un răspuns...

Nu mai avea rost să rămîn, mă gîndeam. Îmi părea rău după căsuța aceea scundă, văruită în alb, unde-mi petreceam puținele seri de escală ; o încuiasem în grabă, nimic clintit de la locul lui, ca și cum stăpînul a plecat pînă la colț să ia o pîine și se întoarce peste zece minute. Oare peste cît timp mă voi întoarce ? Sau poate niciodată ?...

Cînd ne apropiarăm de Cernavodă, hotărîrea mea era luată. Îmi înșfăcai geamantanul din plasa de bagaje și-l urmai pe grăsun care își făcea loc printre lumea de pe culoar.

— Va să zică, rămîi în urbea noastră, spuse el întorcînd privirea spre mine. Sper să pot face ceva pentru dumneata. Și eu, în tinerețe, am fost în cîte-un moment cînd nu știam încotro s-o iau. Și e tare bine într-o împrejurare d-asta să ai pe cineva care să-ți întindă o mînă.

— Vă mulțumesc, domnule.

— Nu-mi mulțumi, scutură el din cap. Nu fac decît să-mi plătesc o datorie din tinerețe. Peste douăzeci de ani, poate și dumneata ai să întinzi mîna unui tînăr, și cu asta ești plătit față de mine. Legea vieții, înțelegi ?

— Există pe lume mulți oameni cumsecade, îi spusei.

Vorbind, urcam pe o stradă abruptă, plină de praf, cu șiroaie negre de apă curgînd voios pe lîngă trotuare. Proprietarul scuipă cu năduf spre băltoaca adunată în preajma unei porți :

— Ei, drăcie ! Cu canalizarea asta, pe care ne-o promit de zece ani ! Uite c-am ajuns. Hai înăuntru, ce stai ? N-o să te țin la poartă, în stradă. Intră și să vedem ce-i de făcut.

Îl urmai în curtea largă, cu o casă mare la față și grajduri în fund. O femeie în vîrstă ne ieși în întîmpinare, îl salută cu indiferență pe proprietar iar mie îmi aruncă o privire bănuitoare.

— E un prieten de-al meu, Elencu, nu te speria, spuse el și-mi explică : Doamnei Elencu, soția mea, nu-i plac oamenii străini. Nu ne trece pragul prea multă lume...

— Bună ziua, doamnă, spusei.

— Să fi luat o trăsură, îl mustră ea. Pe zăduful ăsta, pe jos de la gară pîn-aici...

— Trebuie să mai slăbesc, gemu grăsunul așezîndu-se pe un scaun, la umbră. Și nici bagaje n-aveam cine știe ce. Iar acum murim de sete amîndoi.

Femeia îi luă servieta și dispăru în casă tot așa, fără să-mi arunce o privire. Grăsunul își șterse palmele pe genunchi și se întoarse spre mine :

— O să-ți dau o scrisoare către domnul Spiro, prietenul meu. Are un prăpădit de barcaz, dar îi place să i se spună căpitan. Mi-a transportat mai dăunăzi niște cherestea de la Galați. Poți să-i spui că ești un fel de nepot de-al meu...

— Vă mulțumesc, spusei iarăși.

— Nu ești grozav de vorbăreț, flăcăule. Poate că-i mai bine așa. Sînt timpuri grele și omul trebuie să se uite bine-n jurul lui, înainte de a deschide gura.

Femeia apăru cu o tavă pe care erau farfurioare cu dulceață și pahare cu apă. Le așeză pe-un scaun, trase scaunul cu totul mai aproape de noi și dispăru iarăși în casă, aruncînd cam peste umăr :

— Masa-i gata de la unu...

Grăsunul împinse spre mine farfurioara cu dulceață, iar el se mulțumi cu un pahar cu apă pe care-l goli dintr-o răsuflare. Se șterse iarăși cu batista și spuse ridicîndu-se :

— Mă duc să-ți fac scrisoarea către *barba* Spiro. Pînă-ți termini dulceața, treaba e gata...

Plecă și reveni după cîteva minute. Mă ridicai cînd îmi întinse plicul albastru, oficial, cu adresa scrisă citeț.

— N-am să uit niciodată... Sînteți un om de omenie...

— Ei, ce e ? Nu stai la masă ?

— Vă mulțumesc, dar nu mai am răbdare. Poate pleacă undeva cu vasul, poate...

— Cum vrei, spuse el. E tot ce pot face pentru dumneata. Succes ! Și... să nu mă faci de rușine.

— Nici o grijă, domnule. Vă rămîn recunoscător...

— Întîi să te vezi aranjat, și după aia mai stăm de vorbă.

Plecai cu geamantanul în mînă, pe căldura de foc. dar nu simțeam nici căldura și nici oboseala. Mă agățam de această speranță care mă înaripa. Strada cobora spre port într-o pantă tot mai accentuată. Mergeam aproape alergînd, și sunetul amestecat al portului, atît de familiar, mă atrăgea ca un magnet...

Vasul „Rîndunica“, barcazul lui *barba* Spiro, era tras la mal în fața unei magazii. Îl măsurai cu o privire lacomă, dezamăgită în prima clipă. Eram deprins cu navele de mare, înalte, lungi, mult mai mari, bune să înfrunte talazurile uriașe. Nu-mi dădeam bine seama de proporțiile vaselor de Dunăre. „Rîndunica“ mi se păru prea scundă, prea joasă la prova. dar era bine întreținută și vopseaua sclipea pe ea în bătaia soarelui. Mă apropiai privind cercetător în jur. Cîțiva oameni descărcau saci de pe vapor și-i cărau în magazie. Pe punte, un bărbat negricios, cu părul cărunt care făcea ca fața să-i pară aproape măslinie. scria ceva într-un carnet.

— Îl caut pe căpitanul Spiro, spusei apropiindu-mă de balustrada vasului.

Sirena unui vapor, izbucnită pe neașteptate în stînga noastră, ne întrerupse pentru o clipă dialogul.

— Și ce dorești de la căpitanul Spiro ? întrebă el apoi.

— Îi aduc o scrisoare.

— Eu sînt. Vino sus, tinere.

Lăsai să treacă un om cu sacul în spate, apoi trecui în grabă schela subțire, flexibilă, care începu să oscileze sub pașii mei. Simțeam privirea căpitanului ațintită asupra mea, dar nu ridicai ochii. Abia cînd ajunsei pe punte, în fața lui, îl privii.

— Să trăiți, dom-le căpitan. Vă aduc o scrisoare de la domnul Matache.

— Ei, prietenul meu Matache ! Ce vești îmi trimite ?

Căpitanul Spiro întinse mîna și-i dădui scrisoarea. O desfăcu îndemînatic, citi dintr-o privire cele cîteva rînduri, apoi mă măsură din cap pînă-n picioare.

— Ești nepotul lui, așa scrie aici.

— Nepot mai de departe.

— Cam mulți nepoți are Matache ăsta, comentă căpitanul. Damblaua lui, să-și pună obrazul pentru unul și altul. Cîteodată o nimerește, dar alteori... Făcu un semn din mînă și nu-și termină vorba. Hai mai încoace, la umbră, să discutăm.

Mă chemă sub tenda vărgată, petecită ici și colo, care apăra prova vasului de soare. Se așeză pe o bancă de lemn care ascundea o instalație oarecare. Rămăsei în picioare, așteptînd.

— Pe ce vapoare ai mai lucrat ?

— Pe unul singur. Se numește „Cleopatra".

— Aha, vas particular. E unul Cherceanu, dacă nu mă-nșel. Proprietar și comandant.

— Ca și dumneavoastră, domnule căpitan.

— Om cumsecade ? De ce ai plecat de la el ?

— O... poveste de dragoste. Era cam gelos.

— Înțeleg. Ia spune, băiete, faci politică ?

— Nu, spusei repede.

— Să vezi de ce te-ntreb. Aveam un mecanic de mare clasă. Brevetat, tot în regulă, meseriaș bun, om serios. Nu-și pierdea vremea prin cîrciumă, cărți nu juca... Și acum vreo două săptămîni, l-au arestat. Dormea aici, pe vas. Au venit și l-au luat fără prea multă vorbă. Element periculos, spuneau. Și aveam un contract la Brăila pentru niște putini de brînză. Cum era să plec la drum fără mecanic ? S-a dus dracului contractul ? S-a dus.

— Pe mine n-au de ce să mă aresteze, spusei.

— Cu atît mai bine. Tocmai umblu după un timonier. Pînă-acu am făcut-o eu pe timonierul. Dar sînt bătrîn și am reumatism. Nu mai pot sta ca pe vremuri, de dimineață pînă seara la cîrmă. Atîta, că leafa e cam mică.

— Sînt singur, fără obligații, domnule căpitan. Și nu-s cheltuitor...

— Atunci bate palma, spuse el voios. Vasul e bun și o să-ți placă aici. Pe dinafară pare o covată nenorocită, dar e bun. La cine stai în oraș ?

— Nu stau nicăieri. Am o căsuță în Constanța. Dar aici... n-am decît geamantanul ăsta.

— Foarte bine. O să stai în cabină cu ajutorul mecanicului. Om cumsecade, numai că-i cam place să tragă la măsea. Dumitale nu-ți place ?

— Nu, domnule căpitan.

— E-n regulă. De la băutură pornesc multe. Nu-mi convine să-mi scot oamenii de la poliție, după ce s-au îmbătat și s-au încăierat pe străzi.

— Despre partea asta, nici o grijă.

— Și nici... cealaltă ? Știi, de la poliție îi mai scoți pe unul sau pe altul, dar de la Siguranță... greu, foarte greu.

Tăcui. Căpitanul Spiro tăcu și el, cu ochii la oamenii care scoteau mereu saci din pîntecele vasului. Unul dintre ei făcu un pas greșit și sacul din spate se prăbuși în apă. Omul însuși era gata să cadă, dar se agăță în ultima clipă de schelă. Vătaful hamalilor începu să zbiere la el :

— Mai bine te duceai tu și scăpa sacul !

— Ajută-l să iasă, vericule, în loc să-l ocărăști, strigă căpitanul Spiro. Iar sacul, ducă-se de sufletul maică-mii. Suport eu cheltuiala. Am scăzămînt la marfă...

Omul agățat de schelă se ridică în mîini și întinse gîtul spre căpitan :

— Mulțumesc, domnule, Dumnezeu să-ți dea sănătate. Un sac de-ăsta e cîștigul meu pe-o săptămînă...

Barba Spiro nu-l mai ascultă. Se uită la mine parcă rușinat de mulțumirile pe care le primea.

— Oameni nevoiași, îmi explică. Vătaful ăsta e-n stare să scoată și sufletul din ei...

După două săptămîni, parcă eram de cînd lumea pe „Rîndunica“. Căpitanul îmi dăduse să citesc niște cărți de navigație, îmi arătase cîteva din secretele meseriei de timonier la Dunăre și mă lăsa la timonă cînd drumul de apă se întindea argintiu pînă departe, în prova navei. La coturi, unde știa el vreun banc de nisip, vreo epavă sau vreun curent puternic, mă dădea ușurel la o parte : „Acuma lasă-mă pe mine și tu deschide bine ochii.“ Tot așa făcea și-n porturi, la acostare și la plecare. „Trebuie să te deprinzi cu toate, pe rînd. Aici nu-i ca la mare, să umbli după compas. Și e curent puternic, vericule...“

Pe vasul său mai erau, în afară de mine, trei oameni : Cristescu, mecanicul angajat în locul celui arestat, ajutorul său și un marinar de punte, care-o făcea și pe bucătarul. Carturi nu prea se pomeneau pe „Rîndunica“ ; drumurile ei erau scurte, între porturile Dunării de Jos, sau prin canalele din Deltă ; căram saci cu grîu, vite, cherestea, butoaie cu vin, tot ce se putea duce pe un vas de tonaj mic și *barba* Spiro era mulțumit să dea la timp leafa marinarilor săi, iar ce rămînea, să depună la bancă. Fiindcă eram puțini și munceam din greu, nu prea aveam vreme să stăm de povești. Mă împrietenisem totuși cu mecanicul Cristescu, un bărbat slab și înalt, cu vreo zece ani mai mare decît mine. Cu el mai stăteam uneori, cînd găseam răgazul, și-i mai povesteam frînturi din viața mea, sau croiam planuri pentru ziua de mîine. Într-o asemenea împrejurare — era seară și căpitanul trecuse la timonă lăsîndu-mă „să număr stelele“, cum spunea el, mecanicul veni lîngă mine. Îmi povesti despre el : o dusese foarte greu mai ales la început, cînd fusese ajutor de fochist pe un pasager care mergea cu cărbuni.

— Singura calificare era să nimeresc la precizie gura focarului. Trei ani am azvîrlit cărbuni în foc și nu ieșeam de-acolo decît în porturi, juma' de oră, cît coborau și urcau pasagerii. Pe urmă auzeam clopotul, trăgeam aer în piept și fugeam iarăși la munca mea blestemată.

— De ce n-ai părăsit-o ? Nu găseai altceva de făcut ?

— Trăgeam nădejde c-o s-ajung mai departe în meseria de marinar. Îmi plăcea mecanica. În viață trebuie să ai răbdare. Asta am învățat-o de la Manea...

— Cristescule, îi spusei, de ce nu vorbește nimeni despre Manea ? Ce s-a întîmplat cu el ?

Mecanicul mă privi cam dintr-o parte :

— Chiar nu știi ?

— Cîte ceva știu eu. Am auzit că a fost arestat de Siguranță. Dar asta-i prea puțin.

— Nici nu-i nevoie de mai mult, ridică el din umeri. Şi cum spuneam, după trei ani pe pasagerul ăla...

— Nu schimba vorba. Trebuie să-mi spui despre Manea. Doar l-ai cunoscut bine.

— Şi ce dacă l-am cunoscut ? Ce te interesează pe tine ?

Rămăsei o clipă pe gînduri. Trebuia să aduc vorba pe departe, să-i înlătur bănuielile, să-l fac să aibă încredere în mine. Voiam să reînnod firul rupt odată cu moartea lui Toader, să iau legătura cu luptătorii pentru dreptate. Singur n-aveam nici o șansă. Trebuia să merg alături cu alții, cu cei mulți. Îmi dădeam seama că lucrul nu era așa de simplu ; în ultima vreme, arestările se țineau lanț, mulți dintre conducătorii docherilor erau ridicați ; agenți ai Siguranței, deghizați, se amestecau prin mulțime, trăgeau cu urechea prin cîrciumi, urmăreau pe cine cîrtește. Era deci firească prudența lui Cristescu, rezerva cu care el privea un nou-venit ca mine, ale cărui sentimente n-avea cum să le cunoască. Mă hotărîi să încep cu o minciună, de dragul adevărului.

— Mă interesează mult, spusei. Manea ăsta era prieten cu un camarad de-al meu, de pe vasul „Cleopatra". Îl chema Toader. Avea legături cu sindicatul din port. L-am auzit vorbind despre o manifestație. Echipajul avea salarii mici, știi ? Iar el îi îndemna să ceară patronilor un spor...

— Curajos om, Toader ăsta al tău, spuse Cristescu în doi peri. Şi a reușit pînă la urmă ?

— N-a reușit. L-au împușcat în largul mării și l-au azvîrlit peste bord. Spuneau că a căzut singur în mare. Dar eu am un document care cuprinde mărturia ucigașului. L-au ucis fiindcă se temeau de el. De el și de adevăr. Îi plăcea adevărul...

Cristescu oftă. Își aprinse o nouă țigară, adăpostind chibritul în pumni. Departe, în prova, se vedea o geană de lumină.

— Ne apropiem de Brăila, spuse. În noaptea asta dormim și noi liniștiți.

— Eu n-am să dorm liniștit, Cristescule. Povestea de care-ți vorbesc s-a petrecut acum o lună. De atunci n-am liniște. N-am mai rămas acolo, fiindcă mă știau prieten cu el. Iar aici, nu am nici un prieten...

— Așa e la început, spuse el. Ești nou, nimeni nu știe prea multe despre tine. Cu timpul, ai să vezi că nu ești așa de singur. Mă duc să-i spun ajutorului că ne apropiem de port.

Dispăru de lîngă mine. Nu încercai să-l opresc, să-i smulg un cuvînt mai hotărît ; mă gîndeam că era un început bun și așteptam cu răbdare ce-o să mai urmeze. În seara aceea, în cabina îngustă, stăturăm mult de vorbă înainte de a adormi.

După cîteva zile, Cristescu îmi arătă un petic de hîrtie subțire ca foița de țigară, cu cîteva rînduri tipărite : sindicatul marinarilor fluviali dintr-un port dunărean chema la o manifestație în sprijinul docherilor ce se aflau în grevă.

— Trebuie să arătăm că sîntem uniți, spuse el. Poliția e la curent cu manifestația asta. S-au pregătit și niște bătăuși care să provoace scandal. Ca să le dea motiv. Tulburarea ordinii publice, înțelegi ? Noi trebuie să dovedim că manifestația e pașnică. Un simplu semn de solidaritate. Mulți și uniți, ăsta e cuvîntul de ordine. Ce zici, mergi și tu ? Te previn că s-ar putea sfîrși cu arestări.

— Nu-i pot aresta pe toți, îi spusei. Merg cu dragă inimă.

Dar lucrul nu era așa de simplu. Mai întîi trebuia să-l facem pe căpitanul Spiro să rămînă cu vasul în portul unde avea loc manifestația. Îl luarăm pe departe, cu binișorul, cum ne pricepeam. El ne ascultă zîmbind lingușelile, dar cînd auzi despre ce e vorba, sări în sus :

— Vă mănîncă pielea, băieți ! Acum v-a găsit politica? Cînd s-a strîns șurubul și ăia mărșăluiesc pe străzi cîntînd ?

— Numai cîntecul e de ei, spuse Cristescu. Cîțiva derbedei cu pistoale și diagonală. Iar noi sîntem sute de oameni, sau chiar mii. Vin și cei de la șantierul naval, și fabrica de sîrmă, și țesătoria.

— Și fără voi nu se poate ? încercă *barba* Spiro. Mă băgați în bucluc, dragii mei. V-am spus de la bun început că nu mă interesează politica...

— Atunci faceți-vă că nu știți nimic, îl sfătui Cristescu. Avem ceva de reparat la axul eliciei ; stăm vreo trei zile în șantier. Iar în vremea asta, sîntem liberi să mergem unde vrem.

— Cum adică, nu știu nimic ? se răsti căpitanul. Și după aia ? Parcă văd că mă pomenesc iar cu agenții pe bord...

Cristescu făcu un gest larg, cu amîndouă mîinile, către portul plin de mișcare :

— N-au ce căuta aici. Ar trebui să fie mii de agenți, prin fabrici și prin casele oamenilor, pe străzi, prin magaziile din docuri...

Căpitanul barcazului nostru avea gură mare, dar era bun la inimă. Și, după cît îl cunoscusem eu, era mai mult pălmaș ca noi decît patron. Muncea cot la cot cu noi pe vas, nu se dădea în lături să pună mîna cînd era vorba de vopsit, de curățat rugina sau chiar de descărcat marfă la urma urmei. Cît despre cart, stătea pe punte, în soare și în ploaie, alăturea de noi, și nu fugea de greu. Dintr-o vorbă azi, o vorbă mîine, aflasem multe despre el : trudise din greu o viață întreagă pe vapoarele fluviale, iar „Rîndunica“ îi picase pe neașteptate, ca moștenire de la un unchi care murise pe mare, lăsîndu-și averea celor din neamul lui care îmbrățișaseră meseria de marinar. Știa deci patronul nostru ce-nseamnă să lucrezi la patron și căuta să nu ne facă viața mai grea decît era.

După o ciorovăială bună, îl induplecarăm să se nimerească cu vasul în port tocmai în seara dinaintea manifestației ; se făcu că-l crede pe Cristescu, care vorbea de o defecțiune măruntă la elice, și vîrî nava în șantierul de reparații. În seara aceea, Cristescu umblă prin oraș pe niște drumuri de care nu mă simțeam îndreptățit să-l întreb. Se întoarse aproape de miezul nopții. Îl așteptam pe punte, nerăbdător să aflu vesti.

— Nu te-ai culcat ? întrebă el surprins.

— E vreme de somn, după asta. Ia spune, a rămas așa cum s-a hotărît ?

— Bine-nțeles. Numai că mîine dimineață trebuie s-o ștergem înainte de începerea lucrului. Se-aude că vor pune agenți să-i noteze pe cei care pleacă la manifestație.

— Şi noi ce treabă avem cu ei ? Nu facem parte din șantierul naval. Dacă ne notează, își consumă creioanele de pomană.

— Dar ne pot aresta așa, ca să ne-ncurce drumul. Fă cum spun eu, dacă vrei să meargă bine. Culcă-te, iar mîine o să plecăm cu noaptea-n cap. O manifestație nu-i o jucărie, mai ales în timpurile astea.

Îl ascultai. Dimineața el veni să mă trezească înainte de răsăritul soarelui. Ştiind că nu era rost de vreo plecare, ajutorul lui trăsese de cu seară o petrecere cum știa el și-acum sforăia de se cutremura vaporul. Mă îmbrăcai în grabă și plecarăm. La opt dimineața ne aflam în fața căpităniei portului, împreună cu alți marinari, cu docheri, cu muncitori de la șantier și de la fabricile din oraș. Îmi aruncai de cîteva ori privirea spre căpitănie : înăuntru, cu fețele aproape lipite de geamuri, pîndeau cîțiva tipi cu pălăriile pe ochi. Îi făcui semn lui Cristescu :

— Ăia se uită la noi să ne mănînce, nu alta.

— Fac liste, oftă Cristescu. Vor să ne țină minte. Numai că le-ar trebui o memorie grozavă. Uite cîtă lume s-a adunat !

Pe strada îngustă, mărginită de prăvălii și cîrciumioare, coborau spre port grupuri noi de oameni. Undeva, deasupra mulțimii, cineva ridică un carton pe care scria cu negru : „Vrem pîine !“ Cînd acel cineva se întoarse, văzui că pe dosul cartonului scria altă lozincă : „Libertate !“

— Se-ngroașă gluma, îi spusei prietenului meu. Demonstrația noastră capătă și un sens politic.

— Toate au un sens politic, răspunse el.

Un freamăt trecu prin mulțimea adunată în fața căpităniei. Pe treptele gării fluviale se iviseră cîțiva inși bine îmbrăcați, cu pălării de pai pe cap. Unul dintre ei ridică un megafon din cele folosite pe nave și strigă spre noi :

— Oameni buni, ascultați! Domnul primar vă cere să vă duceți la locurile voastre și să reluați lucrul. Cunoaștem doleanțele docherilor. Autoritățile studiază modul de rezolvare...

— Studiază cam demult, strigă un glas puternic din primele rînduri.

— Așa e!

— Așa e!

— Ne-au secătuit cu amenzile!

— Ne cheamă la lucru și duminica!

— Să dea drumul comitetului!

— Și celorlalți arestați!

Pălăriile de pai se apropiară unele de altele. Cel cu megafonul strigă iarăși:

— Domnul primar a luat act de cererile voastre. Duceți-vă liniștiți la muncă!

— Eliberați arestații! se auzi un glas puternic din stînga noastră.

Mulțimea tălăzui iarăși. Vocile se amestecau, se ridicau amenințătoare, protestau. Curînd, din strigătele acelea dezordonate se închegă un singur cuvînt, sacadat, reluat de vocile tuturor, trezind ecou pînă departe, pe apele de culoarea oțelului, care-l aduceau îndărăt mai puternic:

— Li-ber-ta-te! Li-ber-ta-te!

— Ăla cu mustață e directorul șantierului naval, spuse Cristescu. Iar cel de lîngă el, grasul, e șeful poliției. Nu par să se înțeleagă...

Într-adevăr, șeful poliției spunea ceva și gesticula violent. În cele din urmă smulse megafonul din mîna celui care vorbise pînă atunci și strigă cu o voce de bas:

— Ascultați, cetățeni! Vă vorbește șeful poliției orașului. Nu vreau să recurgem la măsuri aspre. Duceți-vă la munca voastră, gîndiți-vă că lucrul stagnează și întreprinderile pierd bani.

— Au de unde pierde!

— I s-a făcut milă de patroni!

— Să elibereze comitetul! Vrem libertate!

— Li-ber-ta-te! Li-ber-ta-te! strigă iarăși mulțimea.

Șeful poliției făcu semn cuiva din spatele lui, care dispăru pe ușa clădirii, apoi ridică iarăși megafonul:

— Pentru ultima oară, vă somez să vă împrăștiați!

— Ne amenință !

— Huideo !

— N-o să ne arestați pe toți !

— Huo !

Deodată, lumea amuți. Dinspre strada portului se auzi zgomot de copite pe caldarîm. Puternic, tot mai puternic, mai aproape... Curînd, după colț se arătară cei dintîi jandarmi călare.

— Cînd dracu au apărut și ăștia ? strigă un glas îngrijorat în stînga mea.

— I-au avut pregătiți din vreme, ticăloșii ! răspunse altul.

Călăreții se apropiau în pas domol, în rînduri de cîte patru, ocupînd toată lățimea străzii. Ofițerul din frunte se înălță în scări, cercetînd cu privirea clădirea căpităniei. Pe urmă îl văzurăm cu toții scoțînd sabia din teacă. În urma lui, sclipiră în aceeași clipă zeci de săbii...

— Fugiți ! Ne omoară ! țipă o voce ascuțită, plină de spaimă.

Strigătul trecu din gură-n gură, oamenii intrară în panică, se îndemnau, se îmbrînceau, cineva se poticni și căzu, răsună un urlet de durere, piepturile negre ale cailor erau tot mai aproape...

Mă pomenii alergînd alături de prietenul meu, pe o ulicioară îngustă care urca spre biserică. În fața noastră și în urma noastră continuau să răsune strigătele acelea de spaimă aproape neomenească. Iar printre strigăte, tropotul cailor, iuțit acum.

— Le-a fost frică, îmi strigă Cristescu în ureche. Cînd s-a mai pomenit să împrăștii o demonstrație cu călăreți ? Le-a fost frică ! E și asta un semn pentru noi...

— Degeaba, răspunsei amărît. Deocamdată ei sînt mai tari...

Urmînd căi ocolite, ajunserăm în port aproape de prînz. Șantierul naval, de obicei plin de forfota muncii, părea pustiu. În fața halei de trasaj văzurăm un grup de oameni. Recunoscui printre ei pe cîțiva care stătuseră în preajma noastră la căpitănie.

— I-au arestat pe organizatori, spuse unul dintre ei. Agenții abia așteptau. Erau la doi pași, cu cătușele pregătite.

— Ne-au tăiat ziua din leafă, spuse altul.

— Parcă mai contează asta ? făcu primul. Să te ții acuma anchetă, procese...

— De Întîi Mai n-a fost tot așa ? Pînă la urmă le-au dat drumul. Nu e drept să...

— Dreptatea e unde e puterea, scrîșni primul. Au puterea de partea lor. Și asta ține loc de lege...

— Hai să mergem, Mihai, spuse Cristescu. Cred că s-au cam încurcat lucrurile...

Plecarăm spre „Rîndunica". *Barba* Spiro ne aștepta la schelă, negru de supărare :

— V-am spus eu, fraticule, să nu vă băgați ? Tu, Cristescule, l-ai luat după tine și pe băiatul ăsta. Acuma ce mă fac eu fără voi ?

— Cum adică, domnule căpitan ? întrebai.

— Au fost aici doi inși de la poliție. Și mi-au poruncit să vă dau afară p-amîndoi. Altfel îmi pun vasul în carantină...

— Și noi ce să facem ? strigă Cristescu.

— Altă demonstrație, zîmbi trist căpitanul. Dacă vă dă mîna...

După vreo oră, în vreme ce ne număra leafa, cinstit, pînă la ultima lescaie, *barba* Spiro mormăi :

— Îmi pare rău de voi, pe legea mea. Dar înțelegeți, băieți, că nu puteam altfel. Două-trei săptămîni de carantină, o înțelegere cu negustorii să nu-mi mai dea marfă, și m-am dus pe copcă. Rămîn muritor de foame. Ce voiați să fac ?

Cristescu privi încurcat teancul de bani pe care i-l dăduse căpitanul și se întoarse spre mine :

— Acum încotro o luăm, frate Mihai ?

— Încercați și voi pe la țară, undeva. Pînă se potolesc lucrurile și vi se pierde urma...

Căutai să-l încurajez pe prietenul meu :

— De tine e bine, ești mecanic. Te pricepi și la tractoare, și la motoare de moară... Dar eu, Cristescule ? La țară nu e nevoie de timonieri.

— Ne-om descurca noi, spuse Cristescu cu jumătate de gură. E mult pînă ne vedem plecați.

Se aplecă să-și ia geamantanul. Mi-l ridicai și eu. În comanda „Rîndunicii" era cald ca într-un cuptor.

Mîngîiai cu privirea timona mare, de fier, pe care-o mînuisem cu atîta drag.

— Cu bine, domnule căpitan !

— Cu bine, băieți ! Și, pe legea mea, nu-mi purtați pică ! Vă iubeam pe amîndoi și v-am dat un colțișor bun. V-ați făcut-o cu mîna voastră. Docherii ăia se descurcau ei și fără ajutorul vostru. Barem de le-ați fi fost de vreun folos. Dar așa... V-ați pus pielea la bătaie zadarnic.

— Nu se știe, *barba* Spiro ! murmură Cristescu și-mi făcu semn cu cotul : Hai să mergem, Mihai ! Avem lumea toată în fața noastră !

Barba Spiro înghiți în sec :

— Nu-mi plac despărțirile, mormăi el. Știți, băieți, cînd vă întoarceți mai întrebați de mine. Poate vă ajut să vă rostuiți undeva. Sau poate am nevoie chiar eu de oameni, cine știe ?

Cristescu deschise ușa :

— E-n regulă, *barba* Spiro, spuse. Să ne vedem sănătoși !

II

Ne aflarăm amîndoi adăpost într-un sat spre Sfîntul Gheorghe, vecin cu Delta. Trăiam acolo și mîncam pîine de pe urma unor meserii umile : Cristescu era ajutor la moara de vînt, iar eu manevram bacul satului, cu care oamenii treceau în deltă să-și aducă vitele și pepenii și porcii care creșteau acolo într-un fel de sălbăticie. Obștea satului ne dădea pentru slujba noastră mîncare, haine și un fel de simbrie cu care ne puteam cumpăra țigări, și, din cînd în cînd, o sticlă cu rachiu. Erau niște oameni cumsecade dar nevoiași, se treziseră cu noi cerîndu-le de lucru și „posturile" acestea fuseseră inventate anume pentru noi. De fapt moara n-avea nevoie de ajutor de morar, fiindcă și morarul, un moșneag cam țicnit, avea de lucru numai cît bătea vîntul și cît oamenii mai găseau o mînă de porumb în ladă. Pentru grîu mergeau la moara cu vapori, în comuna din josul apei, jumătate de zi de vîslit voinicește. Cît despre bac, acesta constituia un fel de proprietate a tuturor ; erau două bărci peste care se trecuse un pod de scînduri groase și doi bărbați zdraveni se așezau la vîsle și treceau apa cînd aveau nevoie. Încăpeau pe el două căruțe sau o turmă nu prea mare de oi. Mi-au încredințat bacul, să-l păstrez în bună stare, să pun cîlți și smoală prin găurile bărcilor și să-l cîrmesc, cînd cei doi vîslași nu trăgeau cu aceeași putere. Dar trebuia să trăim într-un fel și asta era destul.

Satul era mai mult un cătun ; n-avea primărie, ci doar un staroste, alesul obștei, care hotăra zilele de adunare pentru treburi : văruitul școlii de două clase, o reparație la gardul bisericii sau la debarcader. Nu era nici jandarm, nici popă ; duminica, din două-n două săptămîni, venea să slujească un preot de la biserica din comuna vecină. În sat nu se pomeneau hoți și nici scandalagii ; oamenii, cinstiți și buni la inimă, erau săraci și munceau din greu ; iar satul era atît de izolat între dîmburile sterpe ale Dobrogei și Dunăre, încît un străin răsărit acolo nu putea pleca după voia lui, nebăgat în seamă. Avea de apucat două drumuri : sau să se piardă în hățișurile sălbatice de peste apă, sau s-o ia la vale, cu lotca, pe Dunăre, unde-ar fi fost ajuns din urmă de bărcile iuți, mînuite de brațele voinice ale localnicilor...

Oamenii locului nu prea se amestecau cu noi ; ne dăduseră o cămăruță la amîndoi în casele de lîngă biserică, unde preotul bătrîn murise și altul nu mai venise să-i ia locul. Odată pe lună, două bătrîne din sat veneau să scuture și să aerisească ; pe urmă plecau și lăsau totul cum fusese în ziua morții preotului. Nici un lucrușor nu lipsea de la locul lui. Cînd am intrat noi în casă, am găsit pînă și cearșafuri curate într-o ladă, mirosind a busuioc. În celelalte camere nu intram, deși nimeni nu ne pusese vreo oprelişte ; n-aveam ce căuta acolo și gata.

De la o vreme, mă împrietenii cu fata unui țăran văduv, Arsene, un om voinic și bun gospodar. Avea în curtea lui o vie și o grădină de legume, iar în baltă creștea cîteva vite, pe care le aducea toamna.

Fata lui Arsene, pe care-o chema Matilda, avea optsprezece ani și era atît de frumoasă, că nici un flăcău din sat nu îndrăznise să ridice ochii la ea. Cu coade lungi de culoarea spicului copt, cu ochi albaștri, împlinită la trup, voinică, o vedeam uneori trecînd cu lotca și vîslind cu nădejde, voinicește, în vreme ce tatăl ei o ajuta vîslind și el cu lopata care ținea loc de cîrmă.

— Ziua bună, Mihai ! strigau ei de departe.

— Ziua bună. Încotro ?

— În baltă, răspundea tatăl oprindu-se o clipă din vîslit. Ne-ntoarcem pe seară !

Pe urmă dădea o lovitură cu vîsla aceea scurtă și lată ca o lopată, cîrmind lotca în curmezișul apei, și fata începea să tragă iarăși, băiețește, cu amîndouă mîinile odată, și lotca țîșnea despicînd apa de culoarea granitului...

Iarna, cît fusese Dunărea înghețată, scosesem bacul pe mal și călăfătuisem cu nădejde lotcile. Cînd era ger prea mare și nu-mi puteam face de lucru în jurul debarcaderului de lemn, mă duceam la moară să mai schimb o vorbă cu Cristescu și cu morarul cel țicnit. În sat nu era cîrciumă, iar la șezătorile și petrecerile oamenilor nu ne duceam, fiindcă nimeni nu ne poftea. Serile treceau mai greu. Stăteam la gura sobei cu Cristescu și ne povesteam pentru a zecea oară întîmplări din viață, despicînd firu-n patru și căutînd înțelesuri noi în lucrurile înțelese o dată pentru totdeauna.

Cînd se desprimăvără, după ce sloiurile se isprăviră de curs pe Dunăre, veniră oamenii și-mi ajutară să dau bacul la apă. Îl țineam legat lîngă debarcaderul de scîndură groasă, pe unde puteau trece căruțele. Dusei caii și porcii și vitele oamenilor în baltă, pe urmă ei se întoarseră la treburile lor. Arau dîmburile acelea cu pămînt sărac, roșiatic, își săpau grădinile sau plecau la pescuit cu lotcile.

Și într-o zi, veni Matilda. Singură, cu o legătură în mînă.

— Mihai, trece-mă și pe mine-n baltă. Tata e de trei zile acolo și și-a terminat merindele.

— Cu dragă inimă, îi spusei și nu-mi venea să-mi iau ochii de la ea. Pe fetele frumoase le duc gratis.

— Vîslim amîndoi, spuse fata. N-am vrut să chem pe nimeni. Tata spune că e bine să te descurci singur în viață.

— Are dreptate. Nea Arsene e un înțelept. Dar mie-mi pare bine că mi-ai cerut ajutor. E mai vesel în doi.

Ne așezarăm fiecare-n cîte-o lotcă a bacului, dezlegai frînghia și pornirăm. Mărturisesc că vîslea al naibii de bine ; bacul o lua mereu într-o parte, și-i spusei rîzînd :

— Ești mai voinică decît mine. Dacă tragi tot așa, ne pomenim că mergem în cerc.

— O să trag mai încet, Mihai.

— Și o să rîzi de mine că-s un slăbănog.

— Nu, n-o să rîd. De mic copil am tras la babaică. E și ăsta un meșteșug.

— Meșteșug și putere. Nu știu dacă m-aș putea măsura cu tine la trîntă.

— Încearcă și-ai să vezi, rîse Matilda.

Vorbind, slăbisem ritmul și văzui că ne îndreptăm spre Tulcea. Ea întoarse capul și lăsă vîslele în voia apei :

— Hai, îndreaptă bacul. Bietul tata o fi flămînd...

Trăsei din răsputeri, îndreptai bacul și curînd ajunserăm la țărm. Prova celor două lotci se înfipse în pămîntul moale ca în unt. Ne ridicarăm amîndoi odată. Ea își luă legătura, eu sării pe mal și-i ieșii înainte, s-o ajut să coboare. Se sprijini de mîna mea. Avea palma mică și fierbinte. Sări și-i văzui genunchii albi. Mă cam zăpăcii.

— Nu stau mult, zise ea. Mă aștepți, nu-i așa ?

— Chiar de-aș vrea să plec, nu pot singur.

Rîse mai mult cu ochii. Asta mă zăpăci și mai rău.

— Minți, Mihai. Poți și singur. De fapt, dacă vreau, mă întorc cu lotca noastră.

— Nu, spusei speriat. Taică-tău n-o să aibă cu ce veni. Te aștept și gata.

— Cum vrei. Atunci... plata la întoarcere.

Mă sărută ușor pe obraz. Pe neașteptate. Și mă clătinai ca sub o lovitură. Cînd mă-ntorsei să fug după ea, dispăruse în hățiș.

— Asta-i arvuna ! o auzii. Nu veni după mine că te rătăcești !

Rămăsei locului, prostit. Apoi îmi mușcai mîinile de furie.

Și în cele din urmă, mă aplecai să-mi răcoresc fruntea. Apa era rece ca gheața și-mi făcea bine.

În vară, într-o seară, veni preotul. Veni călare, în goana calului, opri la biserică și-l auzii trăgînd clopotul. Oamenii erau care pe unde: la arie, sau la pescuit, sau prin curți la lucru. Veniră în fugă la biserică. Mă dusei și eu. Popa slujea cu glas înăbușit, murmura rugăciuni și cînta cam fără vlagă. Sfîrși slujba repede și spuse:

— Oameni buni, e război. Să ne rugăm pentru sufletele celor plecați pe front. Pentru cei căzuți și pentru cei care or să cadă mîine. Pentru cei rămași acasă, pentru văduve și orfani...

Lumea aproape că nu-l asculta. Șoapte în toată biserica. Vestea venise ca un trăznet peste pacea de albine a acestor oameni. Preotul veni între ei. Îl înconjurară cu întrebări:

— Cu cine ne batem?

— Și pentru ce?

Ascultam, de departe, glasurile lor îndurerate.

— Așa vrea stăpînirea, spuse preotul.

— În loc să ne vedem de nevoile noastre...

— Nu cîrtiți, oameni buni. E voia Domnului.

— Și-a lui Hitler, spuse mînios un bărbat vîrstnic, invalid din războiul din 1916.

Preotul privi fețele oamenilor din jurul lui. O femeie bătea mătănii în fața icoanelor. Alta, într-o strană, plîngea. Avea un băiat militar, plecase în toamna trecută, condus pînă la vaporul de Tulcea, cu lotcile și cu un armonist.

— Lumea s-a înrăit, spuse preotul. Poate e o ispășire a păcatelor noastre. Fiți cuminți, oameni buni. Păstrați-vă firea. Și ascultați porunca țării, chiar de nu vă e pe plac. Ca buni creștini, biserica vă cere supunere...

Mulțimea amuțise. Se auzeau suspinele femeii.

— Duceți-vă la casele voastre și rugați-vă, mai spuse preotul scoțîndu-și patrafirul.

Oamenii plecară unul cîte unul. Plecai și eu, printre cei din urmă. În ușa bisericii, întorsei capul. Îl văzui pe preot mîngîind-o, cu vorbe domoale, pe mama soldatului, care plîngea acum în hohot.

În satul acela veștile ajungeau greu. Vaporul de Tulcea lăsa un pachet cu ziare în lotca ce-i ieșea înainte. Dar țăranii rîdeau de frazele încîlcite, bombastice, pe care unul dintre ei le citea cu glas tare, opintindu-se și poticnindu-se la cuvintele lungi și grele.

Pe urmă apărură nemții. Veniră cu un hidroglisor, o bîzdîganie care nu semăna cu nimic din ce văzusem eu mișcîndu-se pe apă. Era un fel de șalupă joasă și lată, cu elice ca de avion bîzîindu-i la pupa. Cînd mergea, aproape că zbura pe deasupra valurilor. Îi auzisem bîzîitul înainte de a o vedea, peste cotul Dunării, și-i văzui abia pe urmă burta albă ieșind din apă. Trecu de debarcaderul nostru și încetini deodată. Prova se lăsă în jos, chiuitul subțire al motorului scăzu treptat în înălțime, pînă cînd deveni un mormăit gros ca de bondar. Întoarse scurt, lăsînd în urmă un cerc de spumă, și veni încet, parcă pipăind drumul, spre noi. Se apropie de mal nu prea mult. Destul ca să vedem un cap cu șapcă neagră și sticlele unui binoclu lucind în soare. Cînd trecu prin dreptul nostru, văzui o mitralieră cu două țevi, deasupra cabinei cu geamuri înclinate înapoi, ca la limuzine.

— Ce drăcie mai e și asta? auzii un glas lîngă mine.

Mă întorsei. Unul din țărani, aflat prin preajmă, se apropiase auzind zgomotul acela ciudat. Dinspre sat alergau spre noi cîțiva oameni și o ceată de copii. Vasul nemților trecu prin dreptul debarcaderului, făcu iarăși un ocol și o luă de data asta sfoară spre noi. Bacul se zmucea în parîme, zgîlțîit de valurile pe care țînțarul acela le stîrnise. Mă repezii să cercetez nodurile. În același timp, nava germană se apropie de bac și un marinar tînăr îmi aruncă parîma. O prinsei și o legai de un stîlp al debarcaderului. Vuietul motorului se stinse brusc. Marinarul sări pe bac, cumpănindu-și în dreapta un pistol-mitralieră. În urma lui sări un ofițer înalt și galonat. Se apropiară amîndoi de mine. Mă uitai în jurul meu : oamenii din sat rămăseseră la cîțiva pași mai încolo, pe mal. Eram singur pe puntea bacului, cu nemții aceia.

— Polițai, polițai? întrebă ofițerul apropiindu-se de mine.

Ridicai din umeri și dădui mîinile în lături.

— Polițai! spuse neamțul, poruncitor de data asta, arătînd spre sat și apoi spre scîndurile negre ale debarcaderului.

— N-avem, spusei. *Nix poliţai.* E satul prea mic. Nu avem poliţai.

Îi repetai explicaţia folosind englezeasca levantină pe care-o învăţasem ca marinar pe „Cleopatra", dar neamţul nu pricepu nici o iotă. Marinarul lui îşi cerceta pistolul-mitralieră, ştergînd cu mîneca un strop de apă de pe ţeavă. Ofiţerul se uită încruntat spre oamenii de pe mal, apoi strigă cîteva cuvinte spre navă. Alt marinar cu pistol-mitralieră sări peste bordul scund al ambarcaţiei lor ciudate şi se alătură primului. Dinăuntru, cineva ridică un aparat de radioemisie şi cei doi marinari se repeziră să-l apuce. Lăsară aparatul jos, pe ponton. Pe urmă li se dădu un binoclu şi o pereche de fanioane. În sfîrşit, ofiţerul urcă iarăşi la bord, motorul piui şi tuşi, marinarul care coborîse primul dezleagă parîma şi corcitura aceea de avion şi barcă ţîşni înainte ca o săgeată. Marinarii salutară amîndoi ca la comandă. O boare de apă vînturată de elice mă izbi în obraz.

— Ce vor ăştia, Mihai ? strigă un om de pe mal.

— Cine i-a poftit aici ? întrebă altul.

— Taci măi, poate ştiu româneşte. Mihai, întreabă-i dacă ştiu româneşte.

Mă uitai spre cei doi marinari. Tineri şi blonzi, de aceeaşi înălţime, aproape că nu-i deosebeai unul de altul. Stăteau aşa, cu ochii ţintă la vasul lor care-i părăsise aici ca pe doi copii vitregi. Mă răstii la ei :

— Ştiţi româneşte ?

Amîndoi zîmbiră şi clătinară din cap. Pe urmă unul spuse ceva celuilalt, îşi atîrnă binoclul de gît, vîrî stegulețele la centură şi se aplecă să ridice aparatul de radio. Celălalt îşi puse pistolul-mitralieră la umăr şi se aplecă să-l ajute. Porniră amîndoi, ducînd între ei aparatul acela urît, spre mal. Oamenii se dădură înapoi cîţiva paşi. Nemţii urcară pe dîmb, se uitară încoace şi-ncolo, se sfătuiră între ei şi o luară spre moara de vînt. Satul după ei, la o distanţă oarecare. Dădură ocol morii, se opriră cu faţa la Dunăre şi lăsară staţia jos. Primul îşi puse arma la piept, ca să-i fie la-ndemînă, îi clănţăni închizătorul şi urcă treptele şubrede care duceau la coşul morii. Văzui capul lui Cristescu ivindu-se o clipă şi dispărînd iar în întunericul dinăuntru. Neamţul, cu arma gata de tragere, intră după el. După o clipă ieși deandaratelea și coborî scara. Pistolul-mitralieră i se bălăngănea pe piept. Cînd ajunse lîngă camaradul lui, îi spuse ceva și rîseră amîndoi. Apoi se apucară să instaleze stația: desfăcură antena ca o trestie lucitoare, își puseră căștile și unul din ei începu să vorbească. De jos nu-i auzeam cuvintele. Cred că luase legătura cu ai lor.

— Trebuie să fim cu ochii-n patru, îmi spuse Cristescu seara. Nu știi niciodată ce iese dintr-o vecinătate ca asta.

— Oare ce au de gînd ?

— Habar n-am. S-au instalat în moară ca la ei acasă. Au făcut culcușuri din saci; unul stă tolănit, celălalt îl păzește, cu pușcociul în mînă. Pe urmă fac schimb.

— Crezi că o să-i lase singuri aici ?

— Singuri ! N-au de nici unele. Mîncare, muniție, pături... Neamțul e om ordonat. Cred că mîine ne pomenim cu o bandă-ntreagă peste noi.

Fumarăm o țigară. Eram în pragul casei parohiale, stăteam pe întuneric de frica țînțarilor, satul era și el întunecat și neclintit.

— S-au culcat toți odată cu găinile, se miră Cristescu. Ce i-o fi apucat ? La ora asta hoinăreau pe uliți, cu armonistul după ei.

— Le e frică de nemți, spusei. Cu toate că-s numai doi.

— Nu contează cîți sînt. Sînt străini și înarmați, plus că au bîzdîgania aia care nu știi de unde răsare. Fuge al dracului, mai dihai ca o motocicletă. Cred că are un motor de...

— Ia taci, șoptii. Taci și ascultă. Parcă huruie ceva.

Ne ridicarăm să auzim mai bine. Pe urmă dădurăm ocol casei și ne oprirăm unul lîngă altul, cu fața la Dunăre. De acolo, din întunericul acela neliniștit, se auzea vuiet de motor. Un vuiet înfundat, ușor ca o părere.

— Remorcher cu două elici, spuse Cristescu. Am mai văzut de-astea, pe la Brăila. Și vine-ncet. Înseamnă că duce greutate după el.

Așteptam în tăcere. De la o vreme se auziră ușile de la casele oamenilor scîrțîind. Nicăieri însă nu se aprinse lumina. Satul părea adormit și nemișcat. Ghiceam pînda tăcută a oamenilor pe după porțile zăvorîte, printre tufele dese ale grădinilor, după trunchiurile copacilor. Curînd convoiul se apropie. Pe Dunăre se vedeau umbrele negre, uriașe, ale cîtorva vapoare. Cu luminile stinse, cu viteza redusă — mersul cuiva care se furișează pe un drum necunoscut. În liniștea aceea înaltă auzirăm deodată cîteva cuvinte rostite în limbă străină. Și un răspuns scurt, tot așa, neînțeles.

— Ei sînt, spuse Cristescu la urechea mea. Dimineață au făcut recunoașterea și i-au lăsat pe ăia doi să le arate drumul. Acuma vine grosul oștirii. Și ei le spun prin radio pe unde s-o ia.

— Hai mai aproape.

— De ce ? Ți s-a urît cu zilele ? Crezi că băietanii ăia blonzi nu știu să tragă pe-ntuneric ?

Matahalele negre se apropiau încet de mal. Se auzeau acum comenzile răstite și bocănitul pașilor pe punte. Lanterne palide, cu lumină albăstruie, deslușeau pe rînd pietrele țărmului, trunchiurile sălciilor, apoi debarcaderul. Luminițe tremurătoare dialogau tăcut pe catarge. Navele se apropiară de debarcader, auzirăm troznetul scîndurilor, motoarele tăcură pe rînd. În cîteva minute, liniștea aceea neagră se instăpîni iarăși peste ape.

Dar satul nu dormea...

Dimineața mă trezii cu o grijă fără nume în suflet. Cristescu nu era în odaie. Se îmbrăcase pe ascuns și ieșise fără să facă vreun zgomot. Mă îmbrăcai și eu repede și ieșii afară. Îl văzui intrînd pe poartă :

— Nu mi-au dat voie la moară, spuse el de departe. Au pus santinele peste tot. Iar bacul tău are onoarea să stea lîngă o vedetă rapidă.

— Mă duc să-l scot de-acolo, spusei.

— Încearcă. Dar nu te certa cu santinela, dacă vrei să apuci pensia.

— Mă descurc eu !

Cristescu avusese dreptate. La jumătatea drumului spre debarcader, mă opri un marinar înalt, cu cască și înarmat pînă-n dinți. Încercai să parlamentez cu el. Degeaba. Nu pricepea nimic din vorbele mele, și nici măcar din semne. Îmi făcui socoteala că trebuia să-i las să se liniștească. Erau ocupați cu așezarea navelor. Vedeta rapidă de care-mi spusese Cristescu stătea legată de bacul meu. În urma ei, un șlep mare, transformat în navă-dormitor, pe care forfoteau soldații. Iar alături de el, catargele remorcherului. Pe mal, cîțiva marinari doborau sălcii, le tăiau crengile, le ridicau pe nave și improvizau tot felul de împletituri din frunziș. Mă întorsei acasă.

— Au adus o flotă-ntreagă, îi spusei lui Cristescu. Și au de gînd să stea aici. S-au apucat să le mascheze.

— Dracu să-i ia, spuse Cristescu. Cîtă vreme ne lasă-n pace, totul e-n regulă. Dar n-o să dureze prea mult liniștea aceasta.

După cîteva zile, marinarii germani începură să umble prin sat după găini, după ouă și lapte. Veneau doi-trei, înarmați, și băteau la porți. Făceau ochi dulci femeilor și fetelor mai răsărite. Îi îmbiau pe gospodari cu țigări. Dar oamenii îi priveau tot așa, pe sub sprîncene, și nu se lăsau amăgiți.

Mă duceam în fiecare zi pe drumul spre debarcader, spunînd de la capăt povestea cu bacul. Santinelele ridicau din umeri, pînă cînd nimerii unul mai omenos care duse la gură fluierul atîrnat de gît cu un șnur și-l chemă pe un mai-mare de-al lor. Mai prin semne, mai prin vorbe, îi explicai că aveam nevoie de bac pentru transporturi în baltă, și după multe parlamentări, îmi îngăduiră să-l iau de acolo. Îl mutai mai aproape de sat, într-un loc prielnic, și oamenii îmi dădură ajutor să improvizez alt debarcader : mai mic, mai șubred, cu stîlpii bătuți neîndestulător în pămînt, dar oricum, era mai bine decît deloc.

Cînd nemții înțeleseră că satul avea o parte din avere dincolo de apă, începu tragedia: se furișau cu bărcile, cotrobăiau prin tufișuri, cîrduri de păsări țîșneau spre cerul fierbinte, speriate de rafalele pistoalelor-mitralieră, și spre prînz bărcile de aluminiu se întorceau din expediție aducînd drept trofeu unul sau doi purcei jumătate sălbatici, pe care țăranii îi lăsau toată vara să se descurce cum or ști rîmînd prin pămîntul moale și dormind prin tufe. Alteori, cînd împușcăturile dădeau greș, pistolarii se întorceau jenați cu un sac de cartofi sau cu doi-trei pepeni...

— Ăștia ne aduc în sapă de lemn, spuseră oamenii.

— Dacă mai stau mult pe-aici, ajungem să mîncăm coajă de copac.

— Ar trebui să vorbim cu comandantul, să nu-i mai lase.

— Crezi că te ascultă ? Dacă era după dreptate, nu i-ar fi lăsat de la începutul începuturilor. Ce-au căutat la noi ? Nu ne trebuie oaste străină în țară !

Ascultam în tăcere cuvintele oamenilor. Ne prefăceam că nu ne vîrîm în treburile lor. Eram, oricum, niște venetici, iar țăranii puteau să-și descurce treburile și singuri. Dar cînd rămîneam între noi, Cristescu izbucnea :

— Cît o să mai răbdăm ? Stăm așa și ne uităm la nemți cum își fac de cap !

— Vrei să ne punem cu ei ? Noi doi și armata lui Hitler ?

— Trebuie să li se împotrivească cineva, spunea dîrz Cristescu. Hai să încercăm, hai să organizăm...

— Domol, domol, încercam să-l potolesc. Treburi de-astea nu se fac așa, în grabă. Ne riscăm capul degeaba. Ai răbdare, să dăm de capătul firului.

III

Dintr-o pricină sau alta, nemulțumirile satului împotriva nemților creșteau mereu. Dar deocamdată mocnea o dușmănie surdă, fără întîmplări deosebite. Pînă-ntr-o zi.

Mai întîi, trebuie să spun că de cînd veniseră navele, oamenii din sat își schimbaseră oarecum purtarea față de noi. Eram de-ai lor, mai apropiați decît trufașii războinici care invadaseră țărmul acesta uitat. Nu ne mai țineau la distanță ; Matilda îndrăzni chiar, o dată sau de două ori, să stea de vorbă cu mine în văzul tuturor, ceea ce nu și-ar fi îngăduit în alte împrejurări.

Într-una din serile acelea de vară, la vreo lună după venirea nemților, se întîmplă ceea ce trebuia să se întîmple odată și odată, un conflict deschis între un marinar german și un băiat din sat. Era duminică, oamenii își puseseră cămăși curate și se adunaseră pe tăpșanul din fața bisericii unde armonistul, așezat pe-un scaun șchiop, umplea văzduhul cu triluri măiestrite. Nemții auziră muzică și începură să se apropie agale, ca și cum nimeriseră întîmplător pe-acolo, neînarmați, în grupuri de cîte doi-trei. Oamenii din sat nu-i luară în seamă; cînd îi zări, armonistul își întrerupse o clipă cîntarea.

— De ce te-ai oprit ? strigă un flăcău cam cu chef.

— Nu vezi ? Au venit ăștia.

— Ei și ce ? Mănîncă oameni ?

— Sînt tineri și ei, îl susținu o femeie dintr-un grup mai mare, care stătea deoparte. Le-o fi și lor să petreacă.

Armonistul ridică din umeri, trase o dușcă din sticla de vin pe care flăcăii i-o puseseră la-ndemînă, își îndreptă cureaua instrumentului și începu un vals. Cîteva perechi se alcătuiră la iuțeală. Cristescu o luă pe fata morarului; eu mă înclinai în fața Matildei. Ne învîrteam în dansul acela semănînd mai degrabă a zbor, cînd un neamț îl bătu pe umăr pe Cristescu și-i ceru fata. Mă aflam cam în dreptul lui. Cristescu se oprise, rămînînd cu brațul pe mijlocul fetei. Marinarul aștepta.

— Cristescule, nu-l întărîta. N-avem nevoie de buclucuri, îi spusei repede.

Cristescu dădu drumul fetei. Neamțul zîmbi, se înclină și o luă la dans. Colegul lui, prinzînd curaj, se avîntă și el în mijlocul dansatorilor, căutînd o parteneră. Îl opri pe un băiat din sat, Gheorghe, care dansa cu logodnica lui. Știa tot satul : cei doi tineri vor face nunta în toamnă; își tipăriseră și invitații la Brăila, cu poza lor, numai capetele, alăturate, într-o inimioară. În inimioara aceea băiatul arăta foarte blînd, și poate chiar era blînd din fire; dar acum, înțelegînd într-o clipă despre ce e vorba, fața lui luă o expresie sălbatică. Se făcu că nu înțelege dorința marinarului și vru să continue dansul. Atunci neamțul îl luă de mînecă; tînărul își zmuci mîna, își lăsă partenera și-l lovi pe adversarul său în coaste, țărănește. Marinarul se clătină; o fată țipă ascuțit și armonistul se opri din cîntec; perechile se desfăcură într-o clipă; fetele fugiră spre gardul bisericii, unde era grupul oamenilor mai în vîrstă; în jurul celor doi care se înfruntau se alcătui repede un cerc de fețe aprinse. Nemții de pe margine se apropiară și ei, toți odată, un grup amenințător de uniforme negre...

— Cristescule, strigai peste capetele tuturor, să-i despărțim repede că e jale. Nu ne trebuie scandal !

Sării în mijlocul cercului. Tocmai cînd marinarul se apropiase de băiatul acela și-l înfrunta cu vorbe neînțelese. Le pusei mîinile în piept și-i dădui deoparte. Ceilalți băieți se apropiaseră acum de grupul marinarilor și-i mînau, încet, apăsător, spre drumul debarcaderului.

— Du-te, îi spusei neamțului. Nu vrem scandal.

— *Ja, ja,* scandal, repetă el înfierbîntat.

— Du-te acasă, insistai. Comandantul se supără.

Neamțul mă îmbrînci cît colo. Atunci băiatul acela îl lovi zdravăn, doborîndu-l. Urmă o încăierare scurtă și îndesată, între flăcăii satului și marinari, curmată repede de glasul unui ofițer care se ivise între ei ca din pămînt.

Ascultători, nemții încetară lupta toți odată și se aliniară în fața ofițerului. Acesta le spuse cîteva cuvinte pe ton de ceartă, fără să se uite la oamenii din sat. Pe urmă le dădu un ordin și porniră în cadență spre vapoarele lor. În rînd cu ofițerul, vorbind repede și arătînd cu mîinile, mergea marinarul care dezlănțuise cearta.

A doua zi, satul părea pustiu. Ușile caselor rămaseră închise, ghiceai pînda oamenilor de după ferestrele mici cu chenare albastre. Mă așezai în poarta bisericii, pe bancă. Cristescu plecase sus la moară, deși îi spusesem că se duce degeaba. Cine avea curaj să treacă pe sub nasul nemților, cu sacul cu grăunțe în spinare ? Eu unul, făceam prinsoare că nimeni din sat n-o să se clintească pînă nu se vor lămuri lucrurile cît de cît. Nu prea mă-ndemna inima să mă duc la bac, și nici n-aveam de ce să mă duc. În jurul meu, peste sat, pluteau zgomote felurite : strigătul cocoșilor, măcăitul rațelor, un lătrat de cîine. Dar nu și glasuri omenești. Oamenii tăceau și așteptau... Cred că nici ei nu știau bine ce anume.

Într-un tîrziu, cînd soarele se ridicase, doi marinari înarmați veniră în sat. Se opriră în fața bisericii. Unul avea în mînă un plic alb. Se opriră amîndoi la răspîntia din fața bisericii, cu un aer încurcat. Eu stăteam rezemat de poartă și așteptam să văd ce urmează. Cînd mă văzură, nemții se apropiară de mine.

— Polițai, polițai ! mormăi grăbit cel cu plicul.

— Sînteți năuci, spusei. Trebuie să vă spună omul la fiecare-n parte : n-avem polițai. *Nix polițai !*

— *Wer ist Polizei?* întrebă mai aspru neamțul cu plicul.

— Polițai departe, și arătai cu mîna spre colinele din spatele satului. Cinci kilometri, puișorule.

— *Burgermeister,* sugeră celălalt timid.

— *Ja, ja, Burgermeister !* întări camaradul lui.

Înțelesei că nu le era la-ndemînă și abia așteptau să scape de plicul acela care parcă le frigea degetele.

— Așa da, spusei. *Burgermeister.* Dă plicu-ncoace, că i-l dau eu.

Neamțul mi-l întinse grăbit și plecă împreună cu tovarășul lui. Îi urmării pe amîndoi cu privirea pînă dispărură după cotul uliței, spre Dunăre. Cînd mă întorsei, răspîntia era plină de oameni. Cred că pîndiseră toți de după perdeluțele de la geamuri dialogul meu cu nemții și acum erau nerăbdători să afle despre ce e vorba.

— Ce voiau alde Hitler ? întrebă cineva.

— Au adus un plic pentru starostele satului.

Starostele își făcu loc printre oameni și veni lîngă mine.

— Desfă-l și citește-l. N-am ochelarii la mine.

— Citește-l ! strigară și ceilalți.

Desfăcui plicul și scosei o hîrtie bătută la mașină. Litera *ă* era corectată cu cerneală. Textul suna așa : *„Din partea comandantului german către autoritățile satului. Rugăm ca în termen de șase ore să ni-l predați pe omul care a lovit un militar al marinei germane. În caz contrar, vom trece la represalii“*. Citii cu glas tare scrisoarea și i-o înmînai starostelui.

— Atîta scrie ? întrebă el nedumerit.

— Atîta.

Mi-l dădu înapoi.

— Mai citește o dată. Să audă toți.

Îi făcui pe voie. Se uită pe rînd la oamenii adunați în jurul lui.

— Represalii, adică răzbunare ? întrebă Arsene.

— Cam așa ceva.

— Adică o fac pe stăpînii ? La jurnal scrie că sînt prieteni cu noi.

— Multe spune la jurnal, zise starostele cu barbă albă.

— Jurnalul spune ce poruncește regele, strigă un țăran cu nasul roșu, despre care umbla vorba că bea rachiu mai mult decît se cuvine.

— Taci măi, Cinzeacă, îl potoli Arsene. Nu te băga dacă nu știi.

— Și tu știi ? i-o întoarse cel numit Cinzeacă.

— Mă tot gîndesc la vorba asta, *represalii*, murmură starostele. Ce-au să facă ? Au să vină asupra satului, cu arma în mînă ? Nu se poate.

— Nu se poate, îi dădu dreptate Arsene. Sîntem în țară la noi. Dacă-i răbdăm aici, să se poarte omenește. N-avem nimic de împărțit cu ei. Să ne lase-n pace.

— Așa e. Să ne lase-n pace, încuviințară ceilalți.

— Și ce-au să facă cu el dacă li-l dăm ? întrebă Cinzeacă.

— Nu vorbi prostii, omule ! strigă starostele trăgîndu-se de barbă.

— Nu. Întreb așa, ca omul : ce-ar face cu el ? L-ar judeca după legea lor ? Noi n-avem lege ? De ce se-amestecă ?

— Taci din gură, spuseră ceilalți cu dispreț. Ți-a luat mințile basamacul !

Arsene își scoase șapca veche, de catifea albastră, croită în clini, și se scărpină gînditor în creștet. Se uită apoi spre mine :

— Mihai, ia dă-te mai aproape.

Mă apropiai de grup cam în silă. Hotărîsem cu Cristescu să stăm liniștiți, pînă se vor mai limpezi lucrurile. N-ar fi avut nici un rost să ajungem în mîna jandarmilor pentru un lucru de nimica.

— Zi-i, nea Arsene.

— Tu ești om de la oraș. Știi și ceva carte. Spune, nu s-ar cuveni să le facem o scrisoare de răspuns ?

— Ce scrisoare ? Ei ne cer un om, nu o scrisoare. Dacă scriem că nu-l dăm, se înfurie mai rău. Iar Gheorghe ar face bine să nu se prea arate pe uliță.

— Nu-l scoți nici cu arcanul, rîse neghiob țăranul cu nas roșu.

— Atunci să mai așteptăm, spuse starostele. Să vedem ce-o fi mîine. Haideți acasă, oameni buni.

Se împrăştiară pe la casele lor. Mă aşezai iarăşi la poartă, pe banca îngustă şi veche. Voiam, într-un fel, să arăt că n-am nici un amestec nici cu unii, nici cu alţii. La prînz, Cristescu coborî de la moară. Trecu pe lîngă santinelă, dar nu se-ntîmplă nimica. Cînd mă văzu în poartă, rîse de mine :

— Te-au pus planton, ai ?

— Nu. M-am pus singur. Ia citeşte aicea.

Îi arătai scrisoarea şi Cristescu fluieră a pagubă.

A doua zi, veniră iarăşi cei doi marinari. Cu alt plic. Şi ceremonia se repetă. Starostele îşi uitase iarăşi ochelarii. Scrisoarea era mai scurtă decît prima : *„Dacă nu ni-l daţi, venim să-l luăm noi“*. Bătrînii satului se adunară ca la un semn. Vorbiră domol între ei. Îi ascultam şi tăceam. Începuseră să ia lucrurile în serios.

— Să trimitem pe cineva în comună, la primărie, spuse starostele. Poate că primarul ne dă un sfat.

— Primarul ţine cu nemţii, făcu Arsene trist. Fiu-său a purtat cămaşă verde.

— Atunci la jandarmerie. Avem legile noastre. N-o să facă Hitler dreptate în ţară la noi.

— Aţi uitat de război. În război viaţa omului preţuieşte puţin...

Nu ştiu cînd se ivise lîngă mine Gheorghe. Era trist, cu privirile-n pămînt. Purta pe umăr o puşcă de vînătoare, iar de ţeava ei atîrna o legăturică.

— Iertaţi-mă, tătucilor. V-am făcut necazuri. Şi ca să nu mai fie alte necazuri mai mari, plec în baltă.

— În baltă ? strigă starostele.

— Da. Pînă se mai liniştesc lucrurile. Nu vreau să pun satul în primejdie. Am greşit şi trebuie să-mi ispăşesc greşeala.

— Bine, dar... încercă omul să protesteze, dar Arsene interveni :

— Du-te, băiete. Ai grijă pe unde umbli.

— Ştiu eu pe unde să umblu...

Nu prinsei atunci tîlcul acestor cuvinte. Mă întrebam cu îngrijorare ce va face acest băieţandru, singur în hăţişurile bălţii.

Seara, Matilda își făcu de lucru prin preajma bisericii. Înțelesei că vrea să-mi spună ceva și o îndemnai :

— Hai să ne plimbăm puțin pe malul Dunării, vrei ?

— Și dacă ne-ntîlnim cu vreun neamț ?

— Cred că le-a pierit cheful. Gheorghe ăsta are mînă grea. Dar acum nu mai e pe-aici. A plecat în baltă. Știai ?

— Știam. Și mai știu că e un bun țintaș, adăugă Matilda.

— Ce să facă cu flinta lui veche ? N-o să se bată cu ei. Singur contra o sută.

Matilda rîse la mine :

— Chiar crezi că e singur ?

— De unde să știu eu ! ridicai din umeri.

— Ascultă, Mihai. Sînt multe lucruri pe care nu le știi. Ai noștri nu ți-au spus. Se feresc de tine. Oricum, sînteți niște oameni străini, tu și prietenul tău. Nimeni nu știe ce-ați făcut și pe unde ați umblat înainte de a veni aici. Dar eu am încredere. Voi sînteți oameni cinstiți. I-am spus și lui tata. Am încredere, înțelegi, Mihai ?

— Și dacă te înșeli ?

— Nu mă înșel. Te-am auzit vorbind cu prietenul tău atunci, la dans. Aproape că nici n-ați vorbit, v-ați hotărît mai mult din ochi. Dar am înțeles și eu cîte ceva de-aici...

O privii drept în ochi. Matilda mi se dezvălui deodată în adevărata ei lumină : nu o fată simplă de la țară, ci un om cu judecată ageră, care știe să gîndească și înțelege viața mai profund decît te-ai fi așteptat la anii ei.

— Ce-ai înțeles ? încercai să-i întorc vorba.

— Că vreți binele satului și că nu vă plac nemții.

— Și ce-i cu asta ?

— Mihai, ți-am spus că văru-meu nu e singur în baltă. Mai sînt cîțiva de-ai noștri. Cînd mă duc cu merinde la tata, pentru ei sînt merindele. Mai-marele lor e unchiul meu. Așa-i spune tot satul : Unchiul. Și băiatul bătrînei care-a plecat militar e tot acolo, cu ei. N-a vrut să meargă pe front.

— De ce-mi spui toate astea ?

— Nu putem să ne ascundem la nesfîrșit. Tu și prietenul tău sînteți de-ai noștri. Vrem să ne ajutați, Mihai. Adică să-i ajutați pe ei.

Pe *ei* ! Așadar, *ei* existau, trăiau, se pregăteau de luptă ! Mă cuprinse o bucurie sălbatică : ne apropiam de țel ! Dar deocamdată, în fața Matildei, îmi stăpînii emoția. Spusei pe un ton coborît :

— Şi dacă dau pe față toată povestea asta ? Nu ţi-e teamă ?

Matilda făcu cîțiva pași în tăcere, apoi se întoarse brusc spre mine :

— Nu mi-e teamă. Tu ești de-al nostru și n-o să te dai cu nemții. N-ai fire de vînzător, Mihai.

Tăcui. Mă bucuram în sinea mea că lucrurile luaseră această întorsătură. Aveam de gînd, eu și Cristescu, să ne urnim odată, să facem ceva. Îl auzeam uneori, seara, blestemînd pe-nfundate viața asta searbădă, locul acesta izolat unde vrînd-nevrînd trebuia să stai cu brațele încrucișate. „Trebuie să stabilim o legătură, ceva, spunea el mereu. Dar cum ? În port n-avem ce căuta. E război, multe nave sînt rechiziționate ; pînă să te angajezi te descos de o sută de ori..." Așteptam o împrejurare prielnică, și iată că împrejurarea se ivise. Matilda își dovedea încrederea în mine ; socotii că am dreptul să-i răspund la fel.

— Matilda, ai dreptate. N-o să vă vînd. N-o să mă vînd în primul rînd pe mine. Nici eu, nici Cristescu nu-i iubim pe nemți. Și sîntem împotriva stăpînirii care ne-a vîrît țara în războiul lor.

— Şi de-aia ați venit aici, ca să fugiți de stăpînire ? întrebă ea cu ochii-n jos.

— Într-un fel, da. Am venit de nevoie. Ne dăduseră de urmă. Iar aici am găsit adăpost.

— Şi așteptați să se termine războiul, așa-i ?

— Nu, strigai. Vrem să luptăm. Dar nu putem așa, singuri. Noi doi nu însemnăm nimic. Sînt mulți cei care gîndesc și simt ca noi. Dar am pierdut legătura cu ei. Şi vrem să-i găsim.

— Poate că i-ați găsit, murmură ea. Dacă vrei, o să-i spun Unchiului ce-am vorbit cu tine.

— Spune-i. Spune-i că sîntem doi, eu și Cristescu...

— Ştie demult despre voi, mă întrerupse Matilda. Şi mi-a dat să-nțeleg că pot vorbi deschis cu tine...

— Cum așa? Credeam că asta vine de la tine, din inima ta. Speram că simți...

Matilda se întoarse spre mine. Îmi puse mîinile pe umeri și mă privi drept în lumina ochilor:

— Ei, prostuțule, nu prea înțelegi. Sigur că simt. Țin la tine din toată inima. Dar inima e una, și ordinul Unchiului e alta...

Tresării. Vorbea ca un soldat. Cum de nu-mi dădusem seama? Matilda era ea însăși un luptător din ceata Unchiului. O emoție stranie mă cuprinse; aș fi vrut s-o îmbrățișez, să-i spun tot ce aveam pe suflet, să-i povestesc despre Toader și despre drumul meu către adevăr. În loc de toate astea, o întrebai scurt:

— Și în ce fel îi putem fi de folos Unchiului?

— Mai întîi vrea să te vadă la față. Pe tine, apoi pe prietenul tău. Unchiul dorește să știe toate mișcările nemților. Vrea să se lupte cu ei, dar pentru asta trebuie să le cunoască drumurile și tăria. Fă-te prieten cu nemții și află tot ce poți afla. Ai un prilej bun. Mîine, cineva trebuie să meargă la ei. Dacă vrei să ne ajuți, tu vei fi acela.

— Bine, spusei. Și ce să le spun?

— O să te învețe Unchiul. Te așteaptă în seara asta, dincolo, pe mal. Iei barca noastră...

— Dar dacă află nea Arsene?

— Știe, spuse scurt Matilda.

Pluteam parcă într-o baie de argint. Luna abia se ridicase deasupra sălciilor; de la ea și pînă la marginea bărcii se întindea o punte de lumină albă și moale, pe care vîsla stîngă o străpungea mereu, prefăcînd-o pentru o clipă în cioburi mici, care se reuneau apoi, netezindu-se de la sine. Vîsleam încet, cu gînd să nu fac zgomot; plecasem mai întîi de-a lungul țărmului, în sus, departe de privirile santinelelor de pe vapoare, și abia apoi începusem să tai apa de-a curmezișul. Curînd mă apropiai de malul celălalt; umbra tăcută a sălciilor îi vestea apropierea. Încetai să mai vîslesc; acolo, sub sălcii, domnea o beznă cumplită și mă temeam să nu izbesc barca de vreun trunchi. Dusei mîinile la gură și scosei un sunet care aducea cu țipătul unei păsări de noapte. Dinspre mal mi se răspunse la fel. Auzii pe cineva dînd la o parte ramurile sălciilor plecate asupra apei, pe urmă un glas :

— Mihai ?

— Da, eu sînt. Cine-i, Unchiul ?

— E și el pe-aproape, spuse glasul. Ia-o nițel mai la dreapta.

Abătui spre dreapta barca și o simții cum atinge pămîntul. În aceeași clipă, cineva o trase cu nădejde în sus. Mă ridicai de pe banchetă și mă întorsei cu fața. Acum îl văzui pe omul care mă ajutase. Stătea lîngă prova bărcii, cu mîna întinsă. Mă sprijinii de mîna aceea și sării pe mal.

— Ai cam întîrziat, spuse. Ne gîndeam că s-a întîmplat ceva.

— Am stat de vorbă cu Matilda.

— Voi, tinerii, stați prea mult de vorbă. Hai să mergem.

Căutam să calc pe urmele lui. Mă uimea siguranța cu care pășea prin bezna aceasta. Nici o creangă nu troznea sub tălpile noastre, nici o ramură nu ne stînjenea mersul. Ne adînceam în desișul de sălcii și deodată văzui luna luminînd în plin o poiană. În mijlocul poienii, pe niște pături, zării cîțiva oameni. Şi jarul țigărilor.

— Bună seara, spusei.

Un om se ridică și veni spre mine. În lumina lunii îi deslușii fața aspră, de om în vîrstă, cu mustăți argintii.

— Noroc, spuse omul. Eu sînt Unchiul.

Dădu mîna cu mine. O mîna aspră și fierbinte. Hainele lui miroseau violent a tutun crud și a pește. Purta cizme de cauciuc răsfrînte la genunchi, după obiceiul pescarilor. Pe umeri avea un cojocel fără mîneci, iar pe cap o căciulă cu clape.

— Să-ți fi luat o haină mai groasă, spuse. Noaptea e răcoare aici. Fă cunoștință cu băieții.

Întîi se ridică Gheorghe, sprijinindu-se de țeava puștii. Dădui mîna cu el și cu ceilalți : un bătrîn cu haine de pescar, doi soldați și un tînăr cu tricou marinăresc.

— Ce e prin sat ? întrebă Unchiul.

— Liniște pîn-acum. Au trimis ieri o scrisoare...

— Știu. Ne-a spus Gheorghe.

— Și astăzi alta.

— Trebuie să-i potolim într-un fel. Nu putem încă să ne măsurăm cu ei. Mîine ai să te duci la comandantul lor. Au pe unul care știe românește, ăla le-a scris scrisorile. Or fi, poate, mai mulți, dar nu-i știm noi. Tu ceri să vorbești cu comandantul, pe urmă se descurcă ei. Le spui că Gheorghe a plecat din sat de frica lor. Că s-a dus la Brăila, unde are neamuri. Asta, ca să-l lase-n pace. Și să lase satu-n pace. Caută și leagă prietenie cu oameni de-ai lor. Poate tocmai tîlmaciul... Vezi ce hram poartă. Du-i o sticlă de țuică. Și una comandantului, din partea starostelui. Spune-le că satul vrea liniște și că dacă ei nu ne dau prilejul, n-o să-i mai supărăm. Ia seama la santinele și vezi dacă trimit patrule prin împrejurimi. Mai tîrziu, află cum se păzesc noaptea. Și trage cu ochiul, au făcut niște barăci pe mal, lîngă moară. Ce-i în ele ? Cîți oameni le păzesc ? Și tot ce poți afla despre ei. Chiar lucruri neînsemnate. Pentru noi, orice amănunt are însemnătatea lui.

— Bine, Unchiule. O să-mi dau toată silința.

— Ne-am interesat de tine. Un băiat de-ai noștri te-a văzut în port, anul trecut, cînd a fost manifestația. Și pe tine și pe prietenul tău. Avem încredere în voi. Dar dacă vine cineva străin în sat, oricine-ar fi el, nici un cuvînt. Nici o mișcare-n plus, fără încuviințarea noastră.

— Înțeleg. Pot vorbi cu băiatul care spune că ne cunoaște ?

— Da. Dă-te aproape, Ștefane.

Tînărul cu tricou de marinar se apropie.

— N-ai de unde să mă știi, spuse. Lucram la șantierul naval. Ați venit amîndoi, erați pe „Rîndunica". După ce-ați plecat, v-au căutat agenții. Nici nouă nu ne-a fost moale. Două săptămîni am frecat dușumelele la prefectură. Pe urmă ne-au dat drumul și ne-au spus să fim cuminți. Vorbise patronul pentru noi. Cam stătea treaba-n loc.

— Şi cum ai ajuns aici ?

— N-am fost cuminte, rîse tînărul cu tricou de marinar. Nu le-am ascultat sfatul. Am lipit nişte manifeste pe ziduri, cînd a-nceput războiul. M-a alergat toată poliţia oraşului. M-am aruncat în Dunăre şi-am stat pitit lîngă cîrma unui şlep pînă s-au potolit. Nu era cazul să mă mai întorc la ei, nu-i aşa ? M-am ascuns în baltă, vreo trei zile m-am hrănit cu mure. Pe urmă m-am îmbolnăvit. Noroc că m-a găsit Unchiul.

— Aiura în nişte tufe, rîse bărbatul care mă condusese. Cînd rîdea, cînd se văita de frig. I-am dat nişte secărică şi l-am învelit în pături. Unchiul i-a făcut o frecţie zdravănă. Pe urmă m-a lăsat cu el şi l-am adus încoace.

— Nu spui că m-ai cărat în spate zece kilometri, îl certă Ştefan. Prin baltă, peste pripoare, noaptea.

— Păi ce, era să te las acolo ? Ştii bine că jandarmii te căutau. Şi pe mal, şi pe apă.

— I-a tras Unchiul în altă parte, lămuri Ştefan. Fugea de ei, dar nu prea tare, ca să nu se lase păgubaşi. Îi tot întărîta. Meşteşugul Unchiului. Şi mai are şi altele.

— Cam multe despre mine, spuse Unchiul. Voiam să vă cunoască pe voi, nu pe mine. Ca să ştie cine-i sînt tovarăşii. Măi, voinicilor, daţi-vă şi voi mai aproape.

Cei doi soldaţi se apropiară stingheriţi. Cel mai înalt dintre ei îşi ridicase gulerul îngust al vestonului.

— Sufăr de măsele, explică. M-a pocnit majurul peste fălci. Mă găsise în dormitor citind o hîrtie.

— Un manifest, întregi celălalt. Şi eu la fel. Citeam amîndoi. Le găsisem sub pături, într-o seară. Scria acolo că nu-i războiul nostru şi că românii n-au ce căuta alături de nemţi pe cîmpiile Rusiei.

— Majurul ne-a luat din scurt, urmă înaltul. Că sîntem bolşevici şi facem agitaţie. De unde avem manifestele. Bătăuş, majurul. Ne mai lovise şi înainte. Ne-am sfătuit noi, ne-am gîndit că n-o să mai avem trai acolo, după toată povestea. Şi regimentul se pregătea să plece pe front...

— Aţi fugit ? i-am întrebat fără rost.

— Nu ne prea ardea de război, zise al doilea soldat. Tata a luptat la Oituz. Cînd a auzit că ne mînă nemţii la război, s-a făcut negru de supărare. Trei zile n-a mîncat nimica. Şi cînd mi-a venit ordin de chemare, mi-a spus pe furiş, să n-audă mama: „Fă ce-oi face şi fugi. Ai grijă să nu te prindă. Nu e ruşine să dezertezi din războiul altuia".

— Noaptea, era de santinelă un consătean de-al nostru, povesti înaltul. Am plecat în cămaşă şi-n izmene, cu efectele la subţioară. Majurul băuse-n seara aia şi dormea tun. Nu ne-a simţit nici vîntul, nici pămîntul. Ne-am ascuns într-o bostană. Şi paznicul ne-a îndrumat încoace. Auzise de oştirea Unchiului...

— Oştire... rîse Unchiul. Deocamdată sîntem ăştia pe care ne vezi. Dar au să mai vină. Cum a venit Tudose. Tudose, ce te ascunzi acolo?

— Eu? De ce să mă ascund? întrebă omul în haine de pescar păşind mai în faţă.

— Nu spui nimic?

— Ce să spun? mormăi Tudose. N-am făcut nici un lucru deosebit. Numai că la o întrunire am spus cîteva lucruri cam pe şleau. M-am arătat împotriva nemţilor: ce caută ei în ţara noastră? De ce şi-au făcut cazărmi din şcolile noastre, de ce îşi hrănesc oamenii şi caii şi maşinile din ce-i al nostru? Asta, fraţilor, nu mi-a plăcut de la începutul începutului.

— Dar cui crezi că i-a plăcut? întări Ştefan. Armatele străine n-au ce căuta pe pămîntul ăsta. De ce le-au trimis aici? Ca să-şi întărească puterea. Cînd o da Hitler cu pumnu-n masă, mărimile de la noi să facă drepţi.

— Şi asta nu se poate, dacă n-ai tancuri şi ostaşi şi avioane în preajmă, întregi Unchiul. Că asta a fost puterea lor asupra noastră. Puterea fierului.

— Tot cu fierul i-om goni de-aici pînă la urmă, spuse Tudose.

— Noi? rîse amar unul dintre soldaţi.

— Nu noi. Nu numai noi. Ci ţara toată. Vedeţi şi voi cum ni se alătură oamenii. Pe fiecare dintre noi ne-a adus încoace un gînd, un dor, o idee. Am dreptate, Mihai?

Îmi pusese o mînă pe umăr. Toţi ceilalţi se uitau la mine şi aşteptau. Îşi dăduseră pe faţă gîndurile şi întîmplările care-i aduseseră aici. Acum doreau de la mine o deslușire. Simţeam emoţia cum îmi îneacă glasul. Parcă eram la un examen. Sau poate și eram. Oamenii aceștia doreau să știe ceva despre mine, să știe cu cine pornesc la drum. Îmi vorbiseră despre ei. Le eram, acum, dator.

— Ai dreptate, Unchiule. Pe fiecare ne aduce aici o idee. Sau o datorie. Am cunoscut un om. Un om adevărat. Care mi-a deschis mintea și m-a făcut să văd viața mai limpede. M-a învățat ce e dreptatea și mîndria de om liber. Îl chema Toader. Am fost alături de el. Mă străduiam să-i semăn. Stăpînul vasului îl dușmănea și se temea de el. Şi l-au ucis, tocmai în clipa cînd gîndurile lui începeau să prindă viață. Am vrut să-l răzbun. În loc de asta, a trebuit să fug. L-am întîlnit pe Cristescu. Mi-a renăscut nădejdea și dorul de luptă. Am luat parte la o manifestație în port. Şi au venit jandarmii. Am fugit iarăși. Dar gîndul luptei nu m-a părăsit. Am venit la voi ca să lupt. Ştiu că dreptatea nu se poate înfăptui cîtă vreme sînt nemții în țară. Dreptatea mea, răzbunarea mea, e un crîmpei din răbzunarea tuturor. De asta am venit. Să lupt alături de voi !

Simțeam brațul Unchiului pe umăr. Nimeni nu spuse nimic, dar știam că m-au înțeles cu toții.

— Gîndești la fel ca noi și te socotim de-al nostru, spuse Unchiul după cîteva clipe. Rămîi în sat, Mihai, să ne asiguri legătura. Şi să afli mișcările nemților. Cînd plecăm undeva, îți dăm de veste. Iar dacă ai tu vești, vii și ne spui. În fiecare seară, un om stă de pază aici, unde-ai tras barca. Semnalul îl știi. Să-ți dau și parola pentru prietenii noștri din sate, ca să poți ști că sînt adevărați prieteni... Şi-acuma, hai să mergem. S-a făcut tîrziu. mîine ai o misiune grea. Te conduc pînă la mal. Caută să înveți drumul, poate-o să ai nevoie...

Îi salutai pe ceilalți și ei îmi răspunseră cu căldură. Plecarăm ; Unchiul mergea repede, ca un om deprins cu locurile. Cînd ajunserăm lîngă barcă, îmi întinse mîna.

— Mă bucur că ai venit, Mihai. Auzisem de tine și mă miram cum de poți sta așa, fără să faci nimic.

— Nu știam cum să încep.

— Încearcă să începi bine. Ceata noastră e mică, dar sînt toți oameni de ispravă.

— Cred că le semăn. Sau ți se pare că mă laud ?

— Nu te lauzi, spuse Unchiul. Totuși umblă cu grijă. Ce facem noi aici nu-i joacă de copii.

Mă urcai în barcă. Unchiul împinse prova spre apă liberă.

— Sărut-o pe Matilda din partea mea.

— Numai din partea dumitale. Altfel cred că nu-mi îngăduie.

Unchiul rîse încetișor. Îi văzui umbra depărtîndu-se printre sălcii. Începui să vîslesc.

Pe țărmul celălalt, rezemată de o salcie, Matilda mă aștepta.

IV

— Nu te-ai culcat ? N-ai somn, Cristescule, ce e cu tine ?

— Nimic. Mi-e urît, asta-i. Voiam să ne mai sfătuim.

Mi-a fost ușor să ghicesc neliniștea din glasul lui. Plecasem fără să-i spun nimic, lipsisem o bună bucată din noapte. Fusese îngrijorat, fără-ndoială. Adăugă în chip de scuză :

— N-ai cu cine să schimbi un cuvînt. Tot satul se culcă odată cu găinile. Cel puțin astăzi, de cum s-a-ntunecat, nu s-a mai clintit nimeni.

— Dar nemții ?

— S-au molipsit de la ai noștri. N-au mai hoinărit pe dealuri, ca de obicei. Iar în sat nici pomeneală să calce. Așteaptă răspunsul. Şi tu... pe unde-mi umbli ?

— Dacă-ți spun, n-o să mă crezi, îi spusei în șoaptă. Am fost la... ai noștri.

— La ai noștri ! se miră el tot așa, pe șoptite. Nu cumva îți arde de glumă ? Sau ai tras ceva la măsea ?

— Nu. Hai în casă, să-ți povestesc. Se petrec lucruri mari, Cristescule. Noi doi ne-am dat deoparte prea devreme...

— Cine-a spus că ne-am dat deoparte ? întrebă el îndîrjit.

Intrarăm în casă. Cămăruța noastră mai păstra ceva din zăpușeala după-amiezii. Cristescu deschise pe dibuite fereastra. Îl auzii apoi cum ocolește masa din mijloc, lovindu-se de piciorul unui scaun, apoi îi văzui în cadrul ferestrei umbra aplecîndu-se spre mine :

— Nu mai aprindem lumina. Ne prăpădesc țînțarii. Ți-e foame ?

— Nu-mi arde de mîncare. Dă-mi o țigară și ascultă.

Se așeză alături de mine pe patul tare, acoperit cu un macat aspru, țesut în casă și mirosind vag a naftalină. Scoase o țigară și-mi oferi și mie una. Pufăirăm cîteva clipe în tăcere. Apoi el murmură lăsînd capul pe spate :

— Hai, spune odată, nu mă mai fierbe ! Vrei să-ți smulg vorba cu cleștele ?

Îi povestii întîlnirea cu Unchiul și repetai instrucțiunile primite. Cristescu ascultă în tăcere, iar la sfîrșit rămase pe gînduri. Nu se auzea decît orăcăitul broaștelor din baltă, un zgomot confuz, liniștitor.

— Greșeala noastră că nu ne-am mișcat mai din vreme, spusei. Trebuia să găsim o cale, să luăm legătura cu ei. Nu să așteptăm să ne tragă de mînecă.

— Oricum, bine că am pornit-o. Acuma, cu toate riscurile, n-o să mai dăm înapoi. Deși tare mă tem că povestea o să se termine prost. Cinci-șase oameni nu înseamnă mare lucru în fața nemților, ce zici ?

— Zic că nu cunoști bine Delta. De la un canal la altul sînt zeci de hectare de stuf și de pădure. Sînt mlaștini și capcane de tot felul. Cinci-șase inși pot face față unui regiment întreg, dacă cunosc locurile.

— Poate că ai dreptate. Oricum, începutul e făcut. Să-i ajutăm din toate puterile. Și la momentul potrivit, mergem la ei. Le mărim efectivul, nu ?

— Ei spuneau că acum e mai important să aibă pe cineva aici, în preajma nemților. De-acolo, din moară, se vede tot. O să-i ținem la curent cu toate mișcările.

— Dacă asta ajută la ceva... murmură Cristescu.

— Ești pesimist astăzi, băiete. Hai să ne culcăm, mîine ne așteaptă o zi grea. Știi, nu prea mi-e la-ndemînă să dau ochii cu nemții.

— Te cred, spuse Cristescu. Eu sînt înfricoșat de pe acum.

Adormii tîrziu, după ce-mi închipuisem în zece feluri întîlnirea cu comandantul german.

Cînd mă trezii și ieșii în prag, splendoarea dimineții îmi risipi mahmureala și neliniștile unei nopți agitate. Satul se trezise de mult; scîrțîiau cumpenele fîntînilor; animalele — mugind, behăind, grohăind — cereau de mîncare; se trînteau uși și stăruiau în aer glasuri de copii. Dinspre debarcader se auzea un fluierat ritmic — probabil că nemții ieșiseră la gimnastica de dimineață. Mă bărbierii pe prispă, asistat de Cristescu care-și luase în dimineața asta rolul de valet. Îl auzii cum perie pantalonii mei de zile mari și protestai de formă :

— Lasă, frate. Ce te omori atîta? Parcă m-aș duce la însurătoare.

— N-o mai face pe nebunul, spuse el. Nu vreau să arăți ca scos de la etuvă. Ești un fel de ambasador, pricepi? Trebuie să-i impresionezi nu numai prin vorbă.

Știa el ce știa. Santinela se holbă uimit la costumul meu negru, la cravata proaspăt curățată cu benzină, la pantofii lustruiți. Nu mai stătu pe gînduri și fluieră spre ai lui. Iar cînd cel chemat veni și dădu cu ochii de mine, mă salută pocnind călcîiele. Era un subofițer fercheș, cu ținută de militar impecabil. Auzind că vreau să vorbesc cu comandantul, se arătă și mai îndatoritor. Îmi trecu prin minte gîndul că nemții mi-au înțeles greșit solia : poate speră că sînt un vînzător, unul gata să le aducă pe tavă niscaiva secrete ale satului.

— *Bite schön!*

— După dumneavoastră! îl invitai.

Subofițerul mă conduse deschizîndu-mi drumul, politicos, pe șlepul-cazarmă. Avusesem vreme să trag cu ochiul în jurul meu : tunurile erau curate, lăzile de muniții lîngă ele, servanții trebăluiau în jurul pieselor; deși liniștea domnea în colțul acesta de lume, comandantul se pricepea de minune să întrețină o atmosferă războinică. Pe spațiul îngust care mărginea suprastructura navei, pășii în cîteva rînduri peste cutii cu inscripții în nemțește, cu numere scrise deslușit, unele purtînd semnul binecunoscut — un cap de mort atestînd că conținutul cutiei reprezintă o anumită primejdie.

În biroul comandantului — o încăpere scundă și largă, cu o masă enormă în mijloc care lăsa puțin spațiu pînă la pereți — văzui o hartă a Europei cu stegulețe care marcau poziția trupelor germane pe continent. Era însemnat pînă și punctul minuscul din deltă, unde ne aflam. Probabil că neamțul păstra la zi situația frontului, din aceeași dorință de a întreține combativitatea oamenilor săi.

Intrai și mă oprii în ușă. Comandantul stătea în celălalt capăt al mesei uriașe, în picioare, avîndu-l alături pe un marinar cam de vîrsta mea, mic de statură dar spătos, cu ochi albaștri și cu mustață blondă înfoiată. Translator, desigur, mă gîndii. Și mă mai gîndii că anume comandantul mă primise în picioare, ca să rezolve din capul locului o problemă de protocol : pînă nu știa ce hram port, nu voia să mă primească stînd pe scaun, dar nici să se ridice la intrarea mea. Bine regizat, în tot cazul.

— Bună dimineața, spusei. Domnule comandant, vin din partea satului.

Soldatul traduse. Mi se părea bine venită pauza aceasta, ca să-mi pot aduna gîndurile. Comandantul ascultă nemișcat cuvintele translatorului, apoi spuse o frază lungă din care nu înțelesei mai nimic.

— Domnul comandant întreabă dacă dumneata ești cel care a lovit un soldat, spuse în românește mustăciosul. Dacă nu, atunci nu înțelege ce rost are să mai discute.

— Omul acela a fost provocat, spusei. Nimeni n-ar fi atacat din senin un militar german.

— Am cerut satului să mi-l predea pe vinovat, spuse comandantul. Numai după aceea vom vedea cine-i de vină.

— Omul a plecat din sat, de teamă. A fugit noaptea trecută.

— Va răspunde satul pentru fapta lui.

— Cred că nu e drept. Satul n-are nici un amestec.

Comandantul se înroși la față, dar spuse tot calm fraza următoare. Așteptai și eu, la fel de calm, traducerea.

— Satul are un amestec. De ce nu mi l-a predat de la început ?

— Ne-am gîndit că numai autoritățile românești pot să dispună anchetarea lui.

— Știm noi cum lucrează autoritățile românești. Nu ne lăsăm pe nădejdea lor. Avem informații că omul a fugit în baltă. Vrem să știm dacă era înarmat.

— Nu există arme în sat.

— Dorim ca asemenea lucruri să nu se mai repete, spuse comandantul cu un gest expresiv.

— Iar noi dorim ca militarii dumneavoastră să aibă o comportare corespunzătoare, răspunsei căutînd să pronunț cît mai răspicat cuvintele.

— Domnul comandant preferă să nu primească sfaturi, spuse repede translatorul.

— Te rog să traduci întocmai, spusei. Nu sînt cuvintele mele, ci ale autorității care m-a trimis aici. Și cu asta, cred că misiunea mea e încheiată.

Ascultînd turuiala grăbită a translatorului, comandantul se încruntă, iar la sfîrșit aprobă din cap. Salutai rece și plecai, urmat de traslator. Pe punte, după ce închise ușa în urma lui, el îmi spuse confidențial :

— Nu trebuia să vorbești așa. Comandantul nostru e o fire cam ciudată. Se supără repede și-i trece greu.

— N-aveam ce să fac. Starostele m-a delegat să spun ce era de spus.

— Avea armă omul ăla ?

— Habar n-am. Cum te cheamă ?

— Herman.

— De unde știi românește ?

— Mama mea e din Timișoara. Avea neamuri acolo.

— Cînd vii prin sat, treci pe la mine. Stau în casa bisericii.

Coborîrăm pe țărm. Debarcaderul fusese consolidat, pe mal era instalat un post de pază cu o armă automată, iar locul fusese împrejmuit cu sîrmă ghimpată. Mergeam încet căutînd să-mi imprim cît mai exact în minte tot ce vedeam.

— Nu vin prea des în sat, spuse Herman. M-au pus să stau de vorbă cu oamenii, să le aflu gîndurile. Și treaba asta nu-mi place.

— De ce ? E o misiune de soldat. Cred că te-aș putea ajuta.

— Adevărat ? O să-i raportez, se bucură el.

Făcu un semn santinelei, care mă lăsă să trec fără să mai întrebe nimic.

Spre prînz, pe cînd trebăluiam pe puntea bacului, văzui cîteva bărci încărcate cu soldați desprinzîndu-se de la nava-bază. Rămăsei cu ciocanul în mînă, cu ochii după ele. Bărcile traversară apa și traseră la mal sub sălcii. Soldații coborîră pe rînd, cumpănindu-și pistoalele-mitralieră agățate de gît. Cînd ultima siluetă se pierdu în desiș, îmi văzui de lucru mai departe. Știam că nu-i ușor să cauți pe cineva în abisul acela verde întunecat. Pe înserate se întoarseră la nava-bază. Îi numărai : erau tot douăzeci și unu, ca la ducere.

— Habar n-au ce-nseamnă Delta, spuse Cristescu cînd îi povestii despre ei. Altfel n-ar mai fi pierdut vremea. N-au să găsească pe nimeni în vecii vecilor.

— S-au dus pregătiți ca de război, spusei.

— Singurul dușman pe care l-au găsit au fost țînțarii, rîse Cristescu. Dar oricum, ar trebui să-i spui Unchiului. Poate-l interesează.

— Mergem amîndoi, Cristescule. Poate-l interesează și ce-ai mai văzut tu.

Unchiul primi cu multă satisfacție veștile noastre. Ascultă atent ce-i spuneam, apoi se sfătui cu oamenii lui :

— Dacă mai vin și mîine, încercăm să ne facem rost de arme. Sînt mai bune pistoalele-mitralieră decît flintele noastre, nu-i așa, băieți ?

— V-am adus niște tutun, spuse Cristescu. Din rezervele mele.

— Erau bune și niște cartușe, își dădu cu părerea Ștefan.

— Sper că mîine vom avea mai multe, îl liniști Unchiul. Oricum, vă mulțumim, băieți. Aveți grijă cum plecați. O să tragem barca mai în amonte, ca să nu vă observe. Un drum în baltă, noaptea, după toată povestea, le-ar da de gîndit.

A doua zi mă înființai la locul meu de veghe cu noaptea-n cap. Voiam să știu dacă nemții au renunțat la urmărirea aceea fără speranță. Nu, nu renunțaseră : cei douăzeci și unu de inși cu pistoale-mitralieră trecură iarăși apa. Mă culcai pe mal, într-un loc adăpostit de vînt, nădăjduind să aud cîte ceva din ce se petrecea dincolo.

Și fără-ndoială că se petrecea ceva. Curînd după ce nemții dispărură în desiș, auzii bubuitul gros al unei arme de vînătoare, apoi cîteva focuri dezordonate de carabină. Le răspunse, aproape imediat, cîrîitul scurt al pistoalelor-mitralieră. Povestea dură vreun sfert de ceas, apoi nemții ieșiră în goană dintre sălcii, se urcară în bărci și făcură cale-ntoarsă. Erau paisprezece. Îndată ce bărcile părăsiră malul, pe navele nemțești se auziră lovituri de tun. După cîteva secunde, le răspunseră, ca un ecou, exploziile proiectilelor în baltă.

— Au să ne sperie vitele ! auzii un glas cunoscut lîngă mine.

— Matilda ! Ce cauți aici ?

— Mă uit și eu, spuse ea. Am auzit împușcături și mi-e cam grijă. Crezi că bombele lor sînt bune la ceva ?

— Aș ! căutai s-o liniștesc. Trag la nimereală. Scormonesc noroiul, atîta fac. Unchiul și-a luat captura și a șters-o.

— Mi-e frică, Mihai, șopti ea. Unchiul e curajos, dar are oameni puțini... Poate s-a grăbit. Trebuia să mai aștepte, să-și întărească ceata...

— Știe el ce face, spusei, încercînd să par nepăsător. Și are oameni iscusiți, care cunosc toate potecile din Deltă.

Cînd revenii în sat, văzui oamenii adunați în fața unui afiș lipit proaspăt, scris de mînă cu litere mari, albastre : *„Avertizăm populația ca timp de o săptămînă să nu treacă în baltă. Zona va fi folosită ca poligon de artilerie pentru marina germană..."*

— Ce i-o fi găsit ? întrebai cu jumătate de gură.

— Își pregătesc o justificare, spuse Cristescu care se oprise alături de mine. Oricum, să tragi cu tunul așa, în țară străină, fără nici un motiv...

— Parșiv, alde Hitler ăsta, spuse un țăran arătînd cu capul spre navele germane deasupra cărora plutea fumul alb al loviturilor de tun.

O săptămînă bombardară desișul de peste apă, metodic și fără rezultat. După săptămîna aceasta, oamenii trecură dincolo și se întoarseră amărîți. Găsiseră ici și colo animale ucise. Peste plantațiile de pepeni parcă rîmaseră niște mistreți uriași. Pe apa bălților pluteau pești uciși.

— De cap să le fie, spuseră oamenii înjurîndu-l pe Hitler de mama focului.

Oamenii își vedeau de-ale lor. Războiul era război, dar lumea trebuia să mănînce. Se apropia toamna. Carele cu recolta bogată a bălții începură să se perinde pe bacul nostru. Veneau oameni care fuseseră la moară, sau la tîrg la Tulcea, sau prin satele din josul apei, pe la neamuri. Începură să povestească, ei între ei, fără să se ferească.

— Ascultați, fraților, spuse unul într-o dimineață. Zice că la vreo zece kilometri de Tulcea s-a găsit o mașină nemțească răsturnată. Șoferul și doi inși care erau în ea, teferi amîndoi, doar legați fedeleș. Le-au luat armele și hărțile, atîta. Și benzina mașinii. Lumea spune că ar fi niște luptători prin Deltă...

— Bravo lor, spuse altul șfichiuind văzduhul cu coada biciului. Eu știu ce-i aia să ai cizmă străină-n bătătură. Am fost în șaișpe sub ocupație. Har cerului că am scăpat cu viață. Nu mă-ntreba ce-am pătimit atunci. Dac-aș fi mai tînăr, zău că m-aș duce și eu.

— Ude să te duci ?

— În baltă, la flăcăii ăia. Se-aude că au bordeie săpate pe sub pămînt, cu brazde în loc de ușă. Cînd umblă jandarmii să-i caute, calcă pe brazdele alea și habar n-au.

— Într-o seară au adus nemții niște cisterne cu benzină pentru avioane. Păzite nevoie mare. Și s-au pomenit că iau foc din senin. Vreo trei zile n-au mai bîzîit avioanele nemțești pe sus...

— Nu pot fi în șapte locuri deodată, spuse alt țăran. Înseamnă că-s mulți și s-au împărțit. Se fac că dau lovitura aici, iar ei sînt la șapte poște...

— Amarnic cap trebuie să aibă ăla care-i conduce, spuse primul țăran. Se aude că ar fi un bătrîn de optzeci de ani, cu plete albe. El stă în bordei și-i trimite pe băieți să iscodească. Seara se-ntorc toți să dea seamă de ce-au aflat. Și el stă și se gîndește, apoi începe să le spună : tu te duci colo, tu dincolo, voi faceți asta, voi cealaltă. Și băieții îl ascultă orbește. și niciodată nu dau greș.

— Le fac viața amară nemților...

— Doar-doar i-o pune pe fugă de-aici. Să se ducă-n țara lor și să ne lase-n pace...

Ne apropiam de țărm. La o depărtare oarecare, în capătul podețului de lemn care slujea drept debarcader, cîțiva nemți stăteau la taifas.

— Iar ne așteaptă, spuse primul țăran. Parcă tot pîndesc ceva.

— Treaba lor, zise celălalt. Despre partea mea, n-au decît să pîndească pîn-la judecata de apoi. Numai să nu-și vîre nasu-n căruța mea. Că am furca la-ndemînă.

— Da' ce porți în căruță de te temi așa ?

— Ce porți și dumneata : pepeni, struguri, un porc, niște miere... N-am de ce să mă tem. Dar nu-mi place să-și vîre nasul.

— Nu și-l vîră, mă amestecai în vorbă. De cînd sînt eu aici, n-am văzut pe nici unul scormonind în boccelele oamenilor.

— Nici să nu-ndrăznească, mormăi primul țăran.

Mă deprinsesem cu patrulele care tot așteptau să dea de vreo urmă. De fiecare dată cînd pregăteam bacul de plecare, mă pomeneam cu nemții în preajma debarcaderului. Nu se legau de oameni, dar îi priveau pe sub sprîncene, bănuitori și neliniștiți. Cînd vedeau pe unul cu vreo bocceluță, se apropiau ca din întîmplare să vadă ce e înăuntru.

Țăranii ridicau din umeri : nu era de găsit nimic altceva decît pîine, brînză, o sticlă de apă, o ulcică cu lapte sau o bucată de carne, ori un ștreang de priponit caii.

Zilele treceau, aducînd cu ele vești noi despre isprăvile Unchiului. În închipuirea țăranilor lucrurile luau proporții ciudate, se zvonea că luptătorii Unchiului au cămăși de oțel care-i apără de glonț, că au ștafete anume care dau de veste iscoadelor lor despre mișcările nemților, că Unchiul umblă mereu pe un cal alb, și că se arată oamenilor prin sate spunîndu-le că zilele lui Hitler sînt numărate și că se apropie ceasul cînd îi vom izgoni pe nemți dincolo de hotare...

Între timp, femeile din sat începură să împletească mănuși cu trei degete, tocmai bune pentru mînuit trăgaciul pe vreme geroasă ; trecui peste apă cojoace scurte, căciuli călduroase și ciorapi groși pentru oamenii despre care se spuneau atîtea.

— Războiul nostru abia începe, spuse Unchiul pe cînd îi povesteam ce vorbeau oamenii. Pe-o parte e bine că știu de noi. Asta le dă încredere și tărie... Numai să nu știe prea multe că iar nu-i bine. Ai grijă, Mihai, ce le răspunzi. Și fii cu grijă la parolă. Să nu se strecoare printre ei vreun om de-al nemților...

V

— Dumneata ești podarul ?

— Nu se vede ?

— Te cheamă Mihai Gorun ?

— Să zicem că da. De unde știi ?

— Mi-a șoptit o pasăre măiastră la ureche. Trebuie să-ți dau niște vești pentru Unchiul.

Lăsai cutia cu catran deoparte și sării pe debarcader. Bacul se depărtă leneș, împins de saltul meu, pînă cînd parîma de acostare se întinse ca o strună. Bucla parîmei se roti puțin în jurul stîlpului de care era înfășurată, dar nu se desfăcu. O mai înnodai o dată, ca măsură de prevedere, și-mi admirai isprava. Abia după aceea mă întorsei spre noul-venit și-l privii mai bine. Era un tînăr înalt, cu fața osoasă și mărul lui Adam proeminent. Părul țepos, cenușiu, îl purta tuns „perie“, ca boxerii. După îmbrăcăminte nu semăna a țăran : bluză din „piele de drac“ cărămizie, pantaloni verde-închis din plușcord și pantofi de tenis.

— Cine ești dumneata ? îl întrebai.

— Dumitru, dacă vrei un nume. Dar n-are importanță. Sînt învățător în Cetina, la zece kilometri de aici. Nici asta n-are importanță. Important este că Unchiul trebuie să afle veștile chiar în seara asta.

— Cine te-a trimis la mine ?

— Un prieten de-al Unchiului. Văd că n-ai încredere, și bine faci. Nu știi cu cine stai de vorbă. Ca să vezi că nu e o capcană, uite ; am venit să te întreb dacă nu cumperi o brichetă austriacă.

— Am brichetă franțuzească, dar i s-a terminat benzina, dădui răspunsul la parolă. Acuma dă-mi veștile pentru Unchiul.

— E o poveste urîtă, spuse tînărul scoțînd un pachet de țigări germane. Fumezi ?

— Văd că umbli cu lucruri străine. Captură ?

— Nu, cadou, spuse el întărîtat.

Aprinserăm țigările. Învățătorul pufăi cîteva clipe uitîndu-se în jur. Văzînd că nu începe vorba în nici un fel, căutai să-l îndemn :

— Parcă erai mai grăbit adineauri.

— Pînă diseară tot nu se poate face nimic. Deși mi-e teamă să nu fie prea tîrziu. Ascultă, prietene, sîntem la ananghie. Două camioane cu nemți au venit în sat aseară, și fiindcă se lăsase întunericul, n-au mers mai departe. Pe la noi sînt drumuri al naibii de proaste, și cu camuflajul ăsta, mai bine nu te bagi. Se deznoadă și căruțele, darămite mașinile ! S-au oprit în curtea școlii. Pe urmă s-au dat jos și au început să umble prin sat, după provizii. Trebuie să-ți spun că avem un sat bogat. Pămînt bun, oameni gospodari. Au un fel de obște, au cumpărat tractor și batoză și presă pentru struguri. Și-au făcut o pivniță pentru vin, cum scrie la carte. Eram copil cînd se-ntîmpla asta. Au săpat un an de zile și au făcut un fel de sat sub pămînt. Cu ulițe în toată regula. Și-n loc de case, butoaie. Vin vechi și bun. Azi-dimineață, cotrobăind încoa și-ncolo, nemții au dat de pivniță. Și au scos cîteva butoaie și le-au dus în curtea școlii. Au încins o petrecere de mai mare dragul. Cînd și cînd, se mai duc la cramă să încerce alte soiuri. Bieții țărani nu îndrăznesc să sufle o vorbă. În jurul școlii santinelele se-nvîrtesc cu armele de gît și păzesc. Cînd s-or trezi, nu știu ce-o să fie. Vin e destul în sat, și de la băutură vin gînduri urîte. Oamenilor le e teamă. M-au trimis după ajutor.

— Sînt mulți ?

— Nemții ? Vreo treizeci. Dar cu băutura în cap nu-s buni de nimica. Cîțiva băieți zdraveni, cu arma în mînă, i-ar pune ușor pe fugă. Dar în sat nu sînt arme, și șeful de post, cînd a văzut despre ce e vorba, a șters-o. Un fricos și jumătate. Pe cînd voi... se vorbește că Unchiul are în ceata lui numai oameni viteji.

— Uneori înlocuiești vitejia cu viclenia. Dar oricum, trebuie să-i spunem Unchiului. Cît facem pînă-n sat ?

— Două ore de mers voinicesc, dac-o luăm pe scurtătură. Pădurea e cam încurcată, nu prea are poteci, dar pentru cine o cunoaște, nu e greu. Eu, unul, o cunosc ca pe propria mea ogradă.

— Bine. Așteaptă-mă aici, să-i dau veste Unchiului.

— N-ar fi mai bine să merg și eu ? Să-i explic amănunțit despre ce e vorba...

— Nu se poate. Ar însemna să-i calc porunca. Nu te supăra. Îl ascultăm ca pe un dumnezeu. Stai aici și mai fumează o țigară. Pînă o aprinzi și pe a doua, sînt înapoi cu răspunsul. Unchiului nu-i place vorba multă.

Plecai cu barca cea mică, urmărit de privirea dezamăgită a învățătorului. I-ar fi plăcut, desigur, să arunce o privire în misterioasa tabără a Unchiului, despre care se vorbeau atîtea prin satele din preajmă.

Unchiul și ai lui se aflau într-un crîng de plopi. Învățau să umble cu armele capturate de la nemți. Repetai în auzul tuturor, pe scurt, ce-mi povestise învățătorul.

— Afurisită treabă, spuse Unchiul. Treizeci de inși dacă se pun pe băut vin...

— Nu numai vinul. Slănina, ouăle, laptele. S-au înfruptat ca la ei acasă. Și nu par hotărîți să plece. Au dat de trai bun în satul ăla.

— O luptă cu ei nu-i cu putință, spuse Unchiul liniștit.

— Dar să-i lași să-și facă de cap ? Diseară te pomenești că o iau de la început, ba mai fac și alte blestemății. Niște soldați în țară străină, cu pușca în mînă și vinu-n cap, sînt în stare de orice.

— Crezi că-i lăsăm în pace ? mormăi Unchiul.

— Nu-i lăsăm, spuse Tudose. Să-i învățăm minte !

— Abia aștept să ne răfuim cu ei, adăugă Ștefan clănțănind închizătorul pistolului-mitralieră.

— E rost de bumbăceală, se bucurară cei doi soldați.

— Trebuie să ne gîndim bine, îi potoli Unchiul. Mă tem să nu-i vîrîm pe oameni mai rău în bucluc. Dacă atacăm fățiș, comandamentul lor o să prindă de veste și te pomenești că pornesc împotriva satului. Au mai făcut ei d-astea. Prin alte țări. Cînd s-a legat cineva de ei, au ras sate întregi din temelii.

Ștefan se apropie de Unchiul cu o mișcare hotărîtă :

— Eu zic să ne ducem într-acolo, să vedem la fața locului ce e de făcut. Găsim noi o cale să-i punem pe fugă fără să tragem un cartuș. În nici un caz nu putem lăsa un sat întreg la voia unui pluton de bețivani !

Mă întorsei cu bărcuța la debarcader. Cerui ajutor lui Arsene. El găsi repede mijlocul să-i ajutăm pe luptători : avea o căruță în baltă ; trecurăm apa cu bacul, îmbarcarăm căruța, apoi oamenii Unchiului se pitiră în bărci, în căruță și sub căruță, unde trîntisem niște baloturi de paie. Văzut de departe, bacul transporta o simplă căruță și cîteva brațe de fîn ; dacă s-ar fi apropiat la vreme, nemții s-ar fi aflat față-n față cu cîteva arme automate îndreptate în toate părțile, ca țepii unui arici...

Dar sătui de atîta veghe fără rezultat, cei din patrule nu dădură nici o atenție bacului nostru care se mișca greoi, abia tîrîndu-se pe apa liniștită. Acostarăm dincolo de sat, departe de ochii dușmanului. Luptătorii se furișară unul cîte unul în păduricea din preajma satului, unde-i aștepta învățătorul.

Trecurăm dealul împărțiți în grupe mici. Învățătorul, Ștefan și cei doi soldați mergeau în frunte, apoi veneam eu și Cristescu, care cunoșteam mai puțin locurile, iar în urmă Unchiul, Tudose și pescarul acela care mă întîmpinase la prima întîlnire. Pe înserate ajunserăm la marginea satului. Rămaserăm ascunși într-un lan de porumb pînă veniră toți.

— Școala e colo, pe dîmb, nu se vede de turla bisericii, ne explică învățătorul. Poarta dă spre ulița mare. Pe acolo au intrat camioanele. Santinelele umblă prin curte, pe lîngă mașini. Iar ceilalți s-au îngrămădit într-o clasă, de frica țînțarilor.

O pală de vînt aduse dinspre sat un zgomot nelămurit.

— Cîntă... murmură învățătorul. Înseamnă că s-au pus iarăși pe băutură.

— Stăm aici pînă se-nnoptează bine, spuse Unchiul. Între timp, voi doi, Ștefan și Mihai, ocoliți satul și apropiați-vă de școală fără să vă vadă. Poate puneți mîna pe vreunul și-l aduceți, să-l ispitim nițel. Vreau să știu ce hram poartă vitejii ăștia. De ce umblă brambura și de unde au atîta timp la-ndemînă. Pe urmă, dacă știm despre ce e vorba, o să ne fie mai ușor. Dar băgați de seamă, băieți : fără tărăboi, că stricăm tot. Mă bizui pe voi.

Plecarăm. Învățătorul avusese dreptate : în sat nu se simțea nici o mișcare, oamenii se zăvorîseră prin case cu spaima-n suflet. Numai cîinii lătrau îndîrjit în toate curțile, ținînd isonul cîntecelor lăbărțate ale soldaților beți. Cînd ne apropiarăm de școală, de după gardul bisericii apăru chiar în fața noastră un gradat descheiat la veston, clătinîndu-se pe picioare. Nu era înarmat. Îndreptă ochii săi spălăciți spre noi și spuse tulbure :

— *Fraulein*... Domnișoara...

— A plecat după fete, spuse Ștefan. I s-a făcut de cucui.

— Domnișoara, repetă hitleristul.

— Atinge-l, îi spusei lui Ștefan.

— *Was ?* întrebă neamțul.

Ștefan îl lovi scurt, mocănește, în moalele capului ; neamțul se clătină și-l prinsei în brațe. Îl luarăm amîndoi mai mult tîrîș și fugirăm cu el, pitulîndu-ne pe după garduri. Unchiul rămase încremenit cînd ne văzu.

— Așa repede ? strigă el.

— Prizonier de război, se lăudă Ștefan. Ne-am gîndit că pîn-la noapte e mult și avem destule de făcut...

— Turnați-i niște apă-n cap, să se dezmeticească. Și să stea careva cu arma ațintită spre el. Ca să nu facă tărăboi.

Îi îndeplinirăm porunca. Neamțul nu prea știa ce se întîmplă ; își pipăi fruntea udă și încercă să se ridice. Ștefan îndreptă arma spre el și abia atunci păru că-și vine-n fire. Făcu ochii mari și spuse cîteva cuvinte, pe jumătate mirat, pe jumătate mînios. Unchiul îi spuse ceva în nemțește, apoi îi puse o întrebare. În loc să răspundă, neamțul ceru apă. Unchiul făcu semn și-i întinsei bidonul. Prizonierul nostru bău cu lăcomie, apoi se șterse cu o batistă curată și ne privi liniștit. Părea că se dezmeticise de-a binelea. Rosti o frază lungă, răspunse la o nouă întrebare și ceru iarăși bidonul.

— Dați-i să bea cît vrea, spuse Unchiul. Merită. Ne-a dat vești de preț.

— Ce spune ? întrebă Ștefan.

— Se duc spre Odesa, să înlocuiască o companie de transmisiuni. Vaporul urmează să vină la Sfîntu Gheorghe peste cîteva zile. Ei trebuie să aștepte aici pînă atunci.

— Slabă nădejde să-i gonim, spuse Tudose amărît.

Unchiul se întoarse spre el cu o privire mirată :

— De ce ? E foarte simplu : îi anunțăm că le-a venit vaporul !

Păcăleala era simplă și ingenioasă. Nemții lăsaseră la jandarmerie, lîngă telefon, un om de-al lor, planton. Prizonierul nostru ne dăduse și parola pe care-o purtau noii-veniți : „Ilse". Erau puși la dispoziția unui oarecare maior Strassmann, care le dăduse ordin să aștepte în acest sat, pentru că la Sfîntu Gheorghe erau cartiruite alte trupe. Unchiul își făcuse astfel socoteala : cu puțină îndrăzneală ar fi putut convinge o minte tulburată de băutură că ordinul de plecare era autentic. Mai rămînea să găsim un telefon. Și asta nu era simplu...

— Mihai, spuse Unchiul, tu ești mai bun de gură. Ai să mergi cu mine în satul vecin, în chip de călăuză. Voi, ceilalți, rămîneți aici. Dacă iese scandal, vedem noi ce-i de făcut. Domnule învățător, dumneata ai o misiune mai grea : trebuie să-l îmbeți pe cel care stă la telefon. Dacă trage cîteva pahare, n-o să-și dea seama că germana mea are mici defecte...

Porunci apoi neamțului să se dezbrace. Cu puțină bunăvoință, hainele lui i se potriviră Unchiului.

— Bine că m-am ras azi-dimineață, zîmbi el cînd se privi în oglinjoara găsită în buzunarul neamțului.

— Semeni cu Franț Iosif, îl lăudă Tudose.

Unchiul zîmbi măgulit, își îndreptă chipiul care-i stătea cam pe vîrful capului și se uită în actele neamțului.

— Acuma știu și cum mă cheamă. Hai să mergem, Mihai.

Pornirăm amîndoi, drum de cinci kilometri, spre satul vecin. Pînă ajunserăm noi, se înserase de-a binelea și Unchiul se bucura că o să fie mai ușor pe întuneric.

— N-au să vadă jandarmii că-s haine de împrumut, spuse el. Și chiar dacă stăm la lumină, au să fie destul de uimiți și n-au să se mai uite la uniformă...

Ajunserăm în sat. Nu întîlnirăm oameni pe uliță ; era întuneric beznă, mergeam pe mijlocul drumului și ne însoțea doar lătratul cîinilor. Curînd dădurăm de postul de jandarmi. Îl cunoșteam după stîlpul din față, pe care era înfășurat în spirală tricolorul. De sub ușa închisă se vedea o geană de lumină. Unchiul mă strînse de mînă și urcă, bocănind cu cizmele, cele două trepte de la intrare. Cînd deschise ușa, văzui un jandarm care stătea la masă și citea un ziar. La intrarea noastră, jandarmul aruncă ziarul și sări în picioare. Unchiul pocni călcîiele, salutînd, și-și pronunță cu glas răspicat gradul și numele acela încîlcit.

— Trăiți, dom' șef ! salutai și eu.

— Ce-i, băiete ? mă întrebă jandarmul. Ce-i cu dumnealui ?

— E neamț, dom' șef.

— Se vede cît de colo, prostule. Dar cum a ajuns aici ? Și ce vrea de la mine ? Că nu pricep o boabă nemțește. Pe vremea mea nu se învăța la școală. Tu cum te-nțelegi cu el ?

— Mai mult prin semne, dom' șef. M-au luat de călăuză, să le arăt drumul. S-au oprit cu camioanele în satul vecin, la Cetina.

— A, ăștia sînt ? se dumeri jandarmul. Mare pricopseală pe bieții oameni. Aoleo, să nu m-audă !

— Aude dar nu-nțelege. E tocmai din Alsacia.

— Mai bine rămînea acolo, fie vorba-ntre noi. Și ce vrea jupînul ?

— Vrea să dea un telefon, atîta.

— *Ja, ja, Telephon,* spuse Unchiul.

Jandarmul făcu un gest cu mîna :

— Și două, camarade. *Bite, bite.* Cu cine vrea să vorbească ?

— Cu ai lui, la Cetina.

— *Ja, ja,* Țetina, aprobă Unchiul.

— Am fost să recunoaștem drumul și vrea să le dea raportul.

— E-n regulă, spuse jandarmul și începu să învîrtească de manivelă : Cetina ! Alo, Cetina ! Cine-i la aparat ? Ei, drăcie ! Chiar unul de-al lor, băiete ! Treabă nemțească, ce să spun ! Ia, camarade, și vorbește.

Unchiul luă în grabă receptorul și începu să vorbească. Își compusese cu grijă poezia și o învățase pe de rost. Mai întîi avea să-l certe pe planton că nu vorbește mai clar, apoi va transmite nota 154, data de azi, din partea maiorului Strassmann către Ilse: *„La primirea prezentei, vă veți îndrepta de urgență spre locul ordonat. Veți fi răspunzători de orice întîrziere“*. În timp ce transmitea, Unchiul avea să-l ocărască pe telefonist că scrie prea încet. Asta, pentru mai multă autenticitate...

Convorbirea se desfășură după planul Unchiului. Și după ce trînti receptorul în furcă, Unchiul mulțumi bățos jandarmului, salută și ieșirăm amîndoi. În uliță grăbirăm pasul. Luna răsărise și ne ajuta să ocolim hîrtoapele care se căscau în mijlocul drumului. La jumătate cale spre Cetina, auzirăm zgomot de motor. Pe colina dinspre sat se văzură farurile de camuflaj ale unei mașini. Ne ascunserăm după niște tufe din marginea drumului. Curînd trecură camioanele. Erau toate trei, și peste duduitul de motoare se auzea cîntecul războinic al soldaților.

— Hai că ne așteaptă băieții, Mihai. Mai avem drum pînă acasă...

După vreo săptămînă, auzii povestea din gura unui țăran care fusese la tîrg la Isaccea. Oamenii vorbeau că Unchiul, călărind pe calul lui alb și purtînd uniformă de colonel german, dăduse porunci încurcate și rătăcise prin Dobrogea cîteva batalioane nemțești. Mai vorbeau oamenii că Siguranța căuta de mama focului un bărbat în vîrstă, voinic, care știa nemțește, însoțit de un tînăr cu mustață neagră.

În seara aceea, îmi răsei mustața.

VI

— Îmi spune mereu să mă interesez de Rezistență, mărturisi Herman într-o bună zi.

— Și de ce nu te interesezi?

— Glumești, făcu el potolit. Cine crezi că stă de vorbă despre asta?

— Noi doi, de pildă, îi spusei.

— Ți-aș fi recunoscător, Mihai. Comandantul a început să se uite urît la mine.

Ne împrietenisem într-un fel. Stăteam de vorbă cînd el venea în sat, trimis de comandant sub un pretext oarecare. La început îl privisem cu neîncredere ; chiar dacă știa românește, purta uniforma germană și se afla sub ordinele unui comandant neamț. Cu vremea însă, Herman deveni mai încrezător și începu să mi se destăinuiască ; el îmi vorbi despre greutățile de acasă, așa cum străbăteau din scrisorile bine supravegheate de cenzură ; îmi spuse că oamenii erau nemulțumiți, crezuseră într-un război fulger și iată că vremea trecea și după primele victorii, răsunătoare, anunțate cu surle și tobe, frontul începuse să bată pasul pe loc.

— Sînt două războaie de fapt, spuse el. Unul pe front, în linia-ntîi, iar altul, cu partizanii. Ăsta-i mai periculos, nu știi de unde răsare dușmanul. Soldaților a-nceput să le fie teamă. Comandantul are o idee fixă : se așteaptă la un atac din interior. A dublat posturile de santinelă, la mitraliere oamenii stau gata de luptă zi și noapte, cu schimbul. „Să poftească partizanii, o să-i primim bine“, spune mereu. Și-mi dă zor să aflu despre ei.

— Mîine, dacă ești curios, o să-ți spun cîte ceva, îi făgăduii. Ai un pic de răbdare.

— De ce mîine și nu acuma ?

— Trebuie să mă interesez și eu. Nu am răspunsuri gata pregătite. Asta-i treabă delicată.

— S-ar mai îmbuna puțin dacă i-aș duce noutăți, spuse Herman. Toată vremea e furios. Se leagă de oameni pentru orice fleac. Viața la bord a devenit un chin.

— O să mă țin de cuvînt. Treci mîine pe aici. Fac tot posibilul să te ajut.

Herman plecă mai vesel ; eu, în schimb, eram încurcat. Nu cumva greșisem ? Spre seară, îmi făcui drum peste apă.

Cînd află despre paza dublată și despre obsesia neamțului, Unchiul se cam încruntă.

— Te pomenești că se plîng la prefectură și ne trezim cu Delta înțesată de agenți. Trebuie să-i liniștim într-un fel. Știi ce, Mihai ? Spune-le că ai cunoscut un doctor care ți-a vorbit de partizani. Că toți oamenii zac de friguri și detașamentul e pe cale să se destrame. Spune-le că poliția i-a arestat pe cei care ne aduceau alimente. Şi că stăm prost cu muniţia.

— Ceea ce e cam adevărat, rîse Ştefan.

— Ce-i adevărat ? se încruntă unchiul.

— Povestea cu muniția. Cîteva încărcătoare, acolo. Cu astea nu poţi duce un război.

— Deocamdată nu putem face nimic. Şi dacă nu-i adormim cît de cît... Depinde de tine, Mihai. Ai grijă ce le spui.

A doua zi, Herman se înființă cu noaptea-n cap. Fumarăm amîndoi o ţigară pe prispă și vorbirăm despre starea vremii. Se apropiau ploile de toamnă, frunzișul Deltei începuse să bată-n galben-ruginiu. El își aminti despre frumusețea toamnei la poalele munților, în țara unde se născuse.

— Mi-e dor de acasă, mărturisi. Şi războiul nu pare să se termine prea curînd. Ce nebunie ! Stau două șiruri de oameni față-n față și se ucid unii pe alții.

— De ce îngăduiți asta ?

— Sîntem soldaţi, răspunse Herman. Pentru soldat gîndește totdeauna altcineva.

Strivi ţigara cu călcîiul și-i făcu vînt apoi cu vîrful bocancului departe, în curte.

— Înainte de asta eram ceasornicar, murmură. Nici nu citeam ziarele. Şi-acuma, poftim : să mă interesez de Rezistență...

— Ascultă, Herman, nu știu ce crezi despre mine. Dar ia lucrurile așa cum sînt. Spune-i comandantului vostru să fie liniștit în privința Rezistenței. Oamenii o duc prost. Au cu toţii malarie, din cauza ţînţarilor. Convoiul care-i aproviziona a fost interceptat de poliţie. Nu au alimente, nu au doctorii, nu au cartușe. O parte dintre ei au plecat pe la casele lor și stau ascunși. Ţăranii știu că va fi o iarnă grea. Iar viața în Deltă, iarna, e un chin. Așa să-i spui comandantului, întocmai cum îți spun eu.

— Chiar dacă... nu-i adevărat ? șovăi Herman.

— Asta o s-o hotărască el. Tu trebuie să-l faci să te creadă. E spre binele tuturor.

Herman surîse vag, fără să mă privească. Se temea de mine probabil. Simțeam că are o reținere. Aveam retineri și eu, la rîndul meu. Eram încredințat că aș putea deveni prieten adevărat cu Herman, dar știam că între noi există un obstacol care nu va dispărea niciodată cu totul.

— S-a întors un coleg de-al meu din permisie, spuse el. Și mi-a povestit o întîmplare ciudată. Un consătean de-al lui, infanterist, s-a îmbătat într-o seară la un han și a-nceput să vorbească mai mult decît trebuie. Povestea asta se întîmpla în Austria. Ei bine, l-au chemat a doua zi la Gestapo. Hangița era agentă, înțelegi ? În lumea asta se petrec tot felul de lucruri.

— Iar Gestapoul vostru este foarte ingenios.

— Este, aprobă el.

— Ascultă, Herman, mă bănuiești ?

— Tu nu mă bănuiești pe mine ?

— Hai s-o lăsăm moartă, Herman. Ceea ce ți-am spus trebuie să ajungă la urechea comandantului vostru. Dacă nu crede, n-are decît să se convingă personal. Iar noi rămînem mai departe prieteni, nu-i așa ?

Îmi strînse mîna și aprobă din cap. Îl însoții pînă la poartă. El plecă grăbit. Cînd ajunse la colțul bisericii, întoarse privirea spre mine. Avu un surîs trist, șters, abia ghicit sub mustața lui mare și blondă.

Unchiul îmi destăinui că încă înainte de venirea iernii, vrea să atace depozitul de muniții. Mă îndoiam de reușita unei asemenea acțiuni ; pas cu pas, intrînd în tainele nemților, izbutisem să aflu că depozitul nu era acolo unde-l știam noi, în baraca de tablă ondulată, construită cu grijă și păzită de două rînduri de santinele. Adevăratul depozit se afla sub mal, într-o grotă săpată anume, cu o intrare îngustă și acoperită cu uși grele de fier. Chiar dacă izbuteau să ia santinelele prin surprindere, ai noștri n-ar fi putut să pătrundă în depozit decît aruncînd în aer intrarea. Or asta ar fi cerut timp și le-ar fi dat nemților posibilitatea să intervină.

— Vă dau în schimb altă informație, spusei. Herman mi-a spus că se așteaptă zilele astea un convoi de muniție, în drum spre front. Spunea că are un prieten pe remorcherul care trage convoiul și era îngrijorat de soarta lui.

— Cînd trebuie să sosească ? întrebă Unchiul cu ochii strălucind. Treaba pare interesantă.

— Vineri sau sîmbătă. Li s-a pregătit o primire specială, comandanții se cunosc între ei, cel de-aici plănuiește o petrecere în cinstea prietenului său.

— Să pregătim și noi o petrecere, făcu gînditor Unchiul. Păcat că nu prea avem exploziv. Dar meșterim noi ceva pînă la urmă. Știi ce, Mihai ? O să-ți dau ție și lui Ștefan misiunea asta. Dacă lucrăm cu cap, treaba e ca și făcută ! Ștefane, dă-te mai aproape !

— Am auzit, spuse Ștefan care cosea ceva. Încercăm.

Eram bucuros și înfricoșat în același timp. Un șlep cu muniții ! Cîteva sute de tone, încărcătura unui tren întreg, făcută praf dintr-o singură mișcare ! Planul era măreț. Dar știam că orice încercare neizbutită ar fi însemnat o catastrofă. Dacă nu izbuteam din prima încercare, a doua ar fi fost inutilă : în urma tentativei noastre, nemții alarmați ar fi luat măsuri deosebite pentru protejarea convoiului. Cîteva sute de tone...

Așteptam cu nerăbdare ziua acestei acțiuni. Și mă gîndeam mîndru la puterea mea, dacă voi fi capabil, dintr-o simplă mișcare a brațului, să-i păgubesc pe nemți de muniția care-ncăpea într-un șlep.

Cristescu împinse barca spre larg și-mi făcu un semn de salut cu mîna.

— Să vii sănătos, băiete !

— Ai grijă să nu te sperii de bubuitură, îi spusei căutînd să fiu ironic.

— Nu-ntîrziați lîngă el după ce-i agățați bomboana. Fugiți cît mai departe !

— E timp berechet, îl liniștii. Să-mi oprești și mie din tocană !

Începui să vîslesc pe lîngă țărm, încercînd să-mi fac singur curaj. Undeva mai sus, la vreun kilometru, mă aștepta Ștefan cu „bomboana“ pregătită. O meșterise el însuși, folosind un ceas deșteptător, o baterie de lanternă, cîteva calupuri de trotil și niște condensatori de radio. Asistasem la proba mașinăriei : din clipa în care ceasul era pornit, începeam să așteptăm lîngă el, ascultîndu-i tic-tacul, tăcuți și nervoși, și încercînd să nu ne uităm la arătătoarele care nici nu se clinteau pe cadran. După două sau trei minute, cînd ne așteptam mai puțin, condensatorul se descărca cu o pocnitură și între firele detonatorului se arăta un firicel de fum. Apoi Unchiul îl ruga s-o ia de la capăt.

— Te distrează ? întreba rîzînd Ștefan.

Unchiul rîdea și el :

— Bine-nțeles că mă distrează. Și în afară de asta, vreau să fiu sigur că va funcționa perfect !

La urma urmei, operația e copilăresc de simplă, îmi spuneam în timp ce vîsleam de zor. E mult pînă te-apuci de ea.

Iar pregătirea noastră fusese atît de temeinică, încît nu se putea să dau greș. Încercasem în cîteva variante, cum să ne apropiem de vasul nemților, cum să-i ținem de vorbă pe marinari, în vreme ce „bomboana“ avea să se lipească de bordul șlepului, cu ajutorul unor ventuze de cauciuc. Știam totul pînă la amănunt : bomba trebuia să explodeze în timpul mersului, înainte ca nemții să tragă la țărm, dar destul de tîrziu ca să ne dea timp să ne îndepărtăm de locul exploziei...

Totul atîrna de priceperea noastră de a-i păcăli pe nemți.

Ștefan mă aștepta unde ne înțeleseserăm. Se ivi deodată pe malul apei, acolo unde cu o clipă înainte nu văzusem decît iarbă și cîteva fire răzlețe de papură. Trăsei la mal și el sări în barcă.

— Mihai, nițel mai sus e o salcie răsturnată, atinsă de trăznet. Tocmai bună să adăpostim barca pînă ne vin clienții. Cred că-i poartă de grijă convoiului ăsta ; mai adineauri s-au învîrtit pe-aici cu o șalupă.

— Și ? Te-au văzut ?

— Tu ce crezi ? rîse el.

Salcia lovită de trăznet era, într-adevăr, o ascunzătoare minunată. Dinspre apă, bordul bărcii se confunda cu trunchiul ; dinspre uscat, crengile pe jumătate carbonizate țeseau deasupra ei o încîlceală din care cu greu ai fi deosebit o bărcuță îngustă, smolită și fără nici un înscris pe ea. Ne aprinserăm țigările și așteptarăm.

Puțin înainte de apusul soarelui, auzirăm din amonte duduit de motor. Îl apucai de braț pe Ștefan :

— Ia fii atent. Cred că s-au ținut de cuvînt.

— Punctualitate nemțească, spuse el.

Zgomotul navelor se apropia. Mă gîndii o clipă la drumurile mele cu vaporul, cînd priveam amurgul de la înălțimea punții de comandă, nopțile acelea petrecute la timonă, pe întuneric, cu aparatele luminate slab, familiar, de beculețe domoale ; glasurile scăzute ale celor din jur, umbrele valurilor călătorind în prova, spaimele absurde de-o clipă...

— Nu ți-e dor de meserie, Ștefan ?

— Dar ție ? Știam eu că tînjești. Am cunoscut mulți marinari. Nu se simt bine cînd părăsesc vaporul.

— Eu nu mă gîndesc să-l părăsesc pentru totdeauna. După război, tot pe vapor o să mă întorc.

— După război... murmură el. Avem atîtea de făcut după război ! Era în șantier la noi o fată, lucra la vopsitorie. O așteptam să termine lucrul și plecam împreună spre casă. Stătea lîngă biserică și mă făceam că am drum pe acolo, numai ca s-o conduc. Vorbeam, plănuiam... Aveam de gînd să ne logodim. Și într-o bună zi a trebuit să plec. Fără să-mi iau rămas bun. Nu mai știu nimic de ea...

Oftă și-și aprinse altă țigară, aplecîndu-se mult și ferind cu grijă flacăra chibritului.

— Cum o să fie după asta, Mihai ? Se va schimba lumea cu ceva ? Vom avea parte de dreptatea pentru care riscăm acum ?

— Te îndoiești ? îl întrebai mustrător. Mai devreme sau mai tîrziu s-o împlini ceea ce vrem. Nu se poate, n-ar fi drept ca totul să rămînă zadarnic.

— În orice caz, merită să te lupți, murmură el.

Îmi aruncai privirea pe apele calme. Zării ca prin fum siluetele navelor. Ștefan umblă în raniță și scoase la iveală mina, care era ceva mai mare decît o carte groasă. Îi desfăcu încuietorile și întoarse ceasul. Era atîta liniște, încît auzii limpede tic-tacul.

— Juma' de oră de-acum încolo, spuse. Timp berechet pentru retragere. E bine, nu-i așa ? Toată povestea e să nu întîrziem prea mult lîngă ei.

— Și dacă intră apă-n mașinărie ?

— Are garnituri de cauciuc. Treabă făcută la meserie, ce crezi ? Am verificat-o de zece ori. O ocazie ca asta nu se ivește în fiecare zi. Și ar fi păcat s-o ratăm din cauza unui deșteptător vechi...

Murmurul motoarelor devenea tot mai distinct. Remorcherul trecu prin fața noastră încet, ținînd-o pe firul apei. În urma lui, remorcate la mare distanță unul de altul, veneau șlepurile.

— Ultimul șlep, spuse Ștefan. Cînd ajunge-n dreptul nostru, o luăm din loc. Fii atent să-l prindem înainte de cot. Pune damigeana și peștele la-ndemînă !

Trăsei damigeana de zece kile mai aproape și mi-o pusei la picioare. În dreapta, sub bancheta mea, stătea „bomboana". Ștefan împinse ușurel trunchiul de salcie și barca se depărtă de mal. Începui să vîslesc către șlepul care plutea greoi. Puntea lui era la numai două palme deasupra apei.

— E încărcat pînă la refuz, spuse Ștefan. Mai la dreapta, să ajungem cam în centrul lui.

Întorsei capul. Zării santinelele, nemișcate ca niște catarge, unul la prova, altul la centru, iar altul pe cabina timonierului. Vîslii mai repede. Mă ajuta și curentul apei. Cînd mă uitai iarăși, ne aflam la vreo douăzeci de metri de șlep.

— *Halt !* auzii somația santinelei.

Cristescu ridică damigeana într-o mînă și spuse clar, nu prea tare :

— Ei, *Kamerad !* Vrei vin ?

Neamțul șovăia. Din vreo două lovituri de vîslă, întorsei barca făcînd-o să plutească paralel cu șlepul, la cîțiva metri depărtare de el. Mă uitai iarăși : santinela de la prova se apropia în fugă.

— Vin, repetă Ștefan. Pe bani. Plătești... *Gelt,* înțelegi ?

Eram la un pas de bordul șlepului. Cei doi soldați se sfătuiau între ei.

— Vin bun ? întrebă unul.

— Bun. *Gut,* traduse Ștefan.

Unul dintre nemți scoase cîteva bancnote și se lăsă pe vine, cu mîna-ntinsă. Cristescu luă banii, îi numără cu grijă, încuviință din cap și ridică damigeana. Neamțul se aplecă s-o ia. Pistolul-mitralieră i se bălăngănea pe piept. Celălalt scoase repede capacul bidonului și desfundă damigeana. Amîndoi erau ocupați cu vinul. Era clipa pe care-o așteptam. Ştiam că santinela de la pupa și cîrmaciul se uitau la damigeană, nu la mine. Cu mișcarea pe care-o repetasem de sute de ori, zile-n șir, ca să nu dau greș, scosei repede mina și o apăsai de peretele șlepului. Totul dură cîteva clipe.

— Gata, Ștefane, spusei.

— *Was?* întrebă un neamț de pe șlep.

Cristescu scoase la iveală crapul de cinci ocale, pescuit în dimineața aceea, și-l aruncă pe puntea șlepului. Nemții scoaseră un strigăt vesel și Cristescu le făcu cu mîna :

— Salut, *Kamerad! A rivederci!*

Depărtai barca împingînd cu vîsla în bordajul șlepului. Începui să vîslesc, cu ochii la nemți. Unul ridicase peștele și-l arăta cîrmaciului, ținîndu-l în lumină ca pe un trofeu.

— Am transpirat, spuse Ștefan uitîndu-se spre șlep. Mă temeam că au să ne țină de vorbă.

— N-aveau vreme. Le era și lor teamă de comandant. Și-așa văzîndu-i că au stat de vorbă cu niște pescari, cred că o să-i beştelească nițel.

— Dacă va mai avea vreme.

— Crezi că o să meargă mașinăria ta ?

— De ce să nu meargă ? Ar fi păcat, tocmai acum...

Traserăm barca la mal și ne ascunserăm între sălcii. Departe, pe luciul apei, în soarele care apunea, șlepul condamnat lăsa o urmă lată, cu valuri care se despleteau, tot mai mărunte, ca o coadă de păun. Valurile ajunseră la mal domolite ; apa clipoci abia simțit printre pietrele netezite...

Apoi bubuitura năprasnică ne asurzi pe amîndoi ; ne orbi vîlvătaia albă ce se înălțase deodată spre cer ; ne izbi în piepturi suflul greu al exploziei, al șirului de explozii, declanșate atît de des încît păreau un urlet neîntrerupt al monstrului de fier care-și dădea duhul într-o jerbă de foc auriu.

— Cunoști locurile pe-aici ?

— Oarecum, domnule comisar. Nu sînt din părțile astea, dar le-am călcat metru cu metru. Și pe malul ăsta, și dincolo, în Deltă.

Comisarul dădu din cap. Era un bărbat frumos, înalt, cu părul dat peste cap. Semăna mai degrabă a artist.

— Te văd băiat dezghețat, spuse. Ce meserie ai ?

— Podar, cum zic oamenii pe-aici. Cîrmesc bacul. Facem transporturi peste apă.

— Bine, bine, dar nu faci asta de-o veșnicie. Ce-ai fost înainte de a veni aici ?

— Marinar. Marinar de cursă lungă.

— Constănțean ?

— Da. Dar de cînd cu războiul... Iertați-mă, dom' comisar.

— De ce să te iert ? Înainte de război eram avocat. Am fost și deputat, acum vreo zece ani. Trăit toată viața în București. Și deodată, mă pomenesc că vînez partizani în Deltă. Cine-i de vină ? Războiul.

— Eu sînt om simplu, spusei cu prudență. Nu mă pricep la politică. E treaba celor mari. Noi, oamenii de rînd, trebuie să ne supunem.

Comisarul se ridică de pe buturugă, își scutură pantalonii și se apropie de mine :

— Auzi, n-o face pe moralistul cu mine. Cunosc la oameni și sînt nițel mai bătrîn ca dumneata. Te-am cumpărat dintr-o privire. Vrei să spui că-ți place povestea asta ?

Pentru o clipă mă cam pierdui cu firea. Mă temeam că mă pune la-ncercare ; mi se părea nefiresc să aud asemenea vorbe din gura unui comisar din Siguranță, trimis anume să cerceteze din port în port, din om în om, cauzele exploziei de pe șlepul german. El mă măsura cu privirea, așteptînd răspunsul. Stăteam amîndoi pe mal, lîngă debarcader, și eram singuri. „Poate e sincer, gîndii. Poate nu crede cu adevărat în cauza pe care-o apără. A fost silit de împrejurări să îmbrace uniforma asta de care ne temem și pe care-o urîm. Dar cine poate citi în sufletul omului ?“ Tăcui, socotind că e mai bine așa.

— Marinarule, să-ți spun un lucru. Dacă mîine te-ai duce și m-ai reclama inspectorului-șef că i-am vorbit de rău pe aliați, sau că mi-am exprimat niște idei personale în legătură cu acest război...

— Eu, domnule comisar ? Ferit-a sfîntul !

— N-o face pe prostul, mă întrerupse el. Vreau să spun că inspectorul-șef ți-ar rîde-n nas. Adevărul e că n-am cu cine să discut. Eu știu ce știu. Nemții s-au înhămat la o căruță prea grea. Rusia, Anglia și America — trei coloși. Cum să te pui cu ei ? Hitler a scrîntit-o, asta-i lucru sigur. A greșit pe undeva socotelile. Și o să ia bătaie, înțelegi ?

Încercai s-o scald :

— Nu mă pricep la strategie. Tot ce știu e că trebuie să se termine într-un fel.

— O să se termine, încuviință comisarul. Și o să se facă un tribunal : un rus, un englez, un american. Și-o să ne ia la rînd : „Dumneata ai fost de partea nemților ?“ „Nu ! Convingerile mele...“ „Ce convingeri ? Martori, dovezi !“ Ce mă fac atunci, marinarule ? Rămîn fără pîine ? Eu sînt dator să privesc în viitor. Să mă asigur. Și-atunci o să te chem pe dumneata și pe altul și pe altul : „Să spună dumnealor...“ Ce-ai să spui, marinarule ?

— Ce să spun, domnule comisar ?

— Ți-am spus să n-o faci pe prostul. Știi bine la ce mă gîndesc. Nu sînt atît de naiv încît să-mi joc soarta pe-o singură carte, mai ales că o socotesc necîștigătoare.

Răsuflai ușurat. Așadar, asta era ! Domnul comisar își pregătea terenul, pentru orice eventualitate.

— Totuși nemții sînt aici, spusei. Iar dumneavoastră ați venit pentru o treabă care-i privește pe ei.

— Am venit ? Am fost trimis, vrei să spui. Nu-mi strică o mică excursie. Dacă găsesc ceva, mă aleg și cu o decorație. Trebuie să trăiești într-un fel, nu ? Zici c-ai fost în Deltă. Ai dat de vreo urmă, ceva ?

— Urme de animale, dacă la asta vă gîndiți. Vaci, oi, vulpi, cîte-un mistreț...

— Mistreț ! bombăni el jucîndu-se nervos cu eghileții. De urme de oameni te întreb, frate !

— Ce să caute oamenii acolo ? Au doar aici, lîngă apă, o pepenărie de cîteva hectare. Și o baltă unde pescuiesc. Dar mai departe, în desiș, cine s-ar băga ? Te rătăcești de la primii zece pași !

— O să vedem, făcu el. Dumneata mergi cu mine. O să mai iau vreo doi țărani care cunosc drumul. Am primit ordin să caut luptătorii din Rezistență și trebuie să-i caut.

— Vă pierdeți vremea, dacă-mi permiteți, domnule comisar. Ce luptători ? Unde să stea ? Ce să mănînce acuma, cînd iarna bate la ușă ? Nu sînt pe-aici, vă spun eu.

— Nemții susțin că sînt. Iar eu am ordin să cercetez. Acum cîtva timp au avut și un schimb de focuri cu ei.

— Ăia nu erau luptători din Rezistență, cum îi numiți dumneavoastră.

— Dar ce erau ? Fantome ? Fantome cu pistoale și carabine, ai ?

— Vorbiți de dezertorii care-au fost pe-aici, spusei. S-au dus mai departe, sînt sigur de asta. În Deltă nu poți trăi prea multă vreme, dacă n-ai ce-ți trebuie.

— Eu am venit să cercetez, spuse comisarul retezînd aerul cu palma. Iar voi, localnicii, trebuie să mă ajutați.

Își chemă oamenii, care rămăseseră în curtea bisericii, la umbră. Erau doi inși voinici și posomorîți, îmbrăcați civil. Cînd intraseră în curte, ceruseră apă rece și-și scoseseră cravatele. Unul din ei se descheiase la haină și se așezase pe prispa joasă. I-am văzut atunci, pentru o clipă, tocul pistolului prins cu o curea la subțioară, peste cămașă. Rămăseseră nepăsători acolo, pe prispă, în timp ce comisarul mă luase amical de braț și pornise cu mine spre debarcader. Acum se apropiau agale, cu pălăriile pe ochi. Cînd ajunseră la doi pași de noi, îl salutară pe comisar ducînd două degete la pălărie. Mie, firește, nu-mi dădură nici o atenție.

— Nimic și iar nimic, se văită comisarul. Trebuie să cercetăm la fața locului. Băiatul ăsta o să ne arate locul exploziei.

Ne urcarăm în barcă. Mă așezai la rame și începui să vîslesc în susul apei. N-aveam nici o emoție. Cercetarea nu putea dovedi nimic. Ce să se aleagă dintr-un șlep cu muniții care sare-n aer ?

Toată dimineața ne pierdurăm vremea adunînd de pe mal bucățele de fier : rămășițe din puntea șlepului, schije de proiectile, fragmente din lăzile de muniții cu două-trei litere pe jumătate arse.

— Ar fi fost bun un scafandru, spuse comisarul privind cu dispreț recolta noastră. Să cercetăm epava. Altfel, ce-am putea deduce din grămada asta de fiare vechi ?

— Pot să mă scufund eu, domnule comisar. Atîta, că apa e tulbure și nu se vede mare lucru.

— Oricum, trebuie să încerc toate căile. Dacă vrei să mă ajuți, marinarule, ți-aș fi recunoscător.

— Vă costă o dușcă de ceva tare, domnule comisar. Apa e cam rece la vremea asta.

Trăsei barca în preajma epavei. Îl rugai pe unul din agenți să treacă la vîsle și să țină barca împotriva curentului. Mă afundai în dreptul epavei. Eram curios să știu ce s-a ales din „bomboana" lui Ștefan.

...Revenii la suprafață și mă agățai cu mîinile de marginea bărcii. Mi se părea mai cald în apă decît afară. Comisarul mă așteptă să-mi trag sufletul.

— Nimic, așa-i ? mă întrebă el.

— Nimic. La pupa e o spărtură de un stat de om. Cîrma nu mai există. Cred că de-aici a pornit.

— Mașină infernală, cum bănuiam, spuse comisarul. Iar domnii de la București îi dau zor : „Nu există partizani !"

— Pe Calea Victoriei sigur că nu există, rînji unul dintre agenți. Dar dacă vedeau curelele de transmisie tăiate cu lama, la fabrica de pulbere...

— Sau nisipul băgat în motoarele de tanc... adăugă celălalt.

— Pînă și copiii, izbucni comisarul pe cînd mă urcam în barcă, presară cuie pe șosea și se uită cum repară nemții cauciucurile. Ce vremuri, Dumnezeule !

Unul dintre agenți căscă discret, iar celălalt vîntură cu mîna prin apă. Vîslii iarăși spre sat. Mi-era foame și mă întrebam cum va aprecia comisarul prînzul nostru frugal.

— Cred că sîntem pe-o pistă greșită, spuse el la masă. Dumneata, dom-le Cristescu, spui că nu știi nimic ; dînsul — arătă spre mine — a avut toată bunăvoința să ne ajute. Nici un rezultat. Fac prinsoare că țăranii din sat n-au să ne spună cine știe ce.

— Țăranii n-au fost niciodată vorbăreți, mormăi agentul de lîngă mine punînd lingura deoparte. Mai pui o țuică, șefule ?

Îi umplui iarăși ceașca cu țuică slabă din recolta nouă. Comisarul se încruntă la el, dar nu zise nimica. Turnai și-n ceașca celuilalt agent. Trăgeau amîndoi binișor la măsea și mă gîndii că asta mi-ar putea fi de folos în vreun fel.

— Sat de oameni simpli, spusei. Simpli și săraci. Nu se complică ei.

— Tot în Deltă e cheia misterului, făcu comisarul. Trebuie să cercetăm, poate dăm de vreo urmă. Dumneata o să ne fii călăuză.

— Cu dragă inimă, domnule comisar !

Vreo trei zile îi purtai, cînd cu barca, cînd pe uscat, prin hățișurile din fața satului. Din vreme-n vreme, auzeam în preajmă țipătul acela de pasăre, devenit un semnal. Știam că oamenii Unchiului ne urmează pas cu pas, gata să intervină la nevoie. Dar cercetarea semăna mai mult cu o excursie ; comisarul admira natura, mă întreba de numele păsărilor care țîșneau pe neașteptate, bătînd din aripi, în fața bărcii, pe cînd agenții colindau împrejurimile cu pistolu-n mînă.

— Nimic și iar nimic, făcu comisarul în a treia zi de cercetări. Ce raportez eu la București ?

Stăteam în curtea bisericii, sub soarele încă fierbinte, și agenții se uitau chiorîș pe sub borul pălăriilor. Drumurile lor prin sat și prin împrejurimi nu aduseseră nimic nou.

— Raportați adevărul, domnule comisar, îi spusei. Nu există nici urmă de luptători pe aici.

— Sau dacă există, știu să se ascundă, spuse gros unul dintre agenți.

— Poate dumneata, Ghiță, ai mai mult fler, zise comisarul. Ai lucrat în afaceri politice, după cîte știu.

— Oho ! rîse agentul. De ani de zile asta mi-e pîinea. Și am făcut treabă, nu glumă. Dacă aveam și ceva carte, eram mare azi. Domnul inspector-șef spunea că am perspective, cu talentul meu.

— Atunci... pune-ți talentul la lucru, domnule Ghiță. Rămîi aici și continuă cercetările. Poate dai de urma lor.

Agentul tresări, trase de poalele sacoului și-și îndreptă umerii :

— Domnule comisar, dați-mi voie. Cred că o asemenea hotărîre...

— O asemenea hotărîre sînt împuternicit să iau, dacă împrejurările o cer. Dumneata consideri că partizanii sînt pe aici, și poate că ai dreptate. Poate n-am cercetat eu destul de temeinic.

— N-am spus asta.

— Dar ai gîndit-o. Poftim, îți dau prilejul să te afirmi. Dacă reușești, pe cuvînt de onoare că fac raport să fii avansat. Îți obțin și dispensă de studii. Am pe cineva care poate să mă ajute.

Urmăream cu neliniște discuția. Ideea de a lăsa un agent în sat mi se părea primejdioasă pentru noi ; omul ăsta cu pistolul legat în curele la subțioară putea să încurce treburile Unchiului. Încercai să-l influențez pe comisar :

— Așa cum n-au apărut în astea trei zile, s-ar putea să nu apară niciodată. Ar fi păcat să vă pierdeți vremea...

— Nu ne duce grija, marinarule, rîse comisarul. Pentru asta sîntem plătiți. Rămînem înțeleși, Ghiță.

— Voia dumneavoastră, mormăi agentul. O să stau cu băieții ăștia, în casa popii.

— Dacă n-au nimic împotrivă, spuse comisarul cu ochii la mine.

— N-avem nimic împotrivă, domnule comisar.

VII

— Ni s-a mărit oștirea, spuse Unchiul. Stanciule, dă-te-aproape să cunoști un tovarăș de-al nostru.

Toți zîmbiră și-i făcură loc să treacă. Veni spre mine un marinar mărunțel și bălai, cu nasul cîrn. Mă privi drept în față cu ochii lui albaștri și-mi întinse mîna :

— Stanciu Grigore, din Regimentul infanterie marină.

— Mihai Gorun, mă prezentai. Fără regiment. Lucrez pe cont propriu.

— Nici eu n-am venit cu regimentul aici, rîse el. În schimb a umblat regimentul după mine.

— Zece zile, tot prin locuri pustii, adăugă Unchiul. E un om de ispravă, în tot cazul.

— Transmisionist, preciză Stanciu. De fapt s-ar spune că nu mai exist. Condamnat la moarte. Uite-aici.

Îmi întinse un colț de ziar mototolit. Citii cu greutate literele aproape șterse : *„Curtea marțială, făcînd aplicarea articolului........... condamnă la moarte pe soldatul Stanciu Grigore contingent 1928, Regimentul infanterie marină...“*

— Cum ai scăpat ? îl întrebai.

Stanciu surîse ca și cum i-aș fi pus o întrebare glumeață :

— M-au judecat în lipsă, frate.

— Oho ! Deci e o poveste mai veche ?

— Nu e veche, dar Curtea marțială lucrează repede în cazuri de-astea. Nu e nici o lună de-atunci. Aveam cinci zile permisie și m-am dus acasă, să-mi văd părinții. Și pe ei, și pe o fată, vecină cu noi. Voiam să mă însor cu ea...

Se întrerupse și înghiți în sec. Îi oferii o țigară, fără să-l invit la povestire. Vedeam bine că e pornit să-mi spună totul, dar îi venea greu să vorbească.

În jurul nostru se adunaseră toți ceilalți, în cap cu Unchiul. După fețele lor neclintite îmi dădeam seama că știau povestea lui Stanciu Grigore, o mai auziseră, dar dacă o ascultau din nou era numai dintr-o pornire de solidaritate, din dorința de a fi umăr la umăr cu el și a-i aproba fapta care-l adusese aici între ei.

— Ca să vezi de ce sînt în stare aliații, spuse Unchiul fără să se adreseze cuiva anume.

— Nemții ? întrebai prostește.

Stanciu ridică din umeri, pufăind grăbit din țigara umedă, care ardea greu.

— Ce să lungesc vorba ? spuse el răgușit. Pe fata asta au prins-o într-o seară, cînd venea de la cîmp. Erau doi, cu armele la ei. Și-au bătut joc de ea, și ea țipa și-i zgîria, dar te pui cu fiarele ? Au venit oamenii pe fugă, și nemții au tulit-o spre cazarma lor. Și fata, hm... fata... s-a aruncat în Dunăre. Chiar în seara aia.

Unul dintre pescari înjură prelung și colorat, amintind ceva de războiul lui Hitler și de slujbașii lui Scaraoțchi. Nu-i răspunse nimeni. Stăteau toți umăr la umăr în jurul lui Stanciu Grigore, iar el aruncă în iarbă țigara aproape întreagă.

— Toată povestea s-a întîmplat cu trei zile înainte de permisie, urmă el printre dinți. Mi-au scris bieții oameni, dar cred că scrisoarea a ajuns în urma mea. Așa că nu știam nimic. Și cum treceam spre casă, pe lîngă poarta lor, am văzut-o în curte pe maică-sa, toată în negru. Odată mi-a sărit inima. Am dat năvală-n curte și am strigat-o. M-a îmbrățișat plîngînd. Nici nu înțelegeam ce spune. Am dus-o în casă. Pe urmă a venit și taică-său : „Am rămas singuri, Dode. S-a dus lumina și mîngîierea noastră". „Nemții", m-a deslușit maică-sa printre lacrimi. Aș fi vrut să-i întîlnesc pe nemernicii ăia, să le sucesc gîtul cu mîna mea. Am hoinărit trei zile-n șir pe uliță, doar-doar oi da de ei. Nimic. Picior de neamț nu se mai arăta în sat. Comandantul lor suspendase permisiile, să se mai liniștească lumea... Ce să-ți spun, frate ? M-am sfătuit cu tata : „Eu nu mă mai întorc la regiment. Am auzit că se află în Deltă oameni care luptă împotriva nemților. Mă duc la ei. Să ne răzbunăm..." Tata, ca omul, se temea să nu pățesc ceva. Spunea că pe dezertori îi împușcă pe unde-i găsesc. Dar pe mine nu m-au găsit...

Ceilalți se depărtară, impresionați de poveste. Un amestec de milă și revoltă îmi clocotea în suflet. Mă apropiai de el, îi pusei o mînă pe umăr, oftai.

— Amară viață, Grigore. Trebuie să le-o plătim cu vîrf și-ndesat.

Stanciu împături peticul de ziar și-l puse cu grijă la loc în portofel, apoi spuse liniștit, fără patimă, de parc-ar fi vorbit despre o afacere oarecare :

— O să le-o plătim, frate. De asta am venit aici.

Unchiul se apropie de noi. Retezase o nuia de salcie și acum o ascuțea, zvîcnînd ușor mîna cu briceagul la fiecare mișcare.

— Și ce mai e prin sat, Mihai ?

— Prost, Unchiule. Dulăul ăla nu se clintește, parc-ar fi de cînd lumea acolo.

— Un polițai, îi explică Unchiul lui Stanciu. Băieții ăștia au scufundat un șlep nemțesc cu muniții ; de atunci, a rămas în sat un agent de Siguranță.

Stanciu făcu un gest cu latul palmei

— Hai să-l...

— Nu, nu e cazul. S-ar încurca lucrurile. Ar trimite pe alții-n loc, că au destui. Cîtă vreme e ăsta în sat, n-o să se lege nimeni de oameni. El păstrează liniștea, sau așa își închipuie. Iar noi putem să ne vedem de treabă.

— Își cam vîră nasul peste tot, spusei. Cum face careva un pas, hop pe el. Într-o noapte a stat la pîndă-n cimitir. Zicea că poate-i pică vreun noroc.

— S-aștepte mult și bine, rîse Unchiul. El crede că ne jucăm de-a hoții și vardiștii prin cimitire. Dar neamțul tău ce mai face ?

— Nu l-am mai văzut de cînd cu șlepul. L-or fi bănuit că a dat vești despre convoi. L-or fi arestat, sau l-au mutat în altă parte. Deocamdată nu i-am întrebat de el.

Unchiul aruncă nuiaua cît colo, șterse lama briceagului cu degetele și o închise, apoi se uită pe sub sprîncene la mine :

— Nici să nu-i întrebi. Îi faci să intre la bănuieli. Mai bine împrietenește-te cu „dulăul".

— Am și început, mă lăudai. Doarme la noi și mi-a povestit viața lui. În primele zile începuse să se uite lung după Matilda.

— După Matilda ? strigă Unchiul. Auzi, nemernicul...

— I-am spus că e logodnica mea și că facem nunta la primăvară. De atunci a cam lăsat-o în pace.

— Foarte bine, spuse Unchiul. Te-ai descurcat foarte bine. Acuma băieți, dați-vă cu toții mai aproape. M-am gîndid la un plan. O să le dăm nițel de furcă nemților...

Mă întîlneam cu Matilda aproape în fiecare seară. Tatăl ei se uitase chiorîș o vreme, dar pînă la urmă se deprinsese și luă lucrurile așa cum erau. E drept că ne legasem sufletește, dar ceea ce ne unea mai tare era primejdia pe care-o înfruntam amîndoi, în numele aceleași nădejdi.

— Crezi că o să fie bine pînă la urmă ? mă întrebă ea într-o seară, îngrijorată ca din senin.

— Trebuie să fie bine, o încurajam. De noi toți atîrnă asta. Să ne facem datoria cît putem.

Ea se lipi de mine. O simțeam caldă și vibrîndă prin rochia subțire.

— Nu ți-e frig ? S-a lăsat răcoare...

— Mihai, mi-e teamă pentru tine. Ai grijă, prea te vîrî în gura lupului. Ba cu neamțul, ba cu comisarul ăla galonat. Cît ai fost plecat cu el am stat cu inima strînsă.

— N-aveai de ce, dragostea mea.

— Ba da, spuse ea și glasul începu să-i tremure. Ei sînt răi și vicleni, iar ai noștri, așa de puțini... Aveam o presimțire rea, Mihai. Nu ți-am spus-o, de teamă să nu-ți încurc drumul. Cînd te frămîntă ceva, e mai greu să-ți ții firea. Iar tu aveai nevoie să-ți ții firea atunci. Comisarul ăla avea suflet hain, se vedea după ochi.

Mă prefăcui nepăsător :

— Ți s-a părut, Matilda. Era un om ca toți oamenii.

— Și bivolul ăsta pe care l-au lăsat aici... Umblă toată ziua și se uită peste garduri prin curțile oamenilor.

— Nu-ți fie teamă de el. E un prostănac. Puterea lui stă-n pumni, nu în agerimea minții.

— Bagă de seamă, cam dă tîrcoale pe lîngă casa noastră. N-o fi simțit ceva ? I-am spus și tatei...

— Ca să-ți spun adevărul curat, te place.

— Pe mine ? strigă Matilda.

— De ce te miri ? Sau nu te crezi demnă de un domn ca el ?

— Dă-l focului cu domnia lui cu tot, spuse ea țărănește. Ascultă, Mihai, spuneai că mi-a dat unchiul o însărcinare.

Mă crispai. Aș fi vrut ca măcar pentru o clipă să rămîn cu ea, să fim noi doi și-atît, două ființe apte pentru dragoste, două inimi îngemănate, fără gînduri negre, uitînd de prezența apăsătoare a hitleriștilor, uitînd de dulăul care ne ațînea cărările, uitînd chiar și de Unchiul. Dar nu se putea. Încercai s-o mai îmbrățișez o dată — vraja pierise, eram din nou pe pămînt, aici în fața dușmanului, doi luptători cu toate simțurile la pîndă.

Umbra agentului se prelinse pe lîngă gardul de stuf al unei case mărginașe. Îl văzusem la vreme. Matilda, care era cu spatele la el, n-avea cum să-l simtă. Trebuia să schimb repede vorba. Mai întîi, încercai s-o îmbrățișez prin surprindere și ea dădu un mic țipăt :

— Fii cuminte, Mihai.

— Te iubesc, nu-nțelegi ? spusei tare, ca și cum n-aș fi bănuit prezență omenească prin preajmă.

Matilda încercă să se depărteze de mine, folosind un vicleșug.

— Răsare luna, spuse. E mai frumoasă decît în alte seri.

Îi dădui dreptate : luna răsărise, mare și roșie, peste vîrful sălciilor.

— Uită-te la frunze. Sclipesc de parcă-s peștișori.

— Peștișori de argint, spuse ea. Ca într-un basm de cînd eram copii.

— Și mie-mi plac basmele, auzirăm îndărătul nostru vocea „dulăului“. Cînd eram mic, muream după ele. Bunică-mea se pricepea să povestească. Avea ea darul ăsta.

Ne prefăcurăm speriați și ne desprinserăm din îmbrățișarea aceea fățarnică.

— Nu știam că vă deranjez, spuse agentul. E o seară prea frumoasă ca să stai singur, între patru pereți.

— Dar Cristescu unde-i ? întrebai. L-ați lăsat singur ?

— Doarme buștean.

— Eu mă duc, e tîrziu, spuse Matilda într-o suflare. Noapte bună !

Se strecură pe lîngă noi și dispăru în întunericul din care luceau vag zidurile caselor. Ne uitarăm amîndoi după ea.

— Drăguță fată, spuse agentul. Mi-a plăcut de cum am văzut-o. Și mă pricep la femei. Drăguță foc, ce mai !

— Drăguță și cuminte, domnule.

— Cuminte ! făcu el cu dispreț.

Simții un fior de neplăcere undeva, între umeri. Trebuia să schimb vorba ca să-mi pot stăpîni mai ușor furia.

— Dar ce-i cu Cristescu de s-a culcat odată cu găinile ? Parcă spunea că jucați cărți în seara asta. Mă mir de el că a scăpat ocazia. Mereu se vaită că n-are adversar. Eu unul nu mă pricep. Și se bucura că joacă cu dumneavoavoastră...

— Am jucat, confirmă agentul. Dar l-am bătut de vreo trei ori la rînd și s-a înfuriat. S-a jurat că nu mai joacă cu mine. Și s-a dus la culcare. În schimb, eu am venit încoace. Într-o plimbare, așa. Fără țintă. Să nu crezi că urmăresc pe cineva. Adevărul este că nu-mi place să zac aici, să mănînc pîine de pomană. Avem treabă destulă acolo, în oraș.

În lumina lunii, care bătea acum spre galben, îi cercetai fața. Rămăsese nemișcată, fără urmă de zîmbet.

Nu, omul nu glumea ; credea în meseria lui odioasă și-i părea rău că stă aici degeaba în loc să vîneze oameni în altă parte.

— Cred că aveți ceva isprăvi la activ, spusei.

— Oho ! Într-o vreme eram cel mai bun agent din tot sectorul. Mi-au dat și premii. Dacă se-ntoarce vreo dată roata, sînt cap de listă. M-ar jupui de viu.

— Nu prea înțeleg...

— Ei, nu-nțelegi ! Mi-a spus mie dom' comisar într-o zi : „Mă, gorobete, dacă pierd nemții războiul, te-ai ars".

— Și ce faceți dacă pierd ?

— Mă duc cu ei, spuse hotărît agentul. Am eu relațiile mele. Cum miros ceva, cum am luat-o din loc...

Cuvintele lui mă făcură să mă gîndesc la o vorbă veche de-a marinarilor, că șobolanii prind de veste cei dintîi cînd stă corabia să se scufunde, și-și caută scăparea... Dar omul din fața mea era prea mare și prea sigur de el ca să-l pot asemui cu un șobolan.

— Eu nu m-amestec în politică, spusei. Ninge, plouă, meseria nu mi-o ia nimeni din mînă.

— Nici meseria mea nu e de lepădat, murmură el. Și chiar de-ar fi, e prea tîrziu să mai dau înapoi. M-am deprins așa, să mă vîr peste tot, să aflu taine, să descos suflete. Și vai de cel ce-mi cade în mînă. E mai bine să mă ai prieten decît dușman. Cine se are bine cu mine, n-are de ce regreta. Știu să răsplătesc serviciile...

Pricepeam unde bate. Avea nevoie de un informator, știa că de la țărani n-o să scoată nimica ; mai toți erau rude între ei, se cunoșteau de mici ori se ajutaseră cîndva. Nădejdea lui era la unul ca mine sau Cristescu, niște venetici, care n-au avut vreme să se lege sufletește de locuri și de oameni.

— Cred că există oameni dispuși să vă ajute, spusei.

— Cine o face, o face în binele lui, zise agentul. M-ar interesa să știu ce gîndesc oamenii din sat. Sînt așa de închiși, așa de încruntați... De multe ori am nevoie de deslușiri. O simplă vorbă mă poate pune pe un drum bun. Ți-am spus că sînt iscusit, nu trebuie să-mi dai mură-n gură...

— Dacă s-o ivi prilejul, o să vă ajut și eu, spusei știind că asta aștepta de la mine. Dar v-am spus că nu mă amestec în politică. Mă întreba și domnul comisar, m-au întrebat și nemții ; eu ce să știu ? Îmi văd de bacul meu și zic bogdaproste că am un rost oarecare.

— Rostul oamenilor e cum și-l fac, zise el pe un ton categoric. Sîntem datori să ne ajutăm unii pe alții ; dacă m-ai servi, aș pune și eu o vorbă bună unde trebuie. Te-ai îngropat în satul ăsta, păcat de dumneata. Băiat dezghețat, vorba lui dom' comisar. Ai merita să scapi d-aici.

Aș fi vrut să-i spun că nu vreau să scap, și nu cu prețul pe care mi-l cere el, dar eram sigur că n-ar fi înțeles. Mă mulțumii să-i dau un răspuns în doi peri, lăsîndu-l să creadă că aș putea să-i fiu de folos. Asta îl va face mai puțin bănuitor, mă gîndeam. Să ne putem împlini mai în liniște treburile...

Ne cam stricase socotelile agentul. Abia în seara următoare se ivi prilejul să-i încredințez Matildei misiunea pe care i-o hotărîse Unchiul : ea trebuia să facă pe jos vreo douăzeci de kilometri de la Tulcea spre Babadag, să urmărească stîlpii de telefon pe care-i instalaseră nemții și să găsească un loc potrivit pentru o nouă ispravă a luptătorilor din Deltă : întreruperea legăturii dintre bateriile antiaeriene nemțești din zona Tulcea. Era o treabă primejdioasă, dar merita osteneala. Se știa că nemții primesc prin fir direct prealarma de atac aerian, mult înainte de a se anunța la radio, iar instalarea unui cablu telefonic în locul celui tăiat cerea timp. Unchiul primise sarcina și găsise ca totdeauna mijloacele cele mai sigure s-o îndeplinească.

— Tu faci numai recunoașterea, îi spusei Matildei. Vezi drumul stîlpilor și alegi locul. O femeie cu o boccea în mînă nu bate la ochi nimănui. Altcineva dintre ai noștri nu poate merge ; jandarmii au fotografiile lor, iar dacă m-aș duce eu, „dulăul“ și-ar da seama că lipsesc și m-ar urmări.

— Nu-i nevoie de atîtea vorbe, mă opri Matilda. Dacă a spus Unchiul să mă duc, mă duc și gata.

— Fii atentă la patrulele de pe drum. Socotește cam la cîtă vreme trec pe-acolo, e foarte important. Vom distruge cablul între două ronduri. De-aia mai întîi trebuie să știm cît timp avem la-ndemînă.

— Mă dădăcești ca pe-un copil, zîmbi ea. Am înțeles ce am de făcut, și cred că Unchiul o să fie mulțumit.

— Te iubesc, îi spusei pe neașteptate.

— Nu-i vreme de asta, rîse Matilda și mă îmbrățișă.

VIII

Cele două zile, cît lipsi Matilda, stătui ca pe ghimpi. Încercam să-mi ascund neliniștea în fel și chip. Jucam ore-n șir table cu agentul, pe păhărele de vin — era un plan mai vechi al meu, trebuia să-l dedau la băutură, ca să-l pot ameți în caz de nevoie, fără ca el să bănuiască ceva. Mă opream la vorbă în drum cu oamenii din sat, înspăimîntat la gîndul că vreunul dintre ei mi-ar putea aduce o veste proastă. Matilda găsise prilej să se ducă într-un sat la vreo douăzeci de kilometri depărtare, pe șoseaua Tulcea—Babadag. O bătrînă avea băiatul plecat acolo, la meserie, și-i trimitea din cînd în cînd o traistă cu mălai, fasole și cîteva ouă. Cojocarul la care lucra băiatul era om cuprins, avea o casă arătoasă în care Matilda putea găzdui peste noapte. Dealtfel, nea Arsene era rudă de departe cu bătrîna, așa că drumul Matildei părea firesc. Dădui toate aceste explicații agentului — treptat, ca pe niște noutăți mărunte ale satului — pentru ca el să nu-și pună prea multe întrebări. Era dator să vegheze la tot ce se petrecea în sat, iar eu îi făgăduisem să-l ajut...

Fata se întoarse a doua zi spre seară. O văzui trecînd prin fața bisericii. Era trudită, călca încet și purta o bundiță nouă pe umeri. Agentul se uita, ca și mine, pe fereastră.

— Văd că s-a înnoit, spuse el, urmărind-o cu privirea. Cojocarul ăla pare meșter bun. Mi-ar prinde și mie bine o bundiță. Iarna e aproape...

— Mă duc s-o întreb cum a călătorit, spusei. Și cît i-a luat cojocarul de bundiță.

— Ce bundiță ? rîse gros agentul. Mai bine spune că ți-a fost dor de ea.

— Mi-a fost, de ce să mint ?

Ieșii fără alte explicații și fără să mă uit în urmă. Simțeam în ceafă privirea „dulăului". Ajuns în uliță, grăbii pasul și o strigai pe Matilda. Ea se opri, se-ntoarse, alergă spre mine. Ne îmbrățișarăm scurt, ca două rude care nu s-au văzut demult. Apoi pornirăm spre casa ei. Tatăl Matildei ne aștepta în prag. Intrarăm nerăbdători în odaia largă și luminoasă, cu șervete albe în jurul icoanelor.

— Bine că te-ai întors, spuse Arsene cu voioșie în glas. Mi-era teamă că te prinde noaptea pe drum.

— Am mers încet, tată. Voiam să țin minte cît mai bine și drumul, și locurile. Unchiul o să fie mulțumit. Stîlpii nu-s prea înalți, și în partea dealului șoseaua face un cot. Dincolo, e o pădurice de salcîmi și tei. De sus se vede totul ca-n palmă. Iar patrulele vin cam la o jumătate de ceas. Motociclete cu ataș cu doi oameni. Plus ce mai trec între timp, cu camioane sau cu căruțe.

— Unchiul așteaptă raportul, spusei. Mă duc la el chiar în seara asta. Cît ai dat pe bundiță ?

— De ce mă-ntrebi ?

— „Dulăul" zicea că i-ar place și lui una.

— Spune-i că le dă numai pe de-ale mîncării. Cojocarul ăla e om viclean, nu vrea să țină banii la saltea. Se teme de hoți.

— Bine. Am plecat. Dacă-i trece prin cap „dulăului" să dea pe-aici, spuneți-i că m-am dus prin vecini să fac rost de băutură. Dar nu cred că mai vine.

Barca mă aștepta. Cînd mă apropiai de celălalt mal, auzii țipătul păsării de apă. Unchiul era pe-aproape.

— Patru sau cinci oameni, atîta, spuse Unchiul.

— Și... ceilalți? întrebă dezamăgit Ștefan, care devenise un fel de ajutor al lui.

— N-o să plimb prin văzul tuturor o companie întreagă, făcu Unchiul.

— Și nici nu trebuie prea mulți, adăugă Stanciu Grigore. Pentru urcat pe stîlp cu o foarfecă e destul un om. Altul, jos să păzească.

Ștefan trase adînc din țigară. Pentru o clipă jarul roșu îi lumină obrazul posomorît, năpădit de o barbă țepoasă.

— Dar dacă vin nemții, ce face unul singur împotriva lor? protestă el. E riscant. Și-așa avem oameni puțini.

— N-o să începem un război întreg, îl lămuri Unchiul. O să-i acoperim retragerea, atîta tot. Iar pentru asta sînt destui doi-trei inși. O să meargă Mihai, Cristescu, Stanciu și Ștefan. Și eu, bineînțeles.

— Unchiule, spusei, poate ar fi mai bine să rămîi aici. Ne descurcăm și singuri.

— Cum să lipsesc de la o treabă atît de însemnată? se miră el.

— Însemnată dar primejdioasă. S-ar putea să ne înconjoare, să ne urmărească prin pădure, să prindă pe vreunul... De ce să riști?

— Ai vrea să stau pe buturuga asta și să-mi fumez țigara, așteptîndu-vă? mormăi Unchiul. Poate-mi dai sfatul să cioplesc niște fluiere, sau să joc țintar cu băieții? Rămîne hotărît. Mîine seară, îndată ce se-ntunecă, plecăm. Pregătiți-vă armele. Lui Stanciu o să-i meșterim niște scoabe să se poată urca repede pe stîlpi. Hrană rece și haine groase, că noaptea e frig. Asta-i tot, flăcăi.

Îi făcusem o descriere amănunțită a poziției stîlpilor. Unchiul cunoștea bine șoseaua, își aminti de locul numit

Vadul Grecului, unde drumul trecea peste albia unui pîrîu secat.

— O să fie un fel de joacă, ne asigură el. Numai de n-ar veni vreo patrulă înainte de vreme.

Ştefan îl linişti :

— Neamţul e om calculat, Unchiule. Vine şi pleacă după ceas. Aşa că... n-aş crede să ne supere.

— Mihai, spuse Unchiul, du-te, să n-ajungi tîrziu acasă. Spune-i agentului că tu şi Cristescu faceţi un drum la Tulcea, la cercul de recrutare. Şi lăsaţi-i o damigeană la-ndemînă, ca să vă suporte lipsa mai uşor. Plecaţi de dimineaţă cu vaporul. Staţi în Tulcea pînă după prînz. Cumpăraţi nişte mărunţişuri — dovadă că aţi fost cu adevărat acolo. După masă, o luaţi uşurel spre Babadag. Ne întîlnim în amurg la Vadul Grecului. E un pod prin apropiere, aşa că nu-i greu de găsit.

— Nu ne rătăcim noi, Unchiule. Vorba e ce facem cu armele ?

— Armele le-aducem noi, spuse Unchiul. Vreţi să vă plimbaţi prin oraş cu pistoalele la brîu ?

— E limpede, spusei. Ne vedem mîine seară, la Vadul Grecului...

Vadul Grecului ! Locul acela paşnic şi pustiu, doi umeri de deal printre care şoseaua trecea urcînd domol şi cotind uşor spre dreapta ! Dincolo de el, dealul făcea o pantă abruptă, iar la capătul ei era pîrîul, sau numai albia lui, fiindcă apa nu venea decît primăvara, la topirea zăpezilor. Pe deasupra lui, şoseaua trecea peste un pod de lemn, destul de nou şi solid. Mai la dreapta se vedeau urmele vechiului pod, mai îngust şi cu picioarele de lemn încă înfipte în albia secată. Departe, în dreapta, sclipea acoperişul unei biserici ; primele case ale satului se vedeau la vreun kilometru de la pod încolo, ascunse printre pomi.

Ajunsesem acolo pe-nserate, cum ne fusese vorba. Ne adusese un ţăran cu o căruţă pînă pe la jumătatea drumului; de acolo pe jos, agale, încercînd să nu ne uităm prea curioși la mașinile nemțești care treceau, cînd și cînd, spre Tulcea.

— Dacă n-avem ghinion, povestea asta cu sîrmele o să meargă strună, spuse Cristescu cînd ajunserăm în vîrful pantei. Avea dreptate Unchiul. Or fi și ei pe-aici, nu-i așa?

— Uite-i colo, în pădurice. Ne fac semne.

Pornirăm repede spre copacii rari și subțiri. Începuse un vînt rece și Cristescu își îndesă șapca pe cap. Eu îmi ridicai gulerul scurtei. Unchiul făcu cîțiva pași înaintea noastră.

— Ce vă spuneam? strigă el de departe. Un fel de joacă. Mai întîi să pregătim drumul. Cristescule, ia pionezele astea și aruncă-le pe șosea, dincolo de pod.

Îi întinse un pumn de cuie prinse cu mare meșteșug între ele: oricum le-ai fi așezat, unul din vîrfuri rămînea tot în sus.

— Frumoasă lucrătură, spuse Cristescu examinînd o piesă. Parcă-i arici.

— Opera lui Ștefan, se făli Unchiul. Nici un cauciuc nu rezistă. Risipește-le de-a latul șoselei, dar cu socoteală, să-ți ajungă și să nu-ți rămînă locuri goale. Tu, Ștefane, du-te în partea cealaltă, cam unde începe panta. Presărați pionezele și veniți înapoi. Dacă se-arată ceva, dați semnalul. Iar dacă e nevoie, deschideți focul. Noi vă venim în ajutor îndată. Trebuie să-i ținem pe loc pînă coboară Stanciu de pe stîlp. Pe urmă, fuga în pădure, fiecare pe altă parte, ca să-i păcălim. Asta, dac-o fi nevoie...

— Poate n-o să fie nevoie, spuse Stanciu în timp ce-și lega ghearele de bocanci.

Se auzi un zgomot de motor.

— Ascundeți-vă, spuse Unchiul. Să vedem despre ce e vorba.

O motocicletă cu ataș venea dinspre sat. În preajma podului, încetini. Motociclistul, cu ochelari mari de plexiglas, strigă ceva celui din ataș. Acesta răspunse tot așa, strigînd. Trecură prin dreptul nostru în goană. Unchiul se uită la ceas :

— E-n regulă, băieți. Dați-i drumul și fiți cu ochii-n patru !

Stanciu începu să se cațere pe stîlpul din marginea șoselei. Cristescu și Ștefan se depărtară în fugă, fiecare în direcția hotărîtă. Le auzeam pașii tropăind pe șosea. Trăsei închizătorul pistolului-mitralieră. Auzii cum Unchiul făcea la fel. După cîteva minute, auzirăm șuieratul aerului. Ajunsă pe pămînt, sîrma se mai tîrî puțin prin ierburi și se încolăci într-o buclă largă. Scoabele de la picioarele lui Stanciu bocăniră pe stîlp.

— Bravo, Grigore, spuse Unchiul uitîndu-se în sus. Treci la următorul !

Stanciu sări pe pămînt și porni la deal, mișcînd caraghios picioarele cu scoabele de fier legate de ele. Undeva, în depărtare, hurui un motor.

— Lasă-l să treacă, spuse Unchiul.

— E vreme destulă, strigă Stanciu grăbind pasul către al doilea stîlp. Și nu sună a mașină de-a lor. O fi vreo hodoroagă de pe-aici.

— Bine, du-te, încuviință Unchiul.

Dinspre sat se vedeau luminițele albastre, de camuflaj, ale farurilor mașinii. Simții cum îmi bate inima. Stanciu începuse să urce ; în lumina săracă îi vedeam silueta lunecînd pe stîlp în sus, tot mai sus...

Apoi explozia cauciucului și scrîșnitul frînelor mașinii. Comenzi cu glas tare, zdupăitul oamenilor care săreau din camion. O fîșie de lumină puternică pipăi șoseaua, apropiindu-se tot mai mult de noi. Ne ascunserăm în șanț. Lumina trecu de noi, se ridică pe mal, atinse stîlpul...

— Stanciule, repede jos ! strigă Unchiul.

Dar era prea tîrziu. Nemții îl văzuseră ; o rafală lungă pîrîi, vedeam flăcările de la țeava armei dușmane pîlpîind în dreptul cabinei...

— Trag cu mitraliera, zise Unchiul. S-ar putea să-l nimerească. Hai repede spre ei, Mihai !

Auzii pistolul-mitralieră al lui Cristescu. Din partea nemților pocniră cîteva carabine. Alergam ca bezmeticii prin gropi, peste brazde groase de pămînt, trăgînd din mers. Din urmă ne ajunse strigătul lui Stanciu :

— Am coborît, sînt jos !

— Toți în pădure ! strigă Unchiul.

Era și timpul. Înfuriați, nemții porniseră camionul așa cum era, cu cauciucul spart, și veneau spre noi. Ne risipirăm printre copacii tăcuți, plini de întuneric. În urma noastră șuierau gloanțele. Mă izbii de o creangă, alta îmi agăță pulpana scurtei. Auzii stofa pîrîind. Fugii înainte. Motorul camionului tăcuse iarăși, se auzeau doar împușcăturile și, din cînd în cînd, gloanțele izbind copacii. Fugii din răsputeri pînă cînd auzii glasul Unchiului :

— Aici, băieți. Să ne oprim și să-i întrebăm ce vor.

— Doar n-or fi o sută, spuse vesel Cristescu în dreapta mea.

— Sînteți toți ? întrebă Unchiul. Mihai ?

— Aici, la doi pași !

— Stanciu !

— Mi-am lăsat fiarele în șanț. Păcat de ele, mi-ar mai fi trebuit.

— Ștefan ?

Tăcere. Auzirăm pașii grei ai ostașilor hitleriști.

— Ștefan ! repetă Unchiul.

Iarăși tăcere. Mă înfiorai.

— Băieți, trageți numai cînd sînt la un pas de noi. Și schimbați-vă imediat locul !

Mă ascunsei după un copac. Văzui o umbră prăvălindu-se spre mine. Trăsei o rafală și neamțul se prăbuși. Din dreapta, țăcăni scurt altă rafală. Auzii un strigăt în nemțește. Pe urmă o comandă :

— *Feuer !*

— Culcat ! Nu mai trage nimeni ! porunci Unchiul.

Mă făcui una cu pămîntul, îndărătul copacului. O ploaie de gloanțe șuieră pe deasupra capului. Vedeam în față licărind focurile de la gura armelor. Apoi altă comandă și focul încetă deodată. Nemții plecară, furișîndu-se printre copaci.

— Le e frică, spuse Unchiul. Nu ne cunosc tăria și se tem de o capcană. Ori au de gînd să cheme întăriri...

— Unchiule ! țipă deodată Stanciu, E mort, săracul !

— Ștefan ?

— Da. Lovit drept în cap.

— Repede o groapă, băieți. Cu cuțitele, cu unghiile, cu ce puteți. Of, doamne, să pierzi un om ca el !

La lumina săracă a unei lanterne, săpai pe trunchiul copacului ce străjuia mormîntul lui Ștefan : „mort pentru libertatea patriei“.

— Misiunea îndeplinită, spuse Unchiul la plecare. Dar cu ce preț !

Ne întoarserăm în sat apăsați de pierderea aceasta. Dar „dulăul“ era cu ochii pe noi ; trebuia să rîdem, să-i povestim de fetele întîlnite în cale, despre filmul de dragoste pe care-l văzusem, despre forfota orașului. Agentul ascultă cu interes povestea noastră și nu bănui nimic. Vestea despre tăierea cablurilor și încăierarea cu nemții ajunse tîrziu în sat. Vreo săptămînă-n șir ascultarăm povești despre oastea care sărise asupra nemților la Vadul Grecului ; se spunea că lupta durase o noapte-ntreagă, că Unchiul umbla pe un cal alb, că comandamentul german făgăduise un premiu pentru cine va da informații despre „hoții de cablu telefonic“...

Vreo două săptămîni după această întîmplare, primii o hîrtie de la cercul de recrutare : urma să fiu încorporat...

— Du-te, spuse Unchiul. Avem nevoie de oameni și acolo.

— Bine, dar aș fi vrut...

— E sarcină, spuse el apăsat. Cînd ajungi acolo, ceri să vorbești cu plutonierul-major Cucu. Îi spui că vii din partea mea și că ești marinar. Să te repartizeze la marină. Pe Dunăre, așa să-i spui. Mai departe, știe el ce are de făcut.

Îmi luai rămas bun de la el și de la băieți. O despărțire scurtă, reținută. Mă întrebam fără voie dacă aveam să mai revăd vreodată aceste chipuri familiare, aceste locuri pe care începusem să le îndrăgesc.

Despărțirea de Matilda îmi păru și mai grea. Singuri pe malul Dunării, sub vîntul acela tăios de octombrie, vorbirăm o noapte-ntreagă. Vorbirăm mai mult despre trecut decît despre viitor. Viitorul e o ghicitoare al cărei răspuns nu-l ai totdeauna la-ndemînă.

Partea a treia

Remorcherul „Speranța"

I

— Avion vineee! Distanța zece mii, altitudine două mii, direcția nord-est...

La strigătul lui Traian, observatorul, sărirăm toți în picioare. Eu jucam țintar cu unul dintre mecanici; lîngă noi stăteau tunarul Argintaru și mitraliorul Ciobanu; mai încolo, la prova, Micu zdrăngănea la chitară și caporalul de la mașini lălăia în legea lui.

— La posturi, feciori! strigă locotenentul de sus, de pe comandă. Alarmă! Porniți motoarele. Gata de manevră!

Nici nu terminase de vorbit și mă aflam sus, lîngă el, pe puntea îngustă, mărginită de un parapet înalt. Suisem treptele cîte trei. Locotenentul ne învățase așa. „Cînd e alarmă, fecior, să zbori ca pasărea. Pe urmă, în viața de toate zilele, poți mere pă cum ți-i felul..."

Pusei mîna pe timona de lemn auriu, cu garnitură de alamă pe care era gravat numele navei: „SPERANȚA".

— Timona gata de marș! strigai.

Locotenentul dădu din cap. În spatele meu lunganul de Traian se lungise parcă și mai mult, cu binoclul la ochi, și striga mereu:

— Distanța opt mii... Distanța șapte mii...

Puntea începu să dîrdîie și auzii duduitul înfundat al motorului principal. Răsuflai adînc, încordat să-mi domolesc bătăile inimii. Un avion ! Şi ? Ce-o să fie ? Vine şi trece. Doar nu ne-o ținti tocmai pe noi ! Şi totuşi dacă...

— Mola prova ! porunci locotenentul aplecîndu-se peste parapetul înalt care mărginea puntea de comandă.

— Mola prova ! repetă Ciobanu, mitraliorul.

Mă aplecai înainte, peste timonă, să văd mai bine. Îmi plăcea totdeauna cum lucrau puntiştii la manevră. Se mişcau cu o agilitate de scamatori. Ciobanu ăsta, mărunt şi cu o față ca de copil, era mai iute decît toți. Într-o clipă sări pe mal, dezlegă parîma încolăcită pe după trunchiul unei sălcii, aruncă parîma pe punte şi reveni, cu o săritură, la postul lui. Între timp, locotenentul strigase alte ordine ; ştiam fără să mă uit, şi ştia şi el, că Argintaru a dezlegat parîma de la pupa vasului şi s-a întors lîngă tun. Auzii clinchetul telegrafului care dădea comanda la motoare. Remorcherul se depărtase la vreun metru de mal ; motorul începu să duduie mai zorit, o zmucitură uşoară ne dădu de veste că plecăm. Strînsei cavilele timonei, lustruite şi netede, aşteptînd comanda.

— Cîrma tribord ! îmi aruncă locotenentul peste umăr.

— Am înțeles, cîrma tribord !

Învîrtii timona. Ne depărtam repede de țărm. Prin fața mea defilară o clipă cohortele de valuri sclipitoare, apoi văzui dunga întunecată a pădurii de pe țărmul celălalt. Departe, spre oraş, se auzeau salvele prelungi, repetate, ale bateriilor antiaeriene. Sus, pe cer, exploziile proiectilelor răsunau ca un ecou depărtat. Avionul venea de undeva, dinspre sud, parcă rătăcit din stolurile amenințătoare care traversau tot mai des cerul.

— Foc ! Foc ! strigă locotenentul. Argintarule, ce aştepți ?

— E prea departe, dom' comandant, auzii glasul lui Argintaru de la tun. Să trag aşa, în vînt ?

— Trage unde-o fi, dar trage odată, să nu ne pomenim cu vreun raport.

Tunul automat de 37 de milimetri tuşi spasmodic şi asurzitor, azvîrlind în văzduhul limpede un şir de proiectile. De la prova îi ținea isonul mitraliera grea cu două țevi. În urma noastră se auzi şi tirul bateriei de pe atelierul plutitor. De data asta nemții n-aveau de ce să ne facă raport la comandament : trăgeam cu toate armele.

— Vine spre noi! strigă locotenentul. Spre sălcii, Mihai! Cîrma babord!

— ...Babord! repetai cu tot zelul.

Răsucii repede timona și remorcherul nostru, luînd un rondou strîns, se înclină primejdios de mult, aproape atingînd apa cu marginea punții. La cîteva zeci de metri de mal, locotenentul ordonă „stop mașinile" ; curînd prova se înfipse în pămîntul moale al ostrovului. În urmă, acolo unde ne aflasem cu o clipă înainte, zeci de proiectile biciuiră apa. Cu un urlet năprasnic, avionul trecu trăgînd necontenit cu mitralierele de bord și se depărtă spre apus. Locotenentul cercetă cerul senin și pustiu.

— Cam asta a fost, spuse. Vreunul care-a greșit direcția.

— Slavă Domnului, am scăpat și de data asta, strigă Ciobanu, lăsînd mînerele mitralierei.

— Am scăpat! încuviință locotenentul. Nu pentru noi venise. Pregătiți-vă muniția, măi feciori, să nu ne trezim iar cu vreo comedie. Se întoarse spre maistrul principal Drăgan, secundul său : Moșule, aicea o să stăm de-acum înainte. Sub sălcii. Nu se vede de sus.

Maistrul își scoase cascheta și-și șterse chelia cu o batistă mare. Era un om voluminos de te mirai cum încape prin ușile înguste de pe remorcher și suferea de căldură.

— Plus că e și umbră, își dădu el cu părerea. S-a încins puntea ca plita.

— Să vezi în iulie ce-o să fie. Barem acum mai adie vîntul. Ei, așa facem. Pune un fecior să lege nava de un trunchi mai gros, adăugă locotenentul cercetînd cu privirea malul. După masă facem o recunoaștere. Pe hartă scrie că Ostrovul Morarului nu e locuit.

— Poate găsim niște pepeni, zise Traian cercetînd cerul cu binoclul.

— Numai la foale ți-i gîndul, rîse locotenentul. Liber de la posturi! Faceți ordine pe punte!

Mă uitai la el. Stătea acolo, pe comandă, în plin soare, și nici nu părea să-i pese de arșiță. Își aprinse o țigară. Aș fi fumat și eu, dar regula bordului nu-mi îngăduia aici, sus, și în prezența comandantului. Mă îndreptai spre el, salutînd :

— Permiteţi să cobor !

— Nu, fecior. Stai locului şi ia de la mine o ţigară. Tu, Traiane, poţi coborî. Asigurăm noi observarea.

Traian salută şi coborî. Luai ţigara de la locotenent şi o aprinsei de la a lui. Mă cam mira invitaţia asta. Nu prea intră în obiceiurile navale ca un marinar să fumeze cu comandantul. Ne mai uimise locotenentul şi-n alte rînduri. Într-o seară ne povestise că era născut într-un sat din partea Oradei, că părinţii lui rămăseseră acolo şi primea cu greu veşti de la ei. Se aflau sub stăpînire străină, şi asta numai din vina nemţilor. Mai pe ocolite, mai pe de-a dreptul, locotenentul ne vorbise despre nemulţumirea lui : trebuia să rămînă departe de locul unde se născuse...

— Acolo-s românaşi de-ai noştri, spunea. E o fărîmă din trupul ţării. Şi trag nădejde că n-or rămîne pentru vecie înstrăinaţi de-ai lor !

Nu se temea să vorbească deschis despre asta, iar noi îl preţuiam şi mai mult, pentru că nu era făţarnic. De aceea nu mă temeam de o discuţie cu el, mai mult : o aşteptam. Aveam misiunea să fac cunoscut cît mai exact starea de spirit a echipajului. Iar omul numărul unu din echipaj era, fireşte, comandantul vasului, omul acesta înalt şi suplu, cu ochii albaştri şi părul bălai tuns scurt, cu uniforma totdeauna impecabilă. Un ofiţer de marină cum scrie la carte.

— Măi fecior, spuse el privindu-mă în ochi, se-aude că s-a format un bloc între partide. Vor să scoată ţara din război şi să readucă nordul Transilvaniei la patria mamă.

— Ar fi bine, spusei. Şi ar fi drept.

— Tu n-ai auzit de asta ?

— De unde s-aud, dom' comandant ?

Locotenentul tăcu şi trase din ţigară. Acuma eram sigur că citise ziarul pe care-l lăsasem cu o seară înainte, dinadins, în calea lui. Ziarul purta titlul „România liberă“ şi cuprindea declaraţia de constituire a Blocului Naţional Democrat. Făcusem asta cu aprobarea învăţătorului din sat, secretarul celulei. Voiam să vedem ce face locotenentul : îl trimite la organele de informaţii sau îl ţine pentru el ? Acum eram sigur : voia să afle amănunte.

Dar eu nu eram împuternicit să i le dau. Misiunea mea era să-l pun la curent cu ideile Blocului, atîta.

— Te văd fecior de ispravă, Mihai, spuse el încet. Vreau să fiu sincer cu tine. Să nu ne ascundem nimic unul altuia. Am găsit pe navă un jurnal. Un jurnal de două șchioape, dar jurnal. Cine l-a adus aici? Asta mă-ntreb de trei zile încoace.

— Ce fel de jurnal, domnule comandant?

— Un jurnal cu niște idei... incendiare, zîmbi locotenentul. Idei de care mulți se sperie. De fapt idei sănătoase. E vorba de Blocul Național Democratic. Un bloc care-și propune să încheie armistițiul și să restabilească independența țării. Asta-nseamnă și anularea Dictatului, nu-i așa?

— Domnule comandant, nu prea mă pricep la politică.

— Nu trebuie să te pricepi prea mult, ca să-nțelegi durerea noastră, a ardelenilor. Pămîntul nostru dat pe mîini străine. La primărie oameni noi și firme scrise-n altă limbă. Jandarmi cu uniforme străine și făcîndu-se că nu-nțeleg de le vorbești în graiul țării. Politică? Durerea din inimă, asta-i politica. Iar jurnalul acela pune degetul pe rană, Mihai.

— Nu știu de nici un jurnal, domnule comandant.

— Nici nu te-ntreb. Mă întreb așa, pe mine. Am comuniști pe navă și eu nu știu? Nu sînt eu destul de apropiat cu oamenii? Nu-i cunosc pe fiecare-n parte? De ce n-am observat nimic? Sau l-o fi adus domnul Zmeu?

— Domnul Zmeu! El, proprietarul vasului, el, prietenul nemților! Glumiți, domnule comandant?

— Nu glumesc, Mihai. Poate-i prieten cu nemții doar de ochii lumii. Eu l-am cunoscut cînd am luat în primire vasul. Nu-i convenea deloc ordinul de rechiziție, dar cu mine s-a purtat frumos. E un om bine crescut.

— Bine crescut, mă grăbii să-i dau dreptate. Dar asta n-are nici o legătură cu...

— Atunci? Feciorii ăștia de pe navă, pe care mă lăudam că-i cunosc?

— Oricare dintre ei, mai degrabă decît domnul Zmeu.

— Bine, feciorule, văd că de la tine n-o să scot nimic, oftă locotenentul. Şi nici n-am de gînd să întreb din om în om. În tot cazul, se pregătește ceva, asta-i lucru sigur.

Şi tare bine mi-ar părea să-mi văd iarăşi casa şi părinţii. Să mă duc în sat la mine fără paşaport, înţelegi ?

— Înţeleg, domnule locotenent. Şi... dacă-mi daţi voie să vă-ntreb, pot să văd şi eu ziarul ăla ?

— L-am aruncat peste bord. E mai bine-aşa, Mihai. Ne scuteşte de încurcături.

— Păcat, spusei.

— De ce ? L-am citit. Şi cred că l-au citit şi alţii înainte, nu-i aşa ?

— Nu ştiu.

Locotenentul ridică din umeri :

— Asta-i situaţia. Poţi pleca, Mihai. Du-te la băieţi. Dar nu vă risipiţi prin pădure ; staţi pe-aici, prin preajmă, că nu poţi şti ce se mai întîmplă.

Îl salutai şi-l lăsai să-şi roadă în sine întrebările. Coborîi pe punte, unde Argintaru stătea de vorbă cu Ciobanu.

— Ce zici de ei, Mihai ? mă întrebă Argintaru arătînd cu capul spre navele germane acostate departe, lîngă cariera de piatră. N-au tras nici un foc, domnii.

— Nu le pasă, cîtă vreme avioanele nu vin de-a dreptul peste ei, spuse Ciobanu.

— De ce le-ar păsa ? spusei eu. Ce, e ţara lor ? Sînt oraşele lor ? Iar muniţia costă bani...

Maistrul, care meşterea ceva la instalaţia ancorei, ridică privirea spre noi şi spuse mustrător :

— Ei, băieţi, altceva n-aţi găsit de vorbit ? Or i s-a făcut cuiva dor să intre-n bucluc ?

— Dă-le pace, moşule, auzirăm glasul domol al locotenentului de sus, de pe comandă.

Privirăm cu toţii în sus, spre el. Dar locotenentul se întorsese cu spatele, semn că nu mai avea nimic de spus.

— Ce mai zice ? mă întrebă Argintaru cu glas scăzut.

— A citit. Mă-ntreba dacă nu ştiu cine l-a adus. Dar nu era supărat. Dimpotrivă, mi-a vorbit iarăşi despre ai lui şi despre ocupaţia străină.

Argintaru îşi făcu de lucru la cutia cu piese de rezervă pusă la-ndemînă, lîngă afetul tunului. Apoi se uită la închizătorul tunului, încă fierbinte după tragere.

— E bine, spuse el. Nu ţi-a spus ce-a făcut cu ziarul ?

— L-a aruncat în apă. Ca să nu iasă încurcături.

— E bine, repetă Argintaru.

Începui să dau tîrcoale bucătăriei, unde telegrafistul zdrăngănea crătițele. Tocmai intrasem în tratative cu el pentru niște pîine cu salam, cînd auzii glasul locotenentului :

— Mihai, unde ești ?

— Ordin, dom' comandant !

— Ia-ți niște haine mai acătării, că te trimit pînă la nemți c-un plic. Lansați barca la apă !

O călătorie cu barca, de la ostrov și pînă dincolo pe țărm, unde-și aveau nemții debarcaderul, era o plimbare riscantă. Nu i-ar fi fost greu unui aviator dibaci să nimerească o barcă plutind chiar pe mijlocul Dunării.

— Un plic, domnule comandant ?

— M-a rugat domnul Zmeu azi-dimineață, cînd am plecat încoace. Vrea să-l invite pe comandant la pescuit. Trebuie să-l servim pe om, nu-i așa ?

— Am înțeles, spusei gîndindu-mă la ciudățeniile soartei : domnul Zmeu mă trimitea, fără voie, să-mi risc viața. Tocmai el, care-ar fi dat oricît să mă știe pe lumea cealaltă ! Îmi trăsei peste tricou o bluză albă de doc, îmi pusei bereta „de oraș“ și urcai iarăși pe punte. Argintaru se apropie de mine :

— Mihai, vezi că nemții descarcă niște muniție. Încearcă să afli unde o depozitează. Și cîte santinele au la depozit. Vezi să nu te miroasă.

— Bine. Mă descurc eu...

Mă dusei la pupa, să văd ce e cu barca. O lansaseră ; locotenentul se uită lung la mine și-mi făcu semn :

— Poți să te duci. Uite plicul. Vezi că pe dreapta e curentul puternic. Ai grijă să nu te scoată cine știe unde.

— Ba o să mă ajute, spusei, așezîndu-mă la vîsle. Prind viteză. Abia or să le vină avioanelor mai greu să mă nimerească.

— Nu mai vin avioane, mă liniști maistrul Drăgan. Cred că ăla era în recunoaștere.

La semnul maistrului, Argintaru dezlegă barbeta și o azvîrli cu îndemînare pe panoul de la prova. Barca se prelinse ușor de-a lungul navei. O apăram cu mîinile, să nu se lovească de bordaj. Locotenentul îmi strigă de sus :

— Dacă vin avioane, știi ce ai de făcut. Tragi la mal și te adăpostești. Sau, dacă nu mai ai timp, mergi cu barca în zig-zag.

— Am înțeles! strigai și începui să vîslesc. Îmi făceam socoteala că drumul ăsta avea să dureze vreun sfert de ceas. Numai de n-ar veni vreun avion în vremea asta. Încercai să-mi abat gîndul de la primejdia care mă pîndea. Eram sigur că domnul Zmeu s-ar bucura auzind de misiunea asta. Nu știa cum să-mi facă de petrecanie. Începusem să mă deprind cu primejdia; trăiam cu ochii-n patru, atent la fiecare pas, la fiecare mișcare a domnului Zmeu. Între noi doi se afla un mort, a cărui amintire, nemărturisită, ne urmărea pretutindeni. Cred că fostul secund de pe „Cleopatra" era obsedat nu de crima în sine — oameni ca el nu au mustrări de conștiință prea îndelungate — ci de faptul că aici, în preajma lui, continua să trăiască singurul om care cunoștea oribilul secret. Cine-ar putea trăi liniștit lîngă un asemenea martor? De fapt nici eu nu eram prea liniștit. Mă gîndeam tot timpul la crima rămasă nepedepsită, o crimă a cărei dovadă o am în mînă dar n-o pot da în vileag...

Cale de mijloc nu exista; unul din noi trebuia să piară — eu, ducînd cu mine taina morții lui Toader, sau Zmeu ispășindu-și crima. Vîsleam cu nădejde spre formația de nave germane și mă gîndeam la revederea mea cu fostul secund al navei „Cleopatra"...

Perioada de instrucție la baza Țiglina fusese scurtă, cum era și firesc în vreme de război. Ceva instrucție „să-i intre leatului în sînge disciplina", ceva teorie din tactica plutonului, exerciții de tragere, cunoașterea minelor fluviale și a navigației pe Dunăre... Pe urmă, într-o dimineață, majorul companiei venise cu o listă bătută la mașină:

— Băieți, de mîine o să fiți ambarcați pe nave. Abia acum începe viața ostășească adevărată. Vedeți cum vă purtați acolo, să nu ne faceți de rîs... Nu mișca-n front, camarade, că te papă gaia! Ascultați aici și băgați bine la dovleac!

Era emoționat și încerca, prin asprimea vorbelor, să-și ascundă ce simțea. Se despărțea de noi, știa că plecăm la război, că unii dintre noi pe care-i primise de recruți erau acum dați pe listele publicate în ziare, „căzuți la datorie“, cum se spunea în fruntea listelor acelea înconjurate cu chenar negru...

— Soldat Asandei Ion, la Regimentul infanterie marină...

— Prezent !

— Soldat Boboc Ștefan, la Grupul 1 fluvial...

— Zent !

— Soldat...

— Zent !

— Soldat Gorun Mihai, pe remorcherul „Speranța“ !

— Prezent ! am răspuns simțind un nod în gît.

— Vai de sufletul tău ! mi-a șoptit Boboc, vecinul meu de grupă.

Într-o seară, în dormitor, venise vorba despre remorcherul „Speranța“, proprietatea unuia Zmeu, care vine mereu să vadă cum e îngrijită nava și găsește totdeauna cusururi.

— Am fugit de acolo cu prima ocazie, povestea un caporal instructor. M-am dat bine pe lîngă un majur de la flotilă. Niște țigări, o sticlă de coniac grecesc și m-a debarcat. Zmeu ăsta, bine i se potrivește numele. Mănîncă oameni, leatule. Cu toate că-i civil. Nu pricep, zău, ce-i cu el.

— Toți sînt așa, oftase vecinul meu de grupă scoțînd capul de sub pătură. Li se pare că dacă nu-s răi, slăbește disciplina.

Acum stînd în front, mi-am amintit aceste cuvinte, dar nu puteam să dau înapoi.

— Ieși la raport, leatule, mi-a spus caporalul instructor. Comandantul de companie te vede bine ; te-ai purtat frumos și ești băiat isteț. Poate te dă pe altă navă...

M-am prefăcut nepăsător :

— Peste tot e la fel, dom' caporal. Armata-i armată. Măcar de-am scăpa cu zile...

A doua zi, dimineața, vasul de pasageri s-a oprit în dreptul unui sat, dînd semnal cu sirena ; dinspre debarcaderul satului am văzut venind o barcă. Secundul vasului a coborît scara de la comandă aducînd un pachet de ziare.

— Lăsați că-l duc eu, i-am spus.

— E-n regulă, camarade, mi-a spus secundul. Că tot n-ai bagaje multe.

Mi-a dat pachetul cu ziare și m-a ajutat el însuși să cobor în lotca neagră, pescărească.

— Mergi în sat ? m-a întrebat cel din barcă după plecarea vasului.

— Nu, la vapoare, i-am spus. Sînt pe-aproape, nu ?

— Mai la vale, după cotul ăla.

— Așa știam și eu. Dă-mi și mie să trag la vîsle.

— Nu-i nevoie. Sînt deprins. Ai grijă de ziare, să nu se ude. Cam face apă sărăcia asta de barcă.

— Cum e pe-aici, tataie ?

— Cum să fie ? Bine, a mormăit omul de la vîsle.

— Dar așa, cu viața, cu războiul, cum vă-mpăcați ?

— Și dacă nu ne-mpăcăm ce ? Ne-ntreabă cineva pe noi ? Cu ai noștri ar mai fi cum ar fi. Ostașii își fac datoria. Și eu am făcut armata la marină. Și veneam în manevre, și cînd scăpam la mal, ne mai dădeam în stambă... C-așa-i soldatul, nu ? Înțelegem. Da' ce te faci cu nemții ? Vin ca la ei acasă, mănîncă din pîinea noastră, beau din vinul nostru... Ce dracu caută aici ? Nu ne trebuie armă străină. Auzi, nu cumva ții cu ei ?

— Eu țin cu-ai mei, tataie. Ia citește ce scrie aici.

I-am arătat cu degetul panglica de la beretă, pe care scria cu litere de mătase „Flotila de Dunăre". Omul a lăsat vîslele o clipă, a scuipat în palme, a întors capul ca să vadă cît mai avem pîn-la mal și a urmat :

— Nu că mi-e frică. Dac-aș fi eu singur cu gînduri de-astea, m-aș teme. Dar tot satul, înțelegi ? Și cred că toată țara...

— Bine-nțeles, l-am aprobat.

— De unde ești ?

— Din Constanța.

— Oraș frumos. Am fost și eu, de două-trei ori am fost. Ești născut-crescut acolo ?

— Da. Și taică-meu avea un prieten care-i învățător aici, în sat. Dac-o mai fi pe aici. Zamfir îl cheamă.

— A, dom'vățător? s-a luminat omul de la vîsle. Este, cum să nu fie? Un om de treabă, cumsecade. Tot satul îl iubește. Treci pe la el acuma?

— Nu pot. Trebuie să mă prezint la navă. Ordin, ce crezi? Armata-i armată.

— Păcat. Te duceam chiar la el. Sîntem vecini. Om tare de treabă.

— O să-l caut, duminică, dacă-mi dă drumul. Las-o mai încet, că ajungem.

Omul a întors capul. Cu cîteva lovituri de vîslă a întors barca și a lipit-o ușurel de debarcaderul scîlciat. A sărit și a legat-o. Am sărit și eu, luînd pachetul cu ziare:

— Poftim poșta. Și mulțumesc pentru plimbare.

— Ah! s-a apărat el. Tot mă duceam. Abia a trecut vremea mai ușor. Știi pe unde s-o iei, nu-i așa? Ții cărarea, drept pe lîngă mal, pe urmă urci dealul și dincolo sînt ai voștri. Armată ușoară!

Am pornit voinicește, cu sacul marinăresc pe umăr. Din cînd în cînd mă opream să-mi șterg nădușeala de pe frunte și să cercetez locurile cu privirea.

— De pe deal navele se văd bine, îmi explicase la plecare un instructor care făcuse serviciul la monitoare. Aștepți vreo barcă să treacă apa. Dacă ajungi dincolo, în baltă, te descurci. Numai să n-ajungi noaptea și să nu dai peste nemți. Äia cam trag fără somație. Le e frică de partizani...

— Eah, partizani! Povești.

— Nu-s tocmai povești, a șoptit marinarul uitîndu-se cu teamă în jur. Un consătean de-al meu, de la infanteria marină, a dezertat de-o jumătate de an. L-au căutat peste tot. Condamnat la moarte în lipsă, îți dai seama. Nici azi nu i-au dat de urmă. Dar băieții știu unde s-a dus...

M-am străduit să-mi ascund emoția.

— De unde ești? l-am întrebat.

— Din Călărași.

— Am fost pe-acolo. Fete frumoase la voi. Și case frumoase. Și vapoare multe, șlepuri, mișcare...

— Păi ce crezi? Port mare, camarade.

Știam că Stanciu e tot din Călărași, și fusese la infanteria marină. De-ai ști, camarade, că eu și consăteanul tău, condamnat la moarte în lipsă, am luptat împreună la Vadul Grecului !

Mergînd pe malul Dunării, pe drumul care șerpuia pe sub mal spre cariera de piatră, am ajuns la dealul pe care mi-l arătase barcagiul. L-am urcat și, fiindcă poteca o lua către via din coasta cealaltă, am luat-o iarăși spre Dunăre. De sus, am văzut mai întîi catargele cenușii ale navelor germane înălțîndu-se în marginea carierei de piatră. Le-am numărat, erau patru, acostate bord la bord cîte două. În preajma celei mai mari dintre ele am zărit un hidroglisor și asta m-a dus cu gîndul la satul acela pierdut în preajma Deltei, la oamenii de ispravă pe care-i lăsasem în urmă... Oare ce-o mai face Unchiul? Veneau cînd și cînd vești vagi și deformate despre isprăvile cetei lui... Atît.

Cam tot în dreptul carierei, dar pe malul celălalt, era acostat un atelier plutitor și lîngă el un remorcher negru, cu puntea joasă. Inima începuse să-mi bată mai tare. Am încercat să deslușesc numele scris cu alb la prova. Cînd am ajuns în dreptul lui, eram sigur : *„Speranța“* scria acolo. Bucuria că îmi ajunsesem ținta se învecina cu o teamă pe care încercam zadarnic s-o înăbuș : cum mă va primi domnul Zmeu ?

Era aproape de ora prînzului. Simțeam asta după foamea care mă apucase. Aveam cu mine „hrană rece pe o zi“, datorită plutonierului de companie, om prevăzător. Dar tot trăgeam nădejde să vină vreo barcă. Mă urcai sus, pe deal, și făcui semn cu mîna. Nici o mișcare dincolo. Știam însă că marinarii trec în fiecare zi Dunărea. O parte din ofițeri locuiau în sat, cu familiile care se refugiaseră din Galați de teama bombardamentelor. Mă așezai deci la umbra unui copac singuratic, îmi pusei sacul drept căpătîi și așteptai...

— Ce faci aici, camarade ?

Am sărit ca ars. La început nici nu i-am cunoscut glasul. Abia cînd m-am aflat în fața lui, în poziție reglementară, mi-am dat seama că era el, domnul Zmeu.

— Trăiți, domnule Zmeu !

— Ia te uită ! Nu cumva ești...

— Soldat Gorun Mihai, repartizat timonier pe remorcherul „Speranța“ ! i-am spus dintr-o răsuflare.

— Soldat Gorun Mihai, a repetat el.

M-a privit încruntat. Și eram singuri, noi doi, pe acest țărm pustiu... Trebuia să spun ceva. Ceva care să-i îndepărteze gîndurile rele. În orice clipă putea scoate pistolul pe care-l ghiceam agățat la șold, pe sub haina ușoară de pînză.

— Trebuia să ne-ntîlnim odată și-odată ! a rînjit el.

— Eu am cerut, domnule Zmeu. Anume pe remorcherul „Speranța". Știam că dumneavoastră sînteți proprietarul navei.

— Știai ? a strigat domnul Zmeu.

— Da. Și m-am gîndit că oricum, mă cunoașteți, mi-ați fost secund, m-ați ajutat de-atîtea ori...

— De ce-ai plecat de pe „Cleopatra" ? Știi că domnul Cherceanu voia să te dea în judecată ? Dacă nu interveneam eu...

— Vă mulțumesc. M-am gîndit eu că n-o să mă lăsați la ananghie.

— Ascultă, băiete. Domnul Cherceanu a pierdut o scrisoare. Bănuia că ai luat-o tu.

— O scrisoare ? Vă jur că...

A făcut un pas spre mine, grăbit, amenințător :

— Lasă jurămintele. Unde-i scrisoarea ?

— Nu știu de nici o scrisoare.

— Atunci de ce-ai plecat ?

— Ca să fiu sincer, mi-a fost frică...

— De mine ?

— Da. Dar nu eram vinovat. Domnul Cherceanu m-a luat cu de-a sila. Iar eu nu i-am suflat nici un cuvînt despre dumneavoastră și doamna Cleo...

— Doamna Cleo ! a rîs el disprețuitor. Un capitol încheiat demult.

— Așa m-am gîndit și eu. De asta am cerut să fiu repartizat pe „Speranța". Sînt ani de zile de-atunci ; eram un copil. Și m-am gîndit că dacă vă explic, o să înțelegeți. Nu v-am trădat, domnule Zmeu. Dac-am venit atunci, era din porunca domnului Cherceanu. Nu puteam să nu-l ascult.

Domnul Zmeu mă privea țintă. Îi înfruntam cu seninătate privirea aceea scormonitoare.

— Dracu știe ? a spus el. Poate că ești sincer. Altfel n-ai fi îndrăznit să vii de bună voie aici.

— N-am nimic de ascuns, domnule Zmeu. Credeam c-o să vă bucurați că mă vedeți.

— Mă bucur. Mai ales dacă nu minți. Oricum, ești în mîna mea. Și eu am mînă grea, Mihai Gorun.

A tăcut și s-a întors spre apă. M-am uitat și eu. În dreptul atelierului plutitor, pe la jumătatea Dunării, o barcă zorea spre noi.

— Uite că vine barca, a spus el liniștit. Greu al dracului cu dispersarea. Dar nu mă pot abține. E vasul meu, nu-i așa ? Și ce am altceva de făcut aici ? E cel mai adormit sat pe care l-am văzut. Aurelia se plictisește groaznic... O mai știi pe Aurelia ?

— Pe Aurelia ?

— Pe doamna Aurelia Zmeu, a spus el suflînd fumul țigării spre mine. Să nu spui că n-o cunoști. Mi-a povestit despre tine și despre idila voastră.

— Idilă ? Joacă de copii, domnule Zmeu.

— Sper că nu-mi porți pică. Ce-i puteai oferi tu ? Chiar și acum : ce i-ai putea oferi ? Averea ta e-n sacul ăsta, nu ?

A lovit cu vîrful pantofului în sacul meu prăfuit.

— Jumătate din ce-i aici e al statului, am spus. Echipament de schimb, muniție, hrană rece pe o zi. Mai am o trusă de bărbierit și două cărți.

— Ce cărți ? Îmi dai voie să mă uit și eu ? Că în satul ăsta n-ai cum să găsești o carte ca lumea...

A scotocit în sac. A luat cărțile pe rînd, le-a frunzărit, căuta scrisoarea. Zadarnic. O păstram bine într-un săculeț de pînză cauciucată, legat de mijloc. Numai daca mă dezbrăca în pielea goală putea să dea de ea.

— Într-o zi am să te pun să-mi povestești ce-ai făcut de atunci pînă azi. Aproape patru ani. Și-acum hai, că ne așteaptă barca.

Mi-am întors privirea spre apă. Într-adevăr, barca sosise. O barcă cenușie, lată și scurtă. Marinarul din ea stătea răbdător și aștepta fără să facă vreun semn. Domnul Zmeu a început să coboare poteca abruptă, mărginită de iarbă rară și veștedă. Îl urmam, cu sacul în spinare. Marinarul din barcă l-a salutat și s-a uitat la mine.

— Un timonier nou, a spus domnul Zmeu. În locul lui Ghiță.

Mi-am aruncat sacul în fundul bărcii, m-am urcat și eu și am dat mîna cu marinarul. El s-a aplecat spre mine, peste bancheta scundă.

— Ciobanu mă cheamă. Mitralior. Ghiță ăsta a murit săptămîna trecută. L-a lovit o schijă.

— Gata cu poveștile, l-a întrerupt domnul Zmeu. Mai vreau să mai ajung și la vapor ! I-am adus comandantului o sticlă de coniac.

Barca a pornit și, pe măsură ce ne apropiam, vedeam mai deslușit remorcherul. Avea cîteva petice proaspete în bordaj. Sus, pe teugă, o macara tocmai cobora o piesă de artilerie.

— Era să mi-l dea gata săptămîna trecută, l-am auzit pe domnul Zmeu. A explodat o bombă chiar lîngă el. I-a zburat mitraliera de la prova și i-a făcut cîteva găuri în bordaj.

— Plus un om mort, a adăugat Ciobanu. Ghiță ăsta, ce băiat bun era...

Cîtăva vreme am plutit în tăcere. Auzeam scrîșnetul ritmic al furcheților, cînd marinarul se opintea în vîsle. Mă uimea liniștea din jur. Altfel îmi închipuisem războiul, după perioada de instrucție. Mă așteptam să regăsesc zarva de la Țiglina, amplificată, dominată de primejdia armelor ; în loc de asta, aveam în față apa strălucitoare, pădurea cu culori proaspete care mărginea malul celălalt, și, proiectate pe imensitatea verde, siluetele navelor, mici și neînsemnate în acel peisaj vast ce mi se desfășura în întregime dinaintea ochilor. Am aruncat o privire furișă spre domnul Zmeu, cum stătea lîngă mine pe banchetă. Purta un costum deschis la culoare, cămașă albă și cravată legată corect. Pantofii cenușii și-i sprijinise cu grijă în coastele bărcii, de teamă să nu-i ude picul de apă ce licărea sub panoul de lemn gălbui de sub picioare. Așa cum arăta, elegant, proaspăt ras, ca pregătit pentru promenadă, nu se potrivea cu măreția sălbatică a locului unde ne aflam.

— Mi-a încurcat socotelile războiul, a spus el deodată. Prinsesem ceva cheag, după ce-am plecat de la Cherceanu, cînd m-am căsătorit cu Aurelia. Socrul meu avea niște bani, a mai vîndut un imobil, am mai pus și eu și am cumpărat vasul ăsta. Bună afacere. Curse pînă la Viena, contracte avantajoase... Pînă m-am pomenit cu ordinul de rechiziție. Acum mă duc pe la el ca vizitator. Aurelia nu mă-nțelege. Sînt un sentimental. Habar n-ai cît am suferit după accidentul ăla cu Toader...

— Urît accident, am spus.

— Da. E drept că mi-au umblat vorbe, dar cum puteam să... ? Ce-aș fi avut cu bietul om ? Era un salariat ca și mine. S-a făcut anchetă, după ce-ai plecat. Gurile rele, știi ? Au scormonit toată povestea, dar n-au dovedit nimic. Nici n-aveau ce să dovedească. Este ?

Întrebarea, cam răstită, mă luase pe neașteptate. M-am grăbit să-l liniștesc :

— Bine-nțeles, domnule Zmeu.

— Aurelia m-a pus să jur, înainte de căsătorie.

— Știa ceva ?

— Auzise. Lumea vorbea multe în oraș. Am plecat mai mult ca să scap de-atîtea șoapte și priviri curioase. Dar nici la Galați n-am stat prea mult. Se temea de bombardamente. Tatăl ei avea o căsuță aici, în sat, pentru vară. După ce ne-au luat vasul, ne-am mutat aici. E liniște. Ea spune că prea multă liniște.

Barca a făcut un ocol larg și s-a apropiat de remorcherul „Speranța". Văzut de aproape, vasul părea mai mare și era bine întreținut. Locotenentul l-a ajutat pe domnul Zmeu să urce pe punte. Am urcat și eu și m-am prezentat.

— Timonier ? s-a bucurat locotenentul. Ai venit la vreme, fecior. Du-te la maistrul Drăgan să te pună la drepturi.

Apoi l-a poftit pe domnul Zmeu în cabina lui, să mai stea de vorbă.

După prînz am făcut cunoștință cu băieții din echipaj. Pe Argintaru îl știam după nume, mi se spusese la plecare să iau legătura cu el. După ce mi-am instalat sacul și mi-am luat în primire colțul meu din cazarma echipajului, mi-am căutat de lucru pe punte și m-am apropiat de el. Stătea singur la prova și fuma ; era îmbrăcat numai cu tricoul, iar bereta și-o pusese alături, pe capacul vinciului. Era un om înalt și voinic, de vreo patruzeci de ani, cu mîini mari și voce groasă.

— Camarade, n-ai o țigară Golf ? l-am întrebat folosind parola. Pe-ale mele le-am uitat la debit...

Argintaru a tresărit, s-a uitat lung la mine :

— Le-am terminat de ieri... Îmi pare bine, tovarășe. Mihai parcă te cheamă ?

— Mihai Gorun.

— Nu m-așteptam să primesc ajutor așa curînd. După cum vezi, sîntem vecini cu nemții. Înghesuială mare în zona asta.

— De asta m-au trimis. În doi, o să ne fie mai ușor.

— În schimb băieții din echipaj sînt unul și unul. Am discutat cu ei. Bineînțeles, pe ocolite. Putem conta pe ei, la nevoie. Iar legăturile cu orașul sînt bune. Unde-ai lucrat ?

— În Deltă. Cu Unchiul.

— Cu Unchiul ? a șoptit Argintaru. Omul ăsta a intrat în legendă. Mă bucur încă o dată, tovarășe. Asta-i carte de vizită, nu glumă... Și... mai înainte ?

— Mai înainte am fost marinar. Timonier pe vasul „Cleopatra“, la Constanța. L-am avut secund pe domnul Zmeu.

— Cum, îl cunoști demult ?

— E o întreagă poveste...

I-am spus povestea cu Zmeu și el mi-a istorisit, la rîndu-i crîmpeie din viața lui. Ne-am împrietenit din prima clipă. Era o fire deschisă și hotărîtă ; deși mai vîrstnic decît ceilalți din echipaj, se purta frățește cu toți și oamenii îl iubeau și-l respectau.

Trăgeam voinicește la rame, întorcînd în răstimpuri capul, ca să văd unde mă aflu. Nemții aveau să creadă că vreau să le demonstrez o manevră „la meserie“, în realitate, voiam să-mi întipăresc în minte cît mai exact dispozitivul unității germane. Cariera de piatră mi se desfășura domol în fața ochilor. Exploatarea se mutase probabil mai sus, în vîrful dealului, unde se vedea și clădirea, părăsită acum, a concasorului. De la concasor, un drum săpat în piatră cobora domol, șerpuind pe coastă, pînă jos, unde vechii meșteri săpaseră în mal un spațiu rotund ca o piață, puțin înclinat pînă la debarcader. Într-un capăt se vedeau cîteva vagonete răsturnate ; mai încolo, niște barăci pe care nemții le transformaseră probabil în birouri. În fund, peretele de stîncă fusese sfredelit ; ușile blindate străjuite de santinele îmi amintiră depozitul de muniții pe care-l văzusem în satul acela dinspre Sfîntu Gheorghe. La țărm, sub sălciile plîngătoare, mascate cu grijă, se aflau navele : un șlep-cazarmă, căruia i se alăturaseră nava-comandant cu înfățișare de vas de pasageri, un remorcher armat și o vedetă de siguranță. Într-o baracă din preajmă se instalase un atelier ; văzui acolo sclipind de cîteva ori flacăra unui aparat de sudat.

Întorsei puțin barca și mă apropiai pieziș de bordul navei-comandant. Pe puntea de promenadă i se instalaseră tunuri și mitraliere, precum și un proiector uriaș, care n-ar fi avut ce căuta pe o navă de pasageri. Coborînd privirea spre puntea principală, văzui un marinar cu banderolă și cu pistol care mă aștepta. Cînd mă apropiai mai mult, lăsai ramele și scosei plicul din buzunar :

— Pentru domnul comandor, strigai.

— *Gut*, spuse neamțul, aplecîndu-se peste bordaj.

Îi dădui parîma bărcii și el o legă cu îndemînare, apoi dădu la o parte lanțul de balustradă care lăsa o poartă liberă spre punte. Urcai la bord și-l salutai. Marinarul îmi făcu semn să-l urmez, dar în aceeași clipă făcu un pas înapoi și se lipi de peretele cabinei, strigînd :

— *Achtung !*

Mă dădui și eu la o parte din drum, lipindu-mă de perete. Ridicai mîna să-l salut pe ofițerul mic de statură, cu uniforma plină de galoane și decorații.

Rămăsei încremenit.

Uitasem să mai las mîna-n jos. „De nu m-ar recunoaște !“

Ofițerul era domnul Stolz, plin de el ca totdeauna, impozant în uniforma de ofițer superior de marină, proaspăt ras și cu un zîmbet disprețuitor încremenit pe față.

Nu-mi aruncă nici o privire, și nici nu răspunse la salut. Trecu pășind apăsat pe puntea de oțel, și-l auzii urcînd scara spre puntea superioară. Așadar, iată tîlcul vizitelor pe care domnul Zmeu le făcea cînd și cînd nemților : își regăsise aici prietenul !

Tresării.

Şeful de cart mă trăgea de mînecă. Îl urmai, să-mi îndeplinesc misiunea. Dădui plicul, pe care ofițerul de gardă îl duse îndată comandorului. Peste cîteva clipe, se întoarse cu răspunsul domnului Stolz, într-un plic cu monogramă, alb și lunguieț. Îl luai fără prea multă vorbă, îl salutai pe șeful de cart și coborîi în barcă. El dezlegă parîma și curentul mă depărtă în cîteva clipe. Începui să trag la rame, încă tulburat de întîlnirea cu domnul Stolz.

...Ajunsesem în mijlocul Dunării, cînd veniră avioanele.

Vîsleam din răsputeri, dar era prea tîrziu. Snopi întregi de gloanțe de mitralieră pîrîiau în jurul meu ; spartă în cîteva locuri, barca începuse să ia apă. Alte și alte avioane o luau drept țintă. Mă gîndii că e mai înțelept s-o las goală. Sării în apă și începui să înot cît puteam de repede spre navă. În urma mea auzii o bubuitură. O scîndură mare zbură prin aer și mă lovi peste mînă. Cînd privii înapoi, barca nu mai era. „Am scăpat și de data asta“, îmi fulgeră prin minte, îndreptîndu-mă spre sălciile cu frunziș ocrotitor. Ieșii pe țărm și pornii în fugă spre remorcher. Oamenii începeau să iasă de prin colțurile unde se adăpostiseră. Se uitară la mine fără să înțeleagă. Traversai schela lăsînd în urmă o dîră de apă. Cînd pusei piciorul pe puntea remorcherului, auzii glasul maistrului Drăgan :

— Al naibii ghinion ! Ce ne facem fără barcă ?

II

— Salut, camarazi !

— Salut.

— Cumpără careva pe la voi ilustrate ? Ilustrate frumoase, în culori, să trimiteți la fete...

— De ilustrate ne arde nouă ? Nu știi, nene, că-i război ? N-am mai fost pe-acasă de-o juma' de an. Iar fete nu prea se află prin baltă.

— Atunci niște pietre de brichetă grozave. Sau săpun bun, adus de departe. Butoni de cămașă, un stilou ieftin, ochelari de soare...

— Vrei neapărat să faci negustorie cu noi ?

— Păi... Trebuie să mănînc și eu o pîine...

Ascultam acest dialog fără să-i dau vreo importanță. Cuvintele îmi treceau pe lîngă urechi, stăteam culcat pe iarbă, sub salcie, cu fața la cer, auzeam bîzîitul monoton al gîzelor pe florile mărunte și galbene crescute ici și colo printre buruieni, și mă bucuram de pacea clipei. Undeva, la cîțiva pași de mine, un om stătea de vorbă cu Micu, care era de gardă. La început nu-l luai în seamă, dar tonul cu care spusese „trebuie să mănînc și eu o pîine“ mă făcu să tresar. Mai spusese cineva, o dată, vorba asta, exact pe tonul acesta. Sării în picioare. La zece metri de nava noastră trăsese la mal o lotcă pescărească neagră, și omul din ea coborîse pe malul umed. Iarba înaltă îi ajungea pînă la genunchi. Cristescu ! El era negustorul ambulant care îmbia santinela cu tot felul de mărunțișuri !

Mă apropiai. El se uită spre mine, zîmbi reținut și-i spuse lui Micu :

— Uite colea, parcă am găsit un client. După față se cunoaște că e băiat fin. Hai camarade, dă-te aproape și vizitează-mi prăvălia. N-o să-ți pară rău.

Ne prefăceam, firește, că nu ne cunoaștem. Fără să par că mă interesează omul acela, făcui vreo doi pași spre el.

— De fapt nu prea e voie, spuse Micu îndreptîndu-și cureaua armei. Are să-mi facă observație dom'maistru. Vrei mata să te duci mai încolo ? În raza noastră, aici, e interzis să...

— Fără supărare, spuse Cristescu. Am făcut și eu armata, camarade. Onoru, focu și zgomotu, este ?

Rîse singur și-și luă lădița cu minunăți. Îl urmai la o depărtare care ne ferea de priviri străine. Cristescu puse geamantanul jos și se întoarse spre mine.

— Ce faci, omule ? îl întrebai rîzînd.

— Nu vezi ? Negustorie. Afaceri pe picior.

— Ai nimerit bine, că nu-i comandantul aici.

— Ştiu. De trei zile îi studiez programul. Nu trebuie să dau ochii cu el.

— Deși pare om cumsecade...

— Trebuie să fim siguri.

Se aplecă, își deschise lădița, cotrobăi și-mi dădu un briceag cu furculiță, tirbușon și foarfecă.

— Ține, să nu te-ntorci cu mîna goală acolo.

— Cît costă ?

— Ești prost, spuse el înduioșat. Amintire de la mine.

— O să-l păstrez ca pe un talisman. Pentru asta ai venit ?

— Pentru asta și pentru altele.

— Ce face Unchiul ?

— E tare ocupat. Adună date despre nemți. Şi spune că trebuie să-și mute ceata mai încoace. Ştie el ce știe. A făcut rost de un aparat de radio. Un om stă în permanență lîngă aparat și notează știrile. Frontul se apropie, nemții se agită. Iar ceata Unchiului a crescut.

— Cred și eu. Ceva isprăvi noi ? Că pe-aici veștile ajung greu. Ce-a mai pus la cale ?

Cristescu zîmbi viclean :

— Multe. Pînă la urmă a făcut ce-a făcut și a dat iama prin depozitul de muniții al nemților. Planul lui vechi. Erau plecați cu navele, făceau exerciții de debarcare. Lăsaseră la țărm o gardă mai mică. Ploua în ziua aia de rupea pămîntul. Băieții s-au apropiat cu lotcile, chipurile veneau de la pescuit, cu saci în cap, cu pelerine, se făceau că s-au rătăcit. Şi-odată au scos armele. Santinelele, la pămînt. Vreo doi-trei de pe nava bază s-au repezit la mitralieră, dar n-au mai ajuns. Într-o juma' de ceas, depozitul a sărit în aer. Jandarmi, comisari, anchete în dreapta și-n stînga, țărani arestați la nimereală... Bine-nțeles că n-au făcut nimic. Ce papară o fi mîncat amicul tău, comandorul neamț !

— Așa-i trebuie. Prea era plin de el.

— Avem și tipografie, spuse Cristescu.

— Tipografie ? !

— Nu te holba așa. Vrei neapărat o tipografie cu hale, cu motoare și director gras ? E o mașinărie mică, ne-au adus-o într-un geamantan. Zece foi pe minut. Dar merge ? Merge. Siguranța a scotocit peste tot. Brăila, Tulcea, Sulina. Şi-au dat seama că materialul e tipărit pe undeva, prin zona asta. Dar nu în Deltă, într-un bordei din mijlocul pepenăriei !

Rîse încet și în colțul ochilor îi apărură încrețituri pe care nu i le știam înainte. Îmbătrînești, Cristescule ! îi spusei în gînd. El își aprinse o țigară și privi în jurul lui voios, întinzînd brațele în lături.

— Mă cam dor umerii, frate. Cu lada asta după mine...

— E drept, Anton era mai voinic decît tine. Docher, ce vrei ? De fapt, pe el îl așteptam cînd ai venit tu. Ce-a pățit ?

Prietenul meu se întunecă la față. Părea că așteptase întrebarea asta și se temea de ea. Vorbi încet, cu privirile-n pămînt :

— L-au arestat.

— Cînd ? De ce ?

— Acum trei zile. I-au găsit manifestele acasă, sub dușumea. Îl urmăreau demult, dar el nu și-a dat seama. Legătura a mers bine, n-au izbutit niciodată să afle de unde vin hîrtiile acelea. Dar pe el îl țineau din scurt. Şi într-o noapte au năvălit în casă. Au cotrobăit peste tot. L-au luat cu ei. A doua zi dimineața, cînd a aflat de aceasta, Unchiul a schimbat tot planul. Legături, locuri de întîlnire, parole, tot. Şi în plus a așezat oameni la pîndă în preajma vechilor locuri de întîlnire. Se gîndea că o să dea tîrcoale Siguranța. Dar nu s-a întîmplat nimic. Nici picior de agent. Se duceau tot prin alte locuri, fîrtații. Înseamnă că Anton a tăcut. Şi se spune că te chinuiesc groaznic cînd intri pe mîna lor.

— Şi nu ți-e teamă ?

— Dacă ne-ar fi teamă la toți, am umbla cu jug la gît, ca vitele. Uite aici niște cărțulii. Dă-le băieților să le citească. După ce vorbești cu ei. Trebuie să pregătim oamenii, să știe ce au de făcut. Şi să știm și noi pe cine ne sprijinim.

Luai broșurile, le ascunsei în scorbura unei sălcii, sub privirile critice ale prietenului meu. Folosii prilejul ca să arunc și ochii spre navă. Micu se depărtase, în preajmă nu era nimeni, puteam sta de vorbă liniștiți.

— Ascultă, Cristescule, trebuie să le spui despre comandantul nostru. N-a trimis ziarul la Siguranță.

E din Oradea și are părinții acolo. Mi-a vorbit, pe ocolite, despre ziar și despre Bloc. Vrea să știe dacă pe navă sînt comuniști.

— Să afle singur, dacă poate, zîmbi Cristescu. Deocamdată, îl mai studiem.

— Un lucru în plus: pe navele nemțești se află comandorul Stolz, care-i demult în România. L-am întîlnit la Constanța cu vreo șapte ani în urmă. Ți-am mai spus de el. Domnul Zmeu l-a ajutat să culeagă date despre porturile noastre. O să ne vină greu cu el. Are-n mînă planurile porturilor. Și poziția depozitelor de benzină, și dispunerea instalațiilor.

— Bine. Vom transmite asta mai departe.

— Întreabă ce facem cu domnul Zmeu în caz că...

— Puneți mîna pe el imediat. Să nu fugă în tabăra nemților. Trebuie să dea socoteală pentru faptele lui. Mai mult nu pot să-ți spun. Încă ceva: în zonă s-a pregătit o formațiune patriotică. Unchiul i-a ajutat cu ce-a putut, dar nu-i destul. Au făcut rost de o mitralieră antiaeriană de pe un vas scufundat. Le trebuie muniție pentru ea. Îți dai seama ce armă-i asta? Dar dacă n-ai cartușe... degeaba. Așa că Unchiul te roagă să-ncerci. Măcar o mie de bucăți.

— Se face, spusei. Tragem toată ziua după avioane. Locotenentul comandă „foc“ numai cînd aude un bîzîit pe cer. Nu vrea să fie acuzat de nemți că stă deoparte. Am auzit că i s-a mai întîmplat asta odată, înainte de a veni aici. Va trebui să vorbesc cu mitraliorul, un băiat bun. Unde ducem cartușele?

— În sat, la gazda notarului. Îl cheamă Niculae. Fiu-său e tunar pe monitor. Îi spui: „Un prieten m-a rugat să v-aduc vești de la Gheorghe“. Dacă răspunde: „Pe băiatul meu îl cheamă Ion, nu Gheorghe“, înseamnă că s-a întîmplat ceva. Spui că ai greșit adresa, și pleci cît mai iute. Îți comunicăm noi pe urmă, noua ascunzătoare.

— Înțeleg, spusei. Poate nu se-ntîmplă nimic.

Cristescu încuviință din cap. Avea fața arsă de soare și își lăsase mustața să crească. Asta-i dădea un aer ciudat. Purta o cămașă cu pătrățele în culori țipătoare și pantaloni de catifea.

— Ți-a reușit deghizarea, spusei. Te plimbi nestingherit peste tot. Și jandarmilor le ești simpatic, fac prinsoare. Te pricepi să-i duci cu vorba și să-i tragi de limbă.

— Păi da. Trebuie să știm exact cum stăm, spuse el. Mai ales în zona asta, cu nemții la doi pași.

— Șeful de post din sat nu-i prea înghite. Au făcut un scandal la cîrciumă și erau să-l împuște. Deocamdată în sat e liniște. Doar dacă nu vine vreun agent.

— Am fost și eu pe-acolo. Pe garduri sînt manifeste contra nemților. Șeful de post le-a rupt, dar nu prea tare.

— Tu le-ai lipit ?

— Nu, alții. Fiecare cu misiunea lui.

— Cînd mai vii ?

— Săptămîna viitoare. Joi, pe seară. Ai grijă cu broșurile. Oamenii trebuie să știe, să înțeleagă. În clipa *aceea*, nu trebuie să șovăie nimeni.

Își strînse lădița privind în jur. Dinspre navă se apropiau doi mecanici. Strigă spre ei :

— Hai, băieți, că era să trag obloanele. Apoi îmi șopti repede: Dacă mi se-ntîmplă ceva, o să vină un pescar. Oferă icre sărate și-i răspunzi : „Aș fi vrut niște raci".

— Bine, jupîne, spusei. Și adu și matale niște marfă mai acătării. Săptămîna viitoare luăm solda. Atunci să vezi vînzare. Băieții vor să trimită cadouri la ai lor.

— Vinde scump ? se interesă unul dintre motoriști, atît de slab încît porecla „Scrumbie" pe care i-o dăduse echipajul nu-l supăra de fel. Să nu fie vreun speculant...

— Nu-i speculant, spusei. Dar nici nu dă lucrurile pe degeaba. Cine are, dă și cumpără. Cine nu, se uită cu jind.

— E război, explică Cristescu. Viața e grea.

— Știm noi mai bine decît dumneata, rîse amar celălalt motorist.

— Domnule maistru, am citit o cărțulie...

Maistrul se uită mirat la mine. Eram singuri pe comandă ; eu lustruiam alămurile ca în fiecare dimineață, iar el își fuma țigara și se uita din cînd în cînd în jos, pe punte, unde echipajul zorea cu curățenia.

— Ce cărțulie, băiete ?

— Nu știu dacă pot să vă spun. Pentru treburi de-astea, cînd eram la Țiglina, un băiat din plutonul nostru a fost arestat. Majurul spunea că broșurica aia e mai periculoasă decît o grenadă. I-a fost teamă și i-a spus comandantului de companie. Ca să vedeți ce om !

— Eu nu-s din ăia, fiule, spuse maistrul cam arțăgos. Dar broșurica ta, dacă-i primejdioasă, ai face mai bine s-o arunci. Mai întîi, dă-mi-o și mie s-o frunzăresc. Tot nu mai am ce citi seara, la culcare. Spune ceva de nemți, am ghicit ?

— Ați ghicit. Şi spune pe șleau : să înceteze războiul. Să-i alungăm pe nemți din țară. Şi să luăm Transilvania înapoi.

Maistrul tuși, se uită în jurul comenzii ; de jos veneau zgomotele obișnuite ale curățeniei ; fîșîitul apei din furtun, șuierul ritmic al periilor de spălat puntea, un rîcîit metalic — cineva dădea jos vopseaua răscoaptă de pe o ușă.

— Ascultă Mihai, spuse maistrul încet. Eu știu toate astea mai bine decît tine. Sînt om bătrîn, am apucat și războiul celălalt. Am suferit multe de pe urma nemților. Am fost și sub ocupație.

— Acuma nu-i ocupație, dom' maistru. Doar atîta, că nemții sînt aici. Şi lumea nu-i prea iubește...

— Ce să mai vorbim ! Dar vezi tu, sînt puternici. Sau erau atunci, la început. Cred că ai noștri n-au avut încotro. Atîtea țări erau sub cizma lui Hitler, venea rîndul nostru.

— Ei bine, asta a fost atunci. Dar acum ? Mai are vreun rost să continuăm ? Frontul se apropie mereu. Nemții pierd războiul. De ce să rămînem alături de ei ? Toată povestea asta ne-a adus numai nenorociri.

— Astea-s vorbe periculoase, Mihai.

— Nu mi-e teamă de dumneavoastră, spusei. Sînt sigur că gîndiți la fel ca mine.

— Şi la ce folosește asta ? Politica o fac mărimile. Eu sînt militar, și întîia lege a militarului e să nu se amestece în politică. Îmi dă ordin, execut. Chiar dacă nu-mi convine. Iar tu fii atent cum vorbești.

— Vreau numai să vă-ntreb ceva. Dacă într-o bună zi poporul se satură și pune piciorul-n prag și se ridică împotriva nemților, ce facem ?

— Ce primim ordin, spuse repede maistrul. În armată nimic nu se face fără ordin.

— Dar dacă v-ar da să alegeți, după inima și gîndul dumneavoastră ?

— Pui prea multe întrebări, ostaș, rîse maistrul. Mai bine du-te și adu broșurica aia. Fii sigur că n-o s-o arăt nimănui.

Într-o dimineață, cînd ieșirăm la gimnastica de înviorare, văzurăm ancorate pe firul apei, mai la vale de locul unde se afla remorcherul nostru, trei șlepuri încărcate. Deasupra lor, pe punți și pe cabine, nemții îngrămădeau crengi de salcie. Bărcile lor aduceau mereu alte încărcături de ramuri și frunziș proaspăt. Mă gîndii că e greu să camuflezi trei cogeamite șlepuri, dar din avion poate că șlepurile păreau niște mici ostroave, cu vegetație bogată, cum erau destule în preajma bălții. Ne uitam la ele, și maistrul însuși, scărpinîndu-se la ceafă, uitase să mai dea comenzile obișnuite.

— Astea-s pline cu muniție, spuse Argintaru cu ochii la șlepuri.

— Da, au sosit azi-noapte, încuviință Traian înăbușindu-și un căscat. Eram de cart cînd au trecut pe-aici. Cred că s-au certat comandanții între ei, că juma' de ceas au tot clipit din proiectoare.

— Se întăresc, nu glumă, adăugă „Scrumbie".

— Se întăresc ! bombăni Micu, al doilea timonier. Se întăresc ca să bată mai bine războiul. Nu se mai potolesc odată... Ce ne-a trebuit nouă război ? Doi frați mi-au murit la Cotul Donului.

— Nu numai tu suferi, spuse Argintaru punîndu-i o mînă pe umăr. Toată țara pătimește de pe urma războiului. Au ajuns femeile să secere grîul și să țină coarnele plugului, că bărbații sînt pe front.

— Hitlerul nemților, cerul mamei lui, zise „Scrumbie" și scuipă cu năduf peste bord. El ne-a tîrît și pe noi. Te apucă mila, zău, de oameni, de motoare. Cu cît am rîșnit noi apa asta, puteam face ocolul lumii. Noroc că motorașele le-am pus la punct de merg ca ceasul...

— Te pomenești că azi-mîine ne izbim de-o mină și.... s-a zis cu motorașele tale, rîse Micu amar.

— Barem de s-ar întîmpla odată, să știu o socoteală, mîrîi „Scrumbie“. De patru ani, fraților, mănînc rația marinei militare și aflați că m-am săturat de război. În loc să ne vedem de sărăcia noastră, am sărit să-i ajutăm pe domnii de colo să-și lățească stăpînirea.

Mă amestecai în vorbă :

— Numai că acuma lucrurile s-au schimbat. Voi nu vedeți cum dau înapoi cuceritorii ? Frontul se apropie de Dunăre. Să nu vă mirați că într-o bună zi intrăm și noi în horă...

— Depinde cu cine jucăm, zîmbi Argintaru. Tunul meu e fabricat de nemți. Dar la nevoie se poate-ntoarce și-mpotriva lor...

— Ai grijă, măi, spuse Traian uitîndu-se cu teamă în jur. Toată ziua vorbești de politică. Mie unul mi-ar prii de minune să-mi dea drumu-acasă și să nu mai aud comunicate și iar comunicate. Să-l dăm naibii de război !

„Scrumbie“ scuipă din nou și se întoarse spre el cu o mișcare bruscă :

— Fraților, eu unul m-aș sui la tren și drept la București m-aș opri : „Încotro duceți țara, boieri dumneavoastră ? Nu vedeți unde-am ajuns ? Hai să facem pace și să terminăm odată cu nemții. Hitler să vie el pe front, dacă vrea să se bată !

— Taci mă, că te-aude cineva, zise cu teamă Micu.

— Cine să m-audă ? Nu gîndim toți la fel ?

— Așa e, încuviințai. Toți gîndim la fel. De-ar gîndi și stăpînirea tot așa, am fi scăpați. Mă tot uit pe hartă. Se vede dintr-o privire că soarta nemților e pecetluită.

— Măi ostași, ia vorbiți mai puțin, zise grav maistrul. V-ați apucat să puneți țara la cale ? Politica e-n grija altora.

— De-asta ne țin de ani de zile sub arme ? spuse cu revoltă „Scrumbie“. De patru luni nu mi-am văzut familia.

Traian murmură lăsînd capul în jos :

— Cine știe dacă mai apucăm să ne-o vedem vreodată!

— Hei, măi băieți, în nouă sute șaisprezece tot așa gîndeam și eu. Nu știam de mai apuc ziua de mîine, dar datoria mi-am făcut-o întotdeauna. Am avut noroc și am scăpat teafăr...

— Ați scăpat în șaișpe, domnule maistru, dar acuma sînteți alături de cei care atunci vă erau dușmani. Pentru ce și-au dat sîngele oamenii noștri ? Pentru libertate, nu ? Și-acuma nemții se plimbă pe Calea Victoriei. E drept asta ?

— Măi Argintarule, lasă filozofia, mormăi maistrul pus în încurcătură. Vremurile s-au schimbat, iar cei de la cîrma țării au socotelile lor. De ce să-i judec eu ? Eu sînt militar. Dacă e ordin, mă duc să lupt și cu Talpa-iadului... Iar acuma, gata. Timpul de gimnastică s-a dus. Așa e cînd mă iau după voi, cu poveștile. Treceți fiecare la posturi și începeți curățenia. Acu ne pomenim cu comandantul și știți că-i place să fie nava lună !

— Ciobanule, dormi ?

— Nu. Nu pot să dorm. De mic am fost așa : dacă mă trezeam în toiul nopții, nu mai puteam să dorm. Îmi speria somnul. Și am fost în schimbul doi...

— Am rămas amîndoi aici. Băieți-s la instrucție, pe mal.

Îl auzii oftînd :

— Păi da. Instrucție și iar instrucție. În loc să stăm pe-acasă și să ne vedem de-ale noastre.

Stăteam în cușetă, cu fața-n sus, cu mîinile sub cap. Spusei fără să mă uit la el :

— Eu cam știu cine-i de vină.

— Și eu știu, dar tac.

Era în cușeta de sus, vecină cu a mea. Ne despărțea culoarul îngust care traversa cazarma echipajului.

— Te temi, așa-i ?

— Și de nu m-aș teme, ce să fac ?

— Să te împotrivești.

Îl văzui cum se ridică într-un cot, parcă vrînd să înțeleagă mai bine ce-i spuneam.

— Singur ? întrebă trist.

Mă ridicai și eu și mă aplecai puțin spre el, privindu-l țintă :

— Nu ești singur. Sînt mulți. *Sîntem* mulți. Dar e nevoie de toți. Și de tine.

— Ce să fac ?

— Deocamdată puțin. Adunăm rezerve de cartușe. Ne trebuie pentru *atunci*. Iar tu ai cheile de la magazia de muniții.

— Vorbești serios, frate-meu ? Nu cumva mă pui la încercare ?

— Te-am încercat demult, Ciobanule. Te-am ascultat cum vorbești și m-am uitat la tine cum te uiți după navele nemților. Pot spune că ți-am citit gîndurile. Altfel nu-ți vorbeam deschis. Mă tem și eu, ca și tine. Dar trebuie s-o rupem odată cu teama asta. Și ziua aceea nu-i departe.

— Cui vrei să dai cartușe ?

— Cui are nevoie. Nu pot să-ți spun. Trage și tu rafale mai scurte, cînd te pune să ochești avioanele. Și prisosul pune-l deoparte.

— Crezi că se poate ? Dacă mă prinde...

— Nu te prinde. Ești mitralior vechi. La cadența asta de tragere, nu se bagă de seamă. De cînd nu ți-a făcut recensămînt la muniție ?

— De vreo săptămînă.

— Într-o săptămînă, o mie de cartușe... O nimica toată.

— O mie ? facu el ochii mari.

Îi înfruntai privirea. El coborî din cușetă încet. Zdrăngăni în buzunar cheia de la magazia de muniții.

— Doamne-ajută, spuse oftînd. Să nu dăm peste vreo năpastă, Mihai.

Joia următoare îl așteptai toată ziua pe Cristescu, să-i spun cum am îndeplinit misiunea. Cartușele se aflau la gazda notarului, sau plecaseră mai departe, n-aveam de unde ști ; cert este că le procurasem și le dusesem cu bine la adresă. Mă mîndream cu isprava asta și voiam să-i fac o bucurie prietenului meu. Spre seară, cînd îmi pierdusem nădejdea, o barcă se arătă din susul apei. Tresării și mă apropiai de balustradă, plin de speranță. Dar barca, în loc să tragă la mal în locul obișnuit, ocoli puțin mai la larg și se apropie pieziș de nava noastră.

— Ei camarade, strigă el, vrea cineva niște icre sărate?
Simții că mi se moaie picioarele.

— Eu, răspunsei. Cu toate că mi-ar fi plăcut mai degrabă niște raci.

— Nu mă pricep să prind raci, spuse pescarul ținînd barca împotriva curentului. Zici că vrei icre, nu ?

— Dă-te mai aproape, spusei. Sînt de cart. Comandantul e plecat de la bord, iar băieții s-au dus să facă baie după cot, unde-i apa mică și curentul mai slab.

Pescarul își apropie mai mult barca. Prinsei capătul de parîmă pe care mi-l întinse și-l legai gospodărește. Barca se lipi de remorcherul nostru. Mă aplecai spre pescar :

— Așteptam pe altcineva.

— A avut un necaz, spuse el. S-a apucat să fure niște fire d-ale nemților. Mai furaseră și alții, înainte, dar nemții s-au dus de la stîlp la stîlp și au ajuns la locul unde lipsea. I-au pus altă bucată, au legat-o la loc, telefonul mergea. Și nu trebuia să meargă. Atunci s-a dus prietenul dumitale să-l taie iarăși. Păcat de el. Nemții lăsaseră , noaptea, o patrulă printre stînci.

— E mort ?

— Nu știu nimic de el.

Mi se împăienjeniseră ochii. Îmi amintii vorbele lui Toader : în luptă cei dintîi cad vitejii... Prietene, Cristescule ! Acum, cînd a rămas așa de puțin ! După atîtea primejdii prin care ne-am strecurat împreună, să te prăbușești așa, deodată !

— Aveai ceva să-i spui ? mă întrebă pescarul.

— Da. Voiam să-i spun că am dus pachetul la adresă. Gazda s-a bucurat tare mult.

— Ai făcut o treabă bună, spuse pescarul. Ce mai e pe-aici ?

— Nemții cară muniție la vale. Șlepurile de colo sînt pline cu așa ceva. Le-a fost frică să le lase lîngă mal. Ajunge o scînteie de la bucătărie... Îi vedem cum udă puntea cînd e zăpușeală mare. Nu faci una ca asta cînd transporți piatră pentru șosele.

— E drept, spuse pescarul. Păcat de prietenul dumitale. Țineam mult la el. Cu bine, camarade !

Dezlegai barca. Nu puteam să mai rostesc nici un cuvînt. Nici nu știam cum îl cheamă pe omul acesta care luase locul prietenului meu.

— O să mai trec pe-aici, spuse el pregătindu-și vîslele. Dacă nu eu, altcineva. O să-ți aducă raci proaspeți. Să-i spui că nu mai ai nevoie, că ai mîncat aseară.

Dădui din cap. Pescarul se opinti la vîsle și barca se depărtă. Îmi venea să plîng. În loc de asta, strînsei pumnii.

A doua zi, vaporul de dimineață trecu ca de obicei și sună din sirenă. Îi ieșii cu barca în întîmpinare : avea poștă pentru noi. Secundul de pe vasul de pasageri se îngrijea totdeauna să ne vestească din vreme.

— Gorun, poți să faci cinste, strigă el aplecîndu-se peste balustradă. Astăzi, dumneata ești singurul norocos !

Luai plicul cu degetele tremurînd de nerăbdare. Recunoscusem scrisul mare, apăsat, al Matildei. Îi trimisei secundului o sărutare cu vîrful degetelor și depărtai barca de bordul vasului. Apa scormonită de elice începu să mă legene. Dar nu simțeam nimic. Barca rămăsese în voia valurilor. Citii cu nesaț rîndurile acelea drepte, ordonate, cu litere mari și rotunde :

Dragul meu Mihai,

Mă bucur că ești bine și teafăr. Scrisoarea ta am primit-o aseară, cînd tocmai mă pregăteam să merg cu tata în baltă. Vecinii noștri s-au mutat de-aici, și nu ne pare rău. S-au certat cu Unchiul rău de tot. Unchiul e sănătos și-ți trimite multe salutări.

Pe la noi, toate cum le știi. Recolta a fost bună, am măcinat săptămîna trecută din grîul cel nou. Și via a rodit bine. Tata te așteaptă cînd face mustul. Nu uita că i-ai făgăduit. Te aștept și eu cu toată dragostea. Mi-e dor să te mai văd și să-ți aud glasul. Te visez mereu și stau cu grijă. Ferește-te cît poți, dragul meu. I-am spus lui tata ce mi-ai scris și el a zis că s-ar bucura să aibă un ginere *ca tine. Mă bucur și eu că ți-a venit gîndul ăsta și-ți răspund cu toată inima : Da !*

Închei dorindu-ți multă sănătate și te îmbrățișez cu drag

Matilda

Pusei scrisoarea cu grijă în buzunarul de la piept al bluzei, alături de celelalte. Scrisorile Matildei îmi erau ca un talisman. Oftai și începui să vîslesc spre remorcher, cu gîndul la toți cei care așteptaseră zadarnic scrisori în ziua aceea. Și mă simții, o clipă, fericit.

III

Zilele acelea fierbinți, ciudat de liniștite, dinaintea furtunii ! Așteptam cu încordare *semnalul ;* fiecare seară pe care-o petreceam pe punte, cu jarul țigărilor desenînd în întuneric scurte traiectorii de foc, purta în ea întrebarea : nu cumva în noaptea asta ? Nu cumva acum, pe cînd noi stăm de vorbă aici, în oaza aceasta de liniște, departe de zarva evenimentelor, nu cumva chiar în clipa asta se dezlănțuie lupta hotărîtoare ?

Așteptam în fiecare clipă. Frontul se apropia de noi. Curind începurăm să simțim mișcare și pe Dunăre ; vasele germane își completau rezervele de muniție, făceau exerciții de tragere cu tunul, balta liniștită răsuna de ecoul exploziilor. Iar noi așteptam, așteptam...

Cîteva zile după ce primisem vestea despre Cristescu, pescarul veni din nou. Tocmai îl trecusem pe comandant dincolo cu barca ; cred că anume așteptase să se convingă că nu mai e la bord și abia atunci se apropiase de noi. Barca lui plutea la cîțiva metri depărtare, paralel cu remorcherul.

— Măi, camarazi, dați-mi o mînă de ajutor. M-am lovit cu barca de-o buturugă și intră apă. Mă gîndesc că n-o să mai am cu ce ajunge acasă.

— Trage la mal, strigai. Vin îndată cu tot ce trebuie !

Îmi luai cîteva unelte, mai mult de ochii celorlalți, și cerui voie maistrului Drăgan să cobor pe mal.

— Du-te, spuse el. Iar dacă-ți dă și vreo cărțulie d-aia, ascunde-o bine.

Îl privii în ochi. Maistrul zîmbea liniștit, senin, ca și cînd ar fi vorbit despre timpul probabil. Ridică din umeri :

— Ce te uiți așa ? A trecut și mai alaltăieri pe aici, cînd eram cu echipajul la baie. Ai stat de vorbă cu el.

— Asta nu-i o crimă, dom'maistru.

— Cine-a zis că e crimă ? Dar de ce i s-a spart barca tocmai aici, în dreptul nostru ? Și de ce tocmai tu te duci să-l ajuți ? Atîta am vrut să știi : că nu sînt orb. Du-te fără grijă !

Zîmbi. Zîmbii și eu, cu inima ușoară. Eram de-acuma încredințat că maistrul Drăgan e de partea noastră. Îmi luai sculele și sării pe mal. Pescarul trăsese barca ceva mai departe, lîngă trunchiul unei sălcii ale cărei crengi atingeau apa.

—Am dat-o aici că e mai umbră, spuse. Ce faci ?

— Aștept. Așteptăm cu toții.

— Nu mai e mult de așteptat. Cine-i secund pe vasul vostru ?

— Maistrul principal Drăgan.

— Ce fel de om este ?

— Cred că e de partea noastră. În războiul celălalt a fost prizonier la nemți. Și nu-i iubește deloc. Putem să contăm pe el.

— Asta-i bine. Mai ales că am o misiune urgentă. N-aș vrea să ne stingherească.

Începui să bocănesc în coastele bărcii. Își făcu și el de lucru, privind în răstimpuri spre țărm. Pe urmă se duse să caute un lemn potrivit pentru ce avea să repare. Se întoarse cioplind din mers o creangă.

— Liniște peste tot, spuse. Uite care-i povestea : la gara fluvială s-a anunțat un convoi cu muniții, dinspre Budapesta. După calculele noastre, în noaptea asta trece pe-aici. La un kilometru în amonte, s-a format un banc de nisip. Convoiul s-ar împotmoli cu ușurință, dac-ar da peste el.

—Îl știu. E din primăvara asta, de cînd cu ploile. Nu-i trecut pe hartă.

— Tocmai asta e. Pe hartă nu apare. În schimb e semnalizat cu o geamandură. Ei bine, în noaptea asta geamandura nu trebuie să lumineze. Seara vine șalupa căpităniei și-o aprinde. Pe la miezul nopții, trebuie stinsă. Are lampă cu acetilenă. Asta e.

— O nimica toată, spusei.

— Vezi că pe mal umblă patrule. Pentru voi e ușor : dacă te-ntreabă cineva, poți spune că vii din sat și ai greșit drumul, te-a luat un curent, și ai rupt o vîslă... Ești militar, au să te creadă. Şi jandarmii nu se pricep la semnalizarea șenalului.

— S-a făcut. La noapte, lampa aia n-o să ardă. Și o să ne distrăm uitîndu-ne la ei cum luptă să-și despotmolească șlepurile. Bine gîndit, în tot cazul.

— Treabă sigură și fără bătaie de cap, zîmbi pescarul.

— Dar cum ați prins de veste cu convoiul ăsta ?

— Avem legături pe toată Dunărea. Se știe fiecare pas al nemților. Ce n-ar da Siguranța ca să pună mîna pe „poștașii“ noștri ! Uneori fac arestări la nimereală, prin porturi. Dar nu află nimic. Îi țin pe oameni în beci, îi chinuie, îi bat... Degeaba. Nu te poți lupta cu o țară-ntreagă !

Puse iarăși mîna pe teslă. Îi dădui o mînă de ajutor. Îndesarăm cîlți între lemnul cel nou și coasta bărcii. Apoi dădui apa afară, gospodărește. Cînd ridicai privirea, dădui cu ochii de maistru. Stătea pe mal, rezemat de salcie, și fuma.

— Să trăiți, spuse pescarul. Aveți oameni îndemînatici pe vapor.

— Marinarul trebuie să știe de toate, spuse maistrul. Şi să facă de toate !

Lui Argintaru îi plăcu misiunea. Îmi dădu tot felul de sfaturi, cum să fac și cum să dreg.

— Mai rămîne o problemă, spusei. Cum plec de pe vapor, noaptea, fără să mă simtă cineva ?

— Asta-i treaba mea, băiete. Diseară e de cart Ciobanu. Pîn-la miezul nopții. Vorbim cu el, îi spunem că te-ntîlnești cu o fată din sat, care are pepenărie în baltă. După el, o să intru eu. Te întorci fără grijă. Maistrul are somnul greu. N-o să te simtă.

Ziua trecu al naibii de încet. Spre seară îmi făcui de lucru prin preajma maistrului. Din aval, dinspre navele germane, se auzeau ecourile unei armonici. Maistrul stătea pe șezlong, în maieu, și-și făcea vînt cu cascheta.

— E liniște, spuse el. Să tot trăiești în locurile astea. Habar n-ai că e război.

— Mult n-o să mai dureze pacea asta, spusei. În ziar scrie că rușii încep iar ofensiva.

— Te iei după ziare ! făcu el cu glas domol. Sînt alte lucruri de citit pe lume. Mai interesante.

Știam unde bate. Broșura mi-o dăduse înapoi, cu ordin aspru s-o arunc în apă :

— Ai citit-o, gata. Știi despre ce e vorba. N-are rost s-o mai păstrezi.

— Și dacă o pescuiește cineva ?

— Norocul lui. S-o citească. Pentru asta se tipăresc cărți, ca să fie citite, nu-i așa ?

Acuma, cu plan subțire, îmi cerea altă broșură. Dar nu mai aveam. Și trebuia să-l fac să înțeleagă asta.

— Dom' maistru, cărțile bune sînt rare și se procură greu. Dar dacă fac rost de vreuna...

— Să nu mă uiți, Mihai. Seara, nu știu cum se face, nu prea am somn. Așa-s bătrînii, ce vrei ?

Asta mă cam îngrijoră. După stingere, băieții din cazarma echipajului adormiră îndată. Ca să fiu mai sigur, începui să mă foiesc în așternut. Nimeni nu scoase o șoaptă. Din cușeta de deasupra mea, Argintaru îmi făcu semn. Coborîi tiptil din pat. Îmi luai hainele și ieșii în coridorul îngust. Ușa de la cabina maistrului era deschisă, din cauza căldurii. Trăsei cu urechea. Îi auzii respirația adîncă, regulată. Urcai pe punte. Ciobanu rîse la mine și nu spuse un cuvînt. Mă îmbrăcai în grabă, îmi luai arma din comandă, apoi cu pantofii în mînă, sării pe mal. Acolo mă încălțai pe întuneric, cu pușca rezemată de umăr.

La cîte nu se gîndește omul cînd e singur, sub cerul liber, în miez de noapte ! Mă furișam pe poteca luminată de lună, ocolind ramurile care-mi tăiau drumul și încercînd să deslușesc vreo primejdie între zgomotele obișnuite ale bălții. Nu, nu era nici o primejdie. Viața măruntă a pădurii se desfășura în largul ei. Spre mal, brotăceii își adunau glasurile într-un huruit aproape continuu; undeva, în slavă, țipa deodată o pasăre de noapte; de-a lungul potecii se strecurau, cu foșnet scurt, vietăți mici și negre; din cîte-un copac se auzea un fîlfîit de aripă — iar dincolo de toate acestea, tăcerea adîncă, pacea spațiilor largi, care te-ndeamnă la gînduri și la vise...

Ce-o să fie? mă întrebam. Ofensiva sovietică pe aripa de sud e ca și începută. Curînd frontul ajunge la Dunăre, iar pe Dunăre sîntem noi... Nu, nu se poate! Din manifeste, din ziare, din cuvintele „legăturilor" străbătea aceeași speranță: *curînd*. Să se termine odată. Să ne vedem de rosturile noastre. Dacă mă lasă la vatră... încotro o iau? În sat, la Matilda... Sau iarăși spre Constanța, să caut un loc pe vapor... Sau poate tot aici, la Dunăre, aproape de Matilda, pe barcazul lui *barba* Spiro... Ce drum să aleg? E prea devreme. Războiul e în toi, și eu mă gîndesc la drumurile de mîine. Dar acest mîine trebuie să existe, trebuie să ne legăm speranțele de ceva...

Ajunsesem în dreptul geamandurii. Fusese instalată în primăvară chiar pe cursul apei, deasupra bancului de nisip. Ar fi fost mai simplu dacă o puneau pe mal. Dar nu-i nimic. Ascultai încă o dată. Aceeași tăcere, străpunsă de zgomotele mărunte și vagi ale pădurii. Îmi lăsai arma într-un tufiș. Mă dezbrăcai pe îndelete, avînd grijă să las deasupra bluza de culoare închisă. Chiar dacă trecea cineva pe-acolo, nu trebuia să zărească nici un colțișor de alb. Apoi intrai în valurile calde și înotai pînă la geamandură. Era o treabă de clipe ca să sting lampa cu carbid. Înotai iarăși spre mal, de astă date pe spate, liniștit, privind stelele și bucurîndu-mă de isprava mea...

Cînd se sună deșteptarea, mă trezii buimac. Trebuia să-mi curăț bine hainele, pe lumină. Le curățasem eu de bine de rău la întoarcere, dar nu se vedea mare lucru. Argintaru îmi făcu semn să rămîn în cazarmă și-mi întinse pe furiș o perie. Îl auzeam pe maistru cum dă comenzile pentru gimnastică. Apoi, duduit de motor pe Dunăre. Mă uitai prin hublou: un remorcher german zorea în amonte. Peste zece minute ieșii pe punte.

— Mihai, du-te cu barca să-l iei pe comandant!

— Am înțeles, dom' maistru !

Eram îmbrăcat impecabil, pantofii lustruiți, hainele curate. Barca nouă, luată de la atelierul plutitor în locul celei distruse, aștepta legată la pupa. O dezlegai și plecai. Vîsleam de zor și din cînd în cînd întorceam capul. Sus, pe mal, vedeam silueta locotenentului, bine conturată pe cerul albastru al dimineții. Cînd mă apropiam de țărm, auzii zbîrnîit de motor. O șalupă apăru odată dintre sălcii, cu prova înălțată mult deasupra apei, de ziceai că se pregătește să zboare. Vîslii mai iute spre mal ; nu voiam să mă prindă din urmă valurile stîrnite de ea. Dar șalupa întoarse scurt în dreptul meu și porni și ea spre țărm. O clipă merse paralel cu mine și întorsei capul : pe bancheta din pupa ședea domnul Stolz, privind țintă înainte pe sub cozorocul șepcii. Apoi îl văzui pe locotenentul nostru coborînd în fugă poteca. Șalupa trecu de mine cu viteză scăzută, se apropie de mal și acostă. Auzii motorul bolborosind încet. Și glasul domnului Stolz, nefiresc de tare în aerul liniștit al dimineții :

— Domnule locotenent, vreau să apelez la dumneata.

— Am onoarea, domnule comandor. Cu ce vă pot fi de folos ?

— Azi-noapte, un convoi de șlepuri s-a împotmolit pe bancul de nisip.

— Cum asta ? N-au văzut semnalul ?

— Semnalul nu funcționa, spuse neamțul cu glas sec. Marinarii noștri sînt buni navigatori, dar pe ape unde totul e în ordine. Aici, la dumneavoastră, nu prea e în ordine...

— Ați cercetat geamandura ? îl întrerupse politicos comandantul nostru. Poate că avea vreo defecțiune.

Între timp mă apropiasem. Trăsei la mal lîngă șalupa nemților. Domnul Stolz stătea pe banchetă și locotenentul în picioare, pe mal, la un pas de apă.

— Ne crezi niște începători ? se enervă hitleristul. Sigur că am cercetat-o. Lampa stinsă și gata. Aseară, cînd a trecut patrula noastră, ardea.

— Poate vîntul...

— De-o săptămînă e calm plat, domnule. Am temei să presupunem că în zona noastră au apărut comuniștii. Autoritățile românești trebuie să ia măsuri. Dar asta-i altă poveste. Deocamdată, am nevoie de ajutor. Şlepurile au intrat în plin, chiar în mijlocul bancului. Remorcherul a tras și le-a împotmolit mai rău. L-am trimis și pe al nostru. Tot degeaba. Poate dacă vii și dumneata...

— Cu plăcere, spuse locotenentul. Numai să dau radiogramă, să cer aprobarea șefilor mei...

— Nu mai e nevoie. Am luat noi legătura, domnule locotenent. Şi s-a dat aprobarea.

— Atunci ne întîlnim acolo, spuse locotenentul. Am onoarea să vă salut !

Motorul hurui puternic, spulberînd apa cu elicea, șalupa se smulse de lîngă mal și plecă de-a-ndaratelea. Valul stîrnit îmi clătină barca. Locotenentul rămăsese pe mal, cu ochii la șalupă. Făcui un zgomot oarecare și el se uită la mine. Îl salutai :

— Să trăiți, dom' comandant.

— Ai venit, mă ? Hai repede, că avem treabă. Ai auzit ce spune ! Cine naiba să stingă o geamandură luminoasă ?

Se urcă în barcă și se așeză pe banchetă, potrivindu-și cu grijă dunga pantalonilor. Începui să vîslesc spre remorcher.

— N-am pomenit în viața mea, spuse. Lampă cu acetilenă stingîndu-se din senin.

— Vreo defecțiune, dom' comandant. Cîte nu se pot întîmpla ? Poate n-a avut destul carbid.

— Dracu știe. Dar nu-i prea simplu să despotmolești niște șlepuri eșuate. Trebuie întîi ușurate de încărcătură, și asta cere timp. Tocmai azi, cînd e miercuri, program administrativ.

Truda remorcherelor pe lîngă șlepurile eșuate dură cîteva ore-n șir. De descărcat din ele nici nu putea fi vorba. Tunuri, lăzi cu muniție, mine fluviale... Unde să le ducă ? Ar fi durat zile-ntregi. Şi avioanele puteau să apară din clipă-n clipă...

După ce despotmolirăm șlepurile, nemții dădură semnal de mulțumire și porniră cu ele la vale. Curînd îi văzurăm cum acostează mai jos de locul nostru, sub sălcii, vizavi de divizionul german. Argintaru stătea lîngă mine, pe punte, și găsi ocazia să-mi șoptească :

— Ia-ți învoire și du-te la învățător. Să știe că șlepurile s-au oprit aici.

— Bine. Tu nu vii ?

— Nu. Am fost rîndul trecut. Să nu fie văzut mereu același om.

— Bine. O să-ncerc mai pe seară. Spun că am o întîlnire.

Așa și făcui. Pe înserat, ajunsei în sat. Mă trecuseră băieții cu barca. Urma ca la întoarcere, fix la miezul nopții, să fac semn cu lanterna spre vas. Și mă-ntrebam unde o să-mi petrec vremea pîn-la miezul nopții...

Casa învățătorului era întunecată. Bătui la ușă, îngrijorat, și el se arătă îndată în prag.

— Bună seara. Vă deranjez, domnule învățător ?

— Poftim, camarade, intră.

Intrai. În urma mea, învățătorul închise ușa și aprinse lampa. Casa era mică și cam înghesuită cu lucruri de tot felul. Pe sobă zării un aparat de radio mare, cu ornamente învechite. Deasupra lui erau înșirate bateriile legate între ele cu o sfoară. Aparatul cînta. Învățătorul se aplecă spre el și-l dădu mai încet.

— L-ați cumpărat recent ? întrebai. Data trecută parcă nu era aici.

— Mi l-au dat... niște prieteni, spuse el zîmbind cu înțeles. Și m-au sfătuit să-l țin deschis zilele astea. Ca să fiu în orice clipă la curent cu evenimentele... Dar ia loc, tovarășe Mihai. Să-ți dau un pahar de vin rece.

— Nu, mulțumesc. Comandantul nostru e aspru și nu ne dă voie să bem cînd mergem în învoire.

— Atunci... o dulceață și un pahar cu apă rece de la fîntînă.

— Nu vă deranjați cu nimic.

— Doar te afli în casă de oameni, frate ! protestă soția lui care tocmai intra pe ușă. Dulceață nouă, de anu-ăsta !

Puse pe masă tava cu farfurioare și pahare și ieși. Se întoarse în ușă :

— Eu mă duc să-mi rînduiesc pe-afară. Acum se-ntunecă și luna răsare tîrziu...

După plecarea ei, începui să-i spun învățătorului veștile despre nemți. El mă ascultă liniștit, îmi spuse că era la curent cu transportul acesta și că întîrzierea convoiului picase tocmai bine.

— Sosirea era plănuită pentru mîine, la Brăila, spuse. Voiau să trimită armele pe front. Pregătiseră și camioanele. Dar între timp, primejdia a crescut ; de azi-noapte și pînă azi la prînz, situația frontului s-a schimbat. Nemților le e teamă de o retragere forțată. Cred că de-aia n-au trimis convoiul mai departe.

— Pe la nemții de la noi n-am văzut nici o mișcare în plus. Afară de manevra cu șlepurile.

— Așteaptă și ei... oftă învățătorul. Domnul Zmeu i-a vizitat ieri către seară.

— Ce tot caută la ei ? Cînd la noi, cînd la ei... Ia stați puțin, strigai, fulgerat de-o idee. Cum se face că-i vizitează întotdeauna după ce trece pe la noi ? Zilele trecute am fost să facem niște sondaje pentru minări. Și după ce ne-am întors, hop și domnul Zmeu. Comandantul tocmai trecea pe hartă reperele de pe mal și adîncimile. Cum se face deobicei. Și domnul Zmeu s-a arătat foarte curios...

— Aveți grijă, Mihai. Te pomenești că ticălosul ăsta îi ține la curent pe nemți cu toate mișcările voastre. Vorbește-i comandantului, mai pe ocolite, cum poți și tu. Ajută-l să ferească hărțile de ochii lui Zmeu. Iar dacă-l auzi discutînd despre treburile navei, găsește un pretext să-l întrerupi. Orice amănunt e important pentru ei. Iar Zmeu ăsta e de meserie, știe ce să aleagă din tot ce află... O să ținem seama de fiecare drum al lui la nemți. Cine știe ? Poate ne va fi de folos, cînd va veni clipa să-l dăm de gol.

Mai stăturăm de vorbă vreo jumătate de ceas. Apoi veni vremea să plec. Cînd ieșii în uliță, era întuneric și pustiu. Pornii spre Dunăre, pe drumul înclinat și gloduros care trecea printre casele mărginașe. Deodată auzii pași și văzui venind spre mine un om înalt, cu capela în colțuri. Înțelesei că e jandarmul. El îndreptă lumina albastră a unei lanterne de camuflaj spre mine.

— Să trăiți, îl salutai.

— Noroc. Ce-i cu tine, camarade ?

— Am fost în sat, la domnu-nvățător.

— Aha! Credeam că-i vreun puișor de neamț și mă miram că umblă singur. Și-au luat obiceiul de se duc la cîrciumă și fac gălăgie.

— Credeți că o să mai facă mult, dom' majur? Frontul e pe-aproape.

— De s-ar termina odată, ori la deal, ori la vale, spuse șeful de post cu năduf.

— Asta așteptăm și noi. Să se termine și să plecăm acasă. Să trăiți, dom'majur!

— Mergi sănătos, băiete. Și dacă te întîlnești cu de-alde Friț, ocolește-i. Nu vreau scandal în satul ăsta!

IV

— Domnule comandant, am o rugăminte.

— Spune măi, fecior.

— Cînd pleacă domnul Zmeu, vreau să-l duc eu cu barca. Am și o treabă pînă-n sat. Trebuie să dau o recomandată, și pînă la curierul de mîine...

— Bine, fecior. Dar să nu-ntîrzii peste miezul nopții.

— Nici gînd, dom' comandant. Vă mulțumesc...

Locotenentul se aplecă peste balustradă să-l primească pe domnul Zmeu. Cu o zi înainte, făcusem cu remorcherul un marș pînă la Grupul Trei, să facem plinul de motorină și de muniție. Îndată ce domnul Zmeu se arătase pe mal, făcînd semne să-i trimitem barca, m-am gîndit că părerea învățătorului se adeverea. Stăpînul „Speranței“ voia să știe pe unde s-a plimbat vasul său; nimic mai firesc. Dar dacă în seara asta, după ce pleacă de la noi, se duce cu ștafeta la prietenul lui neamț, lucrurile sînt limpezi...

Domnul Zmeu urcă pe punte, sprinten și elegant, se salută prietenește cu locotenentul nostru și scoase din buzunar un pachet de țigări egiptene.

— Marfă rară, se lăudă el. M-a vizitat un prieten din Brăila. Spunea că v-a văzut trecînd pe acolo.

— Am fost pe la ai noștri, confirmă locotenentul.

— Vreo defecțiune, ceva?

— Absolut nimic. Am luat motorină și ceva de-ale gurii pentru feciorii ăștia.

— Şi... noutăţi ?

— Vechea poveste, spuse locotenentul în doi peri. Rămînem în dispersare, fiecare pe locul lui. Frontul stă pe loc, bombardamentele au slăbit... Zvonuri despre ofensivă, dar astea se aud de atîta vreme, că nu le mai dai crezare.

Domnul Zmeu făcu cîţiva paşi pe punte cercetînd cu ochii în dreapta şi în stînga. Dădu cu ochii de otgonul nou de cînepă, abia scos de la magazie ; se aplecă să pipăie împletitura groasă, rigidă, care scrîşnea plăcut sub degete.

— Aţi adus parîme noi, se bucură el. Foarte frumos. Îmi dotaţi nava. Cînd o iau înapoi dau un coniac, domnule locotenent.

— Poftiţi sus, îl îmbie locotenentul. E rîndul meu să vă tratez cu un păhărel.

După vreo jumătate de oră, timp în care fumasem cîteva ţigări aşteptînd, locotenentul ieşi pe comandă şi-mi făcu semn :

— Pregăteşte barca. Mă duc şi eu în sat.

Asta-nsemna să adaug, peste dichisul obişnuit al bărcii, covoraşul de pluş şi pavilionul care arăta că în barcă se află un ofiţer de marină. Mă grăbii să îndeplinesc ordinul. Cînd locotenentul şi domnul Zmeu coborîră, salutai după regulament şi dezlegai barca.

— A, prietenul meu, spuse domnul Zmeu. Ce mai faci, Mihai ?

— Serviciu la marină, răspunsei cu o glumă învechită de-a marinarilor.

— Faci o plimbare prin sat cu ocazia asta ? se interesă el.

— Mă duc pînă la poştă să dau o scrisoare. Rîndul trecut o carte poştală mi s-a rătăcit pe drum.

— O fi oprit-o cenzura.

— Nu cred. Îi scriam unei fete. Cel mai important era încheierea : „Te sărut". Dac-o fi asta un secret...

Domnul Zmeu rîse cu bună voinţă şi locotenentul zîmbi şi el. Pînă la malul celălalt nu mai scoase nici un cuvînt. Era linişte, o linişte înaltă, de după-amiază fierbinte ; nici o adiere nu încreţea apa lină ca sticla.

Undeva spre sat, cîntă un cocoș și cîntecul lui se auzi încet dar limpede.

— Parcă nici nu ar fi război. Mulțumesc de plimbare. Mihai. Domnule locotenent, avem același drum, nu-i așa ?

Locotenentul răspunse la salutul meu și se depărtă vorbind cu domnul Zmeu. Eu rămăsei să leg barca. Îmi făcui îndelung de lucru, căutînd un loc potrivit pentru o oprire mai lungă ; găsii la vreo cincizeci de metri în amonte o salcie, dusei barca acolo și o legai. Cînd, în sfîrșit, îmi aruncai ochii în sus spre mal, cei doi nu se mai vedeau. Atunci pornii și eu pe scurtătură, prin lanul de porumb, grăbindu-mă cît puteam. În seara asta, domnul Zmeu se va duce la nemți însoțit, de la distanță, de un om de-al învățătorului...

Cînd ajunsei la poștă, se însera. Dădui scrisoarea și mă dusei la casa învățătorului. Știam că locotenentul stă în gazdă în celălalt capăt al satului; deci n-aveam să mă-ntîlnesc cu el. Cît despre domnul Zmeu, puțin îmi păsa dacă-l întîlneam. El era cel care trebuia să se teamă, nu eu !

Învățătorul ascultă veștile mele și se duse să vestească pe un vecin al lui, care știa bine cărările dinspre carieră. Cînd se întoarse dădu drumul aparatului de radio. Tocmai atunci crainicul spuse cu voce gravă :

—„Atențiune, atențiune ! Lăsați aparatele deschise !“

Învățătorul sări de pe scaun. Mă ridicai și eu, tulburat.

— Ce-o fi asta ? șoptii. Așa de curînd ?

— Oricum, se petrece ceva deosebit, spuse învățătorul.

Îmi luai bereta cu o mișcare hotărîtă.

— Mă duc la vapor. Aveam învoire pînă la miezul nopții, dar acum... Cine știe ? Noi stăm de vorbă aici, iar acolo, la București...

— Ai dreptate. Du-te. Eu merg să-mi anunț prietenii din sat. Poate că acest comunicat ne aduce vestea cea mare...

— Spuneți-i și locotenentului nostru, îl rugai. Gazda lui n-are radio. Eu mă duc să-l aștept la barcă.

— Bine, Mihai. Să ne vedem sănătoși.

Plecai aproape în fugă pe ulițele pustii și întunecate. Cînd ieșii pe malul Dunării, liniștea mă învălui ca pe un clopot de sticlă. Pe cer sclipeau tremurător primele stele ale nopții ; apa curgea lin, fără foșnet, ca un fluviu de plumb.

Îmi aprinsei o țigară și începui să aștept.

După vreun sfert de oră, văzui pe mal silueta înaltă și suplă a locotenentului. Îl strigai :

— Aici, dom' comandant !

— Tu ești Mihai ? Ți-ai schimbat locul ?

— Da. Am găsit o salcie.

— Bine că te-ai întors. Ai auzit ?

— Am auzit, dom' comandant. Eram la poștă și dirigintele are radio. M-am gîndit că vreți să veniți la navă și am dat fuga să vă aștept.

— Bine-ai făcut, spuse locotenentul urcîndu-se în barcă. Dar... ia ascultă măi, fecior, tu știi mai multe ?

— Ce să știu ?

— Nu te preface. Adu-ți aminte de ziarul ăla. Nu cumva era al tău ?

Începui să vîslesc către malul celălalt. Liniștea din jur mă ajuta să-mi adun gîndurile.

— De ce spuneți asta, domnule comandant ?

— Știi ce spunea comunicatul ? „Vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină..." Mi s-a întipărit în minte, vorbă cu vorbă. În minte zic ? În inimă, fecior. Te gîndești că asta-i dorința noastră de ani de zile ?

— Înseamnă că ziarul a avut dreptate, spusei.

— Era al tău ?

— Al nostru. Al celor care l-au citit. Se potrivea cu gîndurile noastre.

— Om mai vorbi de asta, spuse locotenentul. Cînd om avea răgazul.

Se aplecă spre mine. Barca se clătină. Apoi simții peste pumnii mei, încleștați pe vîsle, mîinile lui fierbinți. Îmi ajuta să vîslesc.

— E zor mare, fecior, spuse. Fiecare clipă are prețul ei. Mă gîndesc că nemții de colo pot prinde de veste în orice moment. Trebuie să le-o luăm înainte...

Ne apropiam de remorcher. De jos, din barcă, văzui siluetele marinarilor profilindu-se pe cer, nemișcate.

— S-a orientat bătrînul, rîse locotenentul în întuneric. A și dat adunarea echipajului. Înseamnă că a aflat și el...

— Cine vine ? strigă un glas de pe punte.

— De-ai noștri, răspunse locotenentul potolit. Nu faceți zgomot, băieți, să nu-i trezim pe vecini înainte de vreme.

Auzii comanda gravă a maistrului :

— Drepți !

Argintaru se aplecă să prindă parîma. Locotenentul urcă pe punte. Prinsei cîrligele macaralei și auzii scîrțîitul scripeților. Barca se săltă ușor. O apăram să nu se lovească de bordaj. Mi se părea că mecanismul merge prea încet. Sării pe punte lîngă Argintaru.

— Ai aflat ? mă întrebă el în șoaptă.

— Da !

— „Hai la lupta cea mare..." fredonă Argintaru pe cînd îi ajutam să fixeze barca pe punte.

Pe urmă, auzii cum maistrul dă raportul locotenentului :

— Dom' comandant, e pace. Am ieșit din războiul cu nemții. S-a format alt guvern.

— Stația radio merge ? întrebă grăbit locotenentul.

— Merge. Deocamdată, avem doar semnalul de control.

— Recepție continuă. Să știm încotro o luăm.

— Pentru mine e clar, spuse maistrul Drăgan. Dacă nu mai sîntem cu ei, sîntem împotriva lor.

— Așa înțeleg și eu, îl aprobă locotenentul. Din clipa asta, sîntem dușmani. Atîta, că situația navei noastre e cam critică. Divizionul de colo, cu patru sau cinci nave, cu tunuri și mitraliere, Iar noi... singuri, la zeci de kilometri de ai noștri...

Marinarii ascultau acest sfat ciudat, pe puntea navei, în miez de noapte, dar nici unul nu îndrăznea să sufle un cuvînt. Chiar dacă era vorba de soarta noastră a tuturor, unul singur era cel care putea hotărî.

— Să rămînem pe loc, spuse maistrul. Și așteptăm să vedem ce se întîmplă.

— De ce să așteptăm ? Dacă-i luăm prin surprindere, avem șanse mari.

— Totuși, dacă n-am primit o dispoziție clară...

— Cui îi arde acum de dat dispoziții ? Și ce-ar putea spune o dispoziție mai mult decît îmi spune mie inima ? Dușmanul e unul singur, iar noi trebuie să ne facem datoria ! Am dreptate, băieți ?

— Așa e, spuseră marinarii într-un glas.

— Atunci... La posturile de luptă !

Marinarii se împrăștiară la posturile lor. Argintaru rămase o clipă lîngă mine. Îl auzii pe comandant cum urcă scara.

— E un om care știe ce vrea, spuse încet Argintaru.

— A judecat bine, îi dădui dreptate. Surprinderea, asta-i cheia. Pînă se dezmeticesc nemții, le dăm cîteva proiectile drept în oala cu supă.

— Abia așteptam clipa asta, spuse Argintaru. Hai să mergem. Succes, Mihai !

Îmi făcu vînt ușurel spre scărița comenzii, iar el se duse la tun. De jos, de la mașini, se auzi șuieratul aerului comprimat care pornea motorul. Sus, glasul locotenentului :

— Tu ești, Micule, de cart ?

— Da dom' comandant.

— Lasă-l pe Gorun. Cunoaște mai bine porțiunea asta. Trebuie să navigăm la mare precizie, fără lumini. Du-te și cheamă-l.

— Sînt aici, spusei.

— Foarte bine. Treci la timonă. O luăm spre ei cu toată viteza. Cînd ajungem mai aproape, deschidem focul.

În timp ce marinarii dezlegau parîmele și nava se depărta de țărm, căutai să mă orientez. Vedeam departe, în stînga, dincolo de dunga albă a carierei, siluetele întunecate ale navelor germane. Mai jos de ele, acostate pe malul nostru, șlepurile cu muniție.

Cînd ajunserăm pe firul apei, deodată, mă orbi lumina unui proiector. În clipa următoare proiectorul se stinse și dinspre navele germane se auzi o bubuitură de tun.

— Avertisment, spuse locotenentul cu glas răgușit.

— Atunci să ne oprim, spuse maistrul Drăgan.

— Glumești, moșule. Să ridicăm steag alb ? Aici, în țară la noi ? Să ne predăm ? Să trecem de partea lor ?

— Ei drăcie, murmură maistrul. Încotro o luăm ?

— Înainte, spuse locotenentul. Ne facem datoria !

Al doilea proiectil explodă chiar lîngă navă, undeva în babord.

— Foc ! strigă locotenentul. Asupra navelor inamice...

Deodată văzui un fulger scurt la pupa și bubuitura îmi lovi dureros timpanele.

— Viteza maximă ! ordonă locotenentul. Mihai, ține-te cît mai departe de ei !

De la pupa, mitraliera cu patru țevi țăcăni scurt, de cîteva ori. Pe urmă simții un val fierbinte lovindu-mă în obraz și o bubuitură prelungă, ca un trăznet amplificat de ecou, răsună în dreapta. O pălălaie de foc crescu în locul unde fusese șlepul din margine. Sălciile de pe mal căpătară, la lumina flăcărilor, o înfățișare sinistră.

— Se scufundă ! strigă observatorul Traian.

În jurul nostru începuse să plouă cu sfărîmături de fier și bucăți de lemn arzînd. Așa, nici nu ne dădurăm seama cînd veni primul val de proiectile.

— Ne-au reperat, blestemații, spuse maistrul apucîndu-se de umăr. Micule, adu un pansament. Cred că m-a atins o schijă...

Auzii un pocnet sec în stînga mea. Pe punte, zgomot de geamuri sparte.

— Cîrma tribord ! hotărî locotenentul. Ia-o pe după ostrov, în amonte, că altfel nu mai ieșim vii de-aici.

Îl ascultai. Cînd dunga întunecată a sălciilor nu se mai văzu, întorsei cîrma spre dreapta. Remorcherul luă rondoul în plină viteză și se înclină spre stînga. Îmi regăsii repede echilibrul. Ocolirăm capătul ostrovului și intrarăm în sus, pe Canalul Morarului, care nu era folosit pentru navigație. Între noi și navele germane era acum un paravan întunecat, de nepătruns : pădurea cu sălcii.

— Ne urmăresc ! strigă Argintaru de la tun. Au trimis după noi vedeta de siguranță !

— Navă inamică în prova ! strigă observatorul Traian.

Locotenentul se întoarse spre prova ca ars. Pe mijlocul apei se zărea umbra neagră a unui remorcher.

— Ne-au înconjurat, zise maistrul răgușit. Nu mai avem nici o scăpare. Ar trebui să ne predăm...

— Credeți că în situația lor le arde să ia prizonieri ? întrebă locotenentul. Și-așa, și-așa, tot ne scufundă. Barem să ne facem datoria !

Tunul din pupa bubui repetat. Simțeam în ceafă vibrația aerului, la fiecare lovitură. Și mi-l închipuiam pe Argintaru înfăptuind cu sete dorința lui îndelung reprimată. Din prova, răspundea hohotul subțire al mitralierei. În jurul nostru, proiectilele biciuiau apa.

— Țintă lovită ! strigă semnalizatorul în urechea noastră. Vedeta se scufundă...

Glasul i se întrerupse. Îl privii o clipă și-i văzui trupul inert frînt peste balustrada înaltă a comenzii.

— Mergi în zig-zag, Mihai, spuse locotenentul. Poate scăpăm.

În prova, mitraliera continua să răpăie. Privii neliniștit în jur. Vedeta de siguranță se scufundase, iar în urma ei nu mai venea nici o navă. La prova însă, alături de remorcher, apăruse unul din pontoanele armate. Îi știam bine silueta urîtă, lătăreață, cu țevile tunurilor subțiri, disproporționate față de puntea lată și dreaptă ca un trotuar. Țevile acelea scăpărară de cîteva ori într-o culoare sîngerie, urîtă. Totul era urît în fața noastră. Grindina de foc se înteți în jur. Un proiectil reteză piciorul proiectorului din dreapta punții de comandă. Suflul exploziei îl doborî pe locotenent peste mine. Îl auzii pe Micu umblînd iarăși la lada cu pansamente.

— Micule, e grav ? întrebai fără să întorc capul.

— Grav, spuse Micu. Abia mai răsuflă. Cred că e lovit în piept. Are cămașa plină de sînge. Și e mai rău că nu văd nimic.

— Duceți-l jos, în cabină, spuse maistrul. Traiane, ajută-l pe Micu. Umblați ușor, băieți !

— Traian a căzut, spuse Micu cu un glas nefiresc de subțire.

— Cheamă telegrafistul să-ți ajute. Repede, fraților !

— Spărtură la babord, pe linia de plutire, țipă un glas pe punte.

— Întoarce, Mihai, zise maistrul Drăgan. Puneți pompele în funcțiune. Tunari, încetați focul ! Toată lumea, găleți. Scoateți apa de la motoare !

Răsucii timona cu disperare. Remorcherul nostru întoarse scurt ; momentul cel mai primejdios, cînd nava oferea întreg bordul drept țintă, trecu fără să se întîmple nimic. Mă uitai înainte : pontonul armat rămînea încet în urmă...

— Atenție la capătul ostrovului ! apucă să strige maistrul Drăgan. A ieșit toată haita la atac !

Într-adevăr, în fața noastră, abia detașîndu-se de linia sălciilor, se zăreau siluetele navelor germane.

— Dom' maistru, e albastră rău, îi spusei. Ne-au înconjurat din toate părțile.

— Foc ! strigă maistrul. Trageți, poate-i speriem nițel. Viteză, mai multă viteză ! Ah, spărtura aia...

Spărtura din babord, la nivelul liniei de plutire, mă îngrijora și pe mine. Parcă vedeam cu ochii ce se-ntîmplă : la viteză mare în borduri se formau valuri înalte, care pătrundeau nestingherite în compartiment. Totuși, trebuia făcută încercarea...

— Uită-te la ei cum ne pîndesc, mormăi maistrul.

Priveam spre formația inamică ; aștepta apropierea remorcherului pe care-l socotea o țintă sigură. Pe luciul apei se contura limpede silueta masivă a navei-comandant ; răsucii timona și remorcherul se îndreaptă pe neașteptate spre ea. Maistrul Drăgan mă scutură de braț :

— Ce faci, mă ?

— Merg la abordaj, dom' maistru. Cu prova noastră ascuțită îl tăiem pe neamț ca pe-un pepene.

— Nu ! strigă el. Asta e sinucidere !

— Și într-un caz, și-n altul, tot pierim, îi spusei. Așa, cel puțin, știm că ne-am vîndut scump pielea...

— Ai dreptate. Dacă tot murim, să murim cu fruntea sus ! Atinge-i Mihai !

Distanța dintre noi și navele hitleriste scădea uluitor de repede. Aiuriți de manevra neașteptată a remorcherului nostru, tunarii inamici întîrziau să deschidă focul, iar cînd începură să tragă, trăgeau la întîmplare. Remorcherul „Speranța" traversa Dunărea cu viteză maximă, venind spre nava comandant care-i prezenta ca la paradă bordul înalt...

Într-o frîntură de clipă mă gîndii la domnul Stolz : arogant, furios, surprins de atacul nostru și decis să ne dea o lecție. Parcă-l vedeam pe comanda navei lui puternice, așteptînd clipa potrivită pentru lovitura de grație. Și-mi imaginam uimirea lui în fața manevrei noastre neobișnuite — prova ascuțită a remorcherului „Speranța“ țintind bordul proaspăt vopsit al navei-comandant.

Pe coșul navei inamice țîșniră scîntei, semn că motoarele erau suprasolicitate.

— Au dat-o pe cărbuni, spuse în bătaie de joc maistrul.

În clipa aceea văzui cum nava germană face un salt disperat. Întunericul îi absorbi deodată silueta prelungă, comprimînd-o. De fapt, vasul făcuse o mișcare punînd cele două elici să lucreze în sens contrar, cu toată puterea. În cîteva secunde poziția lui se schimbase : se îndrepta spre noi cu prova. Eram atît de aproape unii de alții, încît auzeam comenzile gradaților către artileriști. Dar remorcherul nostru trecu în goană pe lîngă nava dușmană, folosind „unghiul mort“ pe care tunurile ei nu-l puteau acoperi cu foc, apoi ne aflarăm în spatele ei și curînd ne ascunserăm după cotul apei. În urma noastră răsună apoi minute-n șir canonada zadarnică a nemților.

— Am scăpat ! auzii un glas pe punte, și strigătul fu reluat de alte glasuri emoționate, subțiate de încordare într-atîta încît nu le mai cunoșteam.

— Mitraliorul e mort ! spuse Micu urcînd scara comenzii. L-au nimerit drept în tîmplă !

— Dar comandantul ? întrebă maistrul grăbit.

— Are o rană adîncă în coastă. Nu știu dacă scapă. I-am făcut un pansament, dar sîngerează mereu.

— Păcat, spuse maistrul. Mare păcat. Tocmai acum...

— Avem trei spărturi la mașini, strigă „Scrumbie“ de undeva din spate. Stăm în apă pîn-la brîu !

— Magazia de muniție e inundată ! raportă alt marinar.

Înaintam pe apele calme, ascultînd aceste vești întristătoare.

— De-acum se face ziuă, spuse maistrul. Să ne adăpostim undeva, să remediem avariile. Dar nu prea departe de nemți, Mihai. Deocamdată s-au liniștit, dar poate să le vină iarăși chef de plimbare. Și nu trebuie să-i slăbim deloc...

Pe Traian și pe Ciobanu îi înmormîntarăm în pămîntul moale dintre două sălcii. Pe pana de vîslă bătută-n pămînt la căpătîiul lor zgîrîiarăm cu vîrful stiletului:

„Aici se odihnesc Traian și Ciobanu, din Flotila de Dunăre, morți pentru libertatea patriei la 24 august 1944“.

Argintaru tipări cu dosul lopeții pămîntul proaspăt. Se îndreptă și-și scoase bereta. În lumina tulbure a zorilor, obrazul lui părea dăltuit. Ne scoaserăm beretele și noi, ceilalți. Ședeam aliniați pe mal, cu fața spre mormînt. În spatele nostru, remorcherul „Speranța“ încremenise pe apa lină ca sticla.

V

— Camarazi, spuse maistrul răgușit. Ne doare această pierdere... Trebuie să-i răzbunăm pe cei căzuți !

Eram toți acolo — toți cei rămași teferi după încleștarea cu dușmanul. Răsăritul soarelui dădea o strălucire nouă fețelor palide de oboseală.

Se întoarse și plecă încet spre navă. Îl urmarăm; cuvintele lui păreau deopotrivă un ordin și un legămînt.

— Îți dai seama ce se-ntîmplă ? spuse Argintaru cînd ajunserăm pe punte. Libertatea, pe care-am visat-o și am dorit-o atîta vreme, uite că a venit.

— A venit atît de neașteptat, că n-am avut vreme să ne bucurăm.

— Ne-om bucura de-acum înainte, Mihai, mă încurajă el, apoi adăugă aproape în șoaptă : Dac-om scăpa cu viață...

Maistrul dădu un ocol navei. Îl văzurăm ivindu-se de după tambuchiul mașinilor, încruntat și frecîndu-și ceafa cu batista, deși nu era cald deloc.

— Stăm prost, spuse el de-a dreptul. Cablurile tăiate de schije, geamuri sparte, găuri în bordaj... Ce să facem mai întîi ?

— Facem ce-om putea, dom'maistru, spuse Argintaru. Strictul necesar. Ca să putem pleca de-aici. Reparația capitală — după ce terminăm cu nemții.

— Crezi c-o să meargă așa ușor ? se îndoi maistrul. Oricum, băieți, puneți mîna cu toții. Mai întîi cablurile rupte și spărturile. Cei de la mașini au și-nceput. Puneți mîna și voi pe ce puteți. Treabă este destulă. O să-ncerc să iau legătura cu comandamentul...

Dispăru pe ușa îngustă a stației radio. Eu, Argintaru și Micu începurăm să înnădim cablurile rupte, să refacem izolația, să îndepărtăm cioburile și așchiile împrăștiate pe punte.

— Păcat de comandant, spuse Micu încet.

— Cum e, Micule ? Tu te pricepi.

— Degeaba te pricepi, dacă n-ai ce-ți trebuie. Rănit la piept. L-am bandajat pe dibuite, acolo, sus. Cînd l-am dus în cabină, a-nceput să sîngereze iarăși. Cred că schija a rămas înăuntru. Trebuie extrasă, altfel se infectează.

— Scapă ? întrebă scurt Argintaru.

— Da, dar nu în condițiile astea. Trebuie mînă de chirurg aici. Un sanitar ca mine ce să facă ? I-am dat calmante și doarme. Mai geme-n somn.

— E voinic, spuse Argintaru. Și dacă reparăm nava, poate izbutim să-l ducem în port...

— În port sînt nemți, șopti Micu.

— I-or fi gonit ai noștri. Crezi că numai noi am început ?

— Sîntem departe de Grupul Trei, adăugă Micu. Acolo l-ar putea îngriji doctorul. Sau la vasul-spital...

— Degeaba. Nu putem răzbi, cît sînt nemții aici. Și cariera aia.. cum de-au găsit-o ? E ca o cetate, și au muniții destule acolo...

Cu vorba, terminarăm repede ce aveam de făcut. Micu se urcă pe comandă să controleze proiectorul, iar eu și Argintaru rămaserăm pe punte, la o țigară.

— Sînt ai noștri, auzii deodată un glas între sălcii.

— Care-i acolo ? se răsti Argintaru.

— Om bun, spuse glasul. Ceva nemți pe-aici ?

— Deocamdată nu, zîmbi Argintaru. Arată-te să te vedem la față.

Din tufele de pe mal ieșiră doi țărani nebărbieriți și trași la față, purtînd de gît pistoale-mitralieră. Primul părea mai îndrăzneț ; făcu cîțiva pași, cercetă locul în jurul lui și-l îndemnă și pe celălalt, care se cam codea și ținea arma într-un chip care-ar fi stîrnit furia unui caporal instructor :

— Hai, mă, că sînt de-ai noștri, nu ți-am spus ?

— Înaintați, spuse Argintaru. Dar lăsați pușcoacele alea în jos, că se supără echipajul.

— De ce să se supere ? Le-am capturat prin luptă cinstită. Aveam carabine și am prins în drum spre sat doi nemți. I-am dus la postul de jandarmi.

— Și carabinele de unde le aveați ?

— Prea multe întrebări, camarade. Sîntem niște bieți pescari. Ia spuneți, nu cumpărați niște icre sărate ?

— Mai de grabă niște raci, zîmbi Argintaru și sări pe mal. Hai noroc, fraților. Ce se aude prin sat ?

— Ne-au dat arme și ne-au trimis în recunoaștere. Nemții mișună ca furnicile peste tot. La Ogoarele au capturat postul de jandarmi. Veniseră cu o tanchetă, ce să le faci ? Cînd au vrut să intre la noi în sat, dom' vățător le-a ieșit înainte cu premilitarii, cu șeful de post și cu oamenii din sat. Om cu tactică, dom'vățător. În 'șaișpe a fost sublocotenent. Se pricepe la război. Ne-a îndemnat să-i prindem pe nemți dincolo de pod, unde aveau poziție mai bună. Favorabilă, vorba lui dom'vățător. Și așa era, camarade. Șoseaua e săpată între maluri înalte, noi sus și nemții jos. Nea Niculae le-a zvîrlit o grenadă și tancheta a luat foc. În urma ei veneau două camioane cu soldați. Soldații au început să sară din camioane și să tragă. Noroc că aveam cu noi pușca-mitralieră. Și dom'vățător le-a strigat pe nemțește să se predea, că tot satul, cu mic cu mare, e înșirat pe șosea cu arma-n mînă. Ofițerul lor n-a vrut să creadă și a țipat la ei „forveț !“ adică înainte, și a tras în dom'vățător, da nu l-a nimerit. Nea Niculae l-a ras cu pușca-mitralieră. Cînd și-au văzut comandantul mort, au ridicat mîinile. I-am închis pe toți la școală, și nea Niculae, cu niște băieți mai răsăriți, stă de pază. Da' pe la voi ce e ? Am auzit bubuituri azi-noapte.

— Ne-am ciorovăit nițel cu vapoarele lor, spuse Argintaru.

— Primejdie mare, făcu țăranul. Tare-al dracului neamțul. Și mașinării de tot felul. S-aude că la București bombardează cu avioanele. Șeful de post a primit telefon. Să nu-i lăsăm pe nemți să facă nici o mișcare. Mă gîndesc că dacă apucă să se-ntărească în carieră...

— N-apucă. Acum ați văzut : nu-s așa de puternici cît par.

Țăranul ridică o mînă la capela lui decolorată :

— Țineți-vă bine, fraților. Nu-i lăsați. Poruncă de la Unchiu să-i bumbăcim.

— Le-om veni noi de hac, nu te teme.

Țăranii dispărură iarăși în desiș. Argintaru privi lung în urma lor și urcă pe punte.

— Ai văzut, Mihai ? Oamenii abia așteptau. Iar dom'-vățător, ehei... ce mai om e ăsta...

Se întrerupse. Maistrul Drăgan trîntise ușa cabinei radio. Ne întoarserăm spre el. Era tulburat ; își scoase cascheta și-și șterse nădușeala de pe frunte cu mîneca.

— Băieți, treaba e serioasă, spuse el pe un ton pe care nu i-l cunoșteam. În București se dau lupte. Armata germană se îndreaptă spre oraș. La Băneasa se trage cu tunurile.

— Știam eu că nu se lasă neamțul, spuse Argintaru încruntat. Cum să plece de bună voie ? Îl gonim cu armele, asta-i tot.

Pe fața maistrului se așternu o expresie de amărăciune :

— Ce arme, băieți ? Ne-au prins evenimentele nepregătiți. Aerodromurile sînt în mîna lor. Au trupe masate pe valea Prahovei. Și pe Dunăre, știți bine, sînt mai tari decît noi.

— Atunci să ne dăm bătuți ? spuse Argintaru ironic. Să le cerem iertare că i-am supărat ?

— Lasă gluma, Argintarule. Trebuie să luăm lucrurile în serios. Am primit ordin să-i ținem pe loc pînă vine Grupul Trei. Să nu-i lăsăm să se unească cu baza lor. Să le distrugem depozitele de pe țărm. Și asta, cine ? Noi, remorcherul „Speranța“, fără comandant, cu doi oameni morți, cu bordajul ciuruit... Singuri, împotriva unui divizion întreg...

— Nu sîntem singuri, spuse Argintaru. Alături de noi e țara, domnule maistru. Și o să-i răzbim. Cu orice preț trebuie să-i răzbim.

Maistrul păru că nu-i aude cuvintele. Făcu încruntat cîțiva pași încoace și-ncolo, pe punte, apoi deodată se opri în fața tambuchiului de la motoare :

— Mașina ! Cum stăm acolo, jos ?

„Scrumbie“ se arătă în deschizătura întunecată : gol pînă-n brîu, murdar de ulei și cu părul ciufulit, părea că luase parte la o încăierare ciudată.

— Merge greu, dom'maistru. Sînt spărturi multe. Le-am astupat pe cele mari și scoatem apa. Tragem la pompe de ne ies ochii. Dar apa a început să scadă. Cred că într-un ceas sîntem gata.

— Foarte bine. Grăbiți-vă, băieți !

„Scrumbie“ dădu din cap și dispăru iarăși sub punte. Îl întrebai mai mult din ochi pe maistru :

— Să mă duc și eu ? Măcar dacă scot apa, și tot le sînt de un ajutor.

— Încearcă, spuse maistrul. Eu mă duc să văd ce face domnul locotenent.

După lumina violentă de afară, compartimentul mașini părea trist și întunecat. De vină era poate și lumina galbenă, slabă, pe care-o dădeau becurile de avarie. Fiindcă grupul generator fusese oprit, se folosea curent de la acumulatori. Iar în această lumină slabă, chipurile oamenilor aveau o culoare pămîntie. Pe jos băltea apa, o apă tulbure și tristă, deasupra căreia se lățeau pete de ulei. Înăuntru erau cei trei mecanici. „Scrumbie“, dezbrăcat pînă la brîu, cu brațele cufundate pînă la umeri în apă, meșterea ceva dedesubt ; ceilalți doi stăteau lîngă perete, în picioare, fiecare cu o mînă pe mînerul pompei. Pompa făcea un zgomot ciudat, ritmic.

— Am venit să vă ajut.

— Tu lipseai în strîmtoarea asta, mă luă la rost „Scrumbie“. Ne descurcăm și singuri. Du-te sus, sînt atîtea de făcut.

— Asta-i cel mai important acum, îi spusei. Hai, băieți, odihniți-vă un pic. Am venit cu forțe proaspete.

— Treaba ta, spuse șeful de compartiment și se aplecă să-i ajute lui „Scrumbie“.

Îi luai locul la pompă. Abia acum înțelesei că mișcarea aceea ritmică a mînerului ascundea un efort mare, făcut cu dibăcie.

— Nu te forța, mă povățui celălalt mecanic. Trage la tine cînd ajunge la capăt. Altfel obosești în două minute.

Îl ascultai. În primele clipe îmi veni greu, dar mai apoi intrai în ritm. După cîteva minute, mecanicul spuse scurt :

— Cu mîna ailaltă.

Mă sprijinii de perete, cum făcea el. Obosisem zdravăn, mîna care se odihnea acum o simțeam zvîcnind.

— Trebuie să-i dăm zor, spusei. Altfel ne pleacă musafirii de sub nas.

— Gata și cu asta, zise „Scrumbie" ridicîndu-se. Nu mai face apă. Mulțumim de ajutor, Mihai, acuma te poți duce.

Mă îmbrînci ușurel și-mi luă locul la pompă. Șeful de compartiment sufla de zor într-o conductă subțire, desprinsă de la motor. Înțelesei că nu mai aveam ce căuta acolo și ieșii pe punte.

— Ce e pe acolo, Mihai ? Mai au mult ? mă întrebă maistrul.

— Sînt aproape gata. Acuși trebuie să pornească motorul. Cum se simte domnul locotenent ?

— Rău. Abia mai suflă. A pierdut mult sînge. Dacă pînă diseară nu intervine un doctor...

Se întrerupse. Simții cum mi se strînge inima. Războiul își arătase deodată colții. Fără nici un avertisment, cu brutalitate, moartea se strecurase pe vasul nostru, ne amenința, nevăzută dar mereu prezentă.

— Groaznic lucru, să cazi în prima luptă... spuse maistrul încet.

Argintaru se arătă între tufele de pe mal :

— S-a făcut, strigă el de departe. Putem să începem !

— Bine. Hai sus, Mihai, să-ți arăt ce avem de gînd să facem.

Mă luă cu el în comandă. Pe masă se afla o hartă a Dunării, cu semne de tot felul adăugate cu creionul. Maistrul răsuflă grăbit de cîteva ori, se șterse de nădușeală și spuse gîfîind :

— Uite care-i situația noastră, Mihai : ne aflăm aici, la ostrov, iar nemții se află în celălalt capăt. Ei au să-ncerce să se apropie de ai lor, spre Cernavodă. Trebuie să le tăiem drumul. Dar dacă pornesc toți odată, n-avem nici o șansă.

— Cum au pornit azi-noapte... murmurai. Nu pricep de ce n-au plecat atunci.

— Nu erau pregătiți. Un drum în amonte, pînă la Cernavodă sau mai departe, cere carburant. Și muniție, ca să facă față pe drum. Cred că s-au întors ca să-și facă plinurile, iar după asta, vor încerca să străbată în sus. Nu știm pe unde au s-o ia. Acuma uită-te pe hartă. Dacă minăm Dunărea în capătul ăsta, de la mal pîn-la ostrov, ei n-au alt drum decît pe Canalul Morarului. Canalul are adîncime destulă, dar e îngust. Nu pot trece două nave deodată. Noi îi pîndim aici, și care cum vine, îi dăm la cap.

— Înțeleg, domnule maistru.

— Asta-i tot, spuse maistrul. L-am trimis pe Argintaru în sat, după ajutor. O să ne prindă bine cîțiva oameni și o mitralieră, ca să ne acopere. Îți dai seama că nemții n-au să ne lase să minăm Dunărea liniștiți, ca la manevrele de toamnă.

— E un fel de întrecere, domnule maistru. Care-i gata mai repede, ăla cîștigă.

— Noi trebuie să cîștigăm, replică el. Sîntem la noi acasă și trebuie să facem totul... Uită-te bine la hartă. Reperele astea sînt : capătul ostrovului și plopul înalt. Avem la bord destule mine ca să asigurăm un baraj ca la carte. Și-acuma, la treabă. O să pornim așa cum putem. Apa aia de la mașini se mai poate scoate și din mers...

Ieșirăm pe punte. Maistrul dădu ordine și echipajul începu să se agite. Micu ieși din cazarma echipajului storcîndu-și din mers hainele.

— Era ceva apă și-n cazarmă, explică el. O spărtură în bordaj... Acuma-i gata. Am astupat-o cu o bucată de talpă.

— Ai prins-o bine ? întrebă maistrul dar nu mai așteptă răspuns. Grupul Trei vine spre noi, băieți. Am raportat despre baraj. Acum nu mai rămîne decît să-l facem...

Micu se urcă pe comandă, la postul lui. Careva aduse maistrului cronometrul uitat pe masa hărților. Motorul tuși de cîteva ori, apoi pe coșul subțire al remorcherului începură să țîșnească rotocoale regulate de fum.

— Merge, se bucură maistrul. Micule, fii atent că ai rămas singur. Faci manevra de plecare și o iei spre ostrov.

— Am înțeles ! spuse Micu.

Argintaru deschise tambuchiul de la magazia de muniții pupa și dispăru înăuntru, împreună cu un mecanic. După cîteva clipe, scoaseră la iveală prima mină. Ne aplecarăm s-o luăm din mîinile lor tremurînd de încordare. Mina semăna cu o canistră. Avea o culoare urîtă, pămîntie. De parîma ei era legată o greutate de beton, ca o cărămidă mai mare. O așezarăm ușurel pe punte, în vreme ce maistrul se învîrtea grijuliu în jurul nostru :

— Ușurel, băieți ! O drăcie d-asta poate scufunda și un transatlantic !

— Ne-am mulțumi și cu o vedetă, numai să poarte steag cu zvastică ! spuse Argintaru.

A doua și a treia mină își luară locul pe punte. Le tot scoteam din magazie și le rînduiam la pupa, cu grijă să nu se încurce în parîme.

Între timp, remorcherul se depărtase de mal și se îndrepta spre ostrov.

— Du-te și explică-i lui Micu manevra, spuse maistrul. Tu o să fii aici, să ajuți la lansare.

Urcai în fugă scara spre comandă. Îi spusei lui Micu ce trebuia să facem.

— Totul e să ții precis direcția.

— Înțeleg.

— Aș fi făcut eu treaba asta, dar trebuie să ajut la lansare.

— Dar eu ce cusur am ? protestă Micu. Puteam să ajut și la...

— Tu ești mai de folos aici, îi explicai. Pe cînd acolo... trebuie forță, nu glumă. N-aș vrea să te văd tras peste bord de drăciile alea. Ai idee cît sînt de grele ?

— Termină, viteazule ! mă dojeni Micu. Înălțimea nu e totdeauna proporțională cu deșteptăciunea !

Îl lăsai să-i treacă supărarea și coborîi pe punte. Ne apropiam de capătul ostrovului. Maistrul se învîrtea în jurul minelor, nerăbdător, măsurînd cu ochii malurile.

— Vin nemții ! strigă Micu de sus. O vedetă rapidă !

— Micșorați viteza, spuse maistrul. Argintarule, treci la tun. Mă miram eu să ne lase în pace.

— Nu ne putem lupta cu ei, spuse Argintaru. Tunul de pe vedetă bate mai departe. Să așteptăm să vină învățătorul, cu premilitarii lui.

— Să așteptăm, spuse maistrul. N-avem altă soluție.

Vedeta se apropia mereu. Îi distingeam țeava tunului, subțire ca un ac, îndreptată spre noi.

— La distanța asta risipim muniția degeaba, mormăi maistrul. S-o lăsăm să se mai apropie.

Trase o înjurătură și se șterse cu batista, deși nu era cine știe ce căldură. Cred că gestul ăsta era un fel de tic. Deodată, dinspre mal se auzi o rafală lungă de mitralieră. Vedeta micșoră viteza ; vedeam asta după spuma din prova ei, care scăzuse brusc. Apoi tunul ei trase de cîteva ori spre mal și mitraliera îi răspunse iarăși.

— Bravo lor, strigă Argintaru. Au venit tocmai la vreme. Și nemții n-au decît să tragă. Cum să-i nimerească ? Sînt atîtea tufișuri pe mal...

— De-ar avea muniție destulă, făcu maistrul înfrigurat.

— Au, nu vă temeți ! Sînt pregătiți demult pentru petrecerea asta !

Vedeta mai trase cîteva proiectile spre mal, dar de fiecare dată, drept răspuns, răsuna focul batjocoritor al mitralierei. Argintaru rîse spre maistru :

— Putem instala barajul fără grijă, dom'maistru. Băieții ăia trag ca la nuntă !

Maistrul se grăbi să dea comanda trebuitoare și ne apucarăm să instalăm barajul, vegheați de vedeta care nu se putea apropia ca să ne împiedice. Maistrul Drăgan urmărea cu cronometrul în mînă manevra : remorcherul nostru trebuia să traverseze Dunărea cu o viteză constantă, și să lanseze o mină la fiecare patru secunde. Se asigurau astfel intervale egale între mine și aveam garanția că pe oriunde ar trece, o navă de mărime mijlocie ar face una din ele să explodeze.

Manevra se îndeplini întocmai. La timonă, Micu avea o singură grijă : să păstreze drumul navei cît mai exact între capătul ostrovului și un plop înalt, care se distingea cu ușurință între sălciile din jur. Noi, la pupa, stăteam pregătiți — eu cu mina, Argintaru cu greutatea de beton ce-i servea drept ancoră — și le azvîrleam peste bord, amîndoi în aceeași clipă, la semnul maistrului. Mecanicul stătea lîngă noi, gata să ne vină-n ajutor în caz de incident. Dar nu se produse nici un incident...

Cînd ne apropiarăm de celălalt mal și pe punte nu mai rămăsese nici o mină, maistrul îi strigă lui Micu :

— Fii atent, timonier ! Ocolește barajul prin amonte și intră pe Canalul Morarului !

— Vedeta germană s-a întors și pleacă ! anunță Micu drept răspuns.

— Era și firesc, spuse maistrul. Ce-or mai avea de făcut aici ? Barajul există, fie că le place sau nu.

Nava se întoarse, la cîțiva metri de țărm, și luă drumul spre largul Dunării. Deodată, auzirăm strigăte pe mal. Ne uitarăm într-acolo. Cîțiva oameni ne făceau semn cu mîinile. Apoi dintre sălcii țîșni o barcă ușoară, îndreptîndu-se spre noi.

— Stop mașinile, ordonă maistrul. Să vedem despre ce e vorba.

Remorcherul micșoră viteza. Barca, mînuită de brațe voinice, se apropia repede. Alergai sus, pe comandă, să iau un binoclu. Îl reglai, mă uitai spre barcă. Țipai prelung :

— Cristescuuu !

Din barcă, vechiul meu prieten îmi făcu semn cu mîna...

Barca acostase lîngă navă. Apucai capătul de parîmă pe care învățătorul mi-l aruncase. Maistrul se apropie și el de balustradă :

— Ce s-a întîmplat ?

— Ați pierdut oameni în luptă, spuse învățătorul. V-am adus doi voluntari, cred că aveți nevoie. Oameni de meserie, adăugă repede. Au să vă fie de folos.

— Sigur, sigur, întări maistrul. Formele le facem după aia.

— Nu-i timp de forme acum.

— Urcați, băieți ! îi invită maistrul.

Primul sări pe punte un marinar în uniformă, care se prezentă :

— Soldat Arghir, de pe monitorul doi. Eram în permisie, acasă. Am auzit comunicatul la radio. Şi m-am gîndit să mă prezint pe cea mai apropiată navă militară...

— Bine-ai făcut, spuse maistrul. Cînd s-or linişti lucrurile, o să-ţi dau dovadă la mînă. Ca să nu te dea dezertor. Ce specialitate ai ?

— Timonier, să trăiţi.

— Înseamnă că te pricepi şi la semnale.

— Mă descurc.

— Atunci, iei locul observatorului.

— Am înţeles, spuse soldatul.

Maistrul îl privi cu îndoială pe Cristescu.

— Cu dumneata, spuse el ezitînd, nu ştiu ce să fac. N-am cum să te trec în controale. Eşti civil, iar regulamentul...

— Ce regulament, protestă învăţătorul zîmbind. Consideră-l voluntar. E caz de forţă majoră, nemţii sînt la doi paşi. Dac-ai fi pe front, în tranşee, nu l-ai primi să lupte ?

— Pe navă sînt reguli stricte, mormăi maistrul. Persoanele străine...

— Domnule maistru, e de-ai noştri, spusei repede. Om cinstit, luptător antifascist. Îl cunosc demult şi pun mărturie pentru el.

— Dacă pui mărturie... se lumină maistrul. Ce ştii să faci, domnule ?

— Sînt mecanic naval. Am făcut armata la marină. Am fost mitralior pe canonieră.

Maistrul îi puse o mînă pe umăr :

— Eşti omul care-mi trebuie. Mitraliorul nostru a căzut în luptă. Piesa e în bună stare. Şi s-ar putea să mai avem nevoie de ea. Poţi s-o iei în primire chiar acum.

— Am înţeles, spuse Cristescu ostăşeşte.

Învăţătorul îmi făcu semn să dezleg parîma şi-i zîmbi maistrului ducînd la tîmplă mîna cu palma înainte :

— Asta-i tot.

— Mulţumesc din suflet, domnule.

— Să vă întoarceţi sănătoşi. Şi să-i dovediţi pe... — arătă cu capul spre cariera care albea în depărtare, pe deasupra sălciilor. Ne-au făcut destule necazuri. Acuma e rîndul nostru !

Scuipă în palme și începu să vîslească. Maistrul ridică mîna la șapcă. Rămase așa, în timp ce învățătorul rîdea la el și trăgea la rame parcă fără nici un efort.

— Pe drum înainte ! ordonă maistrul, și motoarele își reluară cîntecul. Argintarule, ocupă-te de mitralior. Dumneata, soldat, ia-ți un binoclu și treci sus, la observare. Raportezi tot ce se vede suspect !

Soldatul urcă scara spre comandă. Maistrul porni și el, mai puțin sprinten. Eu și Argintaru îl luarăm pe Cristescu la prova, să-i arătăm mitraliera. Printre explicații, el ne povesti cum fusese pîndit de nemți, pe cînd tăia firele de telefon.

— Am avut totuși noroc, spuse. Șeful poliției din oraș a aflat că m-au înhățat nemții. Nu se prea avea bine cu Gestapoul. Era un tip al naibii, țipa mereu că el e stăpînul orașului și nu dă voie nimănui să se amestece în treburile lui. Ne-a cerut pe mine și pe alți doi arestați, de la Gestapo. Nu vă spun ce ne-a pățit pielea două zile și două nopți cît am stat la nemți. Fără mîncare, fără apă, cu lămpi ațintite-n ochi, cu sonerii ca să nu dormim... Și interogatorii. Mamă ! Bătaie metodică, cu niște curele subțiri. Pînă la leșin, frate-meu ! Voiau să știe cine m-a pus să tai firele. Nu le-am făcut plăcerea. Cînd m-au transferat la ai noștri, m-am bucurat. Șeful poliției ăsta, nu pricepeam nimic : țigări, „Ia loc domnu, regretăm incidentul, foarte bine că nu le-ai declarat nimic..." Cei din arest mi-au spus că e de partea noastră. Dar el nu lăsa să se vadă asta. Cînd s-a dat comunicatul la radio, ne-a deschis el însuși ușa arestului : „Oameni buni, sînteți liberi. Nu i-am iubit niciodată pe nemți. Ne aflăm, de-acuma, camarazi..." Unde era să mă duc ? Am profitat de învălmășeală și am venit încoace. De la județeană mi-au dat haine și o parolă pentru un tovarăș de la gara fluvială. Am ajuns azi dimineață aici, cu pasagerul. Cînd s-au bătut cu nemții pe șosea, eram acolo. Le-am ajutat să mînuiască mitraliera.

— Înseamnă că te-ai antrenat cît de cît, spuse Argintaru.

— M-am antrenat cînd începuse să vă zgîndărească vedeta aia. Am tras ca la război, fraților !

— Tu erai la mitralieră ? întrebai.

— Păi cine ? Mai era un țăran care făcuse armata la antiaeriană, dar l-au nimerit. Că nu știu dacă știți : au tras și nemții cîteva salve.

— Cîteva... îngînai. A fost o luptă-n toată regula.

— Și fără voi, adăugă Argintaru, n-am fi izbutit să instalăm barajul. Vedeta aia fuge al dracului. Și e mititică. Greu s-o lovești.

Ne uitarăm de-a lungul malurilor. Remorcherul nostru trecuse de capătul ostrovului și intra pe canal. Treceam printr-un coridor verde ; însăși apa își schimbase culoarea, oglindind frunzișul bogat de pe țărmuri. Mergeam încet, duduitul motoarelor devenise aproape o șoaptă, trimisă-napoi de ecou. O pace adîncă stăpînea această pustietate verde.

— Frumoase locuri, zise Argintaru. După război o să-mi fac aici o colibă și-o să vin duminica la pescuit. Îmi iau baba cu mine ; se pricepe să facă un borș de pește cum n-a mîncat nici craiul pescarilor.

— De ce-i spui babă ? se miră Cristescu.

— Așa o mîngîi eu. Aveam un șef de echipaj glumeț și om plăcut. Ne-am luat toți după el. O ținea una și bună : baba și iar baba.

— Ai copii ? întrebă Cristescu.

— Trei. Doi băieți și-o fată. Fata e croitoreasă ; băieții sînt la meserie. Aveam gînduri mari cu ei, ca fiecare. Dar dac-a venit războiul...

— Mare nenorocire, oftă Cristescu. Tuturora ne-a stricat viața. Mă gîndeam să mă fac inginer, și de trei ani pribegesc de colo-colo.

— Te-ai sucit, te-ai învîrtit, și tot pe vapor ai ajuns, spusei. Tu, Cristescule, nu te poți despărți de apă...

— Pregătiți pentru acostare, porunci maistrul de la comandă. Și rămîneți pe lîngă piese. Inamicul poate apărea din clipă-n clipă !

Eram la celălalt capăt al ostrovului, unde canalul se lărgea deodată ; malul moale fusese mîncat de ape și se vedeau rădăcinile sălciilor șerpuind, rămase fără sprijin. Adăpostirăm remorcherul în acest gol.

— Masa la marinari ! strigă vesel telegrafistul.

Într-adevăr, aduse tuturora pîine, brînză și ciocolată, cerîndu-și stingherit iertare :

— N-a fost vreme să pregătim ceva mai acătării. Dar pentru diseară am o surpriză. Fasole cu salam. Am și pus-o la fiert.

Prînzul acesta frugal, luat pe punte, fiecare pe unde nimerea, se întrerupse la jumătate.

— Se simte mișcare la nemți ! strigă observatorul cu gura plină.

Maistrul Drăgan răsări lîngă el, cu binoclul în mînă :

— Ce e, băiete ?

— În dreptul pomului ăla înalt se vede fum. Și parcă aud zgomot de motor.

— La posturi ! strigă maistrul. Faceți-vă datoria, flăcăi ! Nu-i vreme de discursuri, dar trebuie să știți un lucru : n-o să-i lăsăm să treacă !

Urcai pe comandă. Micu stătea pe niște centuri de salvare și se freca la ochi.

— Am tras un pui de somn, se dezvinovăți el. Nu mai puteam, crede-mă.

— Stai liniștit, că trec eu la cîrmă. Ia și mănîncă ceva.

— Mai bine un strop de apă, spuse el.

Remorcherul nostru se puse în mișcare. Rămase deocamdată în ascunzătoare, sub sălcii, dar cu motoarele mergînd încet ca să-l țină împotriva curentului. Printre trunchiurile sălciilor din capătul ostrovului zăririm deodată catargul unei nave.

— Ați chibzuit-o bine, dom' maistru, strigă Argintaru de la tun.

Vedeta ocoli ostrovul încet, parcă pipăind drumul. Maistrul îmi porunci să întorc nava puțin, astfel ca să putem lovi dușmanul cu amîndouă piesele deodată.

— Foc ! strigă el cînd vedeta ajunse în dreptul nostru.

Mitraliera începu să răpăie asurzitor. Tunul îi ținea isonul, bubuind repetat. Pe nava dușmană se stîrni panică ; nu se așteptau la acest atac. O țeavă subțire și lungă se îndreptă spre noi, dar n-apucă să zvîrle nici un proiectil. Loviturile noastre își atinseră ținta ; o flacără albă pîlpîi deodată la prova vedetei, apoi o explozie puternică, cu ecoul prelungit de depărtări, ne asurzi pentru o clipă. În locul vedetei se înălță un stîlp de apă ; bucăți de metal și resturi arzînde zburau în toate părțile ; apa clocotea în jur — iar după o clipă, văzurăm un vîrtej negru în care se zbăteau cîțiva oameni.

— Am atins-o la magazia de muniții, strigă Argintaru.

— Vine alta ! apucă să strige observatorul.

Urmînd același drum cu vedeta, un ponton armat încerca să intre pe canal. De data asta, nemții erau mai prevăzători ; îi văzui pe servanții tunurilor manevrîndu-și piesele.

— Foc ! strigă maistrul. Trageți, băieți !

Bubuiturile tunului și răpăitul mitralierei acoperiră toate celelalte zgomote. Sîmburi de lumină clipiră la țeava tunurilor hitleriste ; în clipa următoare, remorcherul nostru era învăluit într-o adevărată pînză de foc. În jurul navei apa era scormonită de explozii, printre sălcii se înălțară trîmbe de pămînt negru ; bolovani și schije plescăiau în apa neliniștită. Mitraliera lui Cristescu țăcănea aproape fără încetare. Deodată, pontonul armat se înclină într-o parte și se întoarse să fugă.

— Are bordajul ciuruit, spuse maistrul. Cred că a luat apă.

— N-o să le meargă nici de data asta, mă bucurai. Îi vedeam elicea pe jumătate ieșită din valuri, spulberînd în jur o jerbă de stropi.

— Babord, navă inamică !

Mă uitai în stînga. De după ostrov, întunecînd parcă zarea, nava-comandant germană venea în întîmpinarea noastră. Ploaia de proiectile reîncepu cu mai multă furie. Bubuitul salvelor răsuna ca o bătaie deasă de tobă.

— Trebuie să-i oprim cu orice preț ! mai apucă să strige maistrul, apoi se prăbuși pe parapetul comenzii.

— Dom' maistru ! Micule, ia vezi ce-i cu dom' maistru ! spusei fără să-ntorc capul.

— Cristoase, e mort ! țipă Micu. Ce ne facem ?

— Am luat comanda, strigai. Nu vă lăsați, băieți ! Trebuie să-i oprim !

Lovit de un proiectil, catargul se frînse ca un chibrit. În prova străluci deodată ceva și suflul exploziei mă aruncă un pas înapoi. Cînd revenii la timonă, văzui mai întîi țevile mitralierei, strîmbe ca niște crengi negre de copac. Cristescu zăcea pe punte, cu brațele întinse. Întorsei nava, încercînd să scap de tirul inamic. Voiam să mă strecor în coasta navei-comandant și să-i dau o lovitură cu prova.

— Navă la babord ! țipă iarăși observatorul.

Mă uitai în stînga. Desprins parcă din lutul țărmului, un ponton armat făcea ocolul acela obsedant, întorcîndu-se spre noi.

Eram între două focuri.

Eram pierduți !

— Băieți, nu mai avem nici o scăpare ! strigai din răsputeri. O să-i pintenăm, e singura cale !

— Pe ei, Mihai ! strigă Argintaru de la tun.

Dădui la motoare comanda „viteza maximă". Auzeam proiectilele și gloanțele șuierîndu-mi pe la urechi. „Cine are zile scapă", îmi amintii zicala aceea stupidă a domnului Zmeu. Dar acum nu mai era vorba de scăpare. Remorcherul se avînta cu toată puterea spre bordul înalt al navei-comandant ; din izbitura aceea desigur că puțini oameni aveau să scape cu viață...

Deodată o bubuitură prelungă ca un tunet cutremură văzduhul.

În prova navei germane se înălță o jerbă de apă mai înaltă decît propriul ei catarg !

— Aa ! răcni observatorul.

— Ce-i, băiete ?

Răgușise într-o clipă. Spuse cu glas spart :

— Ai noștri ! Monitorul, nu vezi ?

O nouă jerbă de apă, la fel de mare ca prima, răsări lîngă nava inamică. Totul, în cîteva secunde. Pavilionul german coborî repede de pe catarg și bubuiturile încetară ca prin farmec.

— Se predau ! țipă observatorul. Le e frică. Monitorul are tunuri de o sută douăzeci !

— Se predau, repetai. Auzi, Argintarule, se predau ! Argintarule !

Mă înspăimînta gîndul. Gîndul deveni curînd certitudine. Observatorul se aplecă peste balustradă, spre tunul din pupa.

— Săracul ! îl auzii. L-a nimerit în frunte !

VI

Monitorul se apropia mereu. Dădui comanda la mașini și pornirăm în întîmpinarea lui sunînd prelung din sirenă. Curînd, pe comanda monitorului deslușii cîteva chipuri : erau ofițeri cu binoclurile la ochi. Cu toții priveau trupul remorcherului „Speranța“ ciuruit de schije, catargul frînt și țevile mitralierei strîmbate de explozie. N-aveau să știe niciodată prin ce iad trecuse echipajul nostru, n-aveau să afle cum îndreptasem nava, în disperare, spre ultima manevră — pintenarea navei inamice. Încercai să fac un bilanț al luptei : echipajul fusese înjumătățit de răsuflarea aspră a morții.... Micșorai viteza, ocolii monitorul pe la larg și-i dădui onorul.

— Bravo, tinere, îmi strigă un ofițer de pe monitor, lăsînd în jos binoclul. Nici după asemenea încăierare n-ai uitat regulile de politețe.

— E comandantul meu, murmură observatorul care încremenise în poziție de drepți. Un om de aur, știi ? Îi iubesc ca pe taică-meu !

— Comandorul Bădescu ? spusei. Îl cunosc și eu... Un om tare de treabă.

Îl văzusem de cîteva ori, de cînd eram pe remorcherul „Speranța“. La începutul războiului remorcherul nostru fusese înarmat, trecut în rîndul navelor de luptă, și repartizat la Grupul Trei. Comandantul monitorului era și comandantul grupului ; venea uneori la noi în inspecție și nu se mulțumea doar să se uite bănuitor prin toate colțurile, doar-doar o descoperi undeva o pată de rugină ; făcea și treaba asta, dar întîi se uita nu la fier, ci la oameni ; își îndrepta spre noi ochii veseli, negri, și ne-ntreba cu glas gros : „Ai vreo durere, băiete ? Vorbește, nu te sfii !“ Argintaru îi ceruse o dată o permisie pe care maistrul i-o refuzase pe motiv că e război : „Nu stă războiu-n loc pentru Argintaru al dumitale, dă-i drumul omului să-și vadă nevasta și copiii“ ; altă dată, mecanicii i-au raportat că instalația de filtrare e defectă și bem apă direct din Dunăre ; s-a înfuriat rău de tot și a trimis nava la atelierul plutitor să-i pună filtrul la punct. De aceea oamenii îl iubeau și-l ascultau orbește. Acum, după toate peripețiile luptei, simțeam o adevărată bucurie să-i aud glasul.

Luai megafonul și strigai către comanda monitorului :

— Aprobați să acostăm în babord !

— Aprob, răspunse el.

Monitorul ancorase în mijlocul canalului ; de la bordul lui se desprinse o șalupă care se îndreptă spre navele germane. Tunurile monitorului erau îndreptate spre nava-comandant și mă gîndii la fața arogantă, bine bărbierită, a domnului Stolz : cum s-o simți el acum, ca prizonier ?

După ce remorcherul nostru se alătură de blindajul monitorului, coborîi repede să mă prezint. Coborîse și el ; mă aștepta pe punte și fuma.

— Să trăiți, domnule comandor, sînt soldatul Gorun Mihai, înlocuitor la comanda remorcherului „Speranța".

— Cum așa ? întrebă el. Ce-i cu locotenentul ?

— E rănit grav, la dînsul în cabină, spusei încet.

— Doctore ! strigă comandantul.

— Aici sînt, spuse un căpitan medic repezindu-se spre remorcher cu trusa-n mînă. Mă duc să văd despre ce e vorba.

— Era pregătit, spuse comandantul. Şi să știi că are o mînă de aur. Dar maistrul unde-i ?

— Mort, domnule comandor.

— Bietul moș ! Mai avea un an și ieșea la pensie. Ai și alte pierderi ?

— Destule. Jumătate din echipaj, vă raportez. Şi un voluntar care nici n-a fost trecut în controale.

Comandorul se posomorî. Se îndreptă spre marinarii care se aliniaseră pe puntea remorcherului. Cîțiva erau bandajați. Dar stăteau drepți ca la o revistă de bord.

— Bună ziua, marinari ! îi salută.

— Să trăiți ! strigă cam anemic echipajul de pe „Speranța".

— Vă mulțumesc tuturor. V-ați făcut datoria ca niște adevărați ostași. Îmi pare rău de camarazii pierduți. Jertfa lor va rămîne în istoria flotilei. A fost greu, vă înțeleg, dar misiunea voastră era foarte importantă. Şi rezultatul s-a văzut. Sînt mîndru de voi, marinari !

Pe cînd rostea ultimele cuvinte, auzirăm duduitul șalupei care acosta la bordul monitorului. Un ofițer tînăr și zvelt, care aducea puțin cu locotenentul nostru, urcă pe punte și se apropie de comandor :

— Raportez că am luat în primire navele germane. Am sigilat muniția și am postat gărzi la tunuri și la motoare. Am preluat jurnalele de bord și toate documentele germane...

— Foarte bine, spuse comandorul. Lasă-le la mine.

Secundul îi întinse o mapă de pînză umflată de atîtea hîrtii.

— Mai e ceva, domnule comandor. Printre prizonieri se află și... un civil. Este domnul Zmeu, proprietarul vasului „Speranța“.

— Mă așteptam, spusei aproape fără voie.

Comandorul tresări și mă măsură lung :

— Cum adică, te așteptai ?

— Era prieten vechi cu comandantul german. Și ca... prieten, îi dădea tot felul de amănunte despre mișcările noastre. Acuma l-au surprins evenimentele la ei. N-avea de ales...

— Ești sigur de tot ce spui ? întrebă grav comandorul.

— Există și documente, domnule comandor. Dar cred că o să ne confirme și comandorul german.

— Să fie aduși amîndoi aici ! ordonă comandorul Bădescu. Pe rînd, bine-înțeles. Mai întîi, neamțul. Trebuie să știm ce planuri avea, ce ordine primise... Restul prizonierilor să-i adunați pe pontonul de debarcare. Gardă bine înarmată și un ofițer...

— Dumitrescu ?

— El. Să intre în comanda navei și să ducă prizonierii la Piua-Petrii.

— Am înțeles, domnule comandor.

— Și ai grijă de oamenii de pe remorcher. Or fi flămînzi și obosiți. Să li se dea tot ce trebuie. Șeful-mecanic să controleze nava. Eventuale reparații, înlocuiri de piese. Totul repede. Ne-așteaptă o mulțime de treburi.

Secundul se depărtă să execute ordinul. Comandorul se uită în jur. Aținti privirea către un soldat care se apropie îndată :

— Ordonați !

— Doctorul. Vezi că-i la infirmerie. Întreabă-l în ce stare se află domnul locotenent.

Soldatul plecă în fugă spre pupa.

— E greu, soldat Gorun, spuse comandorul mijind ochii. Probleme multe. Și toate, urgența-ntîi. Și-acuma, pînă ne vin... musafirii, aș vrea să aflu mai multe despre ei.

— Domnule comandor, e o poveste întreagă. Voi încerca să v-o spun în cuvinte puține...

Îi povestii, pe scurt, toate întîmplările legate de domnul Zmeu. Sfîrșii amintind că după fiecare vizită pe nava noastră, proprietarul vasului „Speranța“ se ducea la nemți.

— Să mergem în careu și să ne uităm prin documentele capturate. Poate găsim acolo vreun indiciu...

Nu văzusem niciodată careul ofițerilor de pe monitor. Era o încăpere scundă și largă, cu canapele tapisate în catifea roșie și o masă enormă în mijloc. Comandorul răsturnă pe masă mapa cu documentele. Mai întîi puse mîna pe harta frumos împăturită, care cuprindea întreaga zonă de la Călărași la vărsarea Dunării. Ne aplecarăm amîndoi asupra ei.

— Uitați-vă ! strigă. Am făcut acum cîtva timp niște sondaje pentru minări. Domnul Zmeu l-a găsit pe comandant cînd trecea adîncimile pe hartă. Nemții le au și ei trecute pe harta lor.

— Poate au sondat și ei...

— În același loc ? Exclus, domnule comandor.

— Ai dreptate, spuse comandorul. E un argument prețios...

Se auzi o bătaie în ușă. Comandorul spuse „intră“ și în clipa următoare, ușa grea a careului se deschise. În pragul ei, domnul Stolz, cu chipiul pe cap. După el, un marinar cu baioneta la armă.

— Intrați, domnule, și luați loc, spuse comandorul, apoi se adresă santinelei: Poți pleca. Te chem eu cînd va trebui să iei prizonierul.

Soldatul plecă și închise ușa. Domnul Stolz făcu un pas înainte și rămase nemișcat, în picioare. Îl privii. În răstimpul scurt de după încetarea luptei găsise vreme să se bărbierească și să-și pună o uniformă curată. Privea dispreţuitor, în gol, cu ochii lui de culoarea oţelului.

— Luaţi loc, repetă comandorul Bădescu.

Neamţul se așeză rigid, cu mișcări ţepene, ca un robot. Spuse sec :

— Am răniţi la bord. După legile războiului, cer să li se dea îngrijire medicală.

— S-au și dat ordinele cuvenite, răspunse comandorul. Nu era nevoie să ne spuneţi. Cunoaștem și respectăm legile războiului. Și acum, cîteva amănunte. Ce ordine aţi primit de la bază ? Care sînt intenţiile superiorilor dumneavoastră ?

— Nu cunosc nimic.

— Ce știţi despre atitudinea domnului Zmeu faţă de armata germană ?

— Nu știu nimic.

Bădescu îmi făcu semn să intervin. Spusei încet, cîntărind cu grijă cuvintele :

— Domnule Stolz, îl cunoașteţi pe Zmeu dinainte de război, cînd veneaţi în vizită la „Colorado"...

Hitleristul tresări. Buzele lui se albiră.

— Ce știi dumneata despre „Colorado" ? Nu îngădui, domnule comandor, să fiu interogat în faţa unui soldat.

— Soldatul acesta este comandantul remorcherului „Speranţa", spuse apăsat comandorul. V-aș ruga să nu mai opuneţi rezistenţă inutil. Dorim să aflăm adevărul.

— Aţi jucat tare, șopti domnul Stolz. Trăiesc un coșmar, un adevărat coșmar. Un remorcher deschide focul asupra unui divizion întreg. Ne scufundă trei sau patru nave. Și la comanda lui e un soldat. Absurd !

— Răspundeţi la întrebare, vă rog.

— Ei bine, am colaborat cu domnul Zmeu. Mici informaţii despre construcţiile portuare. A fost remunerat pentru asta. Trebuia să ne prevină despre ceea ce urma să se întîmple în România. Ne-au prins evenimentele nepregătiţi. Nu-i pot ierta asta.

— Poate nu știa nici el, zîmbi comandorul. Oricum, v-aș ruga, dacă deţineţi vreo dovadă a acestei colaborări... sînteţi militar, domnule. Știţi cîtă importanţă au asemenea lucruri.

— Știu, spuse neamțul. N-am nici un motiv să fiu loial față de el.

— Există vreun document care să ateste colaborarea lui cu armata germană ?

Domnul Stolz scoase cîteva hîrtii din buzunarul de la piept.

— Lucrăm cu precizie, domnule. În documentele noastre e totdeauna ordine. Iată dovada. Domnul Zmeu trebuie să plătească, oricum, pentru trădarea lui. Jocul dublu nu se iartă !

Vorbea cu ură, deși se stăpînea să rămînă calm. Comandorul puse hîrtiile în casa de fier, apoi scoase harta și o desfășură pe masă :

— Acum să trecem la chestiunile militare...

Prizonierul dădu amănunte despre baza hitleristă din amonte. Nave, autocamioane, armament, efectiv. După toate probabilitățile, baza urma să ocupe portul din apropiere, să deterioreze legăturile telefonice și să reziste pînă la sosirea forțelor germane din interior. Comandorul îl mai asigură odată pe hitlerist că prizonierii vor fi tratați potrivit legilor războiului și ordonă să fie dus pe pontonul care urma să-i transporte la Piua-Petrii. După plecarea domnului Stolz, se întoarse voios spre mine :

— Îți mulțumesc, soldat Gorun. Dacă nu interveneai dumneata, nu și-ar fi dezlegat limba așa de ușor. Cînd a auzit de „Colorado", s-a înmuiat deodată. Ce-i cu „Colorado" ăsta ?

Îmi veniră în minte, ca într-un film cu imaginile disparate, frînturi din viața mea la „Colorado". Doamna Cleo patronînd petrecerea echipajului. Legămîntul sinistru al lui Zmeu în dormitorul doamnei Cleo. Și figura fals binevoitoare a procurorului.

— Așa se numea restaurantul, domnule comandor. Domnul Stolz venea uneori acolo. Mă socoteau un copil și nu se fereau de mine. Și am jurat să mă răzbun pentru moartea prietenului meu. Ani de zile am visat clipa cînd se va face dreptate...

— Cred că e foarte aproape clipa aceea, murmură comandorul.

Ieșirăm amîndoi pe punte. Marinarii de pe monitor își curățau tunurile, aduceau muniție din magazii și-o puneau la-ndemînă, în turelele enorme ale tunurilor de calibru principal. Îmi aruncai privirea spre remorcherul nostru. Puntea lui părea mai îngustă, așa cum stătea în bordul uriașului monitor. „Scrumbie“ umbla cu un furtun gros pe care voia să-l bage la mașini ; doi marinari în salopete negre, pe care nu-i mai văzusem, se chinuiau să înlocuiască mitraliera distrusă ; observatorul căra muniție împreună cu un soldat mic și negricios, care tocmai striga o glumă unuia de pe monitor.

— Uită-te la ei, zîmbi comandantul. Îi credeam istoviți și flămînzi. Te miri de unde atîta energie.

— Din ură, domnule comandor.

— Da... Spune-mi, Mihai Gorun, e adevărat că ești comunist ?

Întrebarea mă surprinse nepregătit. Întoarcerea armelor era unul dintre obiectivele Partidului Comunist, puteam rosti cuvîntul „comunist“ cu glas tare, fără teamă, totuși eram militar și mă aflam în fața comandantului, a cărui atitudine n-aveam de unde s-o știu. El mă privi prietenos și-mi puse o mînă pe umăr :

— Nu-ți fie teamă, prietene. Poți vorbi deschis. Un reprezentant al comuniștilor este ministru în noul guvern. Despre decretul de amnistiere al deținuților politici cred c-ai auzit...

— N-am auzit, domnule comandor. La noi veștile ajung greu. Însă mă bucur că s-a făcut dreptate. Pentru asta și-au dat viața mulți...

— Și eu am avut în familie pe cineva, spuse încet comandorul. Sora mea. Era medic și-i ajuta pe deținuții politici evadați. Cînd am aflat, am certat-o. I-am spus să nu riște, să se gîndească la copii. „Pentru copiii mei lupt, mi-a răspuns. Vreau ca ei să trăiască într-o lume mai dreaptă“. N-am înțeles-o atunci. Iar acum e prea tîrziu să-mi mai repar greșeala. Să-i cer iertare...

— De ce, domnule comandor ?

— A fost ucisă, oftă el. Agenții descoperiseră ascunzătoarea. Au urmărit-o, au înconjurat casa. Cînd au prins de veste cei dinăuntru, au ieșit pe geam și-au vrut să fugă prin grădină. Unul dintre fugari era rănit, ea îl sprijinea. Au rămas în urmă și... agenții au tras.

Comandorul se opri. Își aprinse o țigară, azvîrli bățul de chibrit încă arzînd peste bord. Se întoarse iarăși spre mine :

— Vorbeai despre ură. Și eu îi urăsc. Pe ei și războiul lor strîmb. Mă bucur că lucrurile au evoluat așa. Sîntem din nou o țară liberă. Dar să știi că n-o să fie ușor. Pe Dunăre sînt peste cinci sute de nave germane, Mihai Gorun. Ne presează. Vor să-și refacă frontul, în Dobrogea și în Muntenia. În zilele astea, Dunărea va avea un rol principal. Trebuie să-i oprim. Să le stingherim mișcările. Vor încerca să aducă trupe de sprijin din Bulgaria. Vor căuta să distrugă porturile. Să se regrupeze. Să-și salveze navele, muniția, trupele. Știu că nu-i nevoie să te îndemn. Dar explică-le oamenilor tăi. E greu, e primejdios, dușmanii sînt îndîrjiți și puternici. Trebuie să ne facem datoria, cu orice preț.

— Înțeleg, domnule comandor.

— Noi o să mergem mai departe, spre Giurgiu. Avem misiunea să curățim Dunărea. Pe tine o să te las în zona asta. Îți completez echipajul, te numesc oficial comandant, îți dau muniție și alimente. Vei dezarma orice navă dușmană pe care-o întîlnești. Somezi ; ei știu despre ce e vorba. Dacă se opun, deschizi focul. Ai de-acum experiența luptei. Cere ajutorul populației. Pentru paza prizonierilor, pentru dezarmarea navelor. Există destui oameni pricepuți. Și... cred că ai legături cu ei. Sînt tovarăși de-ai tăi, nu-i așa ?

— Pe unii îi cunosc... spusei șovăitor.

— Am încredere în tine, Mihai Gorun. Ți-aș lăsa oameni mai mulți, dar și așa mi-am redus echipajul, ca să dau escortă pentru prizonieri. Nu știu ce-o să mai fie, trebuie să fac față oricăror împrejurări. Mă înțelegi.

— Da, domnule comandor. O să fac tot ce pot.

— Sînt convins. De aceea am socotit că nu-i nevoie să numesc un ofițer de-al meu pe remorcherul „Speranța".

Mă bizui pe tine și pe oamenii din echipaj. Și-acum, să stăm de vorbă cu domnul Zmeu.

— Cum îți explici purtarea, domnule Zmeu ? Ce te-a determinat să vinzi nemților secretele noastre ? De cînd colaborezi cu ei ?

Domnul Zmeu stătea cu fruntea-n mîini. Nu-i puteam vedea ochii. Îi vedeam în schimb, printre palme, obrazul posomorît, umbrit de țepii bărbii crescute peste noapte. Nu răspunse nimic la întrebarea comandorului. Poate nădăjduia că mărturia mea nu va fi crezută.

— Domnule Zmeu, nu sînt judecător, dar am dreptul să te întreb de ce ți-ai vîndut patria.

— Nu pot răspunde în prezența acestui om, spuse cu ură domnul Zmeu. Între noi e o dușmănie veche, o problemă de familie, dacă vreți. Caută să mă distrugă. Mă calomniază, inventează despre mine tot felul de istorii...

— Tocmai de aceea te-am chemat, rosti calm comandorul. Vreau să aflu adevărul. Că e și el de față, asta nu trebuie să te stingherească. El mi-a explicat cum s-au petrecut lucrurile. Acum explică-mi dumneata.

Domnul Zmeu se bizuia, probabil, pe discreția comandorului german. N-avea de unde ști că hîrtiile care-l priveau se află în casa de fier a comandorului Bădescu, ca și harta germană, dovada cea mai vie. Mă fulgeră cu privirea :

— V-a mințit, domnule comandor. Minte din ură personală.

— Domnule Zmeu, îl întrerupse comandorul ridicîndu-se vreau să-ți arăt niște hîrtii pe care le-am capturat de la prizonierul meu, comandantul german, care întîmplător îți era prieten. Oare asta nu-i semnătura dumitale ?

Puse pe masă hîrtiile. Domnul Zmeu păli și se ridică în picioare :

— E un fals !

— Fals ? Se va vedea la expertiză !

— Sînt lucruri vechi, domnule comandor, bătu Zmeu în retragere. Recunosc că într-o perioadă... Oricum, erau aliații noștri. Acum e altă situație. Recunosc tot. Am greșit, sînt vinovat. Dar dați-mi posibilitatea să-mi răscumpăr vina, luptînd. Ca simplu soldat. Vă dau cuvîntul de onoare că...

— Nu, domnule Zmeu. Lucrurile sînt prea grave ca să pot hotărî eu. Cazul dumitale e de competența tribunalului. Rămîi la bord sub stare de arest. La prima escală, te voi preda autorităților.

— Domnule comandor, aveți inimă...

— Inima îmi poruncește așa. Și simțul dreptății !

— Ce faci aici, băiete ?

— Vă cos tresele, dom' comandant. Așa am primit ordin.

Stătea pe punte, într-un colț, la umbra tunului și cosea cu sîrg tresele de sergent pe bluza mea „ de oraș". Mă uitai la el. Era un băiat mărunt, pistruiat, tuns în cap cu mașina zero. Își pusese bereta alături, pe punte, o beretă pătată de ulei.

— Cum te cheamă ?

— Soldat Ionescu, mitralior antiaerian. Anul trecut am fost cel mai bun trăgător din Grupul Trei. Iar Toma, tunarul, e campion la aruncarea grenadei.

— Mi-au dat numai campioni, mă mirai. Știi de ce ai fost repartizat aici ?

— Știu, dom' comandant. În locul lui Ciobanu. Îmi pare rău de el. Eram consăteni...

Tăcu și mai împunse de cîteva ori cu acul. Apoi ridică iarăși ochii spre mine.

— Așa e la război, oftă.

De cîte ori nu auzisem fraza asta ? N-aveam vreme să mă gîndesc la oamenii de ispravă care fuseseră înmormîntați pe țărm la umbra sălciilor. Mîine vom săpa alte morminte, cine știe ? Deocamdată, trebuia să mă îngrijesc de navă. Mă bucurasem ascultînd ordinul prin care eram avansat sergent și numit comandant al remorcherului „Speranța", dar știam că odată cu asta îmi luam pe umeri povara unei răspunderi grave. Zarva din capătul ostrovului se potolea treptat ; pontonul cu prizonierii plecase spre Piua-Pietrii ; pe nava-comandant germană fusese dat un echipaj românesc și la catargul ei flutura tricolorul ; pe monitor se auzea scrîșnetul vinciului care trăgea ancora. Urcai la comandă și mă uitai spre monitor. Comandorul Bădescu stătea lîngă timonierul său. Cînd mă văzu, îndreptă megafonul spre mine :

— Ai grijă de oameni, spuse. Stabilește carturi, cere ajutor în sat, dă echipajului timp de odihnă. Fii gata de acțiune în orice moment. Succes, Mihai Gorun !

Dădui ordin echipajului să treacă la posturile de manevră. Mitraliorul acela mititel și tuns chilug desfăcu parîma din prova, apoi se alinie alături de camarazii săi pe punte. Micu stătea la timonă, lîngă mine.

— Cîrma babord, spusei. Încet înainte !

Îmi repetă ordinul. Mă întorsei încă o dată spre comandor. Salutai. El îmi răspunse la salut. După o clipă auzii mașinile monitorului pufăind. Pe coșul scurt și gros țîșni un jet alb de vapori. Sirena groasă a monitorului dădu un sunet scurt ca un îndemn. Uriașul vas cu puntea joasă porni înainte ; prin fața mea trecu castelul central, cu mitraliorii la posturi, apoi turela pupa, rotundă și mută, cu țeava groasă a tunului ațintită spre un dușman nevăzut și, în cele din urmă, echipajul aliniat pe punte. Fețele oamenilor, neclintite, parcă fără expresie, cu ochii la noi. Poate ne compătimeau văzîndu-ne singuri, aici, între sălciile peste care cobora fumul înserării.

— Am rămas singuri, spuse Micu învîrtind timona. Încotro o luăm acum ?

— Acostăm în dreptul satului. Pînă mîine, repaus.

— Și mîine ?

— Mîine... Cine știe ce-o să fie mîine !

— Poate-i biruim, murmură el. Barem cu atîta să ne alegem. Cu un succes. Scufundăm un barcaz, ducem la mal cinci nemți cu mîinile în sus... Știi, Mihai, nu mă văd în chip de erou. Pe remorcherul ăsta ciuruit de gloanțe și de schije, cum să te acoperi de glorie ? Cum să faci o faptă de care să vorbească o lume-ntreagă ? Ceva spectaculos, ceva...

Se întoarse spre mine zîmbind. Avea ochii încercănați de oboseală, poate de asta păreau mai strălucitori. Îi întorsei zîmbetul :

— Gloria noastră, Micule, nu-i spectaculoasă. E o glorie de toate zilele, a unor oameni obișnuiți. Ne facem datoria ca orice soldat.

El dădu din cap și repetă :

— Gloria de toate zilele... Hm, nu sună rău. Nu sună rău deloc, Mihai.

— Şi pe deasupra, cred că asta-i gloria adevărată...

VII

Se înserase bine cînd terminarăm de organizat treburile navei. Mai întîi, stabilii schimburile de cart pînă a doua zi. Pe observator îl trimisei în sat, să vadă cum merg lucrurile acolo și să ceară cîțiva oameni pentru paza țărmului. Mitraliorul cel nou, Ionescu, se apucă să trebăluiască în mica bucătărie a navei.

— Mă pricep, spuse el cu modestie. Marinarul trebuie să știe de toate.

— Ai grijă, băiete. Fasolea nu-i tot una cu gloanțele de mitralieră. Să nu se confunde cînd le pui în farfurie...

Pe urmă dădui ordin aspru ca toți marinarii, în afară de veghe, să tragă un somn bun, soldățesc. Mă culcai și eu, în cabina mică dar cochetă a comandantului. Nici n-avusei răbdare să mă uit prin sertare și-n dulap ; eram frînt și adormii în drum spre pernă. Nu închisesem ochii de patruzeci de ore...

Mă trezii buimac. Cineva bocănea în ușă și striga :

— Dom' sergent, sculați-vă. Primejdie !

— Gata cu hărmălaia, mormăii ridicîndu-mă în capul oaselor. Fă-te-ncoa și spune ce s-a întîmplat.

Auzii scîrțîitul clanței. În cadrul ușii, în lumina lunii, deslușii fața observatorului.

— E bucluc mare, spuse el. Nemții sînt lîngă sat. Cam o companie. Învățătorul crede că vin dinspre Brăila. Au și tunuri, dom'sergent !

— Dă alarma la echipaj. Cît naiba e ceasul ?

— Cinci fără un sfert. La cinci jumate răsare soarele.

Mă îmbrăcai repede și-mi luai arma. Auzeam glasurile morocănoase ale marinarilor. Ieșii din cabină și mă uitai în jos. Erau cu toții pe punte și-și îndesau cartușe prin buzunare.

— Luați și pușca-mitralieră, strigai. Și cîte trei grenade de fiecare !

Pornirăm în pas alergător spre sat. Începuse să se lumineze. Alergam fără vorbă printre ierburile sărace, abia înviorate de rouă. Dinspre sat grăbea spre noi un om călare. Cînd se apropie, îl recunoscui pe nea Niculae.

— Noroc, spuse el. Bine c-ați venit. Singuri nu prea cred că ne descurcăm.

— Unde sînt nemții ? întrebai.

— La moară. S-au oprit acolo pentru noapte. Au pus în pod o mitralieră și au săpat tranșee. Au cu ei două tunuri anticar.

Ne apropiam de moară. Dintr-un tufiș ieșiră trei țărani cu baioneta la armă. Ne spuseră că nemții căutau apă ; fîntîna de la moară era prea la vedere și ai noștri o țineau sub focul mitralierei luate de pe tanc. Dădui ordin marinarilor mei să se intercaleze printre țăranii care înconjuraseră moara, apoi îl chemai pe Micu :

— Îl iei pe tunar și pe „Scrumbie“. Încercați să puneți mîna pe tunuri. Vă furișați în spatele lor ; între timp noi facem gălăgie din față, cu pușca-mitralieră și cu grenadele. Mergeți tîrîș, una cu pămîntul. Dacă nemții dau cu ochii de voi, v-ați ars.

— Am înțeles, spuse Micu.

— Nu trage nimeni pînă nu dau ordin, le strigai celorlalți. Transmiteți asta din om în om. Cînd comand foc, trageți toți cît mai des. Să creadă că i-a înconjurat un batalion întreg.

Așteptai ca Micu și ceilalți doi să plece. Abia le deslușeam mersul tîrîș prin iarbă. Tunurile nemților erau pe un dîmb ; în lumina încă tulbure a zorilor, îi vedeam la pîndă, gata să tragă. Socotii că cei trei s-au apropiat destul ; mă temeam să nu-i zărească înainte de vreme.

— Foc ! strigai. Foc cu toate armele !

Se porni o răpăială cumplită. Puști, pistoale, grenade, iar dintre ele, hohotea cînd și cînd mitraliera. Îi răspundea din flancul stîng pușca-mitralieră, pe care-o mînuia

Ionescu. Deocamdată inamicul nu trăgea; aștepta probabil să ne afle tăria. Eram cu ochii pe cele două tunuri. Deodată, în direcția lor se auziră rafale de automat și unul din tunuri își îndreptă țeava spre moară. Urmă o bubuitură seacă, scurtă. O bucată din acoperișul morii sări în țăndări. Mitraliera nemților țăcăni, în sfîrșit. Dar nu auzirăm gloanțele venind spre noi.

— Trag către tunuri, auzii un glas. O să-i pierdem pe băieți.

Îmi dădeam seama că aveau dreptate. Trebuia să-mi salvez oamenii. Aveam vreo sută de metri pînă la tunuri. Cîmp deschis. Dar trebuia să încerc. Dădui comanda:

— În direcția tunurilor... salt înainte!

Lanțul de luptători se ridică. Alergam în rînd cu ei, aplecîndu-mă instinctiv, de parcă aș fi fost silit să umblu pe sub un tavan scund. Cîteva gloanțe îmi șuierară scurt pe la urechi. Mă culcai și-i văzui pe toți cum se culcau, încărcîndu-și armele. Tunul mai trase o lovitură. Vreo zece nemți, cu pistoale-mitralieră de gît, țîșniră din spatele morii spre tunuri. Auzii în jurul meu pocniturile armelor. Doi dintre ei căzură, ceilalți se culcară în iarbă. Îi văzui cum se tîrăsc. Strigai către luptătorii mei:

— Nu-i lăsați să se apropie. Foc!

În jurul dușmanilor, gloanțele stîrneau mici explozii de praf. Vedeam totul cît se poate de limpede. Deodată, dinspre tunuri ceva negru zbură înalt prin aer.

— Toma, cu grenada lui! chiui observatorul.

Grenada explodă la doi pași de nemți. Unul dintre ei începu să-l tîrască înapoi pe altul, rănit. Ceilalți, rămași teferi, se întoarseră și ei, tot tîrîș, spre moară. Pentru o clipă domni liniștea. Îi spusei unuia dintre mecanici, care o rupea binișor pe nemțește:

— Ioane, spune-le să se predea. Așteptăm întăriri, așa să le spui. Nu mai au nici o șansă.

Mecanicul repetă în nemțește, strigînd rar cuvintele, ce-i spusesem. După cîteva secunde de tăcere, în podul morii cineva începu să agite o batistă albă, legată de țeava puștii...

Ofițerul neamț era un tînăr cu ochelari, blond și frumușel. Avea uniforma cam murdară, dar era proaspăt ras și ne privea cam de sus. În spatele lui se înșirau vreo sută de soldați triști și cu mutre dezolate, aidoma celor capturați de pe nave. Probabil că toți prizonierii din lume au expresia asta — de indiferență și scîrbă, a oamenilor pentru care războiul s-a terminat. Le luarăm armele ; învățătorul dădu ordin premilitarilor să le încarce într-unul din camioane. Țăranii își opriră pentru ei și cîte-un pistol-mitralieră și două-trei încărcătoare, pe care le vîrau în sînul cămășilor glumind și rîzînd. Mă apropiai de învățător :

— Tovarășe Zamfir, se chemă că i-am dovedit. Fără pierderi.

— Da, încuviință el bucuros. Acuma ce naiba facem cu ei ?

— Îi trimitem în lagăr la Piua-Petrii. Dar deocamdată trebuie să-i întrebăm ce gînduri aveau.

Îl chemai pe mecanicul devenit translator și ne apropiarăm de ofițerul neamț. El ne măsură cu o privire piezișă și răspunse cam în silă la întrebări. Primise ordin să ajungă cu compania lui la un depozit de carburanți de pe malul Dunării și să-i întărească paza. Să-l păstreze pînă veneau navele lor să-și facă plinul. În caz de nevoie, să-l arunce în aer.

— Și unde e depozitul ăsta ? întrebai. Să ne arate pe hartă !

Neamțul scoase din geanta port-hart o hartă împăturită, grijuliu învelită în plexiglas subțire. Îmi arătă locul : ceva mai la sud de Ostrovul Morarului, între Dunăre și pădure, cam în dreptul bancului de nisip unde se împotmoliseră șlepurile. Paza depozitului avea un efectiv redus, cam douăzeci de oameni. Navele urmau să vină spre seară...

Învățătorul îmi șopti la ureche :

— Ar trebui să facem ceva cu depozitul ăsta.

— Vom face. Dar mai am nevoie de vreo zece oameni. Echipajul meu e prea mic pentru o asemenea ispravă.

— Înțeleg. Vrei să-i capturezi.

— Și navelor noastre le-ar prinde bine benzina asta.

— Am să-ți dau niște oameni, tovarășe Mihai. Ai dreptate, depozitul e un obiectiv de preț.

— Nu numai depozitul. Mă gîndesc și mai departe: dacă punem mîna pe el, minăm Dunărea în dreptul lui, ascundem vasul mai la deal și-i așteptăm pe nemți să vină după benzină... Lăsăm vreo doi de-ai noștri pe mal, în uniformă de-a lor, ca să nu bănuiască nimica. Și navele se vor vîrî singure în bucluc, cînd or vrea să tragă la mal...

— Bună idee, încuviință învățătorul. Principalul e să nu treacă mai departe. O să-ți dau cîțiva băieți, dar nu mi-i ții mult.

— Atît cît e nevoie. Zece oameni mi-ar ajunge.

Făcurăm cale-ntoarsă spre navă, împreună cu cei zece țărani care se făleau cu armele lor de captură. Remorcherul „Speranța“ stătea frumos lîngă mal, unde-l lăsasem. Pe comandă, marinarul rămas de veghe îmi făcu un semn bucuros cu mîna.

Pusei de îndată nava în mișcare. Cam știam locul unde se afla depozitul, la vreo doi kilometri în amonte. Mă uitai pe harta capturată de la ofițerul neamț. Și mă înfiorai deodată.

— Micule, strigai, ia uită-te nițel aici.

Îi pusei harta sub nas. Fără să lase timona, el se uită atent în locul pe care i-l arătam cu degetul. Și se lovi cu palma peste obraz:

— Barajul nostru!

— Ei da, barajul nostru. Au avut timp să-l treacă pe hartă. Înseamnă că domnul Stolz le-a transmis datele prin radio. Așa că vor trece teferi, nu pe Dunărea Veche, ci pe Canalul Morarului.

— Dacă n-am fi și noi acolo, spuse Micu încet. Dar poate avem vreme să ne-ntoarcem.

— Trebuie să ne-ntoarcem. Altfel îi scăpăm din mînă și e păcat!

După vreo jumătate de oră, ajunserăm în dreptul depozitului. Debarcaderul improvizat din preajma lui era pustiu; nici o santinelă nu se arătă, nici un foc de armă nu se auzi.

— Ori dorm toți, ori au fugit, își dădu Micu cu părerea.

— Să nu fie vreo capcană, Micule. Prea multă liniște dă de bănuit.

— Aflăm imediat despre ce e vorba, mă asigură el.

Dădui ordin ca tunul și mitraliera să fie îndreptate spre pădure, gata de tragere ; restul oamenilor avea să debarce împreună cu mine. De la debarcader un drumeag urca spre pădure și se pierdea între copaci. Curînd zărirăm gardul de sîrmă ghimpată și acoperișul scund, acoperit cu stuf, al ghețăriei. În fața ușii patrula un hitlerist cu binoclu și cu pistol-mitralieră atîrnat de piept. Mă gîndii că n-a auzit motorul navei, de vreme ce stă așa de liniștit.

— Îl vezi ? îi șoptii lui „Scrumbie“. E omul tău !

„Scrumbie“ dădu din cap și se furișă în stînga, printre copaci. Noi toți stăteam cu armele pregătite și așteptam. Apăru deodată în spatele hitleristului și ridică patul armei să-l lovească ; în clipa următoare, răsună o rafală de automat și „Scrumbie“ se prăbuși odată cu santinela.

— Foc ! strigai înfuriat. Simțeam eu că nu e lucru curat !

Dar în cine să tragi ? Împușcăturile noastre își risipeau ecoul în taina pădurii nemișcate. Îmi răspîndii oamenii într-un cerc larg în jurul ghețăriei, le făcui semn să se adăpostească, apoi dădui semnalul cuvenit către remorcher. Tunul bubui scurt, acoperișul de stuf al ghețăriei se risipi în țăndări lăsînd la iveală un nou acoperiș, bombat, din beton. Abia acum descoperii ambrazura cît palma prin care se trăsese asupra lui „Scrumbie“. Făcui semn lui Toma și acesta alergă pitulîndu-se, venind dintr-o latură, de unde nu putea fi văzut. Ridică mîna. Grenada descrise un cerc prin aer și explodă chiar în buza ambrazuii. De acolo pîrîi iarăși o rafală care nu lovi pe nimeni. Îl chemai pe translator :

— Spune-le așa, măi. Sînteți înconjurați. Avem artilerie. Dacă nu vă predați, tragem pînă incendiem depozitul și o să ardeți înăuntru ca șoarecii.

— Cam lungă fraza, își dădu el cu părerea. Greu de tradus. Dar o să-ncerc.

Fraza pluti sacadat printre copaci. După o clipă, în ambrazură se agită o batistă albă. Apoi ușa depozitului se deschise și nemții ieșiră unul cîte unul, cu mîinile ridicate. Intrarăm în depozit. Era curat, ordonat, butoaiele cu benzină se înșirau de-a lungul pereților într-o aliniere riguroasă. Numărarăm o sută de butoaie a două sute de litri fiecare.

— Douăzeci de tone, socoti Micu. O avere. Duci un război cu ele. Ce facem, le lăsăm așa ?

— Bine-nțeles. Doar e benzină de-a noastră. Și pentru vedete asta-nseamnă aur. Hai să mergem. Cred că navele germane abia așteaptă să-și facă plinul...

Ieșirăm. Lansarăm în jurul debarcaderului zece mine, puse cu socoteală și notate cu grijă pe hartă. Pe urmă dusei remorcherul la o jumătate de kilometru în amonte și-l mascarăm frumos cu crengi. Între timp, dădui radiotelegrafistului să transmită la comandament un mesaj cifrat prin care raportam despre minele lansate.

— Acuma să poftească domnii, zise cu satisfacție Ion.

Îi pusei o mînă pe umăr :

— Tu, Ioane, ai o misiune grea. Cred că nemții n-au să dea buzna așa, prostește ; poate au să trimită o patrulă să vadă cum stau lucrurile pe aici. Te îmbraci în hainele santinelei și-i iei locul. Le spui că compania a sosit și se află în dispozitiv. Că pot să vină fără grijă.

— Atîtea vorbe ! Au să-și dea seama că nu sînt de-al lor. Nu pronunț corect, dom'sergent.

— Îți iei și tu un măr sau un codru de pîine. Cînd îi vezi că se apropie, apuci o mușcătură zdravănă. Vorbești cu gura plină și poate nu se bagă de seamă.

— Și dacă totuși... ?

— Atunci tragi în ei și fugi spre navă. Noi îți acoperim retragerea...

Ion al nostru își puse cam în silă hainele santinelei și începu să aștepte. Eu și cîțiva oameni ne pregătirăm un adăpost în preajmă. Spre seară, auzirăm motoarele navelor. Erau trei : o vedetă blindată și două pontoane de transport armate cu tunuri. Trecură prin canal, ocolind cu grijă barajul plantat de noi cu o zi înainte, apoi se opriră lîngă mal la o distanță oarecare de debarcader. Văzurăm o patrulă de vreo zece oameni coborînd și dispărînd în pădure. Ne luarăm și noi locurile în adăpost. Ion mușcă din pîine cum îl învățasem ; patrula, condusă de un gradat, îl găsi înfulecînd.

Dialogul dintre ei, după cum mi-l povesti apoi Ion, decurse cam astfel :

— Salut, camarade. E liniște pe la voi ?

— Liniște pe dracu ! Au venit niște infanteriști și umblă după pepeni prin pădure. Și ne-au băut tot vinul.

— Șeful depozitului unde e ?

— Doarme. Își face siesta, ca totdeauna. Ai ceva cu el ? Știi, se înfurie grozav dacă-l deranjăm pentru nimica toată. E veteran omul, are dreptate. S-a războit destul. Dar dacă vrei, îl scol.

— Termină odată cu mîncarea aia ! strigă gradatul. Puțin respect, ce naiba ! Nu se poate sta de vorbă omenește cu voi ?

— Nu țipa. Ți-am spus că șeful se înfurie...

— Dar comandorul nostru se înfurie și mai tare dac-o veni aici și-l găsește dormind.

— Pînă ajunge comandorul aici, are vreme să se scoale. Și-așa, dac-ați venit după benzină, o să facem noapte albă. Vouă ce vă pasă ? Veniți și plecați. Iar pe noi ne scoală fiecare, ca la gară.

— Gata, gata, moară stricată. Continuă-ți prînzul. Altul în locul meu îți făcea un raport.

— Rahat, un raport ! Cui îi mai arde de raport acum ?

Patrula se depărtă în goană. Pornirăm și noi spre nava noastră. Cînd ajunserăm pe remorcher, cele trei nave se apropiau de baraj. O explozie îngrozitoare bubui deodată. Sălciile din jurul nostru foșniră ca scuturate de o mînă nevăzută. Vedeta își ridică mai întîi prova, apoi începu să se scufunde. Cele două pontoane întoarseră : unul spre țărm, celălalt spre larg. Pornii motoarele și mă îndreptai spre ele. Pontonul care se îndrepta spre țărm se lovi și el de o mină. Numai celălalt scăpă teafăr și o luă la vale, încet, paralizat parcă de spaimă.

— Foc ! strigai. Trage-le o lovitură de avertisment, pe deasupra !

Tunul trase. Drept răspuns, de pe ponton zbură spre noi o salvă prost ochită.

— Sînt prea speriați ca să mai tragă ca lumea. Acuma, o lovitură-n plin. Să te văd, măi Toma, de ce ești în stare !

Toma întîrzie cîteva clipe, probabil ca să fie sigur de ochire. Cînd trase, dusei binoclul la ochi.

— Drept în comandă l-ai atins. Bravo, Toma ! Încă una, tot așa !

Dar nu mai era nevoie. Prin binoclu văzui pavilionul navei hitleriste coborînd încet, parcă nehotărît.

— Încetează tragerea, Toma ! Au văzut că n-au încotro și se predau !

Dusei cu chiu cu vai pontonul în capătul de nord al ostrovului, în intrîndul unde ne adăpostisem cu remorcherul prima oară. Echipajul, dezarmat, fu dus pe țărm, sub pază.

— Roagă-l pe domnu-nvățător să-i bage la școală, îi spusei țăranului care-i conducea. Tot s-a făcut loc liber acolo...

— Și cu nava ce facem ? O scufundăm ? întrebă Toma. Am fost pe ea ; are un tun de toată frumusețea. Și trei lăzi cu muniție neconsumată. Ar fi păcat să pierdem toate astea...

— Păcat, spusei. Dar ce-am putea face ?

Un tînăr cu tricou de fotbalist se apropie de mine :

— Dom' sergent, eu sînt mecanicul de la moară. Am făcut armata la artilerie. Cred că m-aș pricepe să lucrez cu o jucărie de-aia. Numai să-mi dea cineva muniția la mînă...

— De asta te plîngi ? spuse un țăran mustăcios. Pot să fac și eu atîta lucru.

— Și eu, spuse altul. Nu e prea mare inginerie.

Mă gîndii o clipă. Oricum, n-aveam ce pierde. O gură de foc în plus făcea mult în locul acela strîmt.

— Foarte bine, încuviințai. Numai să aveți grijă că bubuie cam tare. Să deschideți gura cînd trage. Și să vă feriți de recul...

— Îi instruiesc eu, se lăudă mecanicul de la moară. Măcar să vină nemții. Au să vadă pe pielea lor ce va să zică un tun meșterit de ei.

— Oameni buni, avem acum un front în toată regula. Cred că n-o să le fie moale, dacă-ncearcă să treacă prin Canalul Morarului...

VIII

Avem, în sfîrșit, un mic răgaz să ne refacem forțele. Ziua fusese grea și agitată, fiecare oră avusese comprimate-n ea atîtea întîmplări, încît mai nu-mi venea a crede că totul începuse doar cu o seară-n urmă. Lăsasem oameni de veghe pe remorcher și pe pontonul de debarcare, iar celorlalți le dădusem ordin să se odihnească. Mă dusei și eu în cabină, să fur o oră de somn, dar nu izbuteam nici măcar să ațipesc. Încordarea din ultimele zile mă ținea treaz ; prin minte îmi treceau frînturi de imagini — o explozie strălucind o clipă în prova unui vas dușman ; prizonierii cu priviri întunecate ; zîmbetul comandorului Bădescu, interogatoriul domnului Zmeu ; moara întunecată, cu flacăra de la țeava mitralierei pîlpîind scurt în podul clădirii... De pe punte veneau pînă la mine zgomotele difuze, liniștitoare, ale vieții pe navă ; pașii celor doi marinari de veghe ; zăngănitul cratițelor din bucătărie — semn că mitraliorul își luase iarăși în primire ceea ce echipajul numea, cu ironie binevoitoare, „a doua specialitate“...

Auzii apoi un tropot de cal și crezui că visez. Dar nu ; prin hubloul deschis deslușii o voce străină care întreba de comandant.

— Ce-ai cu el ? întrebă careva de pe bord. Se odihnește.

— Vin vapoare nemțești, strigă omul de pe mal. Lăsați odihna, că or să vă ia ca din oală.

Ieșii, punîndu-mi bluza și bereta. Nu voiam să mă arăt neglijent în fața echipajului ; disciplina era disciplină.

— Cine le-a văzut ?

— Eu, camarade. Cu ochii mei le-am văzut. Mă duc să dau vestea-n sat, să vină ai noștri. Poate au să vă fie de folos cu ceva. Acuma oamenii au arme și abia așteaptă să intre în luptă. Am plecat !

— Stai nițel, frate, îl oprii. Cîte vase sînt ? Și cum arată ? Au tunuri pe ele ? Și ești sigur că sînt nemțești ?

— Am făcut armata la marină, spuse omul jignit. Sînt patru de toate : o vedetă, un remorcher și două șlepuri. Remorcherul are tunuri. Pe șlepuri sînt oameni.

Vreo unitate care se retrage spre Bulgaria. Cînd au trecut prin dreptul Floreştilor, oamenii au tras în ei cu puşca. Se-nţelege că nu le-am făcut nici un rău. Erau prea departe. Fără tunuri nu-i răzbeşti, orice s-ar zice.

Încercai să fac o socoteală rotundă. Vedeta va fi în sarcina noastră ; remorcherul şi şlepurile, care manevrează greu, le voi lăsa în grija pontonului de debarcare. Eram sigur că vedeta va merge tot timpul în frunte, ca să deschidă calea ; convoiul după ea, numai pe firul apei, de teamă să nu eşueze. Mai ştiam că barajul nostru de pe Dunărea Veche era cunoscut de navele germane — deci ele vor încerca să răzbată prin Canalul Morarului. Mă uitai spre călăreţul care aştepta jucîndu-şi calul pe loc :

— Asta-i tot ?

— Nu-i destul ? rîse omul.

— Atunci dă fuga în sat, prietene. Spune-i domnului învăţător că-l rog să ne ajute. Vreo zece oameni şi mitraliera. Să le plaseze dincoace de carieră, cît mai ferit. Şi să nu tragă decît după ce deschidem focul.

— Aşa o să-i spun, conveni ţăranul. Cine-i comandant pe vasul ăsta ?

— Eu, sergentul Gorun.

— Să trăiţi, spuse omul. O să fac cum zici. Dar să-ţi pui galoane, taică. Nu prea semeni a comandant.

Se depărtă în galop. Dădui alarma, deşi mi-era milă de oameni. În cîteva clipe erau cu toţii pe punte. Le privii ochii încercănaţi, aprinşi însă de febra aceea fără nume care mă stăpînea şi pe mine.

— Ştiu că sînteţi obosiţi, spusei. Dar nici nemţii nu se simt prea bine. Din satele pe lîngă care trec, oamenii trag cu armele. N-au surse de aprovizionare, muniţia şi carburantul le e pe sfîrşite, sînt străini şi ura oamenilor îi apasă. Curaj, fraţilor, trebuie să-i dovedim !

— Sîntem gata, răspunseră ei.

Dădui ordinele cuvenite celor de pe pontonul de transport. Îi lăsai să-şi pregătească proiectilele. Eu urcai cu remorcherul pe canal, pînă dincolo de ostrov. Şi începurăm să aşteptăm.

Vedeta venea singură, în capul formaţiei, ca un fel de avangardă. O lăsai să intre mult pe canal ; văzînd că nu-i nici o primejdie, remorcherul se apropie și el de capătul ostrovului. Mergea încet, cu cele două șlepuri încărcate la remorcă. Făcui o manevră scurtă și rapidă, ieșind dintre sălcii drept în fața vedetei. Traserăm o lovitură de tun, de avertisment. De pe pontonul de debarcare bubui de asemenea tunul. Iar după o clipă, mitraliera de pe țărm hohoti scurt.

Vedeta din capul formației întoarse scurt la stînga, înclinîndu-se, și încercă să se strecoare între remorcher și mal. Dar tunul de pe ponton trase iarăși. Mării viteza și mă năpustii cu remorcherul către convoi. Remorcherul german, încercînd să se ferească din calea vedetei, încurcase remorcile. De pe șlepuri, oamenii începură să strige. Cîțiva se dezbrăcară și săriră în apă. Spaima și panica puseră stăpînire pe navele germane.

Coborîră toate, aproape în aceeași clipă, pavilionul...

— Mihai, o radiogramă de la „Leul“, strigă radiotelegrafistul a doua zi dimineața.

Mă bărbieream în cabină, folosind oglinda-dulăpior de deasupra chiuvetei și gîndindu-mă la confortul pe care domnul Zmeu îl pierduse irevocabil. Luai radiograma din mîna telegrafistului. Comandorul îmi semnala un grup de nave aflat undeva, între noi și el. Probabil că se mascase bine, de vreme ce monitorul trecuse înainte fără să-l observe. Misiunea noastră era să-l hărțuim și să nu-i dăm voie să-și debarce echipajul ; mulţi comandanţi germani, înțelegînd că pe Dunăre nu au șansă de scăpare, dăduseră ordin de abandonare a navelor și porniseră cu echipajele pe uscat, să-și găsească unități de-ale lor și să lupte ca infanteriști. „Am trimis un ponton să vă ajute, spunea radiograma, dar mă tem să nu ajungă prea tîrziu. Atacați voi întîi, ţineţi-i pe loc pînă vă vine ajutorul...“

Remorcherul „Speranța“ porni deci în amonte, să-i hărțuiască pe nemți. Înțelegeam că misiunea noastră este într-un fel o misiune de sacrificiu, și bănuiam că Bădescu stătuse mult pe gînduri înainte de a-mi da un asemenea ordin. Dar știam că dușmanul trebuie oprit cu orice preţ, prin orice mijloace. Le spusei asta băieților. În preajma pieselor fu adusă muniție proaspătă. Îmi luai oamenii de pe pontonul armat. Pentru ca tunurile lui să nu poată fi folosite în lipsa noastră, le scoaserăm închizătoarele. Apoi, cu toată viteza, spre convoiul inamic care se ascundea undeva, în amonte...

— Mihai, zise Micu încet, nemții n-au să reziste la infinit. Ce facem după ce terminăm cu ei ? Ne-or da drumul acasă, ce zici ?

— Crezi că războiul s-a terminat cu-atît ? Mai sînt destule de făcut, băiete. Trebuie ridicate barajele, trebuie să deschidem drum transporturilor spre front.

— De-am isprăvi mai repede, oftă Micu.

— O să punem cu toții umărul, spusei. E o lucrare al naibii de serioasă !

Se auzi un zgomot de motor. Ridicarăm aproape instinctiv ochii. Din susul Dunării se arătă un avion cenușiu, cu un cerc mare, negru, sub aripi.

— Ionescule, îl vezi ? strigai spre prova.

— Sînt cu ochii pe el, răspunse Ionescu. Avion de dragaj de-al nemților.

— Atunci atinge-l !

Avionul plutea la o mică înălțime, pe deasupra apei. Undeva, în urma lui, se auziră bubuituri.

— A dracului mașinărie, spuse Micu. Face minele să explodeze de la distanță.

— Probabil că deschide drumul pentru ai lor. Vor fi fiind pe aproape. La posturi, băieți ! Gata de luptă !

— Gata de luptă ! îl auzii pe Ionescu.

— Gata de luptă ! repetă și tunarul.

Avionul venea spre noi. Aruncai o privire spre mitralieră. Țevile lungi, negre, îngemănate, se mișcau ușor în direcția avionului. Apoi la vîrful lor se arătară mici fulgere și auzii dubla rafală pîrîind scurt. Și iarăși și iarăși. Avionul încercă să ia înălțime și să vireze spre stînga. Pentru o clipă îi văzurăm cercul negru prins sub aripi. Clipa aceea o alesese Ionescu pentru lovitura hotărîtoare. O pală de flăcări străluci la motorul din stînga al avionului. Apoi fum negru, mult fum negru. Urlînd asurzitor, pasărea de oțel trecu peste vîrfurile copacilor și explodă undeva, dincolo de pădure, cu o bufnitură profundă, ca un geamăt al pămîntului.

— Bravo, Ionescule ! spusei din toată inima. O să te propun pentru decorare !

Ionescu își scoase bereta și-și șterse cu mîneca bluzei capul tuns chilug.

— Lasă frizura și fii cu ochii-n patru. Dușmanul e pe aproape !

Într-adevăr, trecurăm de cotul lin, care împiedica vizibilitatea, și avurăm deodată în față Dunărea în toată lărgimea ei. Departe, la vreo doi kilometri, se vedeau siluetele negre ale navelor germane.

— Viteza maximă ! îi spusei lui Micu, apoi dădui ordin prin portavoce radiotelegrafistului : Raportează că am reperat convoiul inamic. Angajăm lupta !

Distanța dintre noi și inamic scădea chinuitor de încet. Navele germane își vedeau de drum, ca și cum nu ne-ar fi luat în seamă. Observatorul, care le urmărea mersul prin binoclu, le numără cu glas tare :

— Trei pontoane de transport. Un remorcher armat. O vedetă.

— Au ceva tunuri ? întrebai îngrijorat.

— Numai remorcherul și vedeta. Uitați-vă.

Îmi întinse binoclul. Dar acum era inutil. Se vedea și cu ochiul liber schimbarea din dispozitivul inamic : vedeta rămînea în urmă, iar pontoanele se depărtau unul de altul și măriseră viteza. Asta-mi convenea. Nu eram silit să încep lupta cu toate navele deodată.

— Foc ! strigai. De la distanță maximă ! Fără economie !

Un proiectil rupse catargul vedetei, care cîrmi spre stînga, încercînd să facă față atacului nostru disperat. Ionescu pîndi momentul cînd silueta ei se arătă întreagă, paralel cu noi, și trase din nou. Auzii și tunul lui Toma bufnind de cîteva ori...

O flacără uriașă țîșni pe vedetă.

— A atins-o la magazia de muniții, spuse Micu voios.

— Cu ăștia am terminat. Acuma întoarce, Micule, să vedem cum ne descurcăm mai departe.

Un val de aer fierbinte mă izbi drept în față. Asurzit de explozie, năucit, uimit, încercai să ghicesc ce se petrece. Chiar în fața noastră, o coloană de apă se înălță spre cer, și prova remorcherului se înfipse în clocotul vînăt, încercînd să-l învingă. Auzeam corpul navei gemînd sub apăsarea unei forțe necunoscute ; vasul nostru se ridică, asemeni unui cal care se cabrează în fața unui obstacol neașteptat, și în clipa următoare puntea de la prova se acoperi de o spumă sfîrîitoare. Pe urmă nava se redresă și trecu, trepidînd, prin vîrtejul provocat de explozie. Înțelesei că se trăsese asupra noastră cu un tun de mare calibru. Fără îndoială, remorcherul armat din fruntea formației.

— Ăsta ne pisează rău, dom' comandant, strigă soldatul Ionescu. Parcă-i bateria de pe monitor, să fiu al naibii !

Într-adevăr, remorcherul își căutase un spațiu liber printre transportoarele pe care le ocrotea, și trăgea în noi de la mare distanță. Două sau trei proiectile explodară dincolo de noi, bubuind cumplit.

— Mergi în zig-zag, Micule, spusei. Nu au ochitori prea grozavi.

— Norocul nostru, murmură timonierul.

Micșorai viteza. Remorcherul nostru începu un fel de balet ciudat pe firul Dunării. Și nu fără folos : loviturile nemților cădeau mereu în urma noastră, în valurile lăsate de navă. Cred că comandantul dușman se cam înfuriase. Lăsînd prudența la o parte, el ocoli transportoarele care-și urmau cursa grăbită și începu să se apropie de noi, continuînd să tragă. Loviturile noastre erau deocamdată fără efect de la distanța aceea. Tunul lor bătea mai departe ; trebuia să le răpesc acest avantaj.

— Băieți, încercăm o manevră la risc ! strigai.

— Tot războiul e un risc, răspunse voios mitraliorul.

— Atunci, pe ei ! Micule, vîră-te pînă sub mal. Viteza maximă !

Vuietul motorului crescu rapid. Vasul nostru se năpusti spre țărm, derutînd inamicul ; bănuiam că tunul lui nu se poate manevra din orice poziție ; întorsei scurt și trecui chiar prin pupa remorcherului german, apropiindu-mă de transportoarele care goneau mereu în susul apei. Comandantul german întoarse nava, încercînd să ia poziție favorabilă pentru tunul cel mare, dar manevra lui dură mult ; cînd izbuti s-o facă, ne aflam în preajma transportoarelor. Nemții nu traseră, de teamă să nu nimerească în propriile nave ; îi văzui căutîndu-și un unghi mai potrivit ; cu coșul fumegînd, remorcherul armat traversă Dunărea pieziș, și tunul acela, parcă atras de un magnet, se îndrepta tot timpul către noi.

— Trag și ăștia, dom' comandant ! strigă observatorul.

Mă uitai spre stînga. Transportorul cel mai apropiat avea puntea înțesată de oameni în uniformă. Auzii cîrîitul scurt și subțire al armelor automate. Gloanțele loveau cu zgomot sec în pereții comenzii. Mitraliera noastră trase cîteva rafale, măturînd puntea transportorului. Dar ei erau mulți și trăgeau, trăgeau...

Simții o izbitură în umăr. Micu își desfăcuse mîinile de pe timonă și se prăbușise peste mine. Îl sprijinii, dar nu se putea ține pe picioare. Îl așezai ușurel pe grătarul de lemn pe care-l curățise cu atîta sîrg azi-dimineață.

— Mamă, șopti el.

Simții că mi se împăienjenesc ochii. Văzusem de-atîtea ori moartea în ultimele zile, dar nu izbuteam să mă întăresc în fața ei. Micu murise, și totuși îl priveam cu o speranță absurdă. Poate totuși...

— Dom' sergent ! țipă observatorul.

Mă ridicai iute și pusei mîna pe timonă. Tocmai la vreme, pentru a evita ciocnirea cu pontonul din stînga. Rămas o clipă în voia lui, vasul nostru fusese prins de curentul iute al apei. Corectai drumul ; auzii mitraliera țăcănind spornic. Nava trăia, și oamenii trăiau. Trebuia să mergem pînă la capăt.

Îmi aruncai privirea în urmă : remorcherul german se luase după noi și aveam senzația ciudată că țeava tunului său uriaș e îndreptată anume către mine. Căutai, în amonte, un loc pe unde să mă pot strecura printre pontoanele de transport care ne împroșcau cu gloanțe. Și atunci văzui umbra lată, dominînd împrejurimile, a navei trimise în ajutor... Auzii glasul observatorului :

— Ai noștri, fraților !

Tunul de pe remorcherul german grohăi adînc și scurt, cu mînie parcă. Și după o clipă, puntea navei mele se cutremură. Apoi strigătul cuiva de pe punte, un glas deformat de spaimă, pe care nu-l puteam identifica :

— Apă la motoare ! Ne scufundăm !

Îndreptai nava spre țărm. Răspundea greu la comenzi, totuși motoarele mai mergeau. Mă uitai spre bordul unde explodase proiectilul : puntea se înclinase așa de tare, încît aproape atingea nivelul apei. Un motorist își ajuta colegul, rănit la cap, să iasă prin deschizătura îngustă a tambuchiului.

— Încerc s-o pun pe uscat, le strigai. La mal e apa mică. Ajutați răniții cum puteți !

Mă repezii în cabină să iau jurnalul de bord. Speram să putem ajunge pînă la țărm, unde după aspectul malului îmi dădeam seama că e o întinsură pe care am fi putut eșua. Dar cred că apa inundase sala mașinilor ; în loc de duduitul constant al motorului, auzii deodată cîteva rateuri, apoi liniște. Pe coș ieșea o vînă subțire de aburi. Înclinat într-o parte, cu puntea pe jumătate acoperită de valuri, remorcherul „Speranța“ își trăia cele din urmă clipe...

Dădui comanda aceea sinistră, ultima care se poate auzi pe un vas :

— Părăsiți nava !

Toma și telegrafistul se aruncară în valuri, ținîndu-l între ei pe motoristul rănit ; Ionescu se uită deznădăjduit spre mine și-i făcui un semn hotărît. Mă mai uitai odată în jurul navei : transportoarele și remorcherul dușman coborîseră pavilionul ; nava trimisă în ajutor de comandorul Bădescu se apropiase și lansa bărcile de salvare.

Coborîi scărița cu inima strînsă. Telegrafistul înota la cîțiva metri în prova ; mă azvîrlii în apă și înotai spre mal...

— Nu mai aveam ce-i face, spuse motoristul rănit. Avea o gaură cît ușa în bordaj. Of, mamă !...

Eram cu toții pe țărmul scund, acoperit de iarbă. Mă uitai la fețele marinarilor. Le șiroia apa pe obraz. Apa sau poate lacrimile. Mă întorsei spre Dunăre. Zării pentru o clipă catargul remorcherului „Speranța“, cu pavilionul sfîșiat de schije, fluturînd în vînt. În jurul său apa clocotea.

Catargul dispăru. Mă aruncai în iarbă, cu fața-n jos, și-mi apăsai ochii cu pumnii, încercînd să șterg imaginea aceea de neșters : vîrful catargului, pavilionul sfîșiat dar neînvins.

— Lasă, dom' sergent, auzii glasul lui Toma. Bine c-am scăpat cu viață.

— Avem pontonul de transport, spuse soldatul Ionescu.

Mă ridicai. Eram totuși comandantul lor. Hainele ude li se lipeau de trupuri. Bandajul de la capul motoristului mustea de sînge. Și totuși le eram comandant.

— Se duc să ia în primire navele... murmură telegrafistul.

Bărcile cu marinari înarmați se îndreptau spre navele germane. Vasul românesc ancorase pe mijlocul apei și oprise motoarele. Liniștea, o liniște parcă nefirească, luase locul iadului de acum cîteva clipe.

— Mergem la captura noastră, spuse iarăși Ionescu.

— Da, pontonul e în bună stare, încuviință Toma. Și are niște tunuri noi-nouțe.

— Îi facem plinul cu motorină... adăugă rănitul.

— Și o luăm de la capăt ! întregi Ionescu.

Mă uitai la ei pe rînd. Se adunaseră în jurul meu, echipajul meu rărit de suflul morții și iarăși întregit. Citeam pe fețele lor îndîrjire, nu tristețe.

— Și o să-i punem numele „Speranța“ ? întrebai încet.

Cuprins

Partea întîi : *Cargoul „Cleopatra“* . . . 5

Partea a doua : *Flăcări pe Dunăre* . . 97

Partea a treia : *Remorcherul „Speranța“* . 183

Tehnoredactor : M. NICOLAE

Bun de tipar 01.08.1974. Apărut 1974. Tiraj 14 690 exemplare. Hîrtie scris tip II A de 63 g/m². Format 16/540×840. Coli tipar 17½. B 197.

Tiparul executat sub comanda
nr. 40 418 la Combinatul Poligrafic
„Casa Scînteii“, Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România
București

Editura Militară

Lei 8